DOWÓDZTWO WOJSK LĄDOWYCH

PION SZKOLENIA

DWLąd Wewn. 115/2008

REGULAMIN DZIAŁAŃ WOJSK LĄDOWYCH

WARSZAWA

2008

DOWÓDZTWO
WOJSK LĄDOWYCH

ROZKAZ Nr 553/DWL
DOWÓDCY WOJSK LĄDOWYCH
z dnia 03 listopada 2008 r.

1. Na podstawie § 3 pkt. 6 „Szczegółowego zakresu działania Dowództwa Wojsk Lądowych" stanowiącego Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr Z-4/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 lutego 2008 r. wprowadzam do użytku Wojskach Lądowych z dniem 1 stycznia 2009 r. „Regulamin działań Wojsk Lądowych".
2. Na podstawie pkt. 1 rozkazu nr 853/Szkol./P3 Szefa Sztabu Generalnego WP z dnia 24.08.2006 r. w sprawie wprowadzenia do użytku „Regulaminu Działań Wojsk Lądowych (DD/3.2" z dniem 31.12.2008 roku traci moc „Regulamin Działań Wojsk Lądowych" (DD/3.2" tymczasowy – sygn. Szkol. 809/2006.

/-/ gen. broni Waldemar SKRZYPCZAK

SPIS TREŚCI

WSTĘP 9
ROZDZIAŁ 1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 11
1.1. POZIOMY DZIAŁAŃ ZBROJNYCH 11
1.2. DZIAŁANIA WOJENNE 12
1.3. DZIAŁANIA INNE NIŻ WOJENNE 15
1.4. DZIAŁANIA POŁĄCZONE 16
ROZDZIAŁ 2. PODSTAWY DZIAŁAŃ BOJOWYCH 19
2.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 19
2.2. ZASADY SZTUKI WOJENNEJ 19
2.3. PODZIAŁ STREF ODPOWIEDZIALNOŚCI 20
2.4. CZYNNIKI WALKI ZBROJNEJ 21
2.5. TWORZENIE ZGRUPOWAŃ BOJOWYCH 24
ROZDZIAŁ 3. OBRONA 27
3.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 27
3.2. ZADANIA 32
3.3. RODZAJE OBRONY 33
3.4. STRUKTURA I UGRUPOWANIE 35
3.5. PROWADZENIE OBRONY 40
3.6. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO 45
3.6.1 UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH 45
3.6.2 UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII 47
3.6.3 UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ 48
3.6.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH 50
3.6.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH 51
ROZDZIAŁ 4 NATARCIE 55
4.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 55
4.2. ZADANIA 57
4.3. RODZAJE I FORMY 59
4.4. STRUKTURA I UGRUPOWANIE 62
4.5. PROWADZENIE NATARCIA 65
4.6. FORSOWANIE 70
4.7. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO 77

4.7.1 UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH 77
4.7.2 UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII 78
4.7.3. UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ 79
4.7.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH 81
4.7.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH 88
ROZDZIAŁ 5. DZIAŁANIA OPÓŹNIAJĄCE 91
5.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 91
5.2. ZADANIA 95
5.3. STRUKTURA I UGRUPOWANIE 96
5.4. PROWADZENIE DZIAŁAŃ 97
5.5. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO 101
5.5.1 UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH 101
5.5.2 UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII 102
5.5.3 WOJSKA OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ 103
5.5.4 WOJSKA INŻYNIERYJNE. 104
5.5.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH 105
ROZDZIAŁ 6. ETAPY POŚREDNIE W DZIAŁANIACH 107
6.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 107
6.2. MARSZ ZBLIŻANIA 107
6.3. BÓJ SPOTKANIOWY 112
6.4. DZIAŁANIA NA POŁĄCZENIE 115
6.5. WYCOFANIE 119
6.6. LUZOWANIE WOJSK 122
ROZDZIAŁ 7. PRZEMIESZCZENIE I ROZMIESZCZENIE WOJSK 129
7.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE 129
7.2 MARSZ 129
7.2 ORGANIZOWANIE MARSZU 131
7.2.1 UGRUPOWANIE MARSZOWE 134
7.2.2 UBEZPIECZENIA MARSZOWE 136
7.2.3 PROWADZENIE MARSZU 137
7.3 TRANSPORTY 139
7.3.1TRANSPORT KOLEJOWY 139
7.3.2 TRANSPORT LOTNICZY 140
7.3.3 TRANSPORT MORSKI 140

7.4 ROZMIESZCZENIE 141
7.4.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE 142
7.4.2 ZAJMOWANIE REJONÓW 142
7.4.3 PRZEBYWANIE WOJSK W REJONACH 143
7.5 UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO 144
7.5.1 UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH 144
7.5.2.UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII 145
7.5.3 UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ 146
7.5.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH 146
7.5.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH 147
ROZDZIAŁ 8. DZIAŁANIA AEROMOBILNE 149
8.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 149
8.2. UŻYCIE SIŁ 149
8.3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ 154
8.4. DZIAŁANIA POWIETRZNODESANTOWE 158
8.4.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 158
8.4.2. UŻYCIE SIŁ 159
8.4.2. PROWADZANIE DZIAŁAŃ 164
ROZDZIAŁ 9. DZIAŁANIE W SPECYFICZNYCH ŚRODOWISKACH WALKI 173
9.1. DZIAŁANIE W TERENIE ZURBANIZOWANYM 174
9.2. DZIAŁANIA W TERENIE LESISTYM 182
9.3. DZIAŁANIA W WARUNKACH OGRANICZONEJ WIDOCZNOŚCI 187
9.4 DZIAŁANIA W GÓRACH. 192
9.5. OBRONA WYBRZEŻA I DZIAŁANIA DESANTOWE Z MORZA 194
9.5.1. OBRONA WYBRZEŻA 194
9.5.2.DZIAŁANIA DESANTOWE Z MORZA 197
9.6. DZIAŁANIA PUSTYNNE I W WARUNKACH EKSTREMALNIE GORĄCYCH 203
9.7. DZIAŁANIA W WARUNKACH NISKICH TEMPERATUR 207
9.8. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO 210
9.8.1 UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH 210
9.8.2 UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII 216
9.8.3 UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIW LOTNICZEJ 222
9.8.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH 227
9.8.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH 231

ROZDZIAŁ 10. DZIAŁANIA W OKRĄŻENIU 233
10.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 233
10.2. ZADANIA 234
10.3. PROWADZENIE 236
10.4. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO 237
ROZDZIAŁ 11. DZIAŁANIA NIEREGULARNE 241
11.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 241
11.2. ZADANIA 242
11.3. PROWADZENIE 242
11.4. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO 244
ROZDZIAŁ 12. DZIAŁANIA STABILIZACYJNE I OPERACJE WSPARCIA POKOJU 247
12.1. DZIAŁANIA STABILIZACYJNE 247
12.2 OPERACJE WSPARCIA POKOJU 257
ROZDZIAŁ 13. KOORDYNACJA I SYNCHRONIZACJA DZIAŁAŃ 265
ROZDZIAŁ 14. DOWODZENIE 271
14.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE 271
14.2 ORGANIZACJA DOWODZENIA 274
14.3 ŚRODKI DOWODZENIA. 289
14.3 PROCES DOWODZENIA. 291
14.4 SYSTEM ŁĄCZNOŚCI. 293
ROZDZIAŁ 15. ROZPOZNANIE 307
15.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE 307
15.3 WALKA ELEKTRONICZNA 317
15.4. DZIAŁANIA INFORMACYJNE. 325
15.5. BEZPIECZEŃSTWO I OCHRONA. 330
15.6. DEZINFORMACJA. 334
15.7 DZIAŁANIA PSYCHOLOGICZNE (PSYOPS) 336
ROZDZIAŁ 16. ZABEZPIECZENIE BOJOWE I OCHRONA WOJSK 345
16.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 345
16.2. UBEZPIECZENIE 345
16.3. MASKOWANIE 346
16.4. POWSZECHNA OBRONA PRZECIWLOTNICZA 347
16.5. ZABEZPIECZENIE INŻYNIERYJNE 349

16.6. OBRONA PRZED BRONIĄ MASOWEGO RAŻENIA 350
16.7. OCHRONA WOJSK 353
ROZDZIAŁ 17. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE I MEDYCZNE. 359
17.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 359
17.2. ZABEZPIECZENIE MATERIAŁOWE. 367
17.3. ZABEZPIECZENIE TECHNICZNE. 370
17.4. TRANSPORT I RUCH WOJSK 373
17.5. ZABEZPIECZENIE MEDYCZNE. 375
17.7. SPECJALISTYCZNE USŁUGI LOGISTYCZNE 384
ROZDZIAŁ 18. DZIAŁANIA LOTNICTWA WOJSK LĄDOWYCH 389
18.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE 389
18.2. UŻYCIE SIŁ 389
18.3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ 392
SŁONIK DEFINICJI 399

WSTĘP

Wprowadzany do użytku służbowego znowelizowany „Regulamin działań Wojsk Lądowych” przeznaczony jest dla dowództw i sztabów na szczeblu operacyjnym i taktycznym, jak również dla studentów Akademii Obrony Narodowej i innych szkół oraz ośrodków wojskowych. Stanowi on podstawę do opracowania innych dokumentów, w tym Regulaminów Działań Rodzajów Wojsk oraz dokumentów niższego poziomu.

Znowelizowany „Regulamin działań Wojsk Lądowych” przedstawia sposoby i możliwości użycia związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów. Stanowi źródło wiedzy oraz informacji o zasadach i formach planowania i prowadzenia działań przez Wojska Lądowe w różnych środowiskach. Jest dokumentem bazującym na sojuszniczej publikacji ATP-3.2 „Land Operations”.

Regulamin ten stanowi rozwinięcie kluczowego dokumentu - „Doktryny Narodowej – Operacje Połączone” (DD/3), w którym zawarto zasady planowania, organizowania i prowadzenia operacji połączonych, w jakich mogą uczestniczyć Wojska Lądowe.

„Regulamin działań Wojsk Lądowych” jest publikacją, która będzie systematycznie analizowana i aktualizowana w zależności od sytuacji. Zapisów regulaminu nie należy stosować szablonowo lecz twórczo je interpretować i rozwijać.

W dalszym procesie nowelizacji „Regulamin działań Wojsk Lądowych” stanowić będzie narodowy dokument doktrynalny oznaczony symbolem DD/3.2.

ROZDZIAŁ 1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

1001. Wojska Lądowe prowadzą działania w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Działania wojsk mogą być organizowane i prowadzone na trzech poziomach: strategicznym, operacyjnym i taktycznym. Zakwalifikowanie działań wojsk do któregoś z wymienionych poziomów następuje w wyniku określenia oczekiwanego rezultatu ich prowadzenia (cel strategiczny, operacyjny, taktyczny).

1.1 POZIOMY DZIAŁAŃ ZBROJNYCH

1002. Poziomy działań zbrojnych:

1) strategiczny – to poziom działań wojennych, polegający na określaniu i osiąganiu ogólnych i długofalowych celów państw, sojuszu lub koalicji, które są odzwierciedlone w koncepcji strategicznej określającej zadania oraz sposoby wykorzystania środków politycznych, ekonomicznych, wojskowych, psychologicznych i innych. Na poziomie strategicznym siły zbrojne są przygotowywane, rozwijane i wykorzystywane w sposób zsynchronizowany z innymi środkami oddziaływania państwa (sojuszu, koalicji) tak, by zapewnić bezpieczeństwo, żywotne interesy i realizację strategicznych celów państwa (sojuszu, koalicji). W ujęciu narodowym – na szczeblu państwa określa się: wojskowe cele strategiczne i cele kampanii, których osiągnięcie zapewni uzyskanie pożądanego stanu końcowego, wszelkie polityczne, finansowe lub prawne ograniczenia użycia wojsk oraz zasady użycia wojsk, przydział (rozmieszczenie) niezbędnych sił i środków, ogólną organizację dowodzenia.
2) operacyjny – to poziom gdzie następuje przetransformowanie celów strategicznych w zadania militarne (koncepcję operacji) oraz zapewnienie osiągnięcia tych celów przez taktyczne użycie wojsk. Zapewnia powiązanie celów strategicznych z taktycznym wykorzystaniem wojsk. Na tym poziomie działań wojska osiągają cele przez zorganizowanie i przeprowadzenie operacji. Działania operacyjne nie są związane z określonym poziomem dowodzenia, choć w znacznej mierze uzależnione są od wielkości i charakteru użytych sił i środków niezbędnych do osiągnięcia założonych celów. Prowadzone są z reguły na dużych obszarach geograficznych i najczęściej

z użyciem różnych rodzajów sił zbrojnych w układzie narodowym, sojuszniczym lub koalicyjnym.

3) taktyczny – to poziom, na którym są prowadzone działania taktyczne, w tym bojowe, kryzysowe i stabilizacyjne, zmierzające do osiągnięcia celu taktycznego lub operacyjnego. Działania taktyczne to wszelkie działania wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej na polu walki.

1.2 DZIAŁANIA WOJENNE

1003. Działania wojenne na poziomie operacyjnym obejmują: działania zaczepne i obronne (w tym osłonowe). Na poziomie taktycznym podstawowymi są działania zaczepne, obronne i opóźniające. Łącznie zapewniają one elastyczne i płynne działanie oraz pozwalają na różnicowanie poziomu zaangażowania sił i tempa przebiegu działań. Aby zapewnić ciągłość działań, łączone są etapami pośrednimi, w których wojska wychodzą z walki lub dążą do nawiązania ponownego kontaktu z przeciwnikiem.

1004. Działania strategiczne, w odniesieniu do sił zbrojnych, dotyczą określania i osiągania celów wojskowych (militarnych). Działania strategiczne (w sensie wojskowym) są domeną dowództwa strategicznego i przedmiotem dowodzenia strategicznego. Jest ono realizowane przez najwyższe kierownictwo sił zbrojnych, w wymiarze narodowym, sojuszniczym lub koalicyjnym.

Działania operacyjne to działania zgrupowań różnych rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk podejmowane dla osiągnięcia celu operacyjnego podczas pokoju, kryzysu i wojny. Do działań operacyjnych zalicza się operacje wojenne, reagowania kryzysowego i pokojowego oraz pogotowia operacyjnego i przegrupowania operacyjne. Działania operacyjne stanowią ogniwo pośrednie między działaniami strategicznymi a taktycznymi. Ich celem jest stworzenie dowódcom taktycznym niezbędnych warunków do wykonania zadań. Celem dowodzenia operacyjnego jest czasowa i przestrzenna koordynacja działań związków taktycznych i oddziałów różnych rodzajów sił zbrojnych. W związku z tym zadaniem dowództwa operacyjnego jest przekształcanie celów strategicznych w cele i zadania taktyczne, czyli wypracowanie koncepcji operacji i zadań dla wojsk. Istota działań operacyjnych polega na skierowaniu własnego wysiłku na najbardziej

wrażliwe miejsca przeciwnika. Działania taktyczne to wszelkie działania wojsk w skali taktycznej, rozstrzygane poprzez walki i boje. Stosując kryterium znaczenia i charakteru, działania taktyczne dzielą się na:

a) zasadnicze;

b) asymetryczne;

c) przygotowawcze.

a. Do zasadniczych zalicza się:

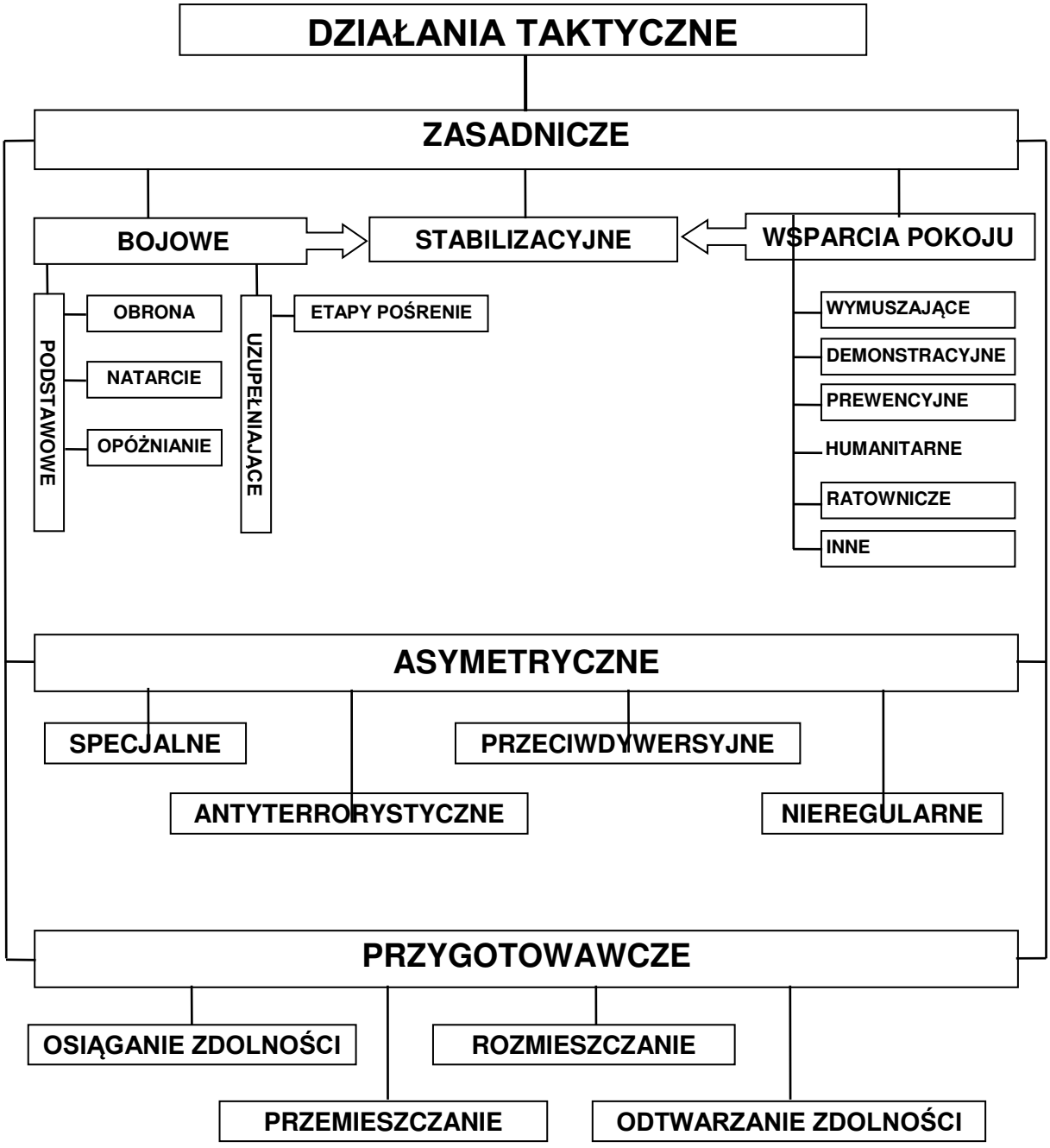
- bojowe;
- stabilizacyjne;
- wsparcia pokoju.

b. Do asymetrycznych zalicza się:

- specjalne;
- antyterrorystyczne;
- przeciwdywersyjne;
- nieregularne.

c. Do przygotowawczych zalicza się:

- osiąganie zdolności;
- przemieszczenie;
- rozmieszczanie;
- odtwarzanie zdolności.

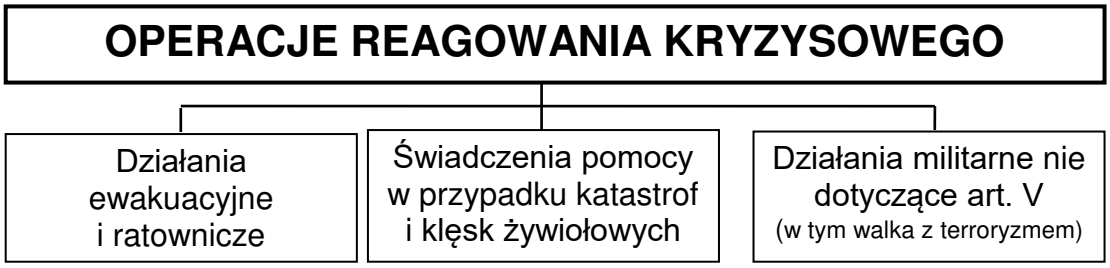
Rys. 1. Podział działań taktycznych.

1.3 DZIAŁANIA INNE NIŻ WOJENNE

1005. Działania inne niż wojenne obejmują operacje reagowania kryzysowego i operacje wsparcia pokoju.

1006. Operacje reagowania kryzysowego są to działania militarne i niemilitarne, realizowane w kraju lub poza jego granicami przy wsparciu i akceptacji międzynarodowych organizacji politycznych.

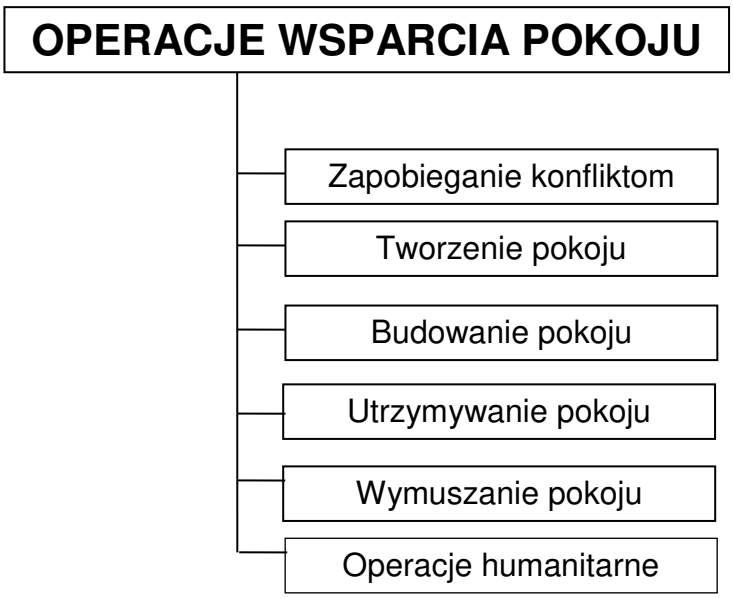
1007. W zależności od zaistniałej sytuacji operacje reagowania kryzysowego mogą być prowadzone w różnej formie, obejmując swym zasięgiem wszystkie działania, które nie dotyczą artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego, takie jak: akcje ratownicze i ewakuacyjne, świadczenia pomocy w wypadku katastrof lub klęsk żywiołowych.

Rys. 2. Podział operacji reagowania kryzysowego.

1008. Operacje wsparcia pokoju organizowane są i prowadzone pod egidą Organizacji Narodów Zjednoczonych, zgodnie z Kartą Narodów lub innych organizacji (UE, OBWE i inne). Polegają one na zastosowaniu odpowiednich sił i środków w celu utrzymania lub przywrócenia pokoju i bezpieczeństwa przez zmianę sytuacji stanowiącej groźbę dla pokoju lub dla zainicjowania akcji w związku z groźbą naruszenia pokoju.

1009. Istotą tego typu działań jest dążność do utrzymania pokoju przez funkcjonowanie sił w zakresie prewencji, ograniczenia, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów oraz budowy nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu.

Rys. 3. Podział operacji wsparcia pokoju.

1.4 DZIAŁANIA POŁĄCZONE

1010. Działania połączone to skoordynowane użycie sił i środków rodzajów sił zbrojnych dla osiągnięcia wspólnego celu, w których biorą udział komponenty, co najmniej dwóch rodzajów sił zbrojnych kierowane przez jednego dowódcę. Celami działań połączonych są: rozbicie, zniszczenie, rozcięcie, odcięcie, pozbawienie przeciwnika swobody manewru, zmuszenie do zaniechania walki.

1011. Działania połączone powinny zapewnić opanowanie i utrzymanie obszaru (rejonu) mającego znaczenie polityczne, ekonomiczne, operacyjne lub taktyczne.

1012. Działania połączone mogą być prowadzone w układzie narodowym, sojuszniczym i wielonarodowym podczas pokoju, kryzysu i wojny.

1013. Celem działań połączonych prowadzonych w ramach operacji wsparcia pokoju będzie zrealizowanie woli politycznej wynikającej z postanowień właściwych organizacji międzynarodowych poprzez ustanowienie bezpieczeństwa i stabilności w regionie oraz umożliwienie samo decydowania o własnym losie przez ludność lokalną.

1014. Na szczeblach operacyjnym i taktycznym, działania wojsk prowadzone są w celu wykrycia przeciwnika, blokowania (pozbawienia go swobody działania) oraz atakowania go w celu doprowadzenia do jego porażki.

Aby to osiągnąć, działania powinny być ściśle zintegrowane. Są one prowadzone w ramach działań głębokich, bezpośrednich i tylnych.

1015. Działania głębokie, bezpośrednie i tylne tworzą nierozłączną całość. Muszą, więc być rozpatrywane łącznie i rozumiane, jako całość. Wymagają one ciągłej i dokładnej synchronizacji. Korzystne jest, gdy prowadzone są jednocześnie, ponieważ wzajemnie oddziałują na siebie.

Wykrycie przeciwnika jest zadaniem wspólnym dla wszystkich działań, wiązanie walką i atakowanie go może być osiągnięte albo poprzez działania bezpośrednie albo głębokie, zgodnie z przyjętym zamiarem prowadzenia walki. Działania tylne będą wspierać i zabezpieczać wojska, przez co zapewni się swobodę dla kolejnych działań.

1016. Celem działań głębokich jest przede wszystkim dążenie do ograniczenia swobody działania przeciwnika poprzez rozproszenie potencjału bojowego, zakłócenie spoistości i tempa działań, utrzymywanie go z dala od obiektów mogących być dla niego celami, przez to tworzenie sprzyjających warunków do działań bezpośrednich. Prowadzone są z dużym rozmachem i w długim czasie. Działania głębokie są środkiem do ograniczania przeciwnikowi możliwości manewru poprzez oddziaływanie na punkty wrażliwe na uderzenia. Może to spowodować opóźnienie działań, zmuszenie przeciwnika do zmiany ich kierunku, a niejednokrotnie do zerwania działań.

1017. Celem działań bezpośrednich jest walka z przeciwnikiem, wiązanie jego sił i rozbicie ważnych elementów jego potencjału bojowego oraz pokonanie sił głównych przeciwnika. Działania bezpośrednie będą zazwyczaj obejmować obszar o mniejszej głębokości. Skutki bezpośredniego oddziaływania na przeciwnika będą natychmiastowe i wymierne. Działanie te są prowadzone na całej głębokości ugrupowania bojowego wojsk. Mają szybki przebieg i widoczny efekt.

1018. Celem działań tylnych jest zapewnienie swobody działania wojskom własnym poprzez podtrzymanie zdolności bojowej wojsk i stworzenie dogodnych warunków do prowadzenia działań taktycznych, w tym manewru odwodami oraz zapewnienia swobody zabezpieczenia logistycznego wojsk, obrony jednostek i urządzeń logistycznych.

ROZDZIAŁ 2. PODSTAWY DZIAŁAŃ BOJOWYCH

2.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE

2001. Działania bojowe to wszelkie działania związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów na polu walki.

Celem działań bojowych jest pozbawienie możliwości działania wojsk przeciwnika, opanowanie lub utrzymanie określonego terenu. Istotą działań bojowych jest walka, w której jeden z podmiotów przeciwdziała drugiemu oraz dąży do osiągnięcia przeciwstawnego celu.

2.2 ZASADY SZTUKI WOJENNEJ

2002. Zasady sztuki wojennej są to historycznie ukształtowane reguły racjonalnego i skutecznego postępowania dowódców, sztabów oraz działania wojsk, których stosowanie może przyczynić się do odniesienia zwycięstwa, lecz go nie gwarantuje.

2003. Do podstawowych zasad sztuki wojennej należą: celowość działań, aktywność, ekonomia sił, manewrowość, zaskoczenie, zachowanie zdolności bojowej, czynnik ludzki:

1) Celowość działań. W każdym rodzaju działań najważniejszym zadaniem dowódcy jest określenie i jasne zdefiniowanie jej celu, cel może być określony szczegółowo lub ogólnie, lecz musi być jednoznaczny i bezpośredni. Musi być także realny dla wojsk, które są w dyspozycji danego dowódcy. Cel raz określony, musi być utrzymany przez cały okres działań, cel musi być dostosowany do panujących warunków i możliwości bojowych wojsk, aby podwładni mogli uczynić go głównym punktem swojego planowania. Nie może być żadnej wątpliwości, jaki cel ma być zrealizowany;
2) Aktywność działań oznacza nieustanne dążenie do narzucenia swojej woli przeciwnikowi we wszystkich rodzajach działań bojowych i na wszystkich poziomach dowodzenia należy poszukiwać okazji do przejęcia inicjatywy i pokonania przeciwnika. Sukces w walce zależy bezpośrednio od indywidualnej i zespołowej determinacji wojsk, w dążeniu do bezpośredniego starcia z przeciwnikiem i pozbawienia go woli walki.
3) Ekonomia sił to racjonalne dysponowanie wojskami i środkami walki odpowiednio do zadań, gwarantujące osiągnięcie celu walki przy

najmniejszych stratach własnych. Aby móc skoncentrować swoje siły do wykonania zadania w określonym rejonie, należy zaakceptować ryzyko użycia minimalnych sił w innym miejscu;

4) Manewrowość to dążenie do uzyskania optymalnego położenia wojsk własnych w stosunku do przeciwnika. Umożliwia zastosowanie zasad ekonomii sił i zaskoczenia. Manewr na polu walki ma na celu stworzenie przewagi w decydującym miejscu i czasie lub uchylenie się od starcia w niekorzystnych warunkach, skupienia sił i środków na rozpoznanych najsłabszych elementach przeciwnika. Manewr sprzyja uzyskaniu i utrzymaniu inicjatywy, zmuszaniu przeciwnika wyłącznie do reagowania na wytworzoną sytuację.
5) Zaskoczenie wyraża się w nieoczekiwanym i gwałtownym działaniu, wskutek którego przeciwnik zostaje pozbawiony inicjatywy oraz możliwości zorganizowanego prowadzenia walki. Środkami do uzyskania zaskoczenia są: zachowanie tajemnicy, ukrywanie własnych zamiarów, wprowadzanie przeciwnika w błąd (dezinformowanie), nieszablonowość, śmiałość i szybkość działania.
6) Zachowanie zdolności bojowej wojsk wyraża się nieustannym utrzymywaniem przez wojska gotowości do podjęcia walki i wykonania zadań bojowych oraz osiągnięcia celu działań przy jak najmniejszych stratach własnych. Oznacza to konieczność efektywnego wykorzystania wojsk, niedopuszczenie do nadmiernego ich wyczerpania i takiej organizacji działań, aby zapewnić sukcesywne odtwarzanie zdolności bojowej przez odpowiednie zabezpieczenie logistyczne.
7) Czynnik ludzki to jedna z zasad sztuki wojennej odnosząca się do podmiotu ludzkiego i obejmuje: przywództwo, morale, inicjatywę, kreatywność, wytrzymałość.

2.3 PODZIAŁ STREF ODPOWIEDZIALNOŚCI

2004. Podział stref odpowiedzialności.

Wszelkie działania wymagają jednoznacznego podziału przestrzeni walki na strefy odpowiedzialności walczących wojsk w celu racjonalnego wykorzystania wszystkich dostępnych sił i środków walki, wzajemnego wsparcia bojowego,

osiągnięcia płynności wsparcia logistycznego oraz unikania zadawania sobie wzajemnie strat.

Podział stref odpowiedzialności uzależniony jest od: rodzaju działań, poziomu działań zbrojnych i wielkości sił.

a) Ze względu na rodzaj działań:
   - obszar, pas, rejon obrony, punkt oporu, stanowisko oporu (ogniowe);
   - pas natarcia, obiekt natarcia;
   - pas przemieszczenia, droga marszu.

b) Ze względu na poziom działań zbrojnych strefy odpowiedzialności dzielimy na:
   - teatr działań wojennych na poziomie strategicznym;
   - obszar na poziomie operacyjnym;
   - pas, rejon, punkt, stanowisko na poziomie taktycznym.

c) Ze względu na wielkość sił:
   - obszar, pas odpowiedzialności korpusu;
   - pas odpowiedzialności dywizji;
   - pas, rejon odpowiedzialności brygady,
   - rejon odpowiedzialności batalionu;
   - punkt oporu, obiekt natarcia kompanii, plutonu;
   - obiekt natarcia drużyny;
   - stanowisko oporu (ogniowe).

2005. W przydzielonej strefie odpowiedzialności dowódca przygotowuje, w tym planuje i organizuje oraz prowadzi działania wszelkimi możliwymi środkami dla osiągnięcia celu walki.

2.4 CZYNNIKI WALKI ZBROJNEJ

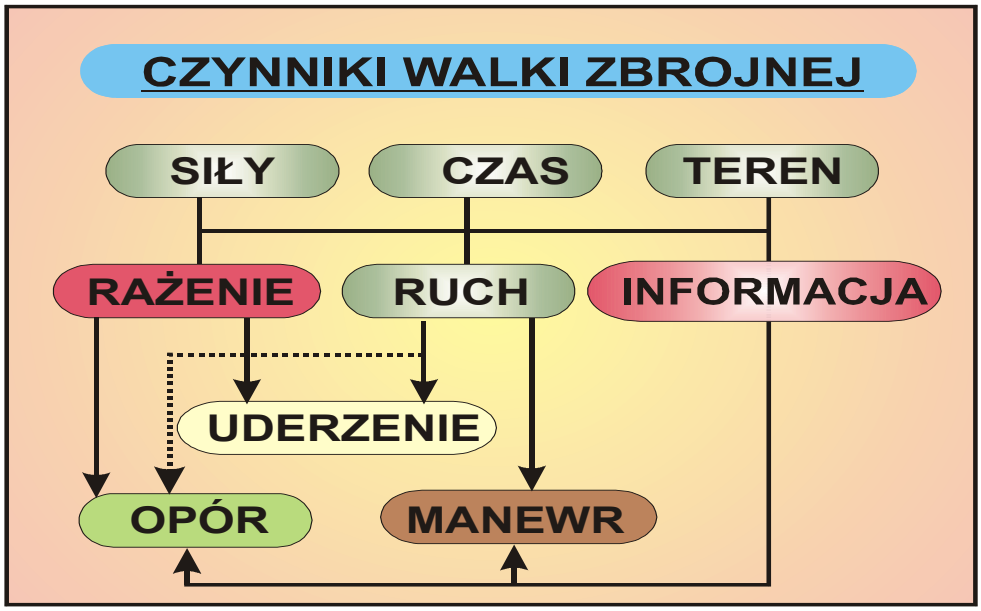
2006. Walka zbrojna to rodzaj walki polegający na prowadzeniu działań, których celem jest zniszczenie (obezwładnienie) przeciwnika przy wykorzystaniu broni. Może być prowadzona na lądzie (walka lądowa), powietrzu (walka powietrzna) i morzu (walka morska). Ze względu na skalę zjawiska może występować na szczeblu: strategicznym jako kampania, operacyjnym jako bitwa lub operacja oraz taktycznym jako walka (bój).

2007. Czynniki walki zbrojnej są istotnymi elementami mającymi znaczenie w osiąganiu dezintegracji i destrukcji możliwości zaczepnych bądź obronnych przeciwnika.

2008. Do podstawowych i elementarnych czynników walki zbrojnej zalicza się: rażenie, ruch i informację. Ich znaczenie sprowadza się do skutecznego zwalczania broniącego się lub nacierającego przeciwnika. Uwidacznia się to w ponoszonych przez niego stratach i niezrealizowaniu celu działania.

2009. Rażenie, ruch i informację uwzględnia się w odniesieniu do czynników operacyjnych: terenu (obszaru) działań taktycznych, sił biorących w nich udział, a także czasu trwania działania.

Spójne oddziaływanie na przeciwnika czynników walki zbrojnej oraz będących ich syntezą manewru, uderzenia i oporu prowadzi do osiągnięcia celu walki.

Rys. 4. Czynniki walki zbrojnej.

2010. Rażenie polega na bezpośrednim fizycznym, psychicznym i informacyjnym oddziaływaniu na siły i środki przeciwnika w stopniu koniecznym do osiągnięcia zamierzonego celu. Celem rażenia jest obniżenie potencjału bojowego przeciwnika, jego zdolności bojowej, zdezorganizowanie jego działań i zapewnienie wojskom własnym sprzyjających warunków do wykonania postawionych zadań. Podstawowa formą rażenia jest ogień, wyrażający się w oddziaływaniu na przeciwnika różnymi środkami ogniowymi.

Szczególnymi formami oddziaływania są inżynieryjne środki rażenia, rażenie elektroniczne i oddziaływanie psychologiczne.

2011. Ruch to wszelkie przesunięcia, zmiany rozmieszczenia sił i środków. Najważniejszymi jego wskaźnikami są odległość i czas przesunięcia oraz ich iloraz, czyli prędkość lub tempo działania.

2012. Najważniejszą formą ruchu na polu walki jest manewr taktyczny. Jest on nieodłącznym elementem walki.

Manewr jest jedną z części składowych walki, którego istota polega na zorganizowanym ruchu sił i środków, prowadzonym w określonym celu. Manewr zapewnia możliwość przenoszenia punktu ciężkości w czasie i przestrzeni.

2013. Formami manewru taktycznego są: uderzenie czołowe, pokonanie, oskrzydlenie, obejście, przenikanie, manewr mylący, demonstracja i odejście.

1) Uderzenie czołowe jest to działanie skierowane przeciwko wojskom na przedniej linii obrony przeciwnika. Może ono być stosowane do rozbicia jego obrony w czołowych punktach oporu lub do ich okrążenia. Często poprzedza go manewr poprzez wykonanie pokonania lub oskrzydlenia.
2) Pokonanie polega na szybkim i zdecydowanym ruchu wojsk w celu rozcięcia zgrupowań przeciwnika i wyjścia na jego tyły.
3) Oskrzydlenie jest to manewr, w którym główne siły atakujące obchodzą elementy ugrupowania obronnego przeciwnika w celu zdobycia obiektów na jego tyłach. Oskrzydlenie może być jedno – lub dwustronne oraz pionowe – ponad pozycjami obronnymi przeciwnika. Rezultatem tego manewru jest rozbicie albo zdobycie ważnych obiektów na tyłach przeciwnika. Niekiedy zastosowanie oskrzydlenia może wprowadzić w błąd przeciwnika, co do umiejscowienia własnego punktu ciężkości.
4) Obejście jest to manewr, w którym nacierające wojska obchodzą przeciwnika na lądzie lub w wymiarze powietrznym (ponad jego pozycjami obronnymi), unikając kontaktu ogniowego. Celem tego manewru jest zdobycie obiektów na tyłach przeciwnika.
5) Przenikanie jest formą manewru, w którym wojska wchodzą małymi zgrupowaniami w ugrupowanie obronne przeciwnika. Może być stosowane do opanowania słabo bronionych obiektów w celu zdobycia kluczowego terenu

lub zakłócenia działań w obszarze tylnym przeciwnika. Przenikanie stosuje się zwykle w połączeniu z innymi formami manewru.

6) Manewr mylący ma na celu zakłócenie zorganizowanego działania sił przeciwnika w obronie. Musi być on wystarczająco wiarygodny, by wywołać pożądaną reakcję. Jest on najbardziej skuteczny, gdy pokrywa się z ocenami przeciwnika.
7) Demonstracja jest manewrem odciągającym uwagę przeciwnika bez podejmowania walki. Siły prowadzące działania demonstracyjne stosują ogień, przemieszczanie, dym, środki walki elektronicznej i urządzenia łączności wykorzystywane do pozorowania działań.
8) Odejście jest to opuszczanie zajmowanych rejonów, pozycji (linii). Manewr ten wykonywany jest w celu wyprowadzenia wojsk spod uderzeń przeważających sił przeciwnika, zajęcia bardziej dogodnego położenia do przyszłych aktywnych działań, zyskania czasu do stworzenia punktu ciężkości na innym obszarze.
9) Szczególną formą manewru jest manewr ogniem, w którym wyróżniamy: ześrodkowanie ognia, podział ognia i przeniesienie ognia.

2014. Informacja należy do niematerialnego elementu zespalającego pozostałe czynniki taktyczne w zharmonizowaną całość danego rodzaju działań bojowych. W tej funkcji przejawia się ona w dowodzeniu, a także ma swoje znaczenie w rozpoznaniu, maskowaniu, walce elektronicznej.

Znaczenie informacji w dążeniu do osiągnięcia celów militarnych powoduje konieczność prowadzenia działań informacyjnych, jako integralnej części operacji (działań) militarnych. Działania te prowadzone są podczas działań militarnych, w czasie pokoju i kryzysu oraz po zakończeniu działań wojennych.

2.5 TWORZENIE ZGRUPOWAŃ BOJOWYCH

2015. Tworzenie zgrupowań bojowych

Strukturę organizacyjną zgrupowań tworzy się w zależności od treści otrzymanego zadania. Celem tworzenia takich zgrupowań jest potęgowanie skutków oddziaływania w danej sytuacji (uzyskanie efektu synergii). Właściwości bojowe poszczególnych elementów struktury zgrupowania powinny ułatwić wykorzystanie skutków uderzenia i ognia kierowanego przez odpowiedni system kierowania środkami walki. Struktura zgrupowania

bojowego musi być elastyczna i umożliwiać samodzielne prowadzenie różnego rodzaju działań w zmieniających się warunkach terenowych i atmosferycznych.

2016. W zależności od rodzaju prowadzonych działań tworzy się:

1) zgrupowania taktyczne - w działaniach bojowych;
2) grupy bojowe (zadaniowe) - w działaniach innych niż wojna.

2017. Właściwości zgrupowań:

1) celowość tworzenia;
2) zadaniowy charakter;
3) formowanie na czas określony;
4) dostosowywanie składu, struktury i wyposażenia do konkretnych uwarunkowań;
5) zdolność do samodzielnego wykonywania zadań;
6) elastyczność;
7) mobilność;
8) interoperacyjność.

2018. W działaniach taktycznych zgrupowania przyjmują ugrupowanie bojowe polegające na uszykowaniu oraz rozmieszczeniu sił i środków w terenie odpowiednio do celu (koncepcji) rozegrania walki. Wyróżniamy elementy ugrupowania bojowego: podstawowe i dodatkowe.

2019. Do elementów podstawowych zalicza się:

1) pierwszy rzut;
2) kolejne rzuty – w zależności od potrzeb;
3) odwód ogólnowojskowy;
4) stanowiska dowodzenia;
5) oddział, pododdział artylerii;
6) oddział, pododdział przeciwlotniczy;
7) elementy rozpoznania, walki elektronicznej i działań psychologicznych;
8) odwód przeciwpancerny;
9) oddział zaporowy;
10) odwody inżynieryjny;
11) oddział zabezpieczenia ruchu;
12) odwód i elementy wojsk chemicznych;
13) oddziały, pododdziały, elementy i urządzenia logistyczne.

2020. Do elementów dodatkowych w zależności od potrzeb zalicza się:

1) oddział wydzielony;
2) taktyczny desant powietrzny;
3) grupa (oddział) ratunkowo - ewakuacyjny;
4) odwód przeciwdesantowy;
5) grupa desantowo-szturmowa;
6) oddział rajdowy;
7) oddział obejścia;
8) oraz inne doraźnie tworzone elementy.

ROZDZIAŁ 3. OBRONA

3.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

3000. Wprowadzenie

1) Obrona, jako podstawowy rodzaj walki jest działaniem zamierzonym lub wymuszonym, zwykle podejmowanym, kiedy przeciwnik posiada inicjatywę, w celu udaremnienia lub odparcia uderzeń wojsk przeciwnika, zadania im maksymalnych strat, utrzymania zajmowanego obszaru (pasa, rejonu), zyskania czasu oraz stworzenia warunków do działań zaczepnych.
2) Celem obrony jest uniemożliwienie przeciwnikowi opanowania terenu, rozbicie zgrupowań uderzeniowych i załamania jego natarcia oraz przejęcie inicjatywy.
3) Działania obronne jest to przeciwdziałanie działaniom ofensywnym przeciwnika.

3001. Cele szczegółowe prowadzenia obrony mogą być następujące:

1) utrzymanie obszaru (pasa, rejonu);
2) zyskanie na czasie;
3) zmniejszenie potencjału przeciwnika i ostateczne załamanie jego natarcia;
4) umożliwienie koncentracji wysiłku wojsk własnych w innym rejonie;
5) zmuszenie przeciwnika do przyjęcia walki w niedogodnym dla niego terenie;
6) zatrzymanie natarcia przeciwnika i stworzenie warunków do wykonania zwrotu zaczepnego.

3002. Obrona powinna być trwała, aktywna, zdolna odeprzeć natarcie powietrzno – lądowych (powietrzno – morskich) zgrupowań przeciwnika.

3003. Obrona powinna się charakteryzować następującymi właściwościami:

1) rozpoznaniem przygotowań i prawdopodobnych kierunków uderzeń przeciwnika;
2) wykorzystaniem właściwości taktycznych terenu do prowadzenia ognia, organizowania zapór i przeszkód (niszczeń), które ograniczą nacierającemu obserwację i manewr;
3) rozśrodkowaniem oraz maskowaniem wojsk i obiektów;
4) niszczeniem wykrytych środków rażenia i obezwładniania elektronicznego stanowisk dowodzenia i środków łączności;
5) prowadzeniem skutecznej walki ze środkami napadu powietrznego i zgrupowaniami aeromobilnymi przeciwnika;

6) prowadzeniem działań na całą głębokość ugrupowania przeciwnika w celu zakłócenia zorganizowanego rozwinięcia zgrupowania uderzeniowego i wprowadzenia odwodów;
7) wykonywaniem kontrataków i manewrów połączonych z utrzymywaniem najważniejszych rejonów decydujących niejednokrotnie o trwałości obrony;
8) sprawnym odtwarzaniu naruszonego pasa (rejonu) obrony;
9) skuteczną ochroną wojsk i obiektów logistycznych.

3004. Czynniki decydujące o trwałości obrony to: teren, rozpoznanie, walka elektroniczna, głębokość obrony, wzajemne wsparcie, skupienie głównego wysiłku, manewr, siła ognia, spójność obrony, działania zaczepne, odwody, dezinformacja:
1) teren. Trwałość obrony zależy w dużej mierze od wyboru i wykorzystania terenu. Dowódca każdego szczebla powinien dążyć do wykorzystania terenu w jak najlepszy sposób. Może to być osiągnięte tylko wtedy, gdy teren jest dokładnie znany dowódcom na wszystkich szczeblach dowodzenia. Ocena terenu powinna prowadzić do wyboru takich rubieży (linii) terenowych, które pozwolą na jak najlepsze wykorzystanie środków ogniowych, maskowanie i manewr broniącego się, jednocześnie powinien on ograniczać przeciwnikowi obserwację i swobodę manewru:
   a) teren otwarty, płaski, powinien być w miarę łatwo obserwowany, a prowadzenie ognia nie powinno sprawiać trudności. Teren ten wymaga przygotowania rozległych zapór w celu ograniczenia ruchów wojsk przeciwnika. Obszary te powinny być bronione i wsparte środkami przeciwpancernymi;
   b) teren lesisty, zurbanizowany lub trudno dostępny, ogranicza mobilność strony nacierającej i możliwości bojowe, umożliwia jednocześnie ukrycie strony broniącej się. Obrońca powinien znaleźć naturalne przeszkody, które po wzmocnieniu mogą powstrzymać przeciwnika i kanalizować jego ruch. Tego typu teren może być skutecznie broniony przez wojska zmotoryzowane. Oceniając sytuację, dowódca powinien wskazać na rejon kluczowy, którego utrzymanie będzie decydowało o trwałości obrony;
2) rozpoznanie. Jest ono niezbędne do osiągnięcia sukcesu. Celem rozpoznania będzie dostarczenie informacji o przeciwniku, terenie i warunkach hydrometeorologicznych umożliwiających dowódcy wypracowanie optymalnej

decyzji do obrony, planowania działań oraz prowadzenia walki (operacji, działań). Plan obrony powinien opierać się na ocenie przeciwnika wykorzystującej dane zdobyte przez dostępne źródła rozpoznawcze, włączając w to siły i środki przełożonego i sąsiadów. Ocenie powinny podlegać: możliwości przeciwnika, jego zamiary, prawdopodobny główny kierunek natarcia, możliwe drogi podejścia, sposób ataku, przemieszczanie się jego sił w głębi. Główny wysiłek działań rozpoznawczych w obronie przenoszony będzie od obiektów kluczowych położonych najdalej, aż do przedniej linii obrony wojsk własnych. Jednak niemożliwe jest całkowite wniknięcie w zamiary przeciwnika przed rozpoczęciem ataku. Dlatego też jest konieczne, by skupiać wysiłek rozpoznania na pozyskiwaniu informacji rozpoznawczych o sytuacji na polu walki, pozwoli to na monitorowanie działań i wykorzystanie własnego potencjału we właściwym czasie i miejscu;

3) walka elektroniczna (WE). Walka elektroniczna spełnia następujące funkcje w ramach obrony:
   a) kontynuowanie zbierania informacji o przeciwniku i uzupełnianie informatycznej bazy danych. W związku z tym siły i środki walki elektronicznej koncentrować się będą na dostarczaniu ważnej informacji o przeciwniku i jego: zamiarach, ugrupowaniu, rozmieszczeniu i kierunkach podejścia (oddziałów wydzielonych, sił głównych, sił wsparcia, zabezpieczających i osłony, systemach przenoszenia broni masowego rażenia (BMR) oraz systemie obrony przeciwlotniczej),
   b) gdy przeciwnik podejdzie do głównych pozycji obrony, środki zakłócające będą skoncentrowane na obezwładnianiu systemów kierowania ogniem, wykrywania i wskazywania celów, natomiast środki zbierające informacje koncentrują się na zapewnianiu rozpoznania i kierowaniu własnymi urządzeniami zakłócającymi,
   c) środki walki elektronicznej będą ukierunkowane na lokalizację środków zakłócających przeciwnika, by mogły być one zniszczone;
4) głębokość obrony. Jest ona konieczna do zachowania swobody działania, powinna dawać czas na reakcję i absorbować przeciwnika. Głębokość obrony jest osiągana przez wyznaczenie wystarczającej przestrzeni do dezorganizowania, opóźniania podejścia, niszczenia potencjału, a w końcowym rezultacie zatrzymania natarcia przeciwnika i jego rozbicia.

Powinna zezwalać na: wykorzystanie pozycji obronnych, zapór i ognia w całym obszarze (pasie, rejonie) obrony, wsparcie ogniowe, rozmieszczenie i przegrupowanie odwodów, a także elementów (urządzeń) logistycznych;

5) wzajemne wsparcie. Potęguje siłę każdego ugrupowania obronnego. Linie rozgraniczenia, rejony i pozycje powinny być wybrane zgodnie z koncepcją rozegrania walki. Luki między pozycjami i otwarte skrzydła przykrywane są ogniem w taki sposób, że przeciwnik nie może nacierać na jedną pozycję będąc poza strefą oddziaływania drugiej. Wówczas nacierający musi podzielić ogień z obiektów zasadniczych redukując tym samym siłę uderzenia na głównym kierunku. Stopień wsparcia zależy od terenu, rodzaju posiadanych środków i zasięgu obserwacji (widoczności). Idealnym jest, gdy szerokość frontu, którą jednostki zobowiązane są bronić, jest uzależniona od ich możliwości zapewnienia wzajemnego wsparcia;
6) skupienie głównego wysiłku. Dowódca musi posiadać swobodę działania, mieć możliwość decydowania, kiedy i gdzie skoncentrować swoje wojska, by przeciwstawić się nacierającemu przeciwnikowi. Będzie to związane z wcześniejszym rozpoznaniem zamiarów i sił przeciwnika oraz zrealizowane w odpowiednim czasie. Dowódca koncentruje wysiłek przez manewr i zmasowanie ognia;
7) manewr. Jest jednym z czynników decydujących o powodzeniu w obronie na wszystkich szczeblach. Przez połączenie ruchu i ognia, obrońcy mogą lepiej wykorzystać teren, by zadać straty przeciwnikowi i jednocześnie samemu ich uniknąć. Dzięki manewrowi dowódca skupia główny wysiłek, umożliwiający mu przeciwstawienie się przewadze przeciwnika.
8) siła ognia. Skuteczność obrony związana jest ze szczegółowo zaplanowanym i prowadzonym ogniem wszystkich rodzajów środków ogniowych powiązanych z zaporami inżynieryjnymi. Ogień pododdziałów ogólnowojskowych i artylerii, wsparcie śmigłowców uzbrojonych (LWL) oraz lotnictwa taktycznego musi nawzajem uzupełniać się oraz być skoordynowane;
9) spójność obrony. Obrona musi uwzględniać jej spójność i być koordynowana podczas jej prowadzenia. Niepowodzenie obrony często wiąże się z utratą zdolności koordynacji i współdziałania. Przeciwnik często szuka miejsca do natarcia wzdłuż linii rozgraniczenia. Dlatego, ważna jest spójność obrony wzdłuż tych linii, szczególnie tam gdzie łączą one wojska sojuszu (koalicji).

Przydział zadań odwodom powinien zawierać treści, w których zawarte jest utrzymanie lub odzyskanie zdolności koordynacji i współdziałania wzdłuż linii rozgraniczenia.

Pełna koordynacja i współdziałanie mogą być osiągnięte przez:

a) zrozumienie zamiaru działania wyższego przełożonego,
b) zrozumienie koncepcji działań sąsiadów,
c) wybór graniczących rejonów, tak by nie stwarzało to problemów w zakresie koordynacji i współdziałania,
d) wybór punktów koordynacyjnych po obu stronach linii rozgraniczenia,
e) wymiana informacji,
f) wymiana zespołów łącznikowych,
g) planowanie wzajemnego wsparcia.

10) działania zaczepne (kontratak). W obronie, nie wolno pozostawać biernym i czekać na działanie przeciwnika. Dowódcy każdego szczebla muszą szukać, bądź stwarzać okazje do zaskoczenia przeciwnika i zmuszenia go do zmiany planów. Wojska przeciwnika powinny być atakowane i niszczone lub rozpraszane nie tylko w momencie bezpośredniego kontaktu, ale również na całej głębokości działań, broniący się powinien dążyć do pozbawienia atakującego inicjatywy;
11) odwody. Dowódca powinien mieć swobodę działania, zarówno w stosunku do oczekiwanego jak i niespodziewanego przebiegu walki. Odwody zapewniają obrońcy elastyczność i równowagę. Głównymi zadaniami odwodów jest wspieranie, blokowanie, kontratak, zastępowanie innych elementów ugrupowania, ochrona skrzydeł i tyłów. Właściwe rozmieszczenie odwodów oraz sposób ich użycia jest istotną decyzją, jaką broniący się musi podjąć. W przypadku użycia odwodów należy natychmiast przystąpić do ich odtworzenia lub utworzenia nowych;
12) dezinformacja. To stwarzanie fałszywego obrazu sytuacji taktycznej nacierającemu, przez co skłania się go do błędnego wyboru głównego kierunku natarcia i rozmieszczenia sił i środków w niewłaściwym miejscu. Wprowadzenie w błąd, co do kierunku i czasu kontrataku powoduje, że przeciwnik rozmieszcza swoje odwody daleko od miejsc, pozwalających na skuteczną reakcję.

3.2. ZADANIA

3005. Użycie wojsk

Koncepcja obrony, będzie zależna od składu i rodzajów posiadanych wojsk. By jak najlepiej wykorzystać posiadane siły i środki, dowódca powinien rozważyć następujące elementy:

1) wojska pancerne i zmechanizowane umożliwiają prowadzenie obrony z większą elastycznością, dzięki wykorzystaniu ich walorów, w tym manewrowości. Ich działania obejmują: obronę pozycji, działania opóźniające i kontrataki. Mogą być one prowadzone w rejonach obrony o większej głębokości i szerokości niż w przypadku użycia wojsk zmotoryzowanych. Jednostki pancerne posiadają wysoki stopień zabezpieczenia przed środkami rażenia. Powoduje to, że są one predysponowane do użycia jako odwody. Wojska pancerne i zmechanizowane wykorzystując pozycje do uderzeń na przeciwnika ze skrzydła, zmuszają go do kanalizowania natarcia, tak by mógł być on niszczony przez potencjał ogniowy obrońcy. Ponadto wojska pancerne i zmechanizowane manewrując, opóźniają podejście zgrupowań przeciwnika i zmieniają formę ich działania z manewrowej na pozycyjną lub mogą wykonywać zwroty zaczepne. Wojska pancerne i zmechanizowane będą zawsze pierwszoplanowym celem uderzeń lotnictwa przeciwnika. Umiejętne stosowanie ukryć, maskowania i pozorowania, zmniejszy skutek tego zagrożenia.
2) wojska zmotoryzowane są w stanie prowadzić obronę jedynie z przygotowanych pozycji, dlatego będą wykorzystywane przede wszystkim w pozycyjnej formie działań. Ich pozycje obrony powinny sprzyjać wykorzystaniu przeszkód terenowych i być rozmieszczone tam, gdzie teren zapewnia przestrzeń do wykorzystania ognia i pełnego zasięgu środków przeciwpancernych. Pozycje obrony powinny być ukryte przed ogniem obserwowanym, zapewniając ich trwałość i skuteczność oddziaływania na przeciwnika. W większości przypadków muszą one być wspierane przez wojska pancerne.

3006. W zależności od powierzonej roli i miejsca w ugrupowaniu operacyjnym:

1) związek taktyczny pierwszego rzutu może prowadzić działania:
   a) opóźnianie podejścia przeciwnika do głównego pasa obrony;
   b) opóźnianie natarcia przeciwnika;

c) zatrzymanie natarcia przeciwnika i utrzymanie zajmowanego pasa obrony;
d) stworzenie (zapewnienie) warunków do wykonania zwrotu zaczepnego;
e) osłona wprowadzenia do walki odwodów operacyjnych;
f) osłona mniej zagrożonych kierunków.

2) związek taktyczny jako odwód może prowadzić działania:
a) utrzymanie rubieży obronnych w głębi, dla pogłębienia obrony i zabezpieczenia wejścia do walki sił przełożonego;
b) wzmocnienia lub zamiany sił, które w dotychczasowych działaniach utraciły zdolność bojową;
c) wykonywania zwrotów zaczepnych;
d) blokowanie lub likwidowanie luki w ugrupowaniu wojsk własnych;
e) likwidacja sił przeciwnika, które znalazły się na tyłach ugrupowania obronnego;
f) działania przeciwko zgrupowaniom użytych w wymiarze powietrzno – lądowym (powietrznym);
g) utrzymania swobody działania;
h) manewru na zagrożone kierunki;
i) osłony skrzydeł.

3.3. RODZAJE OBRONY

3007. Rodzaje obrony:

1) wyróżnia się dwa rodzaje obrony:
a) obrona manewrowa polega na rozbiciu zasadniczych sił nacierającego przeciwnika w głębi własnego ugrupowania.

Celem obrony manewrowej jest osłabienie i wychamowanie natarcia przeciwnika, przejecie inicjatywy i rozbicie jego sił w głębi obrony. Osiąga się to przez manewr sił i środków, obronę ważnych rejonów (obiektów) w celu zniwelowania jego przewagi, kanalizowania ruchu i osłabiania tempa natarcia. Istota obrony manewrowej sprowadza się do redukowania początkowej przewagi materialnej nacierającego przez zadawanie mu strat, a jednocześnie kosztem utraty terenu w sposób zamierzony i zorganizowany, powstrzymanie dalszego ruchu przeciwnika w głębi obrony i doprowadzenia do rozbicia go kontratakiem. Nacisk kładziony jest raczej na zwalczanie przeciwnika, niż na utrzymywanie lub

odzyskiwanie terenu. W obronie manewrowej stosuje się połączenie działań opóźniających, zaczepnych i obronnych, stosowania manewru wspartego ogniem i zaporami, w celu przejęcia inicjatywy. Głębokość obszaru (pasa, rejonu) obrony jest tu zdecydowanie większa niż w obronie pozycyjnej;

b) obrona pozycyjna skupia się na utrzymaniu terenu przez zaangażowanie przeciwnika w walkę na pozycjach obronnych, z których jest on rażony (niszczony) ogniem.

Celem obrony pozycyjnej jest utrzymanie ważnych rejonów, załamanie natarcia przeciwnika w głównym pasie obrony. Organizując obronę pozycyjną dążyć należy do rozbicia wojsk przeciwnika przez zwalczanie go ogniem lub kontratakami na całej jej głębokości. Istotą obrony pozycyjnej jest opór i utrzymanie obszaru (pasa, rejonu) obrony. Aby to osiągnąć musi być ona silna, rozbudowana pod względem inżynieryjnym, wsparta ogniem, ubezpieczona i osłonięta przed uderzeniami z powietrza. W obronie pozycyjnej większość sił znajduje się w głównym obszarze (pasie, rejonie) obrony i w połączeniu z odwodami dąży się do załamania natarcia. W przeciwieństwie do obrony manewrowej, obrona pozycyjna nie daje pełnej możliwości zniszczenia przeciwnika. Dopiero kolejne działania doprowadzają do pokonania przeciwnika. W przeciwieństwie do obrony manewrowej, dla której ważna jest głębokość obrony, obrona pozycyjna może być prowadzona na różnej głębokości, zależnej od zadania, możliwości wojsk i charakteru terenu;

2) przedstawione treści opisują ogólne modele rodzajów obrony, w których stosowane są elementy statyczne i dynamiczne. Broniący się dowódcy mogą łączyć oba rodzaje obrony, stosując elementy statyczne do opóźniania, kanalizowania i ostatecznie do zatrzymania nacierającego, jak też elementy dynamiczne, takie jak kontrataki. Zależeć one będą od: zadania, przyjętego ugrupowania, manewrowości wojsk, możliwości przeciwstawienia się przewadze przeciwnika oraz terenu;

3) podstawową różnicą między rodzajami obrony jest:

a) w obronie manewrowej dążenie do pobicia sił przeciwnika w głębi własnego ugrupowania;

b) w obronie pozycyjnej utrzymanie bronionego obszaru (pasa, rejonu).

3.4. STRUKTURA I UGRUPOWANIE

3008. Struktura działań obronnych

Jest to jednoczesne zastosowanie sił na całej głębokości oddziaływania, co powoduje porażenie przeciwnika, dezorganizując jego natarcie i ma zapewnić warunki do osiągnięcia celu obrony. Dowódca planujący obronę powinien mieć na uwadze możliwość ciągłego oddziaływania w całym obszarze (pasie, rejonie), pozbawiając przeciwnika swobody działania. Takie ujęcie obrony sprawia, iż w ramach jej prowadzenia będą realizowane działania głębokie, bezpośrednie i w strefie tylnej:

1) działania głębokie stosowane są w celu jednoczesnego zaangażowania przeciwnika w walkę na całej głębokości jego ugrupowania oraz stworzenia warunków do przyszłych działań. Działania te powodują rozproszenie potencjału bojowego przeciwnika, zakłócając jego tempo i ciągłość natarcia. Osiąga się to przez oddziaływanie na maszerujące kolumny wojsk w głębi, niszczenie środków ważnych do realizacji jego planów przez dezorganizację, niszczenie lub opóźnianie użycia elementów systemu: dowodzenia, logistyki, czy obrony powietrznej w dogodnym momencie. Skupiając się na takich celach, działania głębokie są w stanie osłaniać działania bezpośrednie;
2) działania bezpośrednie polegają na użyciu sił głównych i wspierających w obszarze (pasie, rejonie) obrony, podejmowane w celu spowolnienia, skanalizowania i pokonania głównych sił przeciwnika. Może to być realizowane obroną pozycji i poprzez stosowanie mobilnych wojsk działających zaczepnie (stosowanie aktywnych form walki);
3) działania w strefie tylnej zabezpieczają wojska podtrzymując ich zdolność bojową. Jeśli realizowane są one pomyślnie, to pozwalają dowódcy na swobodę działania, przez zapobieganie zakłóceniom w:
   a) dowodzeniu i kierowaniu,
   b) wsparciu ogniowym,
   c) zwalczaniu desantów powietrznych,
   d) zabezpieczeniu logistycznym,
   e) przemieszczaniu odwodów.

3009. Obszar

Obszar odpowiedzialności obronnej korpusu obejmuje obszar sił przesłaniania i obszar obrony, który dzieli się na główny i tylny.

3010. Pas

Pas odpowiedzialności obronnej ogólnowojskowego związku taktycznego składa się z pasa sił przesłaniania i pasa obrony, który dzieli się na główny i tylny.

3011. Rejon

Rejon odpowiedzialności obronnej oddziału ogólnowojskowego składa się z rejonu sił przesłaniania i rejonu obrony, który dzieli się na główny i tylny.

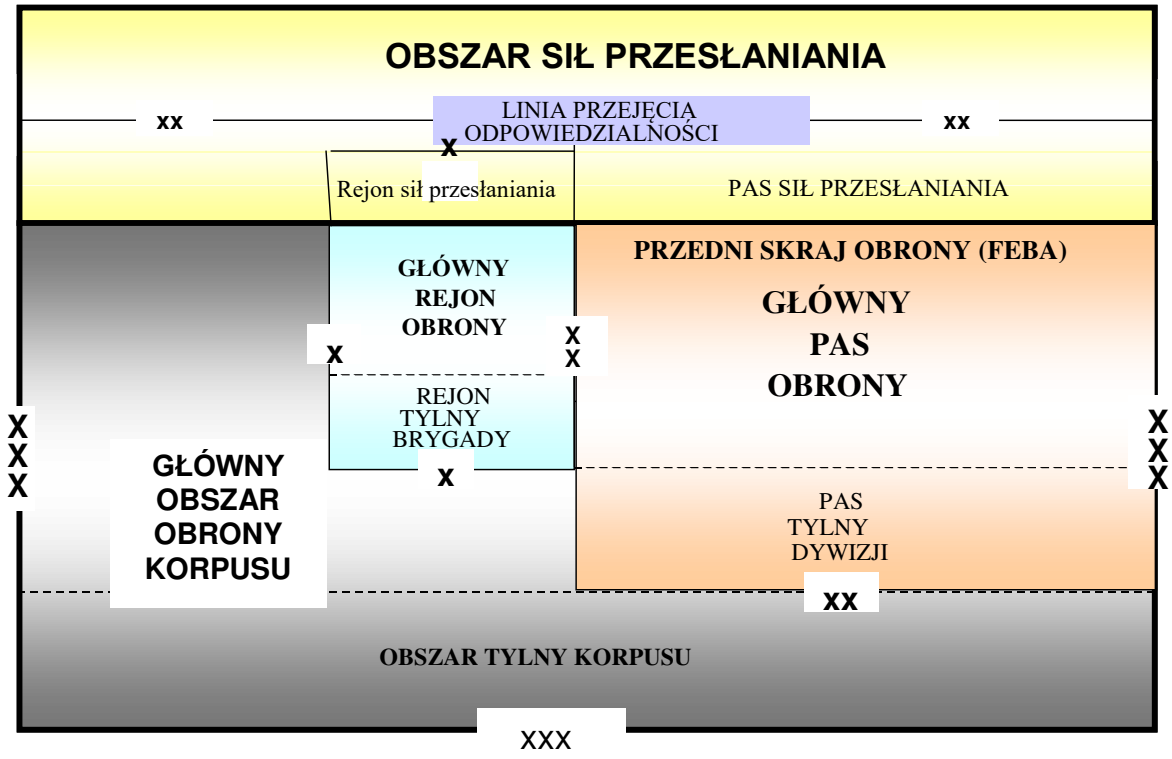
3012. Szerokość obszaru (pasa, rejonu) obrony zależy od możliwości bojowych, miejsca w ugrupowaniu operacyjnym (bojowym), właściwości terenu oraz przewidywanej siły przeciwnika i sposobu jego działania na lądzie, w powietrzu i eterze. Podczas obrony wybrzeża szerokość ta zależy także od sytuacji na morzu:

1) obszar (pas, rejon) sił przesłaniania:

a) w pasie sił przesłaniania związku taktycznego może wykonywać zadania obronne oddział (oddziały) wydzielony w składzie od wzmocnionego batalionu do brygady. W rejonie sił przesłaniania może być organizowana pozycja przednia w sile od kompanii do batalionu. Jeżeli przed frontem brygady organizowana jest pozycja przednia, wówczas nie organizuje się ubezpieczeń bojowych. W każdej sytuacji przed przednią linię obrony wysyła się ubezpieczenia bezpośrednie. Pas (rejon) przesłaniania i pas (rejon) obrony rozdzielone są przednim skrajem obrony.

b) Wojska prowadzące działania w pasie sił przesłaniania mogą mieć następujące zadania:

– rozpoznanie zgrupowań przeciwnika i ustalenie kierunku uderzenia,
– zmniejszenie tempa natarcia i potencjału bojowego wojsk przeciwnika,
– nękanie ogniem i manewrem,
– zyskanie czasu na zorganizowanie obrony lub ześrodkowanie sił do wykonania zwrotu zaczepnego,
– skierowanie uderzenia przeciwnika w rejon głównego wysiłku obrony (punkt ciężkości),
– zamaskowanie przebiegu przedniego skraju obrony,
– zadania te wykonywane są przeważnie przez obronę na pozycjach opóźniania;

Rys. 5 Podział obszaru odpowiedzialności obronnej korpusu

2) obszar (pas, rejon) obrony jest to teren ograniczony z przodu przednim skrajem obrony, z pozostałych trzech stron liniami rozgraniczenia. W tym terenie prowadzi się rozstrzygającą walkę, w zależności od założonego celu obrony:
   a) w pasie (rejonie) obrony organizuje się pozycje obronne i ryglowe. Usytuowanie pozycji powinno zapewnić dobre warunki obserwacji, prowadzenia ognia oraz skrytego manewru i odejścia wojsk własnych, a jednocześnie utrudniać przeciwnikowi obserwację, rozwijanie i prowadzenia natarcia,
   b) podstawę pozycji obronnych stanowią przygotowane do obrony okrężnej batalionowe rejony obrony oparte na kompanijnych punktach oporu osłoniętych zaporami inżynieryjnymi, zwłaszcza przeciwpancernymi polami minowymi powiązanymi z przeszkodami naturalnymi,
   c) pozycje ryglowe rozbudowuje się w celu uniemożliwienia nacierającemu przeciwnikowi rozprzestrzeniania się w stronę skrzydeł. Mogą one stanowić rubieże rozwinięcia do kontrataków lub rubieże ogniowe dla odwodów,
   d) wojska broniące pasa (rejonu) obrony mają następujące zadania:

– zatrzymanie natarcia przeciwnika przed przednim skrajem obrony, a w wypadku wdarcia się jego sił w głąb, odzyskanie utraconego terenu przez wykonanie zwrotu zaczepnego,
– zatrzymanie natarcia przeciwnika w głębi obrony i stworzenie warunków do wykonania zwrotu zaczepnego siłami przełożonego.

3013. Struktura obrony

Stanowi układ i wzajemne relacje elementów składających się na całość obrony. Przyjęte ugrupowanie nadaje odpowiedni do celu walki kształt strukturze obrony. Powinna być ona zgodna z potrzebami i możliwościami wojsk:

1) dowódca organizujący obronę określa: rejony lub pozycje obrony (opóźniania), pozycję przednią, pozycje ryglowe, rejony stanowisk ogniowych artylerii, rubieże ogniowe i kierunki (rubieże) planowanych kontrataków, rubieże ogniowe odwodów przeciwpancernych i odcinki (rubieże) minowania oddziałów zaporowych; węzły, strefy zapór i niszczeń, strefy rażenia i pułapek ogniowych, rejony rozmieszczenia odwodów i wojsk wspierających oraz elementów rozpoznania, walki elektronicznej i działań psychologicznych, rejony rozmieszczenia oddziałów, pododdziałów i urządzeń logistycznych, lądowiska śmigłowców; stanowiska dowodzenia, rejony zastrzeżone, drogi manewru, dowozu i ewakuacji. Pozycje obrony należy rozbudowywać wzdłuż naturalnych przeszkód terenowych odpowiednio je maskując;
2) przedni skraj obrony wyznacza się na podstawie mapy i precyzuje podczas rekonesansu. Nie musi być on całkowicie obsadzony ani też utrzymywany. W celu wprowadzenia przeciwnika w błąd, co do przebiegu przedniej linii obrony, niedopuszczenia do niespodziewanego uderzenia na pododdziały pierwszego rzutu oraz zmuszenia nacierającego do rozwinięcia sił głównych może być przygotowana pozycja przednia. Nie powinna odróżniać się ona od innych pozycji obrony;
3) pozycje w głębi obrony należy rozbudować tam, gdzie istnieje możliwość zatrzymania włamującego się przeciwnika lub teren stwarza możliwość rozbicia go. Każdorazowo określa się miejsca i kierunki, na których przeciwnik nie będzie nacierał lub będzie atakował małymi siłami. Są to luki między rejonami obrony. Zaoszczędzone siły mogą być używane w punktach

ciężkości obrony. Należy jednak ustalić odpowiedzialnych za słabe miejsca, które muszą być osłaniane i w miarę możliwości ubezpieczane;

4) pozycje ryglowe rozbudowane ukośnie do kierunku natarcia wojsk przeciwnika kanalizują ich ruch i mogą jednocześnie stanowić rubieże rozwinięcia do kontrataków lub rubieże ogniowe dla odwodów. Z reguły określają one również teren planowanego rażenia lub pułapki ogniowej;
5) położenie rejonów stanowisk ogniowych artylerii i rejonów rozmieszczenia pozostałych sił wzmocnienia i wsparcia uzależnione jest od ich możliwości i zamiaru użycia;
6) rejony rozmieszczenia oddziałów, pododdziałów i urządzeń logistycznych oraz stanowiska dowodzenia powinny być rozmieszczone poza prawdopodobnym głównym kierunkiem natarcia przeciwnika;
7) w tworzeniu struktury obrony powinny zostać wykorzystane obiekty i urządzenia znajdujące się na terenie działań.

3014. Ugrupowanie bojowe

Ugrupowanie bojowe jest to uszykowanie oraz rozmieszczenie elementów ugrupowania w terenie w zależności od możliwości, potrzeb oraz specyfiki obrony. Jest ono elementem realizacji celu obrony. W skład ugrupowania wchodzą elementy podstawowe oraz w zależności od potrzeb, możliwości i specyfiki obrony dodatkowe:

1) podstawowe elementy ugrupowania w obronie to: pierwszy rzut, kolejne rzuty, odwód ogólnowojskowy, zgrupowanie artylerii, oddział (pododdział) przeciwlotniczy, elementy systemu rozpoznania, walki elektronicznej i działań psychologicznych, odwód przeciwpancerny, oddział zaporowy, stanowiska dowodzenia, odwody innych rodzajów wojsk (np. inżynieryjny, wojsk chemicznych), oddziały (pododdziały) i urządzenia logistyczne;
2) dodatkowo mogą być tworzone: oddział wydzielony, taktyczny desant powietrzny, zgrupowanie (grupa) desantowo-szturmowe, odwód przeciwdesantowy, batalionowa grupa zadaniowa, grupa (oddział) ratunkowo - ewakuacyjny, oddziały obejścia, oddziały (grupy) szturmowe, oddziały zabezpieczenia ruchu, elementy wojsk znajdujących się w stałych rejonach odpowiedzialności. W skład ugrupowania wojsk operacyjnych mogą być włączone inne siły znajdujące się w obszarze (pasie, rejonie) obrony.

3.5. PROWADZENIE OBRONY

3015. Wprowadzenie

Przyjęta koncepcja prowadzenia obrony zawsze jest sumą wniosków z oceny: środowiska prowadzenia działań, przeciwnika i sił własnych. Musi być zgodna z zamiarem przełożonego. Każda sytuacja, w której dowódca może prowadzić obronę jest odmienna i nieprzewidywalna. Każdorazowo w zależności od sytuacji operacyjno - taktycznej przenoszony będzie punkt ciężkości, czy to na działania przed przednią linią obrony, czy też na walkę w głębi. Balansowanie tym punktem ciężkości w zależności od zaistniałej sytuacji, czyli skupieniem sił i środków w odpowiednim miejscu i czasie będzie odgrywało decydujące znaczenie w osiągnięciu założonego celu obrony.

Obrońca zawsze powinien poszukiwać skutecznych sposobów stawiania nacierającemu oporu. W pierwszym etapie powinien dążyć do rozpoznania zamiarów przeciwnika, określenia jego celu działania, ustalenia głównego kierunku natarcia, a następnie osłabienie jego uderzenia w działaniach opóźniających i kanalizowania jego ruchu. W kolejnym etapie działań należy dążyć do pozbawienia przeciwnika inicjatywy i zatrzymania go na przygotowanej wcześniej rubieży, stwarzając w ten sposób warunki do jego całkowitego rozbicia.

3016. Koncepcja działań

Prowadzenie obrony realizowane jest w dwóch etapach:

1) działania w obszarze (pasie, rejonie) sił przesłaniania;
2) rozstrzygająca walka obronna, w tym walka o utrzymanie przedniego skraju obrony oraz walka w głębi pasa obrony, w której zawiera się wzmocnienie zagrożonych kierunków, blokowanie przeciwnika i wykonanie kontrataków.

3017. Działanie sił w obszarze (pasie, rejonie) sił przesłaniania

Broniący się w początkowym etapie natarcia przeciwnika będzie narażony przede wszystkim na prowadzenie rozpoznania jak też silne oddziaływanie lotnictwa, artylerii, a następnie na uderzenia zgrupowania powietrzno-lądowego. Przez takie działanie przeciwnik będzie dążył do utrzymania inicjatywy i rozegrania walki zgodnie ze swoim zamiarem. Rolą obrońcy będzie aktywne przeciwdziałanie i skuteczne odparcie uderzenia. Wyraża się to przeciwdziałaniem środkom rozpoznania, walki elektronicznej

przeciwnika, skuteczną obroną przeciwlotniczą, maskowaniem i działaniami pozornymi w celu minimalizacji strat własnych w pierwszej fazie uderzenia przeciwnika tak, aby zachować maksymalny potencjał do bezpośredniego starcia z nim:

1) przeciwnik obok przewagi w powietrzu będzie posiadał wielokrotną przewagę sił lądowych, którymi będzie dążył do rozpoznania obrony, jak też stworzenia sobie warunków do rozbicia naszych sił przez utrzymanie inicjatywy. Celowym jest poszukiwanie rozwiązań, które pozwolą w możliwie krótkim czasie przejąć inicjatywę niwelując istniejącą przewagę. Drogą do osiągnięcia trwałości obrony jest jej aktywność. Obrona będzie tym bardziej trwała, im aktywniejsze będą działania obrońcy. Broniący się, aby osiągnąć taki stan rzeczy w sprzyjających warunkach organizuje obszar (pas, rejon) sił przesłaniania. Wojska w obszarze (pasie, rejonie) sił przesłaniania będą opóźniały natarcie przeciwnika kanalizując jego ruch w rejon kluczowy. Działanie tych elementów powinno być skoordynowane z ogniem artylerii;
2) podczas zbliżania się wojsk działających w obszarze (pasie, rejonie) sił przesłaniania do przedniego skraju obrony konieczne jest zaangażowanie artylerii wojsk prowadzących działania w głównym obszarze (pasie, rejonie) obrony w celu zapewnienia im warunków do zerwania styczności z przeciwnikiem. Wycofanie wojsk z obszarów (pasów, rejonów) sił przesłaniania przez rejon główny obszar (pas, rejon) obrony musi być dokładnie zaplanowane. Pod osłoną ognia artylerii i innych środków rażenia odchodzą one z zajmowanych pozycji i wykorzystując przygotowane przejścia we własnych zaporach inżynieryjnych, przemieszczają się do wyznaczonego rejonu położonego w głębi ugrupowania;
3) decyzja dotycząca prowadzenia działań opóźniających w obszarze (pasie, rejonie) przesłaniania spoczywać będzie na dowódcy odpowiedzialnym za prowadzenie obrony na danym obszarze. Niemniej jednak w celu uniknięcia zaskoczenia i wyrażenia własnej aktywności działania sił przesłaniania powinny być stałym elementem koncepcji obrony. Wojska, które prowadziły działania opóźniające powinny mieć czas na odtworzenie zdolności bojowej;
4) dowódca, wysyłając siły przed przedni skraj obrony uzyskuje dodatkowy atut, jakim jest możliwość określenia punktu ciężkości nacierającego i zyskanie czasu na manewr siłami na ten kierunek;

5) działania sił przesłaniania są trudnym etapem prowadzenia obrony. Wysyłane siły narażone są na uderzenie silniejszego przeciwnika, a jednocześnie spoczywa na nich odpowiedzialność wykonania zadań, które wynikają z przyjętej koncepcji walki. Potencjał wydzielany do obszaru (pasa, rejonu) przesłaniania powinien być na tyle silny i mobilny, by mógł samodzielnie wykonywać postawione zadania.

3018. Rozstrzygająca walka obronna.

Rozstrzygająca walka obronna (walka o utrzymanie przedniego skraju obrony) rozpoczyna się, gdy przeciwnik zbliża się do przedniej linii obrony. Przyjmuje się, że obrona prowadzona jest w taki sposób, by zatrzymać przeciwnika przed przednią linią obrony. Nie mniej jednak w wypadku włamania się w głąb obrony, dąży się do zablokowania i rozbicia go kontratakiem oraz odtworzenia poprzedniego położenia:

1) prowadzenie walki o utrzymanie przedniego skraju obrony decyduje często o tym, czy przyjęte cele obrony zostaną osiągnięte. Ma to swoje odzwierciedlenie w przyjmowanych koncepcjach rozegrania walki, gdzie dowódcy decydują się na rozstrzygnięcie prowadzonych działań na swoją korzyść. Dlatego też pierwsza pozycja obrony jest najlepiej rozbudowana pod względem fortyfikacyjnym i na jej utrzymanie skupiony jest główny wysiłek obrońcy wyrażający się większością priorytetów wsparcia tego etapu walki. Trudno jest realizować skupienie wysiłku posiadanych sił i środków na całej szerokości i głębokości obrony, dlatego tak ważnym jest trafne określenie rejonu kluczowego, rozumianego jako usytuowanie odpowiednich sił w odpowiednim miejscu i czasie, co pozwoli na odniesienie zwycięstwa nawet przy wielokrotnej przewadze przeciwnika. W tym celu planuje się maksymalne zaangażowanie artylerii, środków przeciwpancernych, broni pokładowej i strzeleckiej oraz nasycenie inżynieryjnymi środkami rażenia. By niezbędne siły i środki znalazły się w punkcie kulminacyjnym może zaistnieć potrzeba przemieszczenia ich z innego kierunku. Przeciwnik będzie dążył do rozpoznania miejsc, gdzie będzie mógł dokonać włamania, a następnie przez wprowadzenie tam kolejnych sił, rozbicia obrońcy. Utrzymanie przedniego skraju obrony zależy od skuteczności powstrzymania pancerno-zmechanizowanych zgrupowań przeciwnika. Można to osiągnąć ześrodkowując ogień i przeprowadzając konieczny manewr. Po osiągnięciu

takiego stanu, główny wysiłek przenoszony jest na inny kierunek, gdzie przeciwnik szuka nowej możliwości pokonania obrony;

2) po odparciu ataku przed przednim skrajem, obrońca nadal prowadzi walkę ogniową. Zwalcza wycofujące się lub przechodzące do obrony wojska przeciwnika. Intensywnie oddziałując ze zmienionych stanowisk ogniowych utrudnia mu wykonanie manewru i ponowną organizację ataku. Jednocześnie obrońca usuwa skutki dotychczasowego oddziaływania przeciwnika i przygotowuje się do ponownego odparcia kolejnych uderzeń. Odtwarzając naruszony system ognia, zamyka przejścia w zaporach inżynieryjnych dokonuje dodatkowej rozbudowy punktów oporu i uzupełnia zużyte środki materiałowe oraz udziela rannym pomocy medycznej. W okresie tym obrońca musi wykonywać przedsięwzięcia związane ze stałym oddziaływaniem na przeciwnika celem pozbawienia go swobody działania, jak też realizować szereg czynności związanych z odtworzeniem struktury obrony;
3) walka w głębi pasa obrony występuje w sytuacji, kiedy nastąpi włamanie się zgrupowania uderzeniowego przeciwnika w głąb obrony.

   Sytuacja taka wymagać będzie od dowódcy decyzji, gdzie jest potrzebna stabilność i opór, a w którym miejscu manewr i odpowiednio skalkulowane ryzyko. Taką ewentualność należy dostrzegać już podczas wariantowania użycia posiadanego potencjału bojowego, jak też podczas dokonywania koordynacji i synchronizacji przyjętej przez dowódcę koncepcji rozegrania walki i osiągnięcia założonego celu;
4) w wypadku włamywania się przeciwnika w głąb obrony dąży się do zatrzymania jego natarcia od czoła, uniemożliwienia rozprzestrzeniania się w głąb i w stronę skrzydeł oraz izolacji jego odwodów. Używając odwodu dowódca może: wzmacniać zagrożone kierunki, blokować przeciwnika lub wykonać kontratak. Decyzja o tym jak i kiedy mają być użyte odwody jest jedną z najbardziej istotnych, jaką dowódca musi podjąć. Ogniem wszystkich środków rażenia z dotychczas zajmowanych lub zapasowych punktów oporu, manewrem odwodów specjalnych, oddziału zaporowego i sił z kierunków nieatakowanych oraz aktywną walką pododdziałów, które znalazły się na tyłach przeciwnika, zadaje straty i dezorganizuje dalsze natarcie. Istotne znaczenie ma tu zapewnienie swobody manewru wojskom własnym:

a) blokowanie jest rozwinięciem wojsk w celu zatrzymania nacierającego przeciwnika, który przełamał pozycje obrony. Polega na rozwinięciu części sił (lub całości) odwodu na wcześniej przygotowanej lub doraźnie wybranej dogodnej rubieży terenowej i zwalczaniu środkami ogniowymi włamujących się sił przeciwnika. Harmonogram rozwinięcia sił blokujących zależeć będzie od sposobu działania przeciwnika, ze szczególnym zwróceniem uwagi na jego siłę, tempo i kierunek podejścia. Czynniki te muszą być przeanalizowane i powiązane z rozmieszczeniem i wielkością dostępnych sił blokujących, ich czasem reakcji i czasem przygotowania pozycji ryglowych. Często tylko przez blokowanie możliwe jest zyskanie czasu niezbędnego na zatrzymanie przeciwnika i wykonanie kontrataku,
b) kontratak, mimo pewnych przeobrażeń w prowadzeniu obrony, nadal jest przejawem najwyższej aktywności obrońcy, pozbawia, bowiem przeciwnika swobody działania i zapewnia przewagę na wybranym kierunku. Ostateczną decyzję o wykonaniu kontrataku podejmuje dowódca w toku prowadzenia obrony. Oprócz spełnienia warunków stwarzających duże prawdopodobieństwo powodzenia tego rodzaju zwrotu zaczepnego, istotną rolę odgrywa również czas. Kontratak można wykonać już podczas walki o pierwszą pozycję obrony lub później w głębi obrony. W obydwu przypadkach występuje określone ryzyko. Wczesne wykorzystanie odwodu pozbawia dowódcę możliwości skutecznego reagowania na zmieniającą się sytuację. Natomiast wpuszczenie nacierającego zbyt głęboko grozi utrata kontroli nad rozwojem sytuacji i stawia pod znakiem zapytania możliwość osiągnięcia celu obrony:
   – warunki wykonania kontrataku - zatrzymanie nacierającego zgrupowania, izolacja odwodów przeciwnika, obezwładnienie jego artylerii i uzyskanie lokalnej przewagi na kierunku kontrataku,
   – celem kontrataku może być - rozbicie zatrzymanych sił przeciwnika i odzyskanie utraconego terenu; rozbicie przeciwnika, odzyskanie rejonu kluczowego i umocnienie opanowanej rubieży w gotowości do odparcia ponownego ataku przeciwnika; uderzenie w takie miejsce zgrupowania uderzeniowego przeciwnika aby zdezorganizować jego natarcie,
   – powodzenie kontrataku - zależy w dużym stopniu od: trafnego określenia kierunku, rubieży i czasu wykonania uderzenia; wydzielenia

odpowiednich sił i środków zapewniających wytworzenie lokalnej przewagi; sprawnego przegrupowania uderzających sił na rubież kontrataku; zabezpieczenia uderzenia przez siły w styczności; osłony skrzydeł kontratakujących sił; organizacji ogniowego i elektronicznego oddziaływania na przeciwnika, zabezpieczenia bojowego oraz synchronizacji działań;

5) działania w tym etapie powinny stanowić integralny element planu obrony i jednocześnie równoległy etap procesu osiągnięcia celu walki. By to było możliwe etap rozstrzygającej walki obronnej powinien się charakteryzować przede wszystkim:
   a) zdolnością przeciwdziałania zgrupowaniom przeciwnika użytym w wymiarze powietrznym lub lądowym (np. oddział wydzielony),
   b) utrzymywaniem swobody działań i manewru,
   c) możliwością reakcji siłami i środkami na dowolny kierunek (rejon),
   d) stworzeniem warunków do pogłębienia obrony, narastania oporu,
   e) przygotowywaniem i wykorzystaniem infrastruktury w aspekcie osiągania celów pośrednich (alternatywnych),
   f) zabezpieczeniem przegrupowania siłom podchodzącym z głębi do wykonania uderzenia w ramach kontrataku lub przeciwuderzenia,
   g) możliwością wykonania kontrataku o celach ograniczonych lub rozbicia nacierających sił przeciwnika i odtworzenia struktury obrony,
   h) możliwością osłony luk i skrzydeł,
   i) utrzymywaniem więzi między strukturalnymi (funkcjonalnymi) elementami ugrupowania,
   j) posiadaniem stałej zdolności realizacji przedsięwzięć z zakresu zabezpieczenia bojowego i logistycznego.

3.6. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO

3.6.1 UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH

3019. Wojska Aeromobilne (WA)

1) podczas prowadzenia działań obronnych WA będą znajdowały się w głębi obrony wojsk własnych jako odwód manewrowy, realizujący zadania wynikłe w toku prowadzonych działań w wymiarze powietrzno – lądowym, działając na samodzielnym kierunku działań, bądź wykonując zadania na korzyść

ogólnowojskowych Związków Taktycznych, oddziałów w ich obszarach (pasach, rejonach) obrony. Ponadto, w zależności od zaistniałej sytuacji na polu walki mogą realizować działania głębokie w celu wykrywania i ustalania położenia przeciwnika. Istotą użycia WA w działaniach obronnych jest manewr pionowy w stosunku do przeciwnika z zadaniem:

a) wykonania izolacji wydzielonego rejonu działań bojowych;
b) zmniejszenia potencjału przeciwnika poprzez dezorganizację jego systemu dowodzenia, zabezpieczenia logistycznego, wsparcia ogniowego;
c) umożliwienia koncentracji wysiłku wojsk własnych w innym rejonie;
d) zmuszenia przeciwnika do przyjęcia walki w niedogodnym dla niego terenie;
e) kanalizowania manewru przeciwnika oraz stworzenia warunków do wykonania zwrotu zaczepnego przez odwodowe Związki Taktyczne;
f) prowadzenia blokowania (na wezwanie z pola walki) desantów powietrznych i śmigłowcowych przeciwnika.

3020. Lotnictwo Wojsk Lądowych (LWL)

1) w działaniach obronnych siły LWL odgrywają zasadniczą rolę we wczesnym zadawaniu strat nacierającemu przeciwnikowi w ramach działań w głębi a także w dezorganizacji, opóźnianiu i kanalizowaniu sił przeciwnika przed rozpoczęciem działań bezpośrednich.
2) LWL szczególnie efektywnie będzie wykorzystywane wtedy, gdy dowódca komponentu naziemnego nie chce zbyt wcześnie wykorzystywać sił naziemnych przed zaplanowanymi rejonami niszczeń lub zapór. Ponadto, w koordynacji z wcześniej zaplanowanymi działaniami połączonych lotniczych zespołów uderzeniowych (PLZU) – o ile to możliwe – LWL będzie wykorzystywane do zamykania luk w ugrupowaniu obronnym do czasu zajęcia obszaru (pasa, rejonu) obrony przez komponent naziemny.
3) LWL jest zdolne do przeciwdziałania działaniom przeciwnika w obszarze (pasie, rejonie) tylnym wojsk własnych, zwłaszcza do zwalczania sił powietrzno – manewrowych lub powietrzno – desantowych przeciwnika. Część śmigłowców LWL może być uzbrojona i przeznaczona do prowadzenia walk powietrznych. Przy przyjęciu założenia, że warunki atmosferyczne, a zwłaszcza widzialność, umożliwiają prowadzenie LWL, dzięki wysokiej mobilności, sile ognia i niezależności od warunków terenowych będzie skutecznie wykorzystywane w:

a) działaniach przeciw penetracji przeciwnika;

b) powstrzymywaniu natarcia przeciwnika;

c) zabezpieczeniu kontrataków;

d) zabezpieczeniu działań powietrzno-desantowych.

3.6.2 UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII

3021. Wprowadzenie

Środki ogniowe artylerii dzięki posiadanemu zasięgowi oraz możliwościom koncentracji i przenoszenia ognia stanowią skuteczną siłę rażenia broniących się wojsk. Ogień artylerii powinien być także spożytkowany do rażenia innych celów osłabiających potencjał bojowy przeciwnika.

3022. W czasie prowadzenia obrony głównymi zadaniami artylerii są:

1) walka ze środkami ogniowymi przeciwnika,

2) wzbranianie obrony przeciwlotniczej przeciwnika,

3) zwalczanie elementów systemu dowodzenia, rozpoznania i WE,

4) rażenie sił i środków logistycznych,

5) zwalczanie nacierających pododdziałów przeciwnika,

6) zwalczanie odwodów przeciwnika,

7) kanalizowanie manewru przeciwnika,

8) osłona ogniem zapór, luk, skrzydeł i rejonów nie bronionych,

9) DWLąd CWMSD wsparcie kontratakujących wojsk własnych,

10) niszczenie środków pancernych i opancerzonych przeciwnika,

11) oświetlanie i zadymianie pola walki oraz zakłócanie realizacji dowodzenia.

3023. Plan użycia artylerii musi być opracowany zgodnie z zadaniem i zamiarem dowódcy wspieranych sił. Ogień artylerii powinien być zawsze zsynchronizowany z działaniami walczących wojsk, skoordynowany z użyciem innych środków wsparcia ogniowego oraz powiązany z systemem zapór.

3024. Artyleria przeciwpancerna działa zwykle jako odwód przeciwpancerny. Jej głównym zadaniem jest niszczenie środków pancernych i opancerzonych, które włamały się w głąb obrony, osłona luk i skrzydeł oraz wsparcie zwrotów zaczepnych.

3.6.3 UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ

3025. Celem działań oddziałów (pododdziałów) przeciwlotniczych w obronie jest zapewnienie osłanianym wojskom warunków do pomyślnego wykonania zadań. Cel ten realizuje się poprzez aktywne zwalczanie przeciwnika powietrznego w integracji z Siłami Powietrznymi, obroną przeciwlotniczą sąsiadów oraz osłanianymi wojskami;

1) wojska obrony przeciwlotniczej, w zależności od sytuacji operacyjno-taktycznej, będą prowadziły osłonę sił głównych wojsk przechodzących do obrony. Mogą również prowadzić osłonę całością lub częścią sił w obszarze (pasie, rejonie) sił przesłaniania i w składzie oddziału wydzielonego lub osłaniać obiekty położone w głębi obrony. W sytuacjach szczególnych z oddziałów (pododdziałów) przeciwlotniczych mogą być wydzielane zestawy artylerii przeciwlotniczej do prowadzenia ognia do celów naziemnych i nawodnych;
2) podczas działań obronnych podstawą do określania priorytetów obrony przeciwlotniczej będzie ocena sytuacji. Oddziały (pododdziały) obrony przeciwlotniczej będą z reguły używane do osłony najważniejszych obiektów z punktu widzenia osiągnięcia celów obrony;
3) w każdej sytuacji oddział (pododdział) przeciwlotniczy działając w składzie związku operacyjnego lub związku taktycznego (oddziału) może osłaniać wojska będące w pierwszym rzucie (kolejnych rzutach) lub odwodzie, w kluczowym obszarze (pasie, rejonie) obrony,
4) oddział (pododdział) przeciwlotniczy rozwija się w ugrupowaniu bojowym wojsk broniących pierwszej pozycji, artylerii, w pobliżu stanowisk dowodzenia oraz wojsk w głębi obrony, dążąc do utworzenia wielowarstwowego ognia przeciwlotniczego na kierunku kluczowego rejonu obrony;
5) skuteczność osłony przeciwlotniczej wojsk w obronie zapewnia się przez właściwe organizowanie rozpoznania przeciwnika powietrznego i systemu ognia przeciwlotniczego, tworzenie zasadzek przeciwlotniczych i pododdziałów wędrownych oraz wykorzystanie terenu i infrastruktury obszaru (pasa, rejonu) obrony;

– zasadzki przeciwlotnicze w obronie przygotowuje się w celu podjęcia walki głównie z nisko lecącymi oraz stosującymi zakłócenia celami powietrznymi,

zaskoczenia ich oraz zadania im maksymalnych strat. Organizuje się je na kierunkach skrytych podejść przeciwnika powietrznego, z możliwością działania w oderwaniu od wojsk własnych;

– pododdziały wędrowne w obronie organizuje się na kierunkach pomocniczych, w celu wprowadzenia w błąd przeciwnika, co do ugrupowania środków obrony przeciwlotniczej;

6) spełnienie powyższych wymagań osiąga się przez prowadzenie kompleksowego rozpoznania przeciwnika powietrznego, skuteczne niszczenie wielowarstwowym, rakietowo-artyleryjskim ogniem przeciwlotniczym środków napadu powietrznego i desantów powietrznych przeciwnika na trasach przelotu, wykorzystanie właściwości ochronnych terenu i infrastruktury w rejonie działań bojowych. Działania te zapewnią: zachowanie żywotności (szczególnie środków dowodzenia, radiolokacyjnych), sprawne wykonywanie manewrów do osłony wojsk wykonujących przeciwuderzenie (kontrataki) oraz broniących najważniejszych rejonów (pozycji) obrony, elementów ugrupowania bojowego, odtwarzanie naruszonego systemu dowodzenia, rozpoznania i ognia przeciwlotniczego oraz osłonę szczególnie ważnych obiektów infrastruktury i zabezpieczenia logistycznego;
7) oddziały (pododdziały) wojsk obrony przeciwlotniczej działając w składzie ogólnowojskowego związku taktycznego (oddziału) pierwszego rzutu operacyjnego, zapewniają wojskom osłonę w kluczowym obszarze (pasie, rejonie) obrony. Będąc w składzie odwodu, skupiają główny wysiłek na osłonie przeciwlotniczej wojsk wykonujących przeciwuderzenie (kontratak) lub osłonie zasadniczych elementów ugrupowania bojowego wojsk broniących rubieży w głębi;
8) w zależności od warunków i sposobu prowadzenia obrony, do walki z przeciwnikiem powietrznym oddziałowi (pododdziałowi) przeciwlotniczemu wyznacza się kilka rejonów (kierunków) działań bojowych, a w nich – rejony głównych i zapasowych stanowisk startowych (ogniowych);
9) głębokość i szerokość rejonu powinny zapewniać ciągłą strefę rozpoznania środków napadu powietrznego, wielowarstwowy i kompleksowy ogień przeciwlotniczy, wzajemną więź ogniową w ugrupowaniu bojowym oraz możliwość działania pododdziałów metodą przemienną (kolejnych zmian stanowisk ogniowych). Ponadto liczba i wielkość rejonu działań bojowych

powinna umożliwiać, w każdej sytuacji, podjęcie skutecznej walki z przeciwnikiem powietrznym, stosującym różne sposoby pokonywania obrony przeciwlotniczej oraz przewidywany manewr osłanianych wojsk.

3.6.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH

3026. Celem działań wojsk inżynieryjnych w obronie jest stworzenie warunków do skutecznego prowadzenia działań bojowych w celu udaremnienia lub odparcia uderzeń wojsk przeciwnika, zadania mu strat, utrzymania zajmowanego obszaru, zwiększenia efektywności ochrony wojsk własnych przed środkami rażenia przeciwnika.

Główny wysiłek wojsk inżynieryjnych będzie skierowany na realizację następujących zadań:

1) przeciwdziałanie ruchowi wojsk (kontr mobilność). Przeciwdziałanie ruchowi wojsk przeciwnika obejmuje:
   a) zapory – ich efekty osiąga się przez wykorzystanie przeszkód i zapór w połączeniu z możliwie największą ilością pól minowych osłanianych ogniem, przeciwdziałanie ruchowi może obejmować wykorzystanie naturalnych i sztucznych przeszkód. Plan zapór jest częścią planu obrony, który wymagać będzie ciągłego dostosowywania i doskonalenia zapór z uzupełnianiem ich w miarę potrzeb i możliwości, rejony z ograniczonym stosowaniem zapór muszą być ujęte w rozkazie w celu zachowania wymaganej swobody przegrupowywania się, ograniczenia te mogą dotyczyć czasu, lokalizacji lub rodzaju przeszkody
   b) niszczenia;
2) zadania związane ze zdolnością przetrwania, które obejmują:
   a) rozbudowę fortyfikacyjną – są to prace inżynieryjne z użyciem sił i środków umożliwiających przygotowanie i budowę fortyfikacji i umocnień takich jak: rowy strzeleckie, ukrycia dla stanowisk dowodzenia, stanowiska ogniowe artylerii oraz środków pancernych i przeciwpancernych,
   b) prace adaptacyjne (wzmocnienia) istniejących obiektów budowlanych, przewidywanych do wykorzystania dla ochrony ludzi i sprzętu;
   c) budowę obiektów pozornych;

d) prace inżynieryjne w ramach maskowania rozmieszczenia i ruchu wojsk w wyznaczonym obszarze;
e) urządzania punktów wydobywania i oczyszczania wody;

3) wsparcie inżynieryjne mobilności, które obejmuje:
a) osłonę techniczną (przygotowanie i utrzymanie) sieci dróg – utrzymanie dróg będzie zasadniczym zadaniem zabezpieczenia inżynieryjnego, ponieważ pozycje obrony narażone będą na ogień artylerii przeciwnika, a także na uderzenia z powietrza. Narzuca to potrzebę stosowania mostów towarzyszących, nawierzchni drogowych i innego ciężkiego sprzętu inżynieryjnego;
b) urządzanie i utrzymanie przepraw – wykonywanie (torowanie) przejść w zaporach inżynieryjnych przeciwnika oraz przez przeszkody naturalne i rejony zniszczeń;

3.6.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH

3027. Wojska chemiczne w obronie wykorzystuje się głównie w celu zapewnienia wojskom zdolności ich przetrwania podczas działań w warunkach użycia BMR i skażeń. Ponadto pododdziały zadymiania wojsk chemicznych wykonują zadania maskowania i pozorowania działań wojsk dymami.

3028. Główny wysiłek wsparcia wojsk w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia skierowany jest na wykrywanie uderzeń BMR oraz prowadzenie wykrywania, identyfikowania i monitoringu skażeń w celu szybkiego ustalenia stopnia zagrożenia i przedsięwzięcia odpowiednich środków ochrony. W tym celu siłami pododdziałów rozpoznania skażeń organizuje się system obserwacji i wykrywania skażeń w rejonach zagrożonych użyciem BMR lub wystąpienia skażeń. W rejonach rozmieszczenia obiektów z toksycznymi środkami przemysłowymi (TŚP) prowadzony jest stały monitoring sytuacji skażeń.

3029. W działaniach obronnych wsparcie z OPBMR przez pododdziały chemiczne realizuje się z na korzyść zasadniczych i kluczowych elementów ugrupowania bojowego, tj. stanowisk dowodzenia, odwodu ogólnowojskowego, zgrupowania artylerii, oddziału (pododdziału) przeciwlotniczego oraz szczególnie ważnych urządzeń logistycznych, priorytety w tym zakresie określa właściwy dowódca.

3030. Odwód (odwody) wojsk chemicznych w obronie rozmieszcza się z zasady poza prawdopodobnym głównym kierunkiem natarcia przeciwnika w przedniej części obszaru tylnego korpusu (pasa tylnego dywizji) lub tylnej głównego obszaru obrony korpusu (pasa obrony dywizji), mając na uwadze zamiar ich użycia i możliwości.

3031. Podczas przemieszczenia odwodów z rejonów wyjściowych, pododdziały rozpoznania skażeń stosownie do ich możliwości prowadzą rozpoznanie dróg marszu, rubieży rozwijania się pododdziałów, głównych (zapasowych) rejonów stanowisk ogniowych artylerii oraz rubieży ataku.

3032. Całkowitą likwidację skażeń stanów osobowych i sprzętu prowadzi się za zgodą wyższego przełożonego siłami pododdziałów likwidacji skażeń na punktach likwidacji skażeń po wyjściu ze strefy skażeń, jeśli tylko pozwala na to sytuacja bojowa.

3033. Niezależnie od faktu możliwej realizacji przez wojska chemiczne wsparcia z OPBMR na rzecz zasadniczych elementów ugrupowania bojowego, oddziały (pododdziały) ogólnowojskowe oraz rodzajów wojsk i służb, przez cały okres prowadzenia obrony są zobowiązane do realizacji wszystkich przedsięwzięć OPBMR systemem autonomicznym (samodzielnie), których wymiar i zakres jest uzależniony od możliwości posiadanego sprzętu i środków oraz obiektów infrastruktury terenowej w obszarze (pasie, rejonie) obrony. Szczególnego znaczenia w tym zakresie nabiera odpowiedzialność dowódców za funkcjonowanie elementów Systemu Wykrywania Skażeń, a w jego ramach alarmowania i meldowania o skażeniach oraz utrzymanie gotowości do prowadzenia likwidacji skażeń w wymiarze natychmiastowym i operacyjnym.

3034. Ośrodki Analizy Skażeń na stanowiskach dowodzenia realizują zadania bieżącej oceny zagrożenia BMR mające na celu ustalenie stopnia zagrożenia BMR oraz przedsięwzięcia odpowiednich środków ochrony. Dokonują prognozy sytuacji skażeń i oceny wpływu uderzeń BMR, zdarzeń typu ROTA oraz powstałych w ich wyniku skażeń na sytuację wojsk oraz przygotowują ostrzeżenia do zagrożonych jednostek.

3035. W sytuacjach użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia i wystąpienia skażeń, wszystkie elementy ugrupowania obronnego winny być przygotowane do prowadzenia działań z pełnym wykorzystaniem

indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami. W poszczególnych poziomach zagrożenia BMR właściwi dowódcy wdrażają określone stany gotowości indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami, mając na względzie bezpieczeństwo żołnierzy i wpływ tych środków na efektywność działań oraz ponoszą za to odpowiedzialność.

3036. Wykorzystanie dymów we wszystkich rodzajach działań obronnych realizowane jest w celu zniwelowania przewagi atakującego. Wykonywane zasłony dymne wykorzystuje się w działaniach obronnych do wsparcia manewru wojsk, dostarczenia dodatkowej siły bojowej oraz ochrony wojsk własnych.

ROZDZIAŁ 4. NATARCIE

4.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

4000 Wprowadzenie:

1) Natarcie jest działaniem podstawowym, rozstrzygającym rodzajem działań bojowych (walki) polegającym na rażeniu przeciwnika, wykonaniu uderzenia, rozbicia jego wojsk i opanowaniu zajmowanego przez niego terenu. Prowadzone jest w formie zwrotów zaczepnych w celu rozbicia wojsk przeciwnika i odzyskania zajmowanego przez niego terenu (ważnych rejonów, rubieży i obiektów). Cel ten osiąga się przez: rażenie przeciwnika, wykonanie zdecydowanego uderzenia sięgającego w głąb jego ugrupowania, rozbicie wojsk i zajęcie ważnych obiektów i rejonów (rubieży).
2) Natarcie polega na manewrze, nieustannym stosowaniu uderzeń skrzydłowych i obejść, a także ruchu zgrupowań taktycznych do przodu, do rubieży (obiektu), która jest celem działań zaczepnych. Ruch ten wyzwalany jest rażeniem przeciwnika różnymi środkami i sposobami, przede wszystkim uderzeniami ogniowymi i walki elektronicznej, a także działaniem desantów powietrznych i grup (pododdziałów) desantowo szturmowych.
3) Na szczeblach taktycznych wojska mogą nacierać w ramach kontrataku, przeciwuderzenia lub przeciwnatarcia. Oddział naciera wykonując kontratak i bierze udział w przeciwuderzeniu lub przeciwnatarciu. Związek taktyczny naciera wykonując przeciwuderzenie w skali związku operacyjnego i bierze udział w przeciwuderzeniu strategicznym lub w przeciwnatarciu.
4) W działaniach zaczepnych preferowane są dynamiczne uderzenia, które pozwalają prowadzić natarcie w szybkim tempie, przenosząc działania w głąb obrony przeciwnika. Zamierzone cele osiąga się stosując manewry oskrzydlenia i obejścia. Z kolei działaniami rozcinającymi na wybranych kierunkach stwarza się warunki do rozbijania zgrupowań przeciwnika częściami.

4001 Cele szczegółowe w natarciu:

1) Zajęcie terenu;
2) Zdobycie informacji;
3) Przejęcie inicjatywy;
4) Pozbawienie przeciwnika sił i środków;

5) Wprowadzenie przeciwnika w błąd i odwrócenie uwagi od własnego punktu ciężkości;
6) Uniemożliwianie przejęcia inicjatywy przeciwnikowi;
7) Rozbijanie zgrupowań uderzeniowych przeciwnika;
8) Związanie przeciwnika walką, aby zapobiec przegrupowaniu lub zmianie położenia jego wojsk.

4002 Czynniki decydujące o skuteczności natarcia.

W działaniach zaczepnych, aby osiągnąć zamierzone rezultaty, wymagane jest zwykle skupienie przeważających sił i środków w odpowiednim czasie i miejscu, po czym następuje celowe ich wykorzystanie. Wykonanie zadania w dużej mierze zależy od trafnego wyboru punktu ciężkości.

Powodzenie w działaniach zaczepnych osiąga się poprzez:

1) Dostarczanie wiarygodnych, możliwie najszerszych i aktualnych informacji o przeciwniku i terenie;
2) Działania agresywne, wykorzystywanie w niespodziewany sposób sprzyjających sytuacji;
3) Utrzymanie inicjatywy, dobór czasu i kierunku uderzenia;
4) Właściwy wybór punktu ciężkości, maksymalne wykorzystanie możliwości manewrowych i dyspozycyjnych środków rażenia;
5) Szybkie tempo działań, ograniczające przeciwnikowi możliwość przejęcia inicjatywy;
6) Zachowanie ciągłości kierowania natarciem;
7) Rozpoczynanie natarcia z rejonu lub linii (rubieży) wyjściowej w bezpiecznej odległości (poza zasięgiem oddziaływania podstawowej masy środków rażenia przeciwnika). Uwaga zwrócona musi być także na osłonę skrzydeł;
8) Szybkie przemieszczanie, które powinno być ściśle skoordynowane z prowadzonym ogniem. Siła ogniа niszczy, obezwładnia i wspiera; jest to istotne w złamaniu woli przeciwnika do prowadzenia walki. Ogień połączony z ruchem i oddziaływaniem elektronicznym umożliwia wojskom zajęcie korzystniejszego położenia w stosunku do przeciwnika;
9) Mylenie przeciwnika, przez co dąży się do zapewnienia bezpieczeństwa rozwiniętym wojskom oraz stwarza nacierającemu sprzyjające warunki do skuteczności wykonywania zadań;

10) Ześrodkowanie wystarczających sił i środków do wykonania ataku, terminowe podjęcie decyzji, uzyskanie zaskoczenia, które sprzyja szybkiemu przełamaniu obrony przeciwnika. Uderzenie powinno być wykonane tam, gdzie przeciwnik jest najsłabszy lub tam, gdzie teren stwarza najlepsze możliwości wykorzystania walorów posiadanego sprzętu i uzbrojenia.
11) Odpowiedni potencjał bojowy osiągany przez manewr wojskami wysoce mobilnymi posiadającymi dużą siłę ognia i własne wsparcie.

4.2. ZADANIA

4003 Założenia ogólne.

W treści zadań określa się cel końcowy natarcia, którym może być obiekt, zgrupowanie sił przeciwnika, które należy rozbić lub teren do opanowania. Często wskazywany jest cel pośredni (obiekt pośredni). Ponadto wobec wymogów koordynacyjnych wskazywany jest pas lub w warunkach samodzielnego wykonywania zadań i braku sąsiadów, kierunek natarcia. Dodatkowo można wskazać główny kierunek działania przełożonego.

W zadaniu dla związku taktycznego (oddziału) określa się pas natarcia przez wyznaczenie linii rozgraniczenia. Jeżeli zadanie wykonywane jest samodzielnie wówczas wyznacza się kierunek natarcia.

ZT pierwszego rzutu wyznacza się z zasady zadanie dwustopniowe - bliższe i dnia. Jeżeli sytuacja tego wymaga zadanie może być trzystopniowe - bliższe, dalsze i dnia. Szerokość pasa natarcia ZT przyjmuje się w zależności od sytuacji i warunków terenowych. Zadanie bliższe dla ZT może nakazywać rozbicie sił głównych pierwszorzutowego oddziału przeciwnika i opanowanie terenu na głębokość jego rejonu tylnego. Z kolei zadaniem dnia może być rozbicie sił głównych drugorzutowego oddziału przeciwnika i opanowanie rubieży na głębokości jego rejonu tylnego.

4004 Zadania pierwszego rzutu.

ZT (oddziałowi) pierwszego rzutu wyznacza się zadanie dwustopniowe - bliższe i dalsze oraz kierunek dalszego natarcia.

1) Zadanie bliższe (opanowanie obiektu lub obiektów pośrednich) polega na rozbiciu pierwszorzutowych oddziałów (pododdziałów) przeciwnika w pasie natarcia i opanowaniu rubieży na głębokość rozmieszczenia ich odwodów.

2) Zadanie dalsze (opanowanie obiektu głównego) może być jednocześnie zadaniem dnia związku taktycznego (oddziału). Polega ono na rozwinięciu natarcia, rozbiciu oddziałów (pododdziałów) drugiego rzutu broniącego się związku taktycznego przeciwnika w pasie natarcia i opanowaniu rubieży na głębokość rozmieszczenia ich odwodów.

3) Kierunek dalszego natarcia wyznacza się na głębokości zadania dnia związku taktycznego (oddziału).

4005 Zadania odwodu.

Oddziałowi odwodowemu można wyznaczyć w zadaniu obiekt znajdujący się w głębi obrony przeciwnika. Obiekt ten może stanowić część obiektu pośredniego związku taktycznego. W natarciu odwody są wykorzystywane do walki w niespodziewanych sytuacjach (przeciwdziałania kontratakom przeciwnika), do utrzymania tempa natarcia, w tym prowadzenia pościgu, wykorzystywania powodzenia lub osłony skrzydeł i luk między oddziałami, zabezpieczenia zdobytego terenu, ochrony dróg dowozu i ewakuacji oraz blokowania izolowanych sił w rejonie działań.

4006 Zadania w boju spotkaniowym i pościgu.

W boju spotkaniowym związkowi taktycznemu (oddziałowi) określa się zadanie bliższe i kierunek dalszego natarcia. Zadanie bliższe polega na rozbiciu sił głównych przeciwnika oraz opanowaniu rubieży zapewniającej dogodne warunki do rozwinięcia natarcia. Zadanie bliższe oddziału (pododdziału) wiążącego przeciwnika od czoła polega na opanowaniu rubieży zapewniającej siłom głównym związku taktycznego dogodne warunki do manewru, rozwinięcia i wykonania uderzenia w skrzydło i na tyły zgrupowania przeciwnika. Po uderzeniu sił głównych związku taktycznego oddział wiążący otrzymuje nowe zadanie.

Związkowi taktycznemu (oddziałowi) przechodzącemu do pościgu określa się zadanie bliższe i kierunek dalszego pościgu. W boju spotkaniowym i pościgu treści zadań uzależnia się od konkretnej sytuacji taktycznej. Mogą tu być zastosowane rozwiązania niekonwencjonalne wynikające z inicjatywy dowódców, którzy dążyć będą do racjonalnego wykorzystania warunków wytworzonej sytuacji.

4.3. RODZAJE I FORMY

4007 Rodzaje natarcia.

Wyróżnia się następujące rodzaje natarcia: rozpoznanie walką, rajd, kontratak, atak wyprzedzający, natarcie szybkie, natarcie planowe.

a) Rozpoznanie walką. Celem rozpoznania walką jest zmuszenie przeciwnika do ujawnienia ugrupowania i potencjału bojowego, zamiarów jego wojsk, zmuszając go do reagowania na prowadzone natarcie. Ten rodzaj natarcia powinien zmusić przeciwnika do reakcji i odkrycia swego ugrupowania i zamiarów. Po wykonanym zadaniu, siły prowadzące rozpoznanie walką mogą blokować przeciwnika, atakować lub wycofać się zgodnie z otrzymanym zadaniem, dowódcy mogą prowadzić rozpoznanie walką samodzielnie lub na rozkaz wyższych przełożonych.

b) Rajd. Celem rajdu jest zniszczenie lub przechwycenie ważnego obiektu przeciwnika. Cel ten osiąga się przez szczegółowe rozpoznanie, szybkie przeniknięcie na teren zajęty przez przeciwnika i kończy się planowym wycofaniem. Na ogół rajd, z uwagi na czas wykonywanego zadania, wymusza zabranie ograniczonej ilości zapasów, a obsługa sprzętu sprowadza się tylko do wykonywania niezbędnych napraw przez załogi. Nadają się do tego typu działań wojska aeromobilne wspierane przez śmigłowce. Dla pododdziałów prowadzących rajdy konieczne jest zapewnienie możliwości wsparcia ogniowego, pozwalającego ograniczyć reakcję przeciwnika oraz osiągnięcie wysokiego tempa działań.

c) Kontratak jest zwrotem zaczepnym wykonywanym całością lub częścią sił będących w obronie. Prowadzi się go w celu odzyskania utraconego terenu, odcięcia przeciwnika lub zniszczenia jego wysuniętych oddziałów. Jest działaniem prowadzanym przez odwód lub inne elementy ugrupowania obronnego, które dają obrońcy możliwość wykorzystania własnego potencjału bojowego.

d) Atak wyprzedzający jest rodzajem natarcia wykorzystywanym do dezorganizacji działań przeciwnika, podczas, gdy jest on w trakcie ześrodkowywania lub przegrupowywania do ataku. Celem ataku wyprzedzającego jest osłabienie potencjału bojowego przeciwnika przygotowującego się do natarcia. Jest on skuteczny, wtedy, gdy przeciwnik

nie jest przygotowany, w sytuacji, gdy przemieszcza się lub przegrupowuje przed przekroczeniem swojej linii rozwinięcia.

e) Natarcie szybkie prowadzi się w celu wykorzystania sprzyjającej sytuacji, a czas przygotowań jest ograniczony ze względu na potrzebę szybkiego działania, utrzymania tempa działań lub zachowania inicjatywy. Używa się wówczas sił, które są w dyspozycji. Rozpoznanie realizowane jest w niezbędnym zakresie. Natarcie takie powinno być rozpoczynane z niespodziewanego kierunku i wspierane przez ześrodkowany ogień wszystkich dostępnych środków ogniowych. Natarcie to cechuje chęć wykorzystania braku gotowości do działania przeciwnika, zdecydowany atak, zaskoczenie i wysokie tempo zanim przeciwnik zdoła przygotować się do skutecznej obrony. Wykorzystanie sprzyjającej sytuacji do prowadzenia natarcia umożliwia osiągnięcie zamierzonych celów w sposób efektywniejszy niż pierwotnie planowano.

f) Natarcie planowe jest rodzajem natarcia charakteryzującym się planowanym i skoordynowanym użyciem ognia oraz manewru, by związać walką lub zniszczyć przeciwnika. Gdy dobrze przygotowana obrona przeciwnika musi zostać zniszczona lub zdezorganizowana, wymagane jest przeprowadzenie planowanego ataku. Szczególny nacisk położony zostaje na zmasowanie siły uderzeniowej na wybranych kierunkach.

4008 Formy natarcia.

Natarcie może być skierowane przeciwko frontowi, skrzydłu lub tyłom przeciwnika. Nacierać można na przeciwnika, który się broni, naciera lub wycofuje. Stosownie do wymienionych działań strony przeciwnej natarcie może przybierać następujące formy: przełamanie, bój spotkaniowy i pościg.

1) Przełamanie. Do przełamania dochodzi wówczas, gdy nie ma możliwości obejścia pozycji obronnych przeciwnika. Polega ono na wykonaniu uderzenia czołowego mającego na celu dokonanie wyłomu na wybranym odcinku w jego ugrupowaniu . Do wykonania tego wyłomu gromadzi się siły i środki celem uzyskania odpowiedniej przewagi. Uderzenie zgrupowania przełamującego poprzedzone jest rażeniem ogniowym, elektronicznym i informacyjnym, których efekty wykorzystywane są przez wojska atakujące w wymiarze powietrzno - lądowym. Dokonany wyłom poszerza się w kierunku skrzydeł i w głąb obrony przeciwnika stwarzając warunki do manewru i wprowadzania

kolejnych sił. Przełamanie obrony jest zakończone przeważnie wówczas, kiedy rozbite zostaną siły główne pierwszorzutowego oddziału przeciwnika, a dokonany wyłom sięga głębokości jego ugrupowania bojowego. Organizatorem przełamania jest związek taktyczny, natomiast oddział może brać udział w przełamaniu. Dużą uwagę przywiązuje się do wyboru odcinka przełamania, który powinien znajdować się na kierunku głównego uderzenia nacierających wojsk. Szerokość odcinka przełamania i sposób rozbicia przeciwnika będzie zależał od możliwości ogniowych, jakimi dysponuje nacierający. Powinny one zapewnić uzyskanie takiego stopienia obezwładnienia przeciwnika, aby nacierającym wojskom zminimalizować straty oraz zapewnić szybki ruch w głąb ugrupowania obronnego.

2) Bój spotkaniowy następuje wówczas, gdy obie strony dążą do wykonania zadania przez natarcie, a głębokości tych zadań sięgają poza rubież starcia. W boju spotkaniowym każda ze stron dąży do wykonania wyprzedzającego uderzenia, zdobycia przewagi i inicjatywy, narzucenia swej woli i rozstrzygnięcia walki przez natarcie. Charakteryzuje się on ograniczonym czasem na organizację działań, szybkim zbliżaniem stron, niejasnością sytuacji, dążeniem do uzyskania zaskoczenia i przejęcia inicjatywy, gwałtownymi i częstymi zmianami sytuacji oraz istnieniem luk i otwartych skrzydeł. Bój spotkaniowy może wyniknąć w następujących sytuacjach:
   a) Podczas dokonywania i poszerzania wyłomu w głąb i na skrzydła, odpierania kontrataków i przeciwuderzeń, w razie zetknięcia się z wojskami przeciwnika wychodzącymi w celu zamknięcia wyłomów lub zajęcia dogodnej rubieży;
   b) Podczas wykonywania kontrataków i przeciwuderzeń, w czasie niszczenia desantów powietrznych i morskich, podczas wychodzenia drugich rzutów i odwodów do zamknięcia wyłomów lub zajęcia dogodnych rubieży np. ogniowych;
   c) Marszu, zwłaszcza gdy odbywa się w kierunku frontu lub wzdłuż niego i szczególnie w przewidywaniu wejścia do walki (marsz zbliżania);
   d) Może wystąpić w sytuacji gdy obie strony decydują się zaatakować jednocześnie, świadome jedna drugiej, aby w bezpośredniej konfrontacji i krótkim czasie rozstrzygnąć walkę.

3) Pościg stosuje się w celu rozbicia wycofujących się wojsk przeciwnika i uniemożliwienia im zorganizowanego przejścia do obrony na dogodnych rubieżach w głębi. Pościg organizuje się w wypadku powodzenia w natarciu i stwierdzenia próby wyjścia wojsk przeciwnika z walki i wycofania. Prowadzi się go bez przerwy, maksymalnie wykorzystując posiadane siły i środki walki, z szerokim zastosowaniem taktycznych desantów powietrznych, działaniem grup desantowo – szturmowych i oddziałów wydzielonych. Rozróżnia się pościg czołowy, równoległy i kombinowany. Najlepsze wyniki daje pościg kombinowany, łączący elementy pościgu czołowego i równoległego. Cechą charakterystyczną pościgu jest rozwijanie działań w szybkim tempie i na szerokim froncie, przy ciągłej dążności do wychodzenia na skrzydła i tyły, by uniemożliwić przeciwnikowi zorganizowanie skutecznej obrony. Jest on tą formą natarcia, w której w sposób szczególny uwidacznia się potrzeba stosowania zasady aktywności i ciągłości walki.

4.4. STRUKTURA I UGRUPOWANIE

4009 Struktura działań w natarciu.

W natarciu powinno prowadzić się działania równocześnie na całą głębokość pasa natarcia po to, by być zdolnym do manewru i koncentrowania sił. Należy także uzyskać i utrzymać wymagane tempo działań dla zachowania inicjatywy. Dlatego też, konieczna jest synchronizacja działań: w głębi, bezpośrednich i w obszarze (rejonie) tylnym, uwzględniając, że każde z nich może mieć inny cel, ale przez ich realizację możliwe jest wykonanie zadania.

1) Działania w głębi wiążą się przede wszystkim z wykryciem i rozpoznaniem przeciwnika. Prowadzone są one w celu zagwarantowania przewagi działań w styczności oraz ochrony swoich wojsk. Osiągnąć to można przez jednoczesne oddziaływanie na całą głębokość obrony przeciwnika, aby pozbawić go swobody działania oraz zakłócić lub zerwać synchronizację pomiędzy jego elementami ugrupowania bojowego. Poprzez atakowanie przeciwnika w głębi mogą być rozbijane jego elementy ugrupowania, a odwody opóźnione lub zmuszone do odwrotu. Typowe działania w głębi zawierają:
   a) izolację z powietrza lub izolację ogniem pośrednim (wliczając uderzenia i rajdy śmigłowców);

b) rozpoznanie;

c) zakłócanie systemu dowodzenia i łączności przeciwnika;

d) zwalczanie środków wsparcia ogniowego przeciwnika;

e) walkę elektroniczną;

f) rajdy.

Niektóre działania mogą wystąpić także jako cześć działań w styczności i wtedy ich prowadzenie winno być zsynchronizowane poprzez ustalenie priorytetów, szczególnie dla zgrupowań uderzeniowych i powietrznych elementów ugrupowania oraz jednostek wspierających ich działania.

Do prowadzenia działań w głębi predysponowane będą: oddziały wydzielone, oddziały rajdowe, grupy desantowo – szturmowe i taktyczne desanty powietrzne oraz siły celowo pozostawione w ugrupowaniu przeciwnika i będą podporządkowane dowódcy nacierającemu, a także siły obrony terytorialnej prowadzące działania nieregularne.

2) Działania bezpośrednie polegają na zwalczaniu przeciwnika w bezpośredniej walce, w celu wykonania postawionego zadania. Sprowadzają się one do uchwycenia obiektów, których opanowanie pozwoli pokonać stronę przeciwną. Wymaga to pokonania lub obejścia obrony przeciwnika, stosując różne formy natarcia i skupiania wysiłków w punkcie ciężkości. Głębokość obszaru działań bezpośrednich

(w styczności) zwykle obejmuje część pasa natarcia od linii wejścia do walki do obiektu pośredniego, mającego wpływ na prowadzenie natarcia.

3) Działania w obszarze (pasie, rejonie) tylnym zapewniają swobodę działania sił zaangażowanych i niezaangażowanych w walce oraz elementów wsparcia, zabezpieczają niezbędne siły i środki do kontynuowania działań bojowych. Są one niezbędne do utrzymania tempa natarcia. Przy braku zwartości pola walki, działania zaczepne przebiegają szybko i wpływają na wydłużenie linii komunikacyjnych. Z tego powodu zwiększy się dystans pomiędzy wojskami bezpośrednio zaangażowanymi w walce od sił zabezpieczenia logistycznego. Działania w strefie tylnej podejmuje się w celu zapewnienia możliwości nadążenia za walczącymi wojskami, w tym zapewnienia sprawnego zajmowania stanowisk i rubieży ogniowych oraz rejonów, zabezpieczenia i utrzymywania dróg manewru, dowozu i ewakuacji, zapewnienia ochrony i osłony elementów ugrupowania przed uderzeniami przeciwnika oraz

zachowania sprawnego dowodzenia i kierowania wojskami. Strefa tylna będzie także interesować przeciwnika, jako, że najprawdopodobniej stanowi ona cel jego działań w głębi. Dlatego też należy zapewnić bezpieczeństwo w tej strefie, aby jednostki i urządzenia logistyczne mogły kontynuować wsparcie prowadzonych działań zaczepnych, tym samym stwarzając odpowiednie warunki do utrzymania swobody działań, zarówno podczas ataku, jak i w czasie następującym po nim.

4010 Ugrupowanie wojsk.

Ugrupowanie wojsk w natarciu jest to uszykowanie oraz rozmieszczenie sił i środków w terenie odpowiednio do celu (koncepcji) natarcia. Przyjęte ugrupowanie bojowe wojsk powinno odpowiadać charakterowi zadania

i zamiarowi dowódcy oraz zapewnić:

1) pełne wykorzystanie posiadanego potencjału bojowego,
2) skupienie wysiłków na wybranym kierunku i w określonym czasie,
3) jak najmniejszą wrażliwość wojsk na uderzenia z lądu i powietrza,
4) utrzymanie ciągłości współdziałania i operatywność dowodzenia wojskami.

Ugrupowanie powinno stwarzać jak najlepsze warunki do wykonania zadania bojowego, a zwłaszcza zapewnić efektywne użycie różnych środków walki w punkcie ciężkości, wykonanie swobodnego manewru oraz wykorzystanie w walce właściwości terenu. W konsekwencji powinno umożliwić osiągnięcie zakładanego celu natarcia.

4011 Do podstawowych elementów ugrupowania bojowego zaliczamy:

1) pierwszy rzut,
2) odwód (odwody) ogólnowojskowy,
3) zgrupowanie (oddziałów, pododdziałów) artylerii,
4) oddział (pododdział) przeciwlotniczy,
5) elementy systemu rozpoznania, walki elektronicznej i działań psychologicznych,
6) odwód przeciwpancerny,
7) oddział zaporowy,
8) oddział zabezpieczenia ruchu,
9) stanowiska dowodzenia,
10) odwody innych rodzajów wojsk (inżynieryjny, chemiczny),

10) oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne.

4012 Dodatkowo mogą być tworzone w zależności od potrzeb i sytuacji:

1) kolejne rzuty,
2) oddział wydzielony,
3) oddział rajdowy,
4) oddział obejścia,
5) taktyczny desant powietrzny,
6) zgrupowanie (grupa) desantowo - szturmowa,
7) odwód przeciwdesantowy,
8) grupa (oddział) ratunkowo - ewakuacyjny.

4.5. PROWADZENIE NATARCIA

4013 Natarcie musi być przeprowadzone w taki sposób, by wykorzystując sprzyjające okoliczności kierować wojska do rejonów, które stwarzają możliwość uzyskania powodzenia. Może wystąpić potrzeba wzmocnienia lub przegrupowania wojsk w celu utrzymania tempa natarcia, powstrzymania kontrataku przeciwnika, lub zapewnienia bezpieczeństwa. Tempo natarcia musi być utrzymywane, gdyż wpływa to na koordynacje działania pododdziałów oraz realizację planu działania.

4014 Sposoby przejścia do natarcia.

Związek taktyczny (oddział) może przejść do natarcia z marszu lub z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. Do natarcia z marszu wojska przechodzą po podejściu z głębi, z zajmowaniem lub bez zajmowania rejonu wyjściowego. Do natarcia z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem wojska przystępują z położenia obronnego lub po zluzowaniu wojsk będących w styczności z przeciwnikiem i rejonów wyjściowych położonych w bezpośredniej styczności.

1) Natarcie z marszu w znacznym stopniu zapewnia skrytość przygotowania, ułatwia zaskoczenie i zmniejsza wrażliwość wojsk na uderzenia ogniowe. W dynamicznie prowadzonych operacjach to zasadniczy sposób przechodzenia wojsk do natarcia. Polega on na dążeniu do zaskoczenia przeciwnika, rozwinięciu wojsk w ugrupowanie bojowe i rozpoczęciu ataku bez zatrzymania czołowych pododdziałów. Wymaga jednak szczegółowej i sprawnej organizacji rozwinięcia wojsk i wyjątkowo dokładnego

współdziałania. Natarcie z marszu w większości wypadków ma miejsce po uprzednim zajęciu rejonu wyjściowego, który wyznacza się w takiej odległości od rubieży styczności wojsk, aby znajdował się on poza zasięgiem zasadniczych środków ogniowych przeciwnika. Przebywające w rejonie wyjściowym wojska rozmieszcza się w sposób rozśrodkowany, wzdłuż dróg, wykorzystując właściwości obronne terenu. W niektórych sytuacjach można przechodzić do natarcia z marszu bez uprzedniego zajmowania rejonu wyjściowego. Walkę organizuje się wówczas w marszu, dokonując na postojach przeglądów technicznych i uzupełnień środków materiałowych.

2) Przechodzenie wojsk do natarcia z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem może mieć miejsce w sytuacji, gdy wojska znajdują się w obronie lub natarcie z marszu nie miało powodzenia. Ten sposób natarcia wystąpi także po wcześniejszym luzowaniu. Przechodzenie związku taktycznego (oddziału) do natarcia z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem oznacza, że wojska znajdują się w zasięgu oddziaływania jego środków ogniowo-elektronicznych. Dlatego w każdej sytuacji przyjmowanie ugrupowania bojowego, podporządkowanego przyszłym działaniom zaczepnym, powinno stwarzać pozory przemieszczeń, ukierunkowanych na usprawnienie funkcjonowania systemu obrony. Przejście do natarcia z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem stwarza jednak korzystniejsze warunki jego organizacji. Umożliwia wcześniejsze, dokładne zapoznanie się z terenem i systemem obrony przeciwnika. Pozwala także lepiej zorganizować współdziałanie na okres ataku.

4015 Etapy natarcia.

Niezależnie od sposobów przechodzenia do natarcia, jego przebieg można podzielić na trzy etapy: podejście i rozwinięcie, uderzenie (atak i przełamanie obrony) i walka w głębi obrony przeciwnika.

1) Podejście i rozwinięcie - w natarciu z marszu wychodzenie wojsk z rejonu wyjściowego rozpoczyna się w ustalonym wcześniej czasie lub na sygnał dowódcy. W pierwszej kolejności na stanowiska ogniowe wychodzą pododdziały artylerii i elementy rozpoznawcze oraz część pododdziałów przeciwlotniczych, odbywa się to pod osłoną oddziałów wydzielonych, awangard lub wojsk działających w styczności. Marsz wojsk oddziału na rubież ataku odbywa się najczęściej po dwóch i więcej drogach (jedna droga

na pododdział). Aby zapewnić sprawne przejście wojsk do natarcia wyznacza się kolejno: linię (punkt) wyjściową, rubieże rozwinięcia wojsk, linie koordynacji oraz rubież ataku. Celem wyznaczania tych rubieży i linii jest dyscyplinowanie marszu i rozwijania wojsk, jak również ułatwienie dowodzenia. Podstawowymi fazami w etapie podejścia są;

a) przekraczanie linii (rubieży) wyjściowej do ataku. Wszystkie obliczenia czasowe bazują na czasie przekroczenia przez wojska własne linii (rubieży) wyjściowej. Przekraczanie będzie wykonywane w rozwiniętym ugrupowaniu bojowym. W przypadkach, gdy przekroczenie linii styczności jest utrudnione, linię (rubież) wyjściową może stanowić przednia linia wojsk własnych,

b) rozwinięcie elementów ugrupowania. Ugrupowanie bojowe przyjęte przez nacierające siły podczas przekraczania linii (rubieży) wyjściowej zależy od właściwości terenu, odległości od przeciwnika, spodziewanego oporu, możliwości wsparcia ogniowego. Należy dążyć do ograniczenia rozpoznania przeciwnikowi ugrupowania wojsk nacierających przez skryte podejście i prowadzenie adekwatnego do potrzeb wsparcia ogniowego. W tej fazie działań wsparcie ogniowe powinno osiągnąć największą intensywność.

2) Uderzenie (atak i przełamanie obrony) - w celu dokonania wyłomu w obronie przeciwnika nacierające wojska skupiają się bezpośrednio przed przednią linią jego obrony na wyznaczonym odcinku przełamania. Główny wysiłek wsparcia ogniowego powinien być skupiony na odcinku wybranym do przełamania przy jednoczesnym oddziaływaniu na obiekty położone w głębi i na całej szerokości ugrupowania przeciwnika. Nacierające zgrupowania włamują się w obronę przeciwnika, w tym czasie decydującym czynnikiem powodzenia jest czas, aby uniemożliwić przeciwnikowi zorganizowanie przeciwdziałania. Podczas, gdy pierwszy rzut wykonuje gwałtowne uderzenie w głąb obrony, to postępujące za nimi kolejne zgrupowania wojsk rozbijają przeciwnika utrzymującego jeszcze pozycje obrony. Jeżeli przeciwnik wyprowadza kontrataki przeciw włamującym się wojskom, należy je powstrzymać ogniem. Jeżeli to nie wystarczy, to częścią sił można przejść do obrony. Siły główne muszą kontynuować natarcie. Jeżeli warunki środowiska walki pozwolą, to atakujące wojska powinny

przeniknąć w głąb ugrupowania przeciwnika, a następnie uderzać na jego pozycje ze skrzydeł lub od tyłu. Odwody powinny być utrzymywane w gotowości do potęgowania działań. Po uzyskaniu powodzenia w początkowym etapie natarcia najbardziej celowe jest użycie powietrznych zgrupowań uderzeniowych, co nie powinno przedwcześnie zdradzić głównego kierunku działania.

3) Walka w głębi obrony przeciwnika (rozwinięcie natarcia) - w momencie, gdy zostanie przełamana obrona, niezbędne jest utrzymanie wysokiego tempa natarcia, nie tylko w momencie ataku pozycji przeciwnika, w celu uchwycenia pierwszych obiektów, ale również podczas walki w głębi obrony przeciwnika, w celu opanowania obiektów. Nacierające wojska muszą utrzymywać założone tempo natarcia także między rejonami (punktami) oporu przeciwnika. Z chwilą napotkania punktów oporu przeciwnika, pierwszorzutowe elementy wspierane ogniem atakują i niszczą je. Czołowe elementy nie powinny tracić możliwości wzmocnienia i wykorzystania powodzenia, zapobiegając odtworzeniu obrony przeciwnika. Odwody powinny być utrzymywane w gotowości do użycia (potęgowanie uderzenia). Pozostałe czynniki rzutujące na powodzenie walki w głębi obrony przeciwnika:
   a) obejście przeciwnika. Czołowe elementy ugrupowania bojowego obchodzą punkty oporu przeciwnika w celu utrzymania tempa natarcia i opanowania nakazanych obiektów w głębi. Siły podążające za czołowymi pododdziałami opanowują punkty oporu przeciwnika, które zostały ominięte;
   b) bezpieczeństwo i ochrona. Aby prowadzenie natarcia było możliwe część sił musi mieć przydzielone zadania ubezpieczające, które obejmują ubezpieczenie skrzydeł i luk między pododdziałami. Może być dla nich wymagane zapewnienie wsparcia ogniowego w celu niszczenia ominiętych sił przeciwnika lub zapewnienia obrony tyłom nacierających wojsk, jeżeli obszar ten nie został z nich całkowicie oczyszczony;
   c) zabezpieczenie skrzydeł. Podczas walki w głębi obrony przeciwnika należy liczyć się z jego kontratakami (szczególnie na skrzydła i tyły) wykonywanymi w celu utrzymania lub odtworzenia spójności obrony. Należy wówczas dążyć do ich wykrycia i rozbicia zanim wykonają uderzenie;

d) odwody. Odwody są niezbędne do wsparcia działań oraz zachowania tempa natarcia. Dowódca może wzmocnić nacierające siły, aby umożliwić im odtworzenie odwodów. Dodatkowo, dowódca musi posiadać efektywne i niezaangażowane odwody, jeżeli chce wykorzystać powodzenie. Gdy tylko odwód zostanie zaangażowany, odtwarza się go nawet, jeżeli oznacza to zmianę w przydziale zadań. Odwody przemieszczają się za pierwszym rzutem i muszą być tak rozmieszczone, by w każdej chwili mogły podjąć działania w dowolnym kierunku, by wykorzystując powodzenie przejść do pościgu, jak również działań zabezpieczających skrzydła;
e) umocnienie opanowanego obiektu. Gdy zostanie osiągnięty cel natarcia, reorganizuje się ugrupowanie bojowe w celu osiągnięcia gotowości do odparcia ewentualnego kontrataku przeciwnika lub kontynuowania natarcia. Dowódca nie może stracić kontaktu z przeciwnikiem. W przypadku odpierania kontrataku przeciwnika koordynuje obronę angażując niezbędne siły. W przypadku kontynuowania natarcia, używa się minimum sił do zabezpieczenia opanowanego obiektu, jednocześnie oddziałując ogniem na przeciwnika uniemożliwiając mu prowadzenie rozpoznania. Prowadzenie takich działań wymaga opracowania nowego planu wsparcia ogniowego i jeżeli jest to niezbędne, wydzielenia kolejnych odwodów;
f) wykorzystanie powodzenia. Celem jest przejęcie inicjatywy oraz uniemożliwienie zmiany organizacji obrony przeciwnika lub przeprowadzenia zorganizowanego wycofania się. Kluczem do sukcesu jest utrzymanie założonego tempa natarcia, uniemożliwiające przeciwnikowi przegrupowanie i kontratakowanie lub przygotowanie pozycji opóźniania. Efekt psychologiczny wykorzystania powodzenia powoduje dezorganizację systemu dowodzenia przeciwnika, obniża jego możliwości reakcji i morale, co może zadecydować o sukcesie;
g) pościg. Jest formą natarcia, mającą na celu uchwycenie terenu i odcięcie wycofujących się wojsk przeciwnika, z zamiarem ich rozbicia. Wykorzystując powodzenie natarcia, pościg może rozwinąć się wtedy, gdy przeciwnik jest zdemoralizowany, ulega dezintegracji i stracił możliwość efektywnego działania próbując zerwać styczność. Głównym celem jest zniszczenie sił przeciwnika oraz opanowanie obiektów w głębi jego terenu. Podczas pościgu wywierany jest nieustanny nacisk na

wycofującego się przeciwnika, równocześnie z siłami oskrzydlającymi, które odcinają mu drogę wycofania;

h) okrążenie. Celem okrążenia przeciwnika jest zablokowanie go w danym rejonie, z zamiarem zniszczenia jego sił lub zmuszenia ich do poddania się. Jest to często rezultat wykorzystania powodzenia w natarciu lub pościgu, gdy siły prowadzące pościg wyprzedzą przeciwnika i uniemożliwią mu ucieczkę.

Walka w głębi obrony przeciwnika kończy się z chwilą opanowania obiektu głównego natarcia przewidzianego w zadaniu. Po osiągnięciu celu natarcia nie wolno utracić kontaktu z przeciwnikiem. Często korzystne warunki wskazują na potrzebę jego kontynuacji w celu wykorzystania powodzenia. W tej sytuacji jest potrzeba uporządkowania sił, zmiana ugrupowania bojowego oraz ponowna koordynacja działań (ognia i ruchu).

4.6 FORSOWANIE

4016 Zasady ogólne.

Forsowaniem nazywamy natarcie połączone z pokonaniem bronionej przez przeciwnika przeszkody wodnej. Prowadzenie natarcia na dużą głębokość i w szybkim tempie wiąże się z koniecznością częstego pokonywania przeszkód wodnych. Forsowanie przeszkody wodnej może być wykonywane z marszu lub po planowym przygotowaniu. Wąskie przeszkody wodne oddziały pierwszego rzutu pokonują samodzielnie, z marszu, na wyznaczonych (wybranych) odcinkach forsowania. Ustala je przełożony lub wybiera dowódca w swoim pasie natarcia. W sprzyjających warunkach szerokość odcinka może się pokrywać z szerokością pasa natarcia. Odcinek forsowania związku taktycznego (oddziału) jest to pas przeszkody wodnej z przylegającym do niej terenem na brzegu wyjściowym i przeciwległym, odpowiednio przystosowanym do forsowania wojsk w kilku najbardziej dogodnych miejscach, w których urządza się główne i zapasowe oraz pozorne, przeprawy desantowe, promowe, mostowe, w bród, a w dogodnych warunkach - przeprawy czołgów po dnie. Czas urządzania oraz ilość organizowanych przepraw będzie determinowana rozwojem sytuacji i terenem oraz możliwościami organizacyjnymi wojsk. Na odcinku forsowania związku taktycznego organizuje się dwa - trzy odcinki forsowania oddziałów.

4017 Rodzaje forsowania.

1) Forsowanie z marszu jest podstawowym sposobem pokonywania przeszkód wodnych przez związek taktyczny (oddział). Forsuje on przeszkodę wodną, w takim ugrupowaniu w jakim prowadzi natarcie, najczęściej na szerokim froncie. Jego istota polega na rozbiciu sił głównych przeciwnika na podejściach do przeszkody, rażeniu odwodów i niedopuszczenie do zorganizowanego zajęcia obrony za przeszkodą wodną, szybkim podejściu do niej nacierających wojsk na szerokim froncie, pokonaniu jej bez zatrzymywania i rozwinięciu natarcia na przeciwległym brzegu. Podczas forsowania przeszkody wodnej z marszu, aby uprzedzić przeciwnika w podejściu do przeszkody wodnej i zdobyciu mostów, przepraw, dogodnych odcinków do forsowania i przyczółków z pierwszorzutowych oddziałów związku taktycznego wysyła się oddziały wydzielone. Ponadto związek taktyczny może z wyprzedzeniem wysadzać taktyczny desant śmigłowcowy lub grupy desantowo – szturmowe do uchwycenia przepraw stałych na przeszkodzie wodnej lub dezorganizowania działań przeciwnika w celu utrudnienia organizacji obrony przeciwległego brzegu.
2) Forsowanie po planowym przygotowaniu jest realizowane przez związek taktyczny (oddział) w razie niepowodzenia forsowania z marszu lub w czasie przechodzenia do natarcia z położenia w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem, broniącym się za przeszkodą wodną. Ten sposób forsowania wymaga często zmiany ugrupowania sił i środków w głąb i wzdłuż frontu oraz rozwinięcia większej liczby środków w pobliżu przeszkody wodnej w celu ogniowego rażenia przeciwnika na przeciwległym brzegu. W takim przypadku forsowanie wykonuje się na wąskim froncie przy jednoczesnym wiązaniu sił przeciwnika w całym pasie natarcia. Poprzedza się ogniowym przygotowaniem, w czasie którego (w zależności od terenu i położenia) siły główne zajmują pozycje do ataku (forsowania) lub wychodzą z rejonu wyjściowego i rozwijają się na wyznaczonych rubieżach. Ponadto związek taktyczny może wysadzać taktyczny desant śmigłowcowy lub grupy desantowo – szturmowe do izolowania obszaru działań i utrudnienia prowadzenia obrony przeciwległego brzegu.

4018 Organizacja forsowania.

W celu zapewnienia zorganizowanego forsowania przeszkody wodnej wyznacza się: linię wyjściową do forsowania - średnio w odległości do dwóch kilometrów, a podczas zajmowania rejonu wyjściowego do forsowania bezpośrednio przed przeszkodą wodną - w odległości do kilkuset metrów od lustra wody; rejony załadowania na środki desantowo-przeprawowe i rejony uszczelniania czołgów - w odległości poza zasięgiem broni przeciwpancernej środków naziemnych i ze śmigłowców; rejony wyjściowe dla odwodów ogólnowojskowych wyznaczane w odległościach zbliżonych jak w podstawowych rodzajach działań taktycznych odpowiednio dla danego szczebla. Za początek forsowania przyjmuje się moment odbicia pododdziałów pierwszego rzutu od własnego brzegu. Wojska pierwszego rzutu sił głównych, w miarę podchodzenia do przeszkody wodnej, forsują ją z marszu, atakują przeciwnika i z chwilą uzyskania powodzenia poszerzają uchwycony przyczółek. Pododdziały wyznaczone do przeprawy pierwszym rejsem załadowuje się na samobieżne środki desantowo-przeprawowe w miejscach ukrytych, z których podchodzą do odcinków forsowania i przeprawiają się na przeciwległy brzeg. Do budowy mostów pontonowych wojska przystępują po zdobyciu przeciwległego brzegu i po wyjściu oddziałów wydzielonych lub czołowych oddziałów na odległość zapewniającą bezpieczeństwo budowy. Na ogół jest to obszar, na który przeciwnik nie może oddziaływać na lustro wody ogniem środków strzelających na wprost.

Czas trwania forsowania zasadniczych elementów ugrupowania bojowego związku taktycznego powinien zapewniać utrzymanie wysokiego tempa natarcia. Forsowanie przeszkód wodnych nie powinno wpłynąć na zwolnienie tempa natarcia wojsk.

W związku z tym należy:

1) zawczasu zorganizować rozpoznanie przeszkody wodnej i przeciwnika na podejściach do niej i przeciwległym brzegu;
2) odpowiednio wcześniej podjąć decyzję i postawić wojskom zadania bojowe tyczące forsowania (jeszcze przed ich podejściem do przeszkody wodnej);
3) zaplanować ogniowe rażenie przeciwnika broniącego przeszkody wodnej;
4) zapewnić obronę przeciwlotniczą wojsk i przepraw;
5) zapewnić skuteczność wsparcia i osłonę elektroniczną forsujących wojsk;

6) zaplanować działanie oddziałów wydzielonych, awangard i taktycznych desantów powietrznych;
7) uwzględnić wykonanie przejść w zaporach na brzegu i wodzie;
8) zaplanować przemieszczanie środków przeprawowych, urządzanie przepraw oraz manewr tymi środkami;
9) zapewnić bezkolizyjne narastanie sił i środków na przeciwległym brzegu;
10) zorganizować służbę porządkowo - ochronną, ratunkową i ewakuacyjną;
11) uwzględnić przedsięwzięcia maskowania wojsk i przepraw.

4019 Zadania.

1) Związkowi taktycznemu podczas forsowania przeszkód wodnych z marszu stawia się zwykle zadanie bliższe i dalsze (dnia).

   Zadanie bliższe związku taktycznego polega na rozbiciu pierwszorzutowych oddziałów przeciwnika w pasie natarcia i opanowaniu obiektów (rubieży) na głębokość rozmieszczenia ich odwodów. Z kolei zadanie dalsze (dnia) polega na rozwinięciu natarcia, rozbiciu odwodów drugiego rzutu w pasie natarcia i opanowaniu obiektów (rubieży) dogodnych do kontynuowania natarcia w dniu następnym.
2) W wypadku forsowania po planowym przygotowaniu lub szerokich przeszkód wodnych związek taktyczny może otrzymać zadanie trzystopniowe: bliższe, dalsze i dnia. Zazwyczaj w takiej sytuacji zadanie dnia będzie płytsze, a zadanie bliższe i dalsze mogą się pokrywać z zadaniami oddziałów.
3) Oddziałom pierwszego rzutu podczas forsowania przeszkód wodnych z marszu stawia się zwykle zadanie dwustopniowe: bliższe i dalsze oraz kierunek dalszego natarcia. Zadanie bliższe polega na rozbiciu przeciwnika w pasie natarcia i opanowaniu przyczółków na przeciwległym brzegu, na głębokość pierwszej pozycji obrony. Zadanie dalsze polega na rozbiciu przeciwnika broniącego kolejnych pozycji obrony. Kierunek dalszego natarcia wyznacza się na głębokość zadania dalszego (dnia) związku taktycznego.
4) W wypadku forsowania po planowym przygotowaniu lub szerokich przeszkód wodnych oddziałom pierwszego rzutu stawia się zadania dwustopniowe: bliższe i dalsze. W takiej sytuacji zadania są płytsze, niejednokrotnie mogą się pokrywać z zadaniami pododdziałów.
5) W decyzji dotyczącej forsowania dowódca związku taktycznego (oddziału) dodatkowo określa: sposoby rozbicia przeciwnika na podejściach do

przeszkody wodnej i na przeciwległym brzegu; zadania, sposoby i kolejność forsowania przeszkody wodnej przez oddziały wydzielone, oddziały, pododdziały pierwszego rzutu, ich odcinki forsowania, rodzaj i liczbę przepraw; sposoby i kolejność przeprawy pozostałych wojsk; rodzaj, miejsca urządzania przepraw i czas ich gotowości; podział środków przeprawowych i możliwy manewr nimi; linię wyjściową do forsowania, rejony uszczelniania czołgów, rejony wyjściowe odwodów, sposób organizacji obrony przeciwlotniczej, służby porządkowo-ochronnej; kolejność podejścia oddziałów i pododdziałów do przeszkody wodnej.

4020 Rodzaje przepraw.

Liczbę i rodzaje przepraw określa się przyjmując za podstawę ilość posiadanych środków przeprawowych, charakter przeszkody wodnej i ustalony sposób przeprawy wojsk. Na odcinku forsowania oddziałów wyznacza się odcinki forsowania pododdziałów oraz urządza przeprawy oddziałowe. Za zorganizowanie przepraw odpowiada dowódca organizujący forsowanie.

1) W zależności od przeznaczenia przeprawy mamy: główne, zapasowe. W celu zwiększenia żywotności przepraw urządza się przeprawy pozorne i demonstracyjne:
   a) przeprawy główne to wybrane miejsca na przeszkodzie wodnej, odpowiednio przygotowane i zabezpieczone w celu prowadzenia przeprawiania wojsk.
   b) przeprawy zapasowe organizuje się niezależnie od przepraw głównych. Mogą być one uruchomione niezależnie (mechanicznie) w razie uniemożliwienia przez przeciwnika wykorzystania przepraw głównych.
   c) przeprawa pozorna to przeprawa organizowana w ramach maskowania operacyjnego. Ma ona na celu pozorowanie przeprawy rzeczywistej, organizowanej w innym miejscu. Pozorne przeprawy urządzają pododdziały w strefach swojej odpowiedzialności z etatowych środków lub pododdziały maskowania szczebla operacyjnego z wykorzystaniem odbijaczy kątowych i środków podręcznych.
   d) przeprawy demonstracyjne to przeprawy wydzielonych sił na wybranych kierunkach, organizowane w ramach maskowania operacyjnego i funkcjonujące równolegle z przeprawami rzeczywistymi. Mają one na celu

odwrócenie uwagi przeciwnika od przepraw głównych, organizowanych na kierunku głównego natarcia.

2) W zależności od sposobu przeprawiania się sił i środków na przeciwległy brzeg wyróżniamy przeprawy: desantowe, promowe, mostowe, czołgów po dnie z załogami i bezzałogowe, w bród i po lodzie.
   a) Przeprawy desantowe są przeznaczone do przeprawiania pododdziałów i oddziałów zmechanizowanych oraz artylerii na pływających transporterach opancerzonych, samobieżnych środkach przeprawowych.
   b) Przeprawy promowe organizuje się do przeprawiania czołgów, transporterów opancerzonych, dział i ciągników artyleryjskich oraz innego sprzętu bojowego i środków transportowych. Do urządzenia przeprawy promowej wykorzystuje się samobieżne promy gąsienicowe, promy mostowo-przewozowe z etatowego parku pontonowego i z miejscowych środków przeprawowych (barki, promy miejscowe itp.).
   c) Przeprawy mostowe zapewniają ciągłość ruchu i mają największą przepustowość. Na przeprawach tych buduje się mosty pływające (z parków pontonowych, miejscowych środków pływających /barek/), mosty kombinowane - składające się z estakad i części pływającej, mosty niskowodne i podwodne - z drewnianych lub metalowych konstrukcji na podporach stałych. Przepustowość przepraw mostowych zależy od typu mostu, dopuszczalnej prędkości ruchu po nim i odległości między pojazdami oraz stanu dojazdów i wynosi do kilkuset pojazdów w ciągu godziny.
   d) Przeprawa czołgów po dnie może być z załogami lub bez załóg (metodą przeciągania). Czołgi do przeprawy po dnie z załogami wyposaża się w specjalny sprzęt (aparaty tlenowe) zapewniający załogom przebywanie pod wodą. Czołgi do przeprawy po dnie bez załóg (metodą przeciągania) realizuje z wykorzystaniem urządzeń i środków przeznaczonych do ewakuacji technicznej. Miejsca prowadzenia tych przepraw zabezpiecza się dodatkowo działaniem grup ratunkowo – ewakuacyjnych. Do przeprawy czołgów po dnie wybiera się odcinki przeszkody wodnej z dogodnymi i ukrytymi drogami, łagodnymi brzegami oraz z dnem z twardego lub piaszczystego gruntu.

e) Przeprawę w bród urządza się przez niezbyt głębokie odcinki przeszkody wodnej, pozwalające pokonywać ją bez zastosowania środków przeprawowych. Urządzenie przeprawy polega na jej rozpoznaniu, rozminowaniu i oznakowaniu granic brodu. Dno brodu o słabym gruncie wzmacnia się narzutem kamiennym i innymi materiałami.

f) Przeprawa po lodzie może być urządzona dla wszystkich rodzajów wojsk. Nośność pokrywy lodowej zależy od jej grubości i stanu, charakteru przeszkody wodnej, zasolenia wody oraz temperatury powietrza. Przy dostatecznej grubości lodu oddziały (pododdziały) przeprawiają się na własnych środkach transportowych po wybranych i oznaczonych trasach. W razie niedostatecznej grubości lodu można go odpowiednio wzmocnić.

4021 Współdziałanie.

W procesie przygotowania natarcia z forsowaniem przeszkody wodnej ważne miejsce zajmuje współdziałanie. Organizując je dowódca związku taktycznego (oddziału) dodatkowo uzgadnia:

1) Działanie oddziałów (pododdziałów) pierwszego rzutu w czasie rozbijania przeciwnika na podejściach do przeszkody wodnej i na przeciwległym brzegu;
2) Działanie oddziału wydzielonego w czasie opanowywania mostów, przepraw i forsowania przeszkody wodnej, połączone z uderzeniami wojsk i działaniami taktycznych desantów powietrznych;
3) Kolejność forsowania przeszkody wodnej przez oddziały pierwszego rzutu, odwodów oraz oddziały (pododdziały) rodzajów wojsk;
4) Przedsięwzięcia związane z odtwarzaniem przepraw w razie ich obezwładnienia i sposób wykonywania manewru siłami i środkami inżynieryjnymi oraz oddziałami (pododdziałami) związku taktycznego (oddziału);
5) Sposób wykonania zasłon dymnych i przedsięwzięć maskowania;
6) Sposób organizacji służby porządkowo-ochronnej, ratunkowej i ewakuacyjnej.

4.7. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO

4.7.1. UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH (WA)

4022 Wojska Aeromobilne w trakcie natarcia będą znajdowały się za pierwszorzutowymi związkami taktycznymi podobnie jak w działaniach obronnych, jako odwód manewrowy wykonujący zadania wynikłe w toku prowadzonych działań w wymiarze powietrzno - lądowym, działając na samodzielnym kierunku poprzez potęgowanie działań zaczepnych w pasach natarcia na korzyść związków taktycznych prowadzących te działania. W zależności od zaistniałej sytuacji na polu walki podczas prowadzenia natarcia w celu wykrywania i ustalania położenia przeciwnika WA mogą realizować działania głębokie. Istotą użycia WA w natarciu jest podobnie jak w działaniach obronnych manewr pionowy w stosunku do przeciwnika z zadaniem:

1) Opanowania i utrzymania ważnych i wyznaczonych rubieży, obiektów (pasa, rejonu, mostów) do czasu połączenia się z pierwszorzutowymi oddziałami, pododdziałami;
2) Wykonania izolacji wydzielonego rejonu działań bojowych celem stworzenia warunków do prowadzenia natarcia;
3) Zmniejszenie potencjału przeciwnika poprzez dezorganizację jego systemu dowodzenia, wsparcia logistycznego, ogniowego, łączności;
4) Umożliwienia koncentracji wysiłku wojsk własnych w innym rejonie;
5) Zmuszenia przeciwnika do przyjęcia walki w niedogodnym dla niego terenie;
6) Kanalizowania manewru przeciwnika oraz stworzenie warunków do wykonania zwrotu zaczepnego przez odwodowe związki taktyczne.
7) Prowadzenia blokowania na wezwanie z pola walki desantów powietrznych i śmigłowcowych przeciwnika.
8) Osłona na wezwanie z pola walki skrzydeł pierwszorzutowych związków taktycznych prowadzących natarcie.

4023 W natarciu siły lotnictwa wojsk lądowych (LWL) (śmigłowce uzbrojone i uderzeniowe) jako siły manewrowe będą prowadzić działania w styczności, w głębi oraz tyłowe w celu zabezpieczenia koncepcji manewru dowódcy poprzez atakowanie przeciwnika i natychmiastowe wykorzystywanie jakiegokolwiek powodzenia lotnictwa wojsk lądowych. Śmigłowce mogą

stworzyć korzystne warunki dla kontynuacji natarcia przez jednostki pancerne i opancerzone poprzez kontrolowanie obszaru przed nimi, oddziałując ogniem pośrednim i bezpośrednim. Działania takie mogą być realizowane przez lotnictwo wojsk lądowych samodzielnie. W takich wypadkach siły LWL otrzymują wydzielony obszar działań. W przypadku prowadzenia skoordynowanych działań z komponentem naziemnym dowodzenie może być powierzone dowódcy naziemnego komponentu lub dowódcy manewrowych sił lotnictwa wojsk lądowych. Lotnictwo wojsk lądowych może atakować siły przeciwnika wykonujące manewr bądź pozostające w przygotowanych wcześniej rejonach. LWL szczególnie jest efektywne w działaniach pościgowych. Lotnictwu wojsk lądowych mogą zostać powierzone również takie zadania jak osłona skrzydeł oraz osłona bądź oczyszczenie kierunków i obszaru działań. W natarciu lotnictwo wojsk lądowych będzie wykorzystane w ramach użycia sił zabezpieczenia bojowego. Uważa się, że śmigłowce będą zabezpieczać działania zaczepne sił lądowych w ramach działań powietrzno-manewrowych prowadzonych w celu wykorzystania sprzyjających możliwości poprzez uchwycenie kluczowego terenu na kierunku działania nacierających sił. Śmigłowce lotnictwa wojsk lądowych będą ponadto wykorzystywane do realizacji:

a) zadań zabezpieczenia dowodzenia;
b) rozpoznania i obserwacji skrzydeł i luk;
c) zabezpieczenia logistycznego, w tym ewakuacji rannych i porażonych;
d) przerzutu i podejmowania grup rozpoznania dalekiego zasięgu.

4.7.2 UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII

4024 Właściwe użycie ognia środków artyleryjskich w natarciu jest jednym z warunków powodzenia natarcia. Pododdziały artylerii powinny być rozmieszczone w taki sposób, aby mogły zachować ciągłość realizacji zadań wsparcia ogniowego wojsk walczących, prowadząc ogień na całą głębokość ugrupowania broniącego się przeciwnika. Rażenie ogniem artylerii kluczowych elementów ugrupowania przeciwnika zwiększa realną szanse powodzenia oraz zapewnia mniejsze straty wojsk własnych i sojuszniczych. W celu skutecznego rażenia celów i oceny skutków ognia niezbędne jest skoordynowanie rozpoznania artyleryjskiego z innymi systemami rozpoznania.

4025 W zależności od potrzeb, podczas przełamania oraz w rodzajach natarcia takich jak: natarcie planowe, natarcie szybkie, atak wyprzedzający kontratak, może być prowadzone ogniowe przygotowanie ataku (OPA). Prowadzi się je w formie nawał (nawały) ogniowej w końcowej części etapu podejścia i rozwinięcia wojsk do natarcia. Z chwilą osiągnięcia przez wojska linii ataku (rubieży bezpiecznego oddalenia wojsk od wybuchów pocisków własnej artylerii) rozpoczyna się ogniowe wsparcie natarcia (OWN), które prowadzone jest do opanowania obiektów (obiektu) ataku

4026 W natarciu zasadniczymi zadaniami taktycznymi artylerii są:

1) Obezwładnianie systemu wsparcia ogniowego przeciwnika;
2) Dezorganizacja systemu dowodzenia i rozpoznania przeciwnika;
3) Obezwładnianie pododdziałów przeciwnika w rejonach i na rubieżach obrony (punktach oporu);
4) Wzbranianie obrony przeciwlotniczej przeciwnika;
5) Niszczenie środków przeciwpancernych przeciwnika;
6) Dezorganizacja pracy urządzeń logistycznych i procesu zaopatrywania
7) Wzbranianie manewru sił przeciwnika ze skrzydeł i z głębi;
8) Wspieranie pododdziałów odpierających kontrataki;
9) Osłanianie skrzydeł i luk między oddziałami (pododdziałami).

4.7.3. UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ

4027 Celem działań bojowych oddziałów (pododdziałów) przeciwlotniczych ZT (oddziału) w natarciu jest zapewnienie osłanianym wojskom sprzyjających warunków do pomyślnego wykonania zadań w warunkach zagrożenia powietrznego na całej głębność postawionego (lub realizowanego) zadania. Cel ten realizuje się poprzez rozpoznanie, identyfikację i zwalczanie przeciwnika powietrznego we współdziałaniu z Siłami Powietrznymi, siłami obrony przeciwlotniczej sąsiadów i osłanianymi wojskami. Istotną funkcją obrony przeciwlotniczej dywizji (brygady) realizowanej w ramach prowadzonego rozpoznania i identyfikacji ŚNP jest dostarczanie informacji o zagrożeniu możliwością ataku powietrznego przeciwnika poprzez prowadzenie ostrzegania.

4028 Oddziały i pododdziały przeciwlotnicze tworzą zintegrowany, wzajemnie powiązany system obrony przeciwlotniczej dywizji (brygady), charakteryzujący

się wielowarstwowym ogniem systemów rakietowych i artyleryjskich, wzajemnie połączonych informacyjnie. System obrony przeciwlotniczej dywizji (brygady) w natarciu zachowuje zdolność do prowadzenia zintegrowanej lub samodzielnej obrony przeciwlotniczej.

4029 Pododdziały dowodzenia oddziałów i pododdziałów przeciwlotniczych organizują zintegrowany system informacyjny w zakresie rozpoznania, identyfikacji ŚNP i dowodzenia obroną przeciwlotniczą, zachowując zdolność do prowadzenia integralnych działań taktycznych zgodnie z otrzymanym zadaniem bojowym.

4030 W celu zapewnienia sprawnego przejścia do osłony wojsk wchodzących do natarcia z marszu, pododdziały przeciwlotnicze zajmują wyznaczone rejony stanowisk startowych/ogniowych (SS/SO) na głównym kierunku, prowadząc osłonę zgrupowań artylerii i oddziałów I rzutu. Pododdziały rakietowe rozmieszcza się na stanowiskach startowych dla stworzenia ognia wielowarstwowego na najbardziej prawdopodobnych kierunkach podejścia ŚNP i w głębi prowadząc osłonę strefy tylnej.

4031 Pododdziały artyleryjsko-rakietowe oddziałów ogólnowojskowych i pułków przeciwlotniczych w czasie przechodzenia do natarcia z marszu prowadzą osłonę wskazanych elementów ugrupowania bojowego w pasie natarcia w ugrupowaniu nacierających oddziałów i pododdziałów. Do osłony I rzutowych pododdziałów kieruje się zestawy przeciwlotnicze o mobilności równej lub przewyższającej mobilność obiektu osłony.

4032 Pododdziały przeciwlotnicze podczas podchodzenia do natarcia z marszu można rozmieszczać zawczasu na drogach marszu lub kierunkach podejścia, koncentrując wysiłek na osłonie kluczowych obiektów decydujących o możliwości wykonania manewru przez oddziały dywizji. Kluczowymi obiektami osłony przeciwlotniczej dla pododdziałów OPL w tym etapie są: mosty i przeprawy na przeszkodach wodnych jeśli nie są bronione przez wojska obrony przeciwlotniczej przełożonego bądź urządzającego przeprawę, rejony kanalizujące ruch.

4033 W pierwszej kolejności na stanowiska startowe (ogniowe) wychodzą pododdziały przeciwlotnicze przewidziane do osłony elementów pierwszorzutowych. Pododdziały przeciwlotnicze mogą się przemieszczać realizując osłonę przeciwlotniczą w ugrupowaniu oddziałów wydzielonych

i awangard lub zajmować zawczasu rejony stanowisk startowych (ogniowych) pod osłoną sił obrony przeciwlotniczej działających z przodu. Powinny one zajmować stanowiska startowe (ogniowe) skrycie. Do czasu wyjścia osłanianych wojsk na rubież (linię) ataku, baterie przeciwlotnicze powinny zająć stanowiska startowe (ogniowe) w wyznaczonym rejonie i osiągnąć wyznaczoną rubież.

4034 Podczas natarcia z bezpośredniej styczności pododdziały przeciwlotnicze przechodzą do działań z ugrupowania zajmowanego do osłony wojsk w obronie lub z położenia po dokonaniu przegrupowania w ramach luzowania wojsk będących w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem.

4035 Do osłony przelotu desantu taktycznego należy wykonać manewr pododdziałami przeciwlotniczymi w celu osłony rejonu załadunku i korytarza przelotu z kierunków najbardziej zagrożonych uderzeniami lotnictwa przeciwnika. Do osłony załadunku taktycznego desantu powietrznego można przydzielić pododdział przeciwlotniczy ze szczebla ZT lub korpusu.

4036 W każdej sytuacji podczas natarcia w pododdziałach przeciwlotniczych utrzymuje się niezbędne siły w stałej gotowości do podjęcia natychmiastowej walki z przeciwnikiem powietrznym, przeniesienia wysiłku osłony przeciwlotniczej na inny obiekt stosownie do zamiaru walki i warunków zagrożenia uderzeniami z powietrza, organizuje wielowarstwowy system ognia przeciwlotniczego oraz kompleksowe rozpoznanie środków napadu powietrznego.

4.7.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH

4037 Wojska inżynieryjne w natarciu wykorzystuje się w celu zapewnienia dogodnych warunków do ciągłego i szybkiego ruchu wojsk własnych, stworzenia dogodnych warunków niezbędnych do skutecznego prowadzenia natarcia, utrzymania wysokiego tempa natarcia i osiągnięcia celu działań przez wojska własne, zwiększenia efektywności obrony wojsk przed środkami rażenia przeciwnika oraz utrudnienia jego wojskom działania w terenie, a także zadania mu strat.

4038 Zadania wsparcia inżynieryjnego natarcia

Zadania wsparcia inżynieryjnego realizują pododdziały inżynieryjne, zapewniając wojskom własnym mobilność, usamodzielniając je w zakresie

pokonywania zapór inżynieryjnych (zwłaszcza minowych) oraz uodporniając na kontrataki (przeciwuderzenia) przeciwnika. Do głównych zadań wsparcia inżynieryjnego należy:

1) Rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu;
2) Wykonywanie (torowanie) przejść w zaporach inżynieryjnych, przez przeszkody naturalne;
3) Przygotowanie i utrzymanie dróg;
4) Urządzanie i utrzymanie przepraw;
5) Budowa zapór inżynieryjnych i wykonywanie niszczeń;
6) Budowa obiektów fortyfikacyjnych.

4039 Rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu.

Rozpoznanie inżynieryjne w natarciu prowadzi się w celu uzyskania informacji o prowadzonych przedsięwzięciach inżynieryjnych przeciwnika i o terenie w celu efektywnego wykorzystania warunków terenowych do rozmieszczenia wojsk w rejonie wyjściowym, sprawnego wyjścia ich na rubież ataku oraz skutecznego rozwijania natarcia. Rozpoznanie inżynieryjne terenu po stronie własnej powinno ustalić: stopień zaminowania rejonów przeznaczonych do rozmieszczenia wojsk, dróg marszu; charakter przeszkód wodnych i innych przeszkód naturalnych wraz z możliwością ich pokonania; warunki maskowania, rodzaj ukryć terenowych do osłony wojsk i sprzętu bojowego; możliwości użycia maszyn inżynieryjnych do rozbudowy fortyfikacyjnej rejonów wyjściowych; ilość i rodzaj materiałów miejscowych z określeniem sposobów ich wykorzystania do realizacji zadań i prac inżynieryjnych. Rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu prowadzą etatowe pododdziały rozpoznania inżynieryjnego organizując inżynieryjne posterunki obserwacyjne (IPO), inżynieryjne patrole rozpoznawcze (IPR) oraz samodzielne inżynieryjne patrole rozpoznawcze (SIPR). Wymienione elementy rozpoznawcze, jak również pojedynczy saperzy-zwiadowcy, mogą wchodzić w skład elementów rozpoznania wojskowego w ramach zintegrowanego systemu rozpoznania.

W okresie przygotowywania natarcia w związkach taktycznych w zależności od potrzeb organizuje się i wysyła także inżynieryjne grupy wypadowe (IGW) w celu szczegółowego rozpoznania obiektu znajdującego się po stronie przeciwnika oraz wykrycia realizowanych przez niego przedsięwzięciach inżynieryjnych. W okresie przygotowywania natarcia na linii styczności wojsk

organizuje się inżynieryjne posterunki obserwacyjne (IPO) z zadaniem prowadzenia obserwacji przygotowań przeciwnika do obrony, ustalenia stopnia niszczenia i uszkodzenia urządzeń oraz obiektów, które mogą mieć wpływ na tempo natarcia wojsk własnych. Wyznaczone inżynieryjne patrole rozpoznawcze (IPR) po rozpoczęciu natarcia przesuwają się w ugrupowaniu bojowym nacierających wojsk w gotowości do rozpoznania przeszkód terenowych, zniszczonych lub uszkodzonych obiektów drogowych, dróg na przełaj oraz objazdów zniszczonych odcinków drogowych. W czasie walki w głębi obrony przeciwnika i przełamywania kolejnych rubieży obrony inżynieryjne patrole rozpoznawcze (IPR) oraz saperzy zwiadowcy, działający w składzie innych elementów rozpoznawczych, rozpoznają pozycje obronne przeciwnika, miejsca rozmieszczenia zapór inżynieryjnych, rejonów zniszczeń, przeszkody wodne, drogi i inne obiekty w pasie (na kierunku) natarcia. Głównym zadaniem rozpoznania inżynieryjnego w pościgu jest rozpoznanie i wybór dróg zapewniających sprawne oraz ciągłe działanie wojsk własnych, ustalenie stanu obiektów drogowych, przepraw przez przeszkody wodne, rozpoznanie zapór inżynieryjnych i przygotowanych niszczeń wraz z możliwością ich pokonania lub obchodzenia.

4040 Wykonywanie przejść w zaporach inżynieryjnych, przez przeszkody naturalne. Jednym z zadań wsparcia inżynieryjnego zapewniających mobilności wojsk własnych w natarciu jest wyszukiwanie i przygotowywanie obejść lub wykonywanie przejść w zaporach minowych oraz wykonywanie przejazdów przez rejony zawał, zniszczeń i przeszkody naturalne. Pokonywanie zapór inżynieryjnych, zwłaszcza minowych, jest jednym z najtrudniejszych zadań wsparcia inżynieryjnego.

Zasadniczymi elementami warunkującymi wybór określonego sposobu pokonywania zapór minowych w natarciu będą:

1) Sytuacja bojowa (położenie wojsk i zakres oddziaływania ogniowego obrońcy);
2) Posiadane siły i środki do wykonywania przejść;
3) Dysponowany czas na wykonanie przejść;
4) Warunki terenowe (ukształtowanie terenu i rodzaj gruntu).

4041 Do zasadniczych sposobów pokonywania zapór minowych w natarciu należy zaliczyć:

1) Obejście napotkanych zapór (jeśli będą istniały luki);

2) Wykonywanie przejść w zaporach.

Przejścia w klasycznych zaporach minowych w natarciu wykonują najczęściej pododdziały wojsk inżynieryjnych i pododdziały czołgów z trałami. Utrzymywanie przejść w zaporach jest obowiązkiem tych pododdziałów, które je wykonywały. W niektórych sytuacjach, szczególnie przed pierwszą linią obrony, wykonane przez pododdziały czołgów przejścia-ścieżki przejmują i utrzymują pododdziały wojsk inżynieryjnych. Przejścia w głębi obrony przeciwnika wykonywane są przez nacierające pododdziały. W tym najczęściej w batalionach na bazie pododdziałów saperów organizowane są grupy torujące (GT). Skład i wyposażenie zależeć będzie głównie od nasycenia zaporami inżynieryjnymi obrony przeciwnika, od charakteru i rodzaju zapór oraz od warunków terenowych w pasie natarcia. Na drogach dofrontowych i rokadowych do wykonywania i poszerzania przejść w zaporach minowych angażuje się oddziały zabezpieczenia ruchu (OZR). Ponadto wydziela i utrzymuje się w odwodzie określone pododdziały saperów do torowania przejść, które powinny być zdolne do szybkiego wykonywania przejść w zaporach minowych na rubieżach wprowadzania odwodów do walki, bądź wsparcia wysiłku oddziałów (pododdziałów) pierwszego rzutu.

4042 Przygotowanie i utrzymanie dróg.

W natarciu przygotowuje i utrzymuje się drogi w celu stworzenia dogodnych warunków do manewru elementami ugrupowania bojowego pododdziałów. Drogi wcześniej się rozpoznaje i ustala ich przydatność do ruchu wojsk. Przygotowanie i utrzymanie dróg spoczywa na pododdziałach inżynieryjnych, na bazie których organizuje się oddziały zabezpieczenia ruchu (OZR).

Sieć dróg związku taktycznego (oddziału) w natarciu obejmuje:

1) Drogi dla oddziałów i pododdziałów pierwszego rzutu i odwodów od miejsc ich rozmieszczenia do rubieży ataku i na linie wykonywania zadania,
2) Drogi dla stanowisk dowodzenia, artylerii, wojsk obrony przeciwlotniczej i innych pododdziałów umożliwiające natychmiastowe ich przesunięcie do nowych rejonów rozmieszczenia (stanowisk ogniowych),
3) Drogi zapewniające dowóz środków zaopatrzenia i ewakuację.

Uwzględniając układ kierunkowy, w pasie natarcia siłami pododdziałów inżynieryjnych przygotowuje się drogi:

a) dofrontowe;

b) podejścia i rozwinięcia: od linii wyjściowej (punktu wyjściowego) do rubieży rozwinięcia w kolumny batalionowe (kompanijne) i rubieży ataku;

c) marszu**:** dla odwodów, stanowisk dowodzenia, artylerii i artylerii przeciwlotniczej oraz innych rodzajów wojsk (w tym zaopatrzenia i ewakuacji) - według potrzeb;

d) dowozu i ewakuacji – sieć dróg zabezpieczających ciągłość zaopatrywania wojsk oraz ewakuację ludzi i sprzętu z pola walki.

4) Rokadowe: nie mniej niż po jednej na związek taktyczny (oddział) umożliwiające manewr sił związku taktycznego (oddziału) na ważnych, z taktycznego punktu widzenia rubieżach, w głębi obrony przeciwnika (przed rubieżami wprowadzenia do walki kolejnych sił, do przesunięcia na zagrożone kierunki artylerii, odwodów, w tym odwodów specjalnych i OZap itp.), przed i za przeszkodami wodnymi podczas forsowania.

Za wybór i wyznaczenie (wytyczenie) dróg rozwinięcia od rejonu wyjściowego do rubieży ataku odpowiadają dowódcy oddziałów (pododdziałów) wyznaczonych do pierwszego rzutu. Drogi dla przesunięcia odwodów w pierwszorzutowych pododdziałach (zazwyczaj batalionach) przygotowują i utrzymują dla własnych potrzeb sami użytkownicy. Drogi dofrontowe i rokadowe w pasie natarcia związku taktycznego (oddziału) przygotowuje się do ruchu dwukierunkowego. Pozostałe drogi utrzymuje się doraźnie odcinkami, przygotowując je do ruchu jednokierunkowego.

4043 Rozminowanie terenu.

Rozminowanie terenu i obiektów polega na wykonaniu prac minerskich w celu usunięcia wszelkich środków wybuchowych z określonego rejonu lub obiektów (budowli). W natarciu obejmuje: rozpoznanie terenu (obiektów) na zaminowanie, likwidację zapór minowych oraz oczyszczenie terenu z wszelkich przedmiotów wybuchowych. Jest realizowane najczęściej w rejonach poza bezpośrednimi działaniami bojowymi i w zakresie ograniczonym do niezbędnych potrzeb. W natarciu rozminowanie terenu prowadzą najczęściej pododdziały saperów w celu sprawdzenia i przygotowania miejsc rozmieszczenia stanowisk dowodzenia, urządzeń i obiektów logistycznych. W innych przypadkach rozpoznaje się teren na zaminowanie, oznakowuje się miejsca niebezpieczne, a w razie konieczności

wykonuje się tylko przejścia w zaporach minowych w celu umożliwienia ruchu wojskom własnym. W terenie o znacznym nasyceniu zaporami minowymi nie powinno się rozmieszczać pododdziałów.

4044 Urządzanie i utrzymanie przepraw.

Urządzenie i utrzymanie przepraw to utworzenie na przeszkodzie wodnej odpowiednich warunków technicznych umożliwiających zorganizowane przemieszczenie wojsk wraz z ich wyposażeniem na przeciwległy brzeg przeszkody. W toku natarcia pododdziały przeprawowe, pontonowe i budowy mostów urządzają i utrzymują przeprawy tymczasowe, a także zapewniają bezpieczeństwo przekraczania przeszkód wodnych wpław, w bród, pod wodą i po lodzie. Liczbę i rodzaj przepraw na danym odcinku przeszkody wodnej ustala dowódca prowadzący natarcie.

Urządzenie przepraw obejmuje:

1) Rozpoznanie inżynieryjne przeszkody wodnej i terenu w rejonie przeprawy oraz sprawdzenie ewentualnego zaminowania i usunięcia min;
2) Montaż i budowę promów i mostów;
3) Budowę ukryć dla żołnierzy z pododdziałów przeprawowych;
4) Maskowanie przepraw.

4045 Budowa zapór inżynieryjnych i wykonywanie niszczeń

Celem budowy zapór inżynieryjnych w natarciu jest ograniczenie manewru sił przeciwnika, osłona skrzydeł nacierających wojsk własnych, zyskanie na czasie i stworzenie dogodnych warunków do dalszego prowadzenia natarcia.

Budowa zapór obejmuje:

1) Zakładanie zapór minowych na stykach i skrzydłach nacierających wojsk, szczególnie na rubieży wprowadzenia do walki związku taktycznego (oddziału) w celu osłony przed przeciwuderzeniami i kontratakami przeciwnika;
2) Zakładanie zapór minowych i wykonywanie niszczeń w celu umocnienia zdobytych rubieży i ważnych obiektów;
3) Zakładanie zapór minowych w pobliżu rejonów stanowisk dowodzenia i przepraw w celu ochrony przed desantami oraz innymi grupami wojsk przeciwnika działającymi w głębi ugrupowania wojsk prowadzących natarcie;
4) Ustawianie narzutowych zapór minowych w celu blokowania kierunków napływu kolejnych sił (odwodów) przeciwnika.

Na rubieżach odparcia kontrataków, pierwszorzutowe pododdziały zmechanizowane i czołgów wraz ze znajdującymi się w ich ugrupowaniu pododdziałami inżynieryjnymi budują zapory minowe i przygotowują do niszczenia mosty i drogi. Do minowania manewrowego na kierunku odpierania kontrataku wykorzystuje się oddziały zaporowe (OZap), pododdziały saperów pozostające w odwodzie związku taktycznego (oddziału) oraz inne pododdziały wojsk inżynieryjnych znajdujące się na tym kierunku. W celu stworzenia dogodnych warunków do prowadzenia dalszego natarcia i odparcia niespodziewanych uderzeń przeciwnika, opanowane w toku natarcia ważne rejony i rubieże mogą być umacniane zaporami budowanymi na bezpośrednich podejściach, przygotowuje się także niszczenia na liniach komunikacyjnych prowadzących do nich oraz wyznacza rubieże minowania manewrowego i narzutowego.

4046 Budowa obiektów fortyfikacyjnych

Rozbudowę fortyfikacyjną rejonów wyjściowych oddziałów i pododdziałów do natarcia wykonuje się w celu zachowania zdolności przetrwania wojsk. Obejmuje wykonanie obiektów umożliwiających ochronę żołnierzy, broni i środków zaopatrzenia przed rozpoznaniem i niszczeniem siłami przeciwnika. Może również zawierać przedsięwzięcia pozorowania i mylenia. Wszystkie rodzaje wojsk odpowiadają za zapewnienie zdolności przetrwania we własnym zakresie. Wojska inżynieryjne wspierają pododdziały rodzajów wojsk w miarę możliwości wykonawczych wynikających z posiadanych środków i określonych przez dowódcę priorytetów. Stworzenie warunków przetrwania wojsk własnych obejmuje użycie wszystkich dostępnych ukryć naturalnych w rejonie rozmieszczenia (wyjściowym) oraz przygotowanych obiektów fortyfikacyjnych. Rejony rozmieszczenia wojsk są rozbudowywane w zakresie na jaki pozwala sytuacja bojowa. Użycie pododdziałów inżynieryjnych musi być tak zaplanowane, aby przede wszystkim zapewniło wsparcie natarcia związku taktycznego (oddziału).

Pododdziały inżynieryjne, głównie maszyn inżynieryjnych, w ramach wsparcia innych rodzajów wojsk mogą uczestniczyć:

1) W budowie polowych obiektów fortyfikacyjnych w rejonach wyjściowych do natarcia;

2) W budowie polowych obiektów fortyfikacyjnych w rejonach rozmieszczenia stanowisk ogniowych artylerii naziemnej i przeciwlotniczej oraz stanowisk dowodzenia związkiem taktycznym i oddziałami.

W rejonach wyjściowych związków taktycznych i oddziałów najczęściej wykonuje się okopy dla środków ogniowych sił ubezpieczeń bezpośrednich i środków ogniowych obrony przeciwlotniczej oraz ukrycia (szczeliny lub schrony) na stanowiskach dowodzenia i dla wszystkich żołnierzy w pozostałych rejonach. Budowa polowych obiektów fortyfikacyjnych w rejonach rozmieszczenia stanowisk ogniowych artylerii zazwyczaj obejmuje przygotowanie płaszczyzn ogniowych (startowych) dla dział oraz ukrycia na wozy dowodzenia i szczeliny dla żołnierzy (załóg, obsług).

Rozbudowa fortyfikacyjna terenu w toku natarcia obejmuje wykonanie obiektów fortyfikacyjnych na opanowanych rubieżach lub przystosowanie dla własnych potrzeb już istniejących (zdobytych) obiektów. Podczas rozbudowy zdobytych rubieży należy zwracać szczególną uwagę na wykorzystanie obiektów wybudowanych przez przeciwnika (po ich rozpoznaniu i rozminowaniu) oraz na takie obiekty terenowe, które małym nakładem pracy można wykorzystać do odparcia kontrataków i przeciwuderzeń. Rozbudowa fortyfikacyjna stanowisk dowodzenia w toku natarcia polega przede wszystkim na wykorzystaniu właściwości ochronnych terenu (budynki o trwałej konstrukcji) oraz przystosowanie zagłębień, jarów i lejów powybuchowych jako ukrycia na wozy dowodzenia i środki łączności.

4.7.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH

4047 Wojska chemiczne w natarciu wykorzystuje się głównie do wsparcia wojsk w zakresie prowadzenia rozpoznania i likwidacji skażeń. Ponadto pododdziały wojsk chemicznych mogą wykonywać zadania maskowania i pozorowania działań wojsk dymami.

4048 Główny wysiłek wsparcia wojsk w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia skierowany jest na zapewnienie ciągłości działania systemu wykrywania skażeń w celu natychmiastowej realizacji zadań z zakresu alarmowania i meldowania o uderzeniach BMR i skażeniach oraz podjęcia przedsięwzięć ochronnych w toku prowadzenia natarcia. W tym celu siłami pododdziałów rozpoznania skażeń organizuje się system

obserwacji i wykrywania skażeń obejmujący swoim zasięgiem początkowo rejony wyjściowe, a następnie rozszerzając się sukcesywnie na opanowywane obiekty pośrednie i główne. Pododdziały rozpoznania skażeń w natarciu przesuwają się za odwodem (odwodami) ogólnowojskowym na najważniejszych kierunkach działania.

4049 W działaniach zaczepnych wsparcie z OPBMR przez pododdziały chemiczne realizuje się z na korzyść zasadniczych i kluczowych elementów ugrupowania bojowego, tj. stanowisk dowodzenia, odwodu ogólnowojskowego oraz oddziałów (pododdziałów) i urządzeń logistycznych, priorytety w tym zakresie określa właściwy dowódca.

4050 Odwód (odwody) wojsk chemicznych w natarciu z zasady rozmieszcza się (przemieszcza) w pobliżu głównego stanowiska dowodzenia, mając na uwadze zamiar ich użycia i możliwości.

4051 Całkowitą likwidację skażeń stanów osobowych i sprzętu prowadzi się za zgodą wyższego przełożonego siłami pododdziałów likwidacji skażeń na punktach likwidacji skażeń rozwijanych dla kluczowych elementów ugrupowania, z zasady po opanowaniu obiektów (pośredniego, głównego) w ramach wykonania zadania dalszego lub dnia w dogodnych rejonach poza strefami skażeń.

4052 W związku z ograniczoną możliwością realizacji przez wojska chemiczne bezpośredniego wsparcia z OPBMR części ugrupowania bojowego, wszystkie jego elementy przez cały okres prowadzenia natarcia muszą być zdolne samodzielnej realizacji wszystkich przedsięwzięć OPBMR, których wymiar i zakres jest uzależniony od możliwości posiadanego sprzętu i środków oraz obiektów infrastruktury terenowej w pasie natarcia. Szczególnego znaczenia w tym zakresie nabiera odpowiedzialność dowódców za funkcjonowanie elementów Systemu Wykrywania Skażeń, a w jego ramach alarmowania i meldowania o skażeniach oraz utrzymanie pełnej zdolności do prowadzenia likwidacji skażeń w wymiarze operacyjnym.

4053 W sytuacjach użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia i wystąpienia skażeń, wszystkie elementy ugrupowania bojowego winny być przygotowane do prowadzenia natarcia przy pełnym i długoterminowym wykorzystaniem indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami.

4054 Pododdziały zadymiania w zależności od warunków meteorologicznych mogą wykonywać zadania maskowania i pozorowania działań wojsk dymami.

4055 Pozostałe zadania obrony przed bronią masowego rażenia w natarciu wojska chemiczne realizują w zależności od potrzeb i przyjętych przez dowódcę priorytetów.

ROZDZIAŁ 5. DZIAŁANIA OPÓŹNIAJĄCE

5.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

5000 Wprowadzenie

Działania opóźniające to jeden z podstawowych rodzajów walki stanowiący często fazę przed przejściem do innych działań. Prowadzi się je w sposób zamierzony lub wymuszony. Występują w ramach działań głębokich, bezpośrednich oraz w strefie tylnej. Działania opóźniające to szereg walk, bitew, szeroko stosowany manewr, zmuszający siły główne przeciwnika prowadzącego natarcie do rozwinięcia się przed zaplanowanymi kolejnymi rubieżami opóźniania, unikając jednocześnie rozstrzygających starć i zadając mu maksymalne straty. Mogą być prowadzone w różnych sytuacjach operacyjno – taktycznych i środowiskach walki, samodzielnie lub w ramach innych działań. Prowadząc działania opóźniające wojska oddają teren zachowując jednocześnie elastyczność i swobodę działania. Wojska prowadzą opóźnianie gdy nie posiadają wystarczających sił do prowadzenia natarcia lub obrony lub gdy koncepcja działań wymaga wmanewrowania przeciwnika w rejon mającego nastąpić kontrataku. Działania opóźniające cechuje: aktywność, pomysłowość, elastyczność oraz posiadanie inicjatywy. Prowadzący działania opóźniające dążą do ciągłego zaskakiwania przeciwnika i wprowadzania go w błąd głównie co do sposobu walki oraz angażowania sił i środków. Istotą działań opóźniających jest to, że wojska, nie wdając się w przewlekłe walki, w sposób zorganizowany opuszczają teren, stawiając opór na kolejnych przygotowanych rubieżach (pozycjach) opóźniania. Głównym celem operacji opóźniającej jest dążenie do przejęcia inicjatywy operacyjnej (taktycznej) poprzez zyskanie czasu .

5001 Cele szczegółowe działań opóźniających.

Celami szczegółowymi tych działań są:

1) zyskanie czasu na przygotowanie kolejnych działań;
2) opóźnienie manewru przeciwnika przez zadawanie mu strat zmniejszających jego potencjał bojowy;
3) przejęcie inicjatywy przez celowe wprowadzenie przeciwnika w obszar, w którym jest on bardziej podatny na wykonanie ataku lub kontrataku;

4) uniknięcie walki w niesprzyjających warunkach i zabezpieczanie tym samym wojsk własnych przed atakiem;
5) określenie głównego kierunku natarcia przeciwnika.
6) wyprowadzenie wojsk w sytuacji zagrożenia zniszczeniem przez przeważające siły przeciwnika.

5002 Zasady i czynniki determinujące prowadzenia działań opóźniających.

W trakcie prowadzenia działań opóźniających szczególnie istotne są poniższe zasady i czynniki:

1) zasady: rozpoznanie, walka elektroniczna, połączenie manewru i ognia, działania zaczepne, utrzymywanie swobody działania, ochrona i obrona, działania pozorne;
2) czynniki determinujące: teren, czas, przestrzeń oraz potencjał bojowy.

5003 Rozpoznanie

Dla realizacji działań opóźniających istotny jest stały dopływ wiarygodnych informacji, ich zdobywanie, przetwarzanie, przesyłanie. Szczególnie istotne są informacje rozpoznawcze, które dotyczą zamiaru działania przeciwnika, jego możliwości bojowych, słabych i silnych stron. Uzyskanie przewagi informacyjnej jest pierwszoplanowym dążeniem wojsk prowadzących działania opóźniające, gdyż umożliwia ona bardziej efektywne wykorzystanie posiadanych sił i środków.

5004 Walka elektroniczna

Jednostki prowadzące działania opóźniające powinny wykorzystać środki walki elektronicznej do rozpoznania, ustalenia rozmieszczenia, kierunków podchodzenia oraz zakłócania i mylenia przeciwnika, używając do tego zakłóceń i działań przeciwko jego elementom rozpoznania, dowodzenia i kierowania ogniem. Przedsięwzięcia te powinny być realizowane w każdym etapie działań opóźniających, a także powinny pomagać w czasie kontrataku czy podczas luzowania wojsk.

5005 Połączenie manewru i ognia

Skuteczne łączenie manewru i ognia zapewnia zniszczenie przeciwnika bez bezpośredniego z nim kontaktu. W celu uniknięcia zdecydowanego uderzenia przeważających wojsk przeciwnika, wojska własne prowadzące działania opóźniające wychodzą z walki przez stosowanie manewru i ognia.

5006 Działania zaczepne

Wojska prowadzące działania opóźniające muszą korzystać z każdej okazji by przejść do działań zaczepnych. Wojska prowadzące działania opóźniające powinny atakować przeciwnika, jeśli zadane mu straty lub zniszczenia mogą wpłynąć na prowadzenie przez niego działań.

5007 Utrzymanie swobody działania

Dowódca musi organizować działania opóźniające w sposób uwzględniający wszystkie zasady i czynniki prowadzenia walki. Musi też uwzględnić niespodziewane sytuacje, z którymi jego siły będą musiały się uporać. Wymaga to przyjęcia odpowiedniego ugrupowania bojowego umożliwiającego: wiązanie przeciwnika walką, wykonywanie zwrotów zaczepnych, wycofania się na kolejne rubieże (linie) opóźniania i posiadanie odwodów.

5008 Ochrona i obrona

Jej celem jest uniknięcie zaskoczenia oraz niepożądanych starć. Wymaga to nie tylko maksymalnego wykorzystania środków maskowania, działań pozornych, bezpieczeństwa systemu łączności, walki elektronicznej i działań rozpoznawczych, ale również zabezpieczenia punktów krytycznych wymaganych przy przemieszczaniu wojsk przez naturalne przeszkody i mosty. Z zasady pododdziały zabezpieczają swoje skrzydła samodzielnie. Z sił głównych mogą być wydzielane elementy do wzmocnienia ochrony i obrony mniej zagrożonych kierunków, podczas gdy większość z nich znajduje się na kierunku największego zagrożenia.

5009 Działania pozorne

Ukierunkowane są na wprowadzenie przeciwnika w błąd co do przyjętego ugrupowania, potencjału bojowego oraz zmniejszenia ryzyka wykrycia sił w czasie ich przemieszczania lub wycofywania.

5010 Teren

Wojska własne powinny efektywnie wykorzystać teren, aby przeciwnik stracił jak najwięcej czasu, sił i środków. Teren powinien być wybrany w taki sposób, aby:

1) posiadał naturalne przeszkody lub przeszkody łatwe do rozbudowy, które kanalizowałyby ruch przeciwnika;
2) umożliwiał dobrą obserwację i prowadzenie ognia;
3) pozwalał na swobodne wyjście z walki.

5011 Czas

W czasie działań opóźniających wyróżnia się dwa zasadnicze okresy:

1) okres niezbędny wojskom własnym do przygotowania linii (rubieży, pozycji). Zawiera on czas niezbędny na organizację rozpoznania, rozmieszczenia sił oraz na przygotowanie przeszkód;
2) okres prowadzenia działań opóźniających. Będzie on określony w zadaniu dowódcy jako czas opóźniania.

5012 Przestrzeń

Obszar (pas, rejon, kierunek) działań musi mieć odpowiednią głębokość, by mogły być prowadzone działania opóźniające. Jeśli głębokość jest ograniczona, narzucony czas opóźniania będzie skrócony, gdyż nie będzie zachowanych warunków do manewru. Obszar (pas, rejon) działań powinien umożliwiać prowadzenie działań opóźniających na kilku liniach (rubieżach, pozycjach) opóźniania.

5013 Potencjał bojowy.

Potencjał bojowy pozwala tak przygotować i prowadzić działania opóźniające aby uzyskać oczekiwany efekt końcowy, tzn. zniechęcić przeciwnika do prowadzenia działań bojowych i przejąć inicjatywę.

5014 Cechy charakterystyczne prowadzenia działań opóźniających:

1) unikanie rozstrzygających starć,
2) organizowanie pozycji i rubieży opóźniania,
3) tworzenie oporu na określony czas,
4) wykonywanie kontrataków na ogół mniejszymi siłami, głównie w celu oderwania się wojsk własnych od przeciwnika i odejścia na kolejną pozycję opóźniania,
5) rozmieszczenie większości sił i środków ogniowych na przedniej linii poszczególnych pozycji opóźniania,
6) wyznaczenie, w większości przypadków szerszych pasów działania dla oddziałów (pododdziałów) prowadzących opóźnianie.

5.2 ZADANIA

5015 W treści zadań określa się cel końcowy działań opóźniających, którym może być :

1) czasowe utrzymanie terenu: obszaru, pasa, rejonu, kierunku, rubieży, linii pozycji opóźniania przy zapewnieniu elastyczności i swobody działania;
2) zadanie strat przeciwnikowi;
3) wprowadzenie przeciwnika na obszar, gdzie jest on bardziej podatny na atak lub kontratak;
4) uniknięcie długotrwałej walki w niepożądanych warunkach;
5) zabezpieczenie sił własnych przed niespodziewanym atakiem i umożliwienie im przygotowania się do działań;
6) kanalizowanie ruchu wojsk przeciwnika w rejon głównego wysiłku obrony.

5016 Każdemu rodzajowi wojsk przypisuje się inne zadania, wynikające ze specyfiki ich użycia:

1) wojska pancerne i zmechanizowane dzięki swojej wysokiej mobilności i sile rażenia ogniowego są zasadniczymi siłami w działaniach opóźniających w większości typów terenu. Zasadnicze zadania w czasie prowadzenia działań opóźniających to wiązanie przeciwnika ogniem na dłuższy czas i zadawanie mu strat, uderzanie na skrzydła, prowadzenie zwrotów zaczepnych, odrywanie się od przeciwnika na wcześniej zaplanowane linie (rubieże, pozycje), odpieranie uderzeń przeciwnika, utrzymywanie kluczowych rejonów celem zyskania czasu, rozpoznanie głównych kierunków uderzeń, ubezpieczenie sił głównych, kanalizowanie ruchu wojsk przeciwnika, dezorganizowanie podejścia i rozwinięcia sił przeciwnika, zmuszając go jednocześnie do wcześniejszego rozwinięcia.
2) wojska zmotoryzowane posiadają ograniczone możliwości prowadzania działań opóźniających, z wyjątkiem terenów zurbanizowanych, lesisto - jeziornych i górzystych. Zasadnicze zadania w czasie prowadzenia działań opóźniających to prowadzenie walki z przygotowanych linii (rubieży, pozycji) opóźniania, zmuszając jednocześnie przeciwnika do rozwinięcia się przed swoim wycofaniem na kolejne linie (rubieże, pozycje) opóźniania, blokowanie podejścia odwodów przeciwnika, dezorganizowanie manewru jego wojsk, prowadzenie rozpoznania celem określenia kierunku głównego uderzenia sił

głównych przeciwnika, prowadzenie działań pozornych, prowadzenie walki ze spieszonym przeciwnikiem, organizowanie zasadzek, prowadzenie operacji na tyłach przeciwnika.

3) wojska pozostające w stałych rejonach odpowiedzialności ze względu na ograniczone możliwości mogą podejmować skuteczną walkę z przeciwnikiem na zawczasu przygotowanych liniach (rubieżach, pozycjach) opóźniania. Ze względu na swą specyfikę wykorzystywane są wówczas do skutecznej obrony kluczowych obiektów fortyfikacyjnych, niejednokrotnie zamykających dogodne kierunki podejścia lub do rozwinięcia działań przez przeciwnika.

5.3 STRUKTURA I UGRUPOWANIE

5017 Struktura działań opóźniających to takie zastosowanie sił i środków na całej głębokości oddziaływania, które umożliwia porażenie przeciwnika, dezorganizację jego działania oraz zapewnia warunków do osiągnięcia celu prowadzonych działań. Pasy działań wyznaczane będą w zależności od znaczenia obszaru (kierunku) działań, jego ukształtowania terenu oraz możliwości bojowych wojsk własnych i sił podporządkowanych. Dowódca planując działania opóźniające powinien mieć na uwadze możliwość ciągłego oddziaływania na wcześniej zaplanowanych liniach (kierunkach, rubieżach, pozycjach), wykorzystując maksymalnie możliwości ogniowe walczących pododdziałów, możliwości przemieszczania się między pozycjami i na skrzydła, prowadzenie działań zaczepnych jak i wykorzystanie lotnictwa wojsk lądowych oraz pododdziałów wsparcia, celem umożliwienia zerwania kontaktu ogniowego walczących pododdziałów z przeciwnikiem i swobodnego zajęcia kolejnej linii (rubieży, pozycji) opóźniania. Organizując działania opóźniające, należy określić: rubieże (linie - początkową, pośrednie, końcową, pozycje) opóźniania, linie przekazania odpowiedzialności, rubieże prowadzenia działań pozornych, rubieże kontrataków, rubieże ogniowe (odwodów), rejony odwodów, rejony prowadzenia działań rozpoznawczych, walki elektronicznej i działań psychologicznych, stanowiska dowodzenia (punkty dowódczo-obserwacyjne), rejony stanowisk ogniowych artylerii, rejony rozmieszczenia oddziałów (pododdziałów, urządzeń) logistycznych, drogi manewru, dowozu i ewakuacji oraz jeżeli dysponujemy odpowiednimi

elementami ugrupowania - rubieże minowania, rejony rozmieszczenia zapór i niszczeń, rejony działania desantu, rejony rozmieszczenia pododdziałów osłony, wsparcia i zabezpieczenia, rejony obrony i ochrony obiektów szczególnego znaczenia.

5018 Ugrupowanie wojsk w działaniach opóźniających jest to uszykowanie oraz rozmieszczenie sił i środków w terenie odpowiednio do celu (koncepcji) prowadzonych działań opóźniających. Ugrupowanie wojsk powinno wywoływać wrażenie, że jest to obrona. Ugrupowanie bojowe, podobnie jak w innych rodzajach walki, składa się z elementów podstawowych i dodatkowych.

1) Podstawowe elementy to: pierwszy rzut (kolejne rzuty), odwód (odwody) ogólnowojskowe, zgrupowanie (pododdział) artylerii, elementy systemu rozpoznania, walki elektronicznej i działań psychologicznych, stanowiska dowodzenia (punkty dowódczo - obserwacyjne), oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne;
2) W zależności od posiadanych sił i środków oraz przyjętej koncepcji ich prowadzenia dopuszcza się tworzenie dodatkowych elementów: lotnictwo wojsk lądowych, oddział(y) (pododdział(y) przeciwlotnicze, odwód aeromobilny, odwody rodzajów wojsk, taktyczny desant powietrzny, odwód przeciwpancerny, oddział (pododdział) działań pozornych, oddział ochrony obiektu, oddział (pododdział, grupa) desantowo-szturmowa, zgrupowanie szturmowe, oddział (pododdział) dozorowania. W ugrupowaniu występować będą również elementy wojsk działających w stałych rejonach odpowiedzialności i inne elementy, które w zależności od etapu walki mogą występować w pierwszym rzucie na pierwszej lub kolejnych rubieżach (liniach) opóźniania bądź między nimi, lub działać na oddzielnych kierunkach.

5.4. PROWADZENIE DZIAŁAŃ

5019 Siły opóźniające będą używane nie tylko w głębi przydzielonego obszaru (pasa, rejonu), ale będą także atakować w głębi ugrupowania przeciwnika. Jeżeli nie ma możliwości atakowania skrzydeł lub tyłów przeciwnika, wystarczające może być rozmieszczenie walczących wojsk tak, aby mogły one zwalczać przeciwnika wzdłuż jego najbardziej prawdopodobnych dróg podejścia. Wszystkie przejścia muszą być obserwowane w celu umożliwienia

szybkiej reakcji w wypadku prób wykorzystania ich przez przeciwnika. Dowódca musi brać pod uwagę fakt, że nie zawsze może mieć on przejrzysty obraz działań przeciwnika, jak też to, że sytuacja może zmieniać się nagle i gwałtownie. Dlatego musi się on upewnić, co do otrzymywania nieprzerwanego i terminowego napływu istotnych informacji, posiadania dobrze zorganizowanego rozpoznania i ciągłej łączności oraz silnego odwodu. Dzięki tym środkom dowódca może być pewny, że utrzymuje swobodę działania. Musi on stosować dostępne mu siły i środki w taki sposób, aby przeciwnik znalazł się nagle w niespodziewanej przez siebie sytuacji. Wymaga to zarówno elastyczności i zręczności, jak i silnego zaufania, co do zdolności podjęcia najbardziej odpowiedniego działania przez podległych dowódców. Walczące wojska zazwyczaj prowadzić będą opóźnianie przez połączenie działań obronnych i zaczepnych oraz stosowanie manewru.

5020 Podstawowe metody prowadzenia działań opóźniających to:

1) opóźnianie ciągłe;
2) opóźnianie przemienne;
3) opóźnianie mieszane.

a) opóźnianie ciągłe – polega na prowadzeniu ciągłej walki metodą obsadzania kolejnych pozycji opóźniania z przeciwnikiem nacierającym na lądzie przy równoległym odpieraniu jego powietrzno – lądowych ataków jednocześnie na całej szerokości przydzielonego obszaru (pasa, rejonu, kierunku). Należy ponadto wychodzić z walki pod ogniem przeciwnika i jednocześnie rozwiązywać problemy uzupełniania środków materiałowych oraz odtwarzania zdolności bojowej. Jest to więc metoda trudna w realizacji, a jej stosowanie wymaga dużej precyzji w koordynacji działań.

b) opóźnianie przemienne – zasadniczo różni się od poprzedniej. Jest to sposób stopniowej walki z przeciwnikiem. Wymaga on zorganizowania, co najmniej dwu linii (rubieży, pozycji) opóźniania lub nawet dwurzutowego ugrupowania. W czasie, gdy jedno ze zgrupowań powstrzymuje natarcie inne pododdziały przygotowują obronę na kolejnej linii (rubieży, pozycji). Wojska w głębi nie znajdują się pod bezpośrednim oddziaływaniem przeciwnika i dzięki temu mają lepsze warunki do przygotowania walki na kolejnej linii (rubieży, pozycji) opóźniania.

c) opóźnianie mieszane – to połączenie poprzednich metod. W zależności od przewidywanego kierunku działań oraz warunków terenowych umożliwia ona wykorzystanie w sposób najbardziej racjonalny posiadanych sił i środków, pozwala w pełni wydobyć specyfikę środowiska walki, uwzględnia charakter działań przeciwnika i możliwości wojsk własnych.

5021 Rozpoznanie.

Wojska prowadzące działania opóźniające będą potrzebowały ciągłego dopływu terminowych informacji o przeciwniku. Wymagać to będzie wysłania odpowiednio silnych i mobilnych elementów rozpoznawczych oraz stosowania odpowiednio aktywnych form jego prowadzenia.

Zasadniczym celem działalności rozpoznania w działaniach opóźniających jest zdobycie takich danych które pozwolą sprecyzować jego posiadany potencjał bojowy, w tym wskazać słabe i silne strony, główny kierunek działania, a tym samym pozwoli to na określenie zamiaru działań przeciwnika.

5022 Prowadzenie opóźniania:

1) wojska opóźniające oddziaływają na przeciwnika przez prowadzenie ognia w połączeniu z manewrem, szybkimi i ograniczonymi kontratakami na skrzydła przeciwnika. Takie sytuacje pojawiają się najczęściej, kiedy przeciwnik właśnie pokonał przeszkodę lub jest tymczasowo oddzielony od podążających za nim wojsk;
2) każda przewaga, stwarzana przez ukształtowanie terenu, powinna być wykorzystywana. Szybkie przemieszczanie się przeciwnika, szczególnie po drogach, powinno być wstrzymywane, co powodować może jego koncentrację i podatność na ogień. Każda nadarzająca się okazja powinna być wykorzystana w celu zaskoczenia przeciwnika i przygotowania zasadzki. Należy mieć tu na uwadze unikanie zbyt dużego zaangażowania sił własnych przez w porę wykonany manewr;
3) wojska wycofują się z walki do momentu odwołania rozkazem lub dopóki jest to zgodne z zadaniem (planem opóźniania). Niemniej jednak dowódca musi zapobiegać sytuacjom, w których część własnych sił może być odcięta lub zniszczona;
4) dynamicznie zmieniająca się sytuacja podczas działań opóźniających wymagać będzie nieprzerwanego współdziałania między sąsiednimi oddziałami w celu zapewnienia:

a) znajomości pozycji i manewrów wykonywanych przez wojska własne;

b) wzajemnego wsparcia ogniem;

c) wzajemnej wymiany informacji co do początku i końca poszczególnych działań i ich etapów oraz co do zaistniałej sytuacji i prawdopodobnych zamiarów przeciwnika.

5023 Wykorzystanie odwodów:

Odwody są ważne dla utrzymania spójności i ciągłości działań opóźniających szczególnie tam, gdzie przeciwnik jest w stanie oskrzydlić lub wejść w luki między elementy ugrupowania sił opóźniających. Ich zadania mogą obejmować:

1) blokowanie. Powstrzymywanie sił przeciwnika na obszarze, gdzie wcześniej zaangażowane siły były niewystarczające;;
2) kontrataki. Ich cele są zazwyczaj ograniczone. Możliwe jest wykorzystanie odwodu do wykonania kontrataku, żeby odciążyć mocno zaangażowane w walkę siły i umożliwić ich oderwanie się od przeciwnika i przemieszczenie na kolejną linię (rubież, pozycję opóźniania);
3) działania osłonowe. Odwód może być też wykorzystany w przygotowaniu pozycji do osłony wycofujących się sił, by umożliwić im dalsze działanie w bardziej dogodnym terenie;
4) ze względu na szerokość obszaru działań często będzie konieczne stworzenie wielu mniejszych i mobilnych odwodów. Na niższym szczeblu odwody będą niewielkie lub składać się będą z sił, które nie biorą aktywnego udziału w walce.

5024 Zerwanie styczności z przeciwnikiem

Wycofujące się z pozycji wojska muszą próbować zerwać kontakt z przeciwnikiem. Może to być osiągnięte w wyniku wycofania się przez obszary zajmowane przez inne siły, lub nagłe zerwanie kontaktu, kiedy przeciwnik jest rozproszony i niezdolny do natychmiastowego pościgu. Istotną kwestią jest wybór właściwego momentu wycofania się z każdej pozycji. Nie może to odbywać się zbyt wcześnie, ponieważ spowodowałoby to zerwanie ciągłości opóźniania, ani za późno, gdyż powodowałoby ryzyko poniesienia niepotrzebnych strat lub znalezienia się w ugrupowaniu przeciwnika. Dla uzyskania warunków do wycofania może zajść konieczność wykonywania kontrataków.

5025 Działanie po zerwaniu kontaktu z przeciwnikiem:

1) przemieszczanie sił opóźniających do obszaru, gdzie inne siły przejmują odpowiedzialność, może być działaniem decydującym o powodzeniu, szczególnie wtedy, gdy wojska nie mogły być zluzowane;
2) jeśli następstwem opóźniania jest obrona, może okazać się konieczne rozmieszczenie elementów sił obronnych w taki sposób, aby sięgały one aż do linii przejęcia odpowiedzialności. Przeciwnik powinien uzyskać możliwie mało wskazówek, co do ewentualnego zamiaru zluzowania. Przemieszczanie się za przedni skraj obrony musi być szczegółowo zaplanowane i skoordynowane. Wycofujące się siły muszą dostarczać na czas informacje o planowanym wycofaniu się i sytuacji na polu walki dla sił znajdujących się na kolejnych pozycjach, przydzielając do nich elementy łącznikowe. Umożliwi to identyfikację wycofujących się wojsk podczas zbliżania się i przemarszu przez ugrupowanie obronne.

5.5. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO

5.5.1. UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH (WA)

5026 Wojska Aeromobilne (WA) będą użyte jako odwód manewrowy przygotowany do realizacji zadań wynikłych w toku prowadzonych działań w wymiarze powietrzno-lądowym. Użycie WA w działaniach opóźniających będzie występowało w ramach prowadzonych działań głębokich, bezpośrednich oraz w strefie tylnej, realizowane będzie na kierunkach tworzenia dogodnych warunków do wykonywania zwrotów zaczepnych przez ogólnowojskowe Związki Taktyczne (ZT). WA są zdolne do szybkiego przemieszczenia, co umożliwia koncentrację sił i środków na określonych pozycjach (liniach, rubieżach) opóźniania. Są one również zdolne do natychmiastowego rozproszenia w celu zredukowania podatności na atak przeciwnika. Miejscem do prowadzenia tego typu działań jest teren lesisty, górzysty o dużym zagęszczeniu cieków wodnych lub innych przeszkód oraz pozbawiony dróg objazdu. Istotą użycia WA w działaniach opóźniających jest manewr pionowy w stosunku do nacierających sił przeciwnika z zadaniem:

1) opóźnienia manewru przeciwnika przez zadawanie mu strat zmniejszających jego potencjał bojowy na kolejnych liniach (rubieżach, pozycjach) opóźniania, w celu zyskania czasu na przygotowanie kolejnych działań;

2) osłony skrzydeł broniących się elementów ugrupowania bojowego sił głównych
3) przejęcia inicjatywy przez celowe ukierunkowanie przeciwnika w obszar (rejon), w którym jest on najbardziej podatny na wykonanie zwrotu zaczepnego;
4) określenia głównego kierunku natarcia sił przeciwnika;
5) dezorganizacji jego systemu dowodzenia, wsparcia logistycznego, ogniowego.

5027 Lotnictwo Wojsk Lądowych (LWL)

LWL koncentruje się głównie na dezorganizowaniu działań przeciwnika. Opóźnia natarcie przeciwnika poprzez tworzenie elastycznych (mobilnych) zasadzek w głębi jego ugrupowania bojowego, które opóźniają przemieszczenie i kanalizują jego ruch. Jednostki śmigłowców uderzeniowych wspierają wojska prowadzące działania opóźniające poprzez zwalczanie wojsk przeciwnika, uderzeniami ze skrzydeł i z maksymalnie dużych odległości. Śmigłowce uderzeniowe będą użyte do szybkiego tworzenia bądź uzupełniania obrony przeciwpancernej, w tym w głębi ugrupowania przeciwnika, w celu zabezpieczenia wyjścia z walki komponentu naziemnego sił lądowych oraz osiągnięcia zaskoczenia. Śmigłowce będą efektywnie wykorzystane w takim czasie i miejscu, w którym dowódca nie chce przedwcześnie angażować sił komponentu naziemnego w celu prowadzenia działań opóźniających np. przed planowanymi zniszczeniami bądź zaporami.

5.5.2 UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII

5028 Wykorzystując możliwości prowadzenia ognia na znaczną odległość artyleryjskie środki ogniowe aktywnie uczestniczą w działaniach opóźniających. Zdolność do rażenia w krótkim czasie szerokiego spektrum celów i możliwość wykonywania narzutowych pól minowych powoduje straty i osłabia możliwości ofensywne przeciwnika. Jednocześnie ułatwia to manewr wojskom własnym. Ponadto ogień artylerii izolując i powstrzymując odwody przeciwnika, uniemożliwia mu zaangażowanie odpowiedniej ilości sił w bezpośredniej walce.

5029 W czasie prowadzenia działań opóźniających głównymi zadaniami artylerii są:
1) zwalczanie artylerii i innych środków wsparcia ogniowego,
2) dezorganizacja systemu dowodzenia, rozpoznania i WE,

3) wzbranianie i dezorganizacja podejścia wojsk,
4) kanalizowanie manewru wojsk przeciwnika,
5) rażenie wybranych elementów infrastruktury logistycznej,
6) wzbranianie ataku przeciwnika,
7) osłona oderwania się walczących pododdziałów od przeciwnika i przejścia na kolejne pozycje opóźniania,
8) osłona rozwinięcia i wsparcie ogniem odwodu podczas wykonywania kontrataków,
9) osłona luk i skrzydeł ugrupowania bojowego,
10) osłona zapór minowych, wzbranianie ich rozgradzania.

5030 Przez szybką i dokładną realizację zadań ogniowych artyleria wspiera walkę pododdziałów walczących i umożliwia im wycofanie oraz zajęcie kolejnych pozycji opóźniania.

5031 Sposób ugrupowania i rozmieszczenia pododdziałów artylerii powinien zapewnić ciągłość wsparcia ogniowego. Pododdziałom ogniowym artylerii należy w precyzyjny sposób zaplanować manewr wzdłuż kierunków (osi) opóźniania wojsk tak aby zapewnić ciągłe wsparcie ogniowe.

5.5.3 UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ

5032 Celem działań oddziałów (pododdziałów) przeciwlotniczych w działaniach opóźniających jest niedopuszczenie do zadania strat i zapewnienie swobody działania wojskom prowadzącym działania opróżniające w sposób ciągły, przemienny lub kombinowany na kolejnych pozycjach (liniach) opróżniania.

Wojska obrony przeciwlotniczej będą prowadziły walkę z przeciwnikiem powietrznym w ugrupowaniu bojowym, którego zmiany dokonuje się w głąb wyznaczonego obszaru, pasa (rejonu) działań, przez kolejne zmiany stanowisk startowych (ogniowych), całością sił lub częściami w sposób przemienny. Manewr ten powinien zapewnić:

1) utrzymanie ciągłości osłony wojsk na zasadniczych pozycjach opóźniania,
2) osłonę najważniejszych elementów ugrupowania bojowego wojsk (obiektów) w podstawowych okresach działań na prawdopodobnych głównych kierunkach uderzeń z powietrza,

3) warunki przyjęcia nowego ugrupowania w celu osłony wojsk podczas wyjścia z walki i w toku dalszych działań po zerwaniu kontaktu bojowego z przeciwnikiem;

W przypadku zerwania kontaktu bojowego z przeciwnikiem przez osłaniane wojska na odległość sformowania kolumn marszowych oddział (pododdział) przeciwlotniczy osłania siły główne w kolumnach osłanianych wojsk (obiektów) lub przemieszcza się samodzielnie do wyznaczonego rejonu;

W terenie utrudniającym ruch (manewr) wojsk, oddział (pododdział) przeciwlotniczy może zawczasu skierować część sił i rozwinąć je w celu osłony wojsk podczas przekraczania miejsc kanalizujących ruch (przełęcze, cieśniny, mosty, ważne węzły drogowe) oraz inne rejony narażone na ataki z powietrza.

5.5.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH.

5033 Główny wysiłek wojsk inżynieryjnych w działaniach opóźniających jest skierowany na wykonywanie zadań mających osłabić i zwolnić natarcie przeciwnika oraz przygotować warunki do wykonywania zwrotów zaczepnych.

1) Przeciwdziałanie ruchowi wojsk (kontr mobilność). Wojska inżynieryjne wspierają działania opóźniające głównie przez przygotowanie zapór inżynieryjnych, włączając w to zapory minowe i niszczenia. Zapory minowe w połączeniu z bronią przeciwpancerną przyczyniają się do zredukowania siły ofensywnej przeciwnika.
2) Wojska inżynieryjne powinny przemieszczać się z oddziałami znajdującymi się najbliżej przeciwnika w celu wykonania niszczeń dróg i budowy zapór minowych, szczególnie sposobem mechanicznym i narzutowym.
3) Wojska inżynieryjne będą również zobowiązane udzielać rady i pomocy w przygotowaniu pozycji opóźniania i oczyszczaniu pola działań, szczególnie w rejonach zabudowanych.
4) Zadania wsparcia inżynieryjnego mobilności wojsk. Trudny teren wymaga określenia priorytetów, w celu przygotowania i utrzymania dróg przez pododdziały inżynieryjne dla przemieszczania sił opóźniających.
5) Przejścia w zaporach – zadaniem wojsk inżynieryjnych będzie wykonanie i utrzymanie przejść we zaporach. Wszystkie oddziały i pododdziały biorące udział w działaniach opóźniających muszą znać położenie i oznakowanie

przejść. Musi być wyznaczony dowódca odpowiedzialny za zamykanie przejść.

6) Zadania związane ze zdolnością przetrwania. Rozbudowa fortyfikacyjna rubieży (pozycji) opóźniania stanowi jeden z najważniejszych elementów organizacji działań opóźniających. W działaniach opóźniających wojska szeroko stosują manewr i z tego względu dysponują krótkim czasem na prowadzenie rozbudowy fortyfikacyjnej. Wojska inżynieryjne środkami mechanizacji zawczasu wykonują obiekty fortyfikacyjne na pozycjach i rubieżach w głębi pasa (rejonu, kierunku) opóźniania.
7) do wykonania zadań bezpośredniego ukrywania i maskowania stanowisk dowodzenia, urządzeń i rubieży opóźniania oraz budowy pozorowanych stanowisk ogniowych i celów dowódca może wykorzystać wojska inżynieryjne.

5.5.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH

5034 Wojska chemiczne w działaniach opóźniających wykorzystuje się w celu wsparcia obrony przed bronią masowego rażenia wojsk, poprzez wykonywanie zadań maskowania i pozorowania działań wojsk dymami.

Wykorzystanie miotaczy ognia i dymów w działaniach opóźniających ma na celu zamaskowanie zamiaru działania wojsk własnych, w tym wykonywanych manewrów oraz w powiązaniu systemem zapór inżynieryjnych blokowania kierunków pasywnych.

ROZDZIAŁ 6. ETAPY POŚREDNIE W DZIAŁANIACH

6.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

6000. Wprowadzenie

Etapy pośrednie są to zorganizowane, autonomiczne, przejściowe działania uzupełniające, które łączą podstawowe rodzaje działań, zapewniają elastyczność i płynność walki oraz pozwalają utrzymać je we właściwym tempie. Celem etapów pośrednich jest zapewnienie ciągłości działań prowadzących do ponownego kontaktu z przeciwnikiem, uniknięcia decydującego starcia oraz stworzenia warunków do osiągnięcia celu walki.

6001. Etapami pośrednimi podczas prowadzenia walki są:

1) marsz zbliżania;
2) bój spotkaniowy;
3) działania na połączenie;
4) wycofanie;
5) luzowanie wojsk.

6.2. MARSZ ZBLIŻANIA

6002. Wprowadzenie

Marsz zbliżania jest działaniem uzupełniającym, etapem pośrednim, podczas którego wojska własne przemieszczają się w kierunku wojsk przeciwnika w warunkach zagrożenia bezpośrednim kontaktem z jego siłami. Może być pierwszym etapem prowadzenia natarcia po podejściu z głębi zajmowaniem lub bez zajmowania rejonu wyjściowego. Jest prowadzony w etapie podejścia i rozwijania wojsk do czasu nawiązania kontaktu bojowego (wykonania uderzenia lub przejścia do innego rodzaju działań). Może być prowadzony w przewidywaniu wystąpienia boju spotkaniowego.

Celem marszu zbliżania jest doprowadzenie wojsk do obszaru bezpośredniego starcia w określonym czasie, uchwycenie kontaktu bojowego z przeciwnikiem z zachowaniem niezbędnego poziomu zdolności bojowej.

6003. Przygotowanie:

1) ugrupowanie tworzone jest ze względu na cel późniejszych działań, następujący bezpośrednio po marszu zbliżania, oraz warunki jego osiągnięcia. W skład elementów ugrupowania marszowego wchodzą: oddział wydzielony,

ubezpieczenia (czołowe, boczne i tylne), siły główne (w tym elementy wsparcia i zabezpieczenia działań. Ugrupowanie marszowe powinno zapewniać możliwość wykonania zadania w określonym czasie, możliwość rozwinięcia sił głównych w ugrupowanie bojowe i jednoczesne wejście do walki odpowiednich sił i środków adekwatnych do przewidywanego zadania oraz ciągłe utrzymywanie zdolności bojowej wojsk i możliwości manewru;

2) organizowanie oddziału wydzielonego ze względu na konieczność realizacji zadania równolegle lub bezpośrednio po marszu zbliżania, konieczność wejścia w ugrupowanie przeciwnika, uprzedzenia przeciwnika w opanowaniu ważnych rubieży (obiektów) oraz ich utrzymania do czasu podejścia sił głównych.
3) organizowane są ubezpieczenia czołowe, boczne i tylne. Elementy ubezpieczenia realizują zadania dające swobodę działania sił głównych oraz zmniejszające skutki oddziaływania sił przeciwnika;
4) wykrycie i wykorzystanie luk między pododdziałami przeciwnika w celu dostarczenia informacji o możliwych drogach obejścia przez ubezpieczenie czołowe i siły główne;
5) zdobywanie informacji o drodze marszu, przeszkodach inżynieryjnych, warunkach terenowych wpływających na przemieszczanie oraz usuwanie zapór i przeszkód, jeśli jest to konieczne;
6) prowadzenie działań w ugrupowaniu przeciwnika w celu dezorganizowania systemów łączności i zaopatrywania lub w miarę możliwości zajmowanie węzłów komunikacyjnych, w szczególności mostów i przełęczy;
7) tworzenie elementów ugrupowania jest determinowane charakterem działań przeciwnika, zadaniem wojsk własnych oraz właściwościami środowiska działań:
   a) oddział wydzielony, rodzaj ubezpieczenia marszowego, maszeruje przed siłami głównymi i jego zadaniem jest, oprócz prowadzenia rozpoznania, uprzedzenie przeciwnika w opanowaniu ważnych rubieży (obiektów) oraz ich utrzymanie do czasu podejścia sił głównych. Może to wymagać konieczność wejścia w ugrupowanie przeciwnika. Oddział wydzielony powinien być maksymalnie samodzielny pod względem środków wsparcia i zabezpieczenia działań, ochrony, utrzymywania kluczowych punktów (obiektów) w terenie.

b) ubezpieczenie czołowe (awangarda). To rodzaj ubezpieczenia marszowego czołowego, jest organizowana podczas prowadzenia marszu pofrontowego w przewidywaniu wystąpienia boju spotkaniowego. Jako element poprzedzający siły główne jest przeznaczony do zapewnienia płynności ruchu kolumn sił głównych oraz ich ubezpieczenia i ochrony. Skład, wielkość i zadania ubezpieczenia czołowego mogą wpływać na przebieg działań po nawiązaniu styczności z przeciwnikiem. Ich zadaniem jest uzyskanie informacji o przeciwniku, zlokalizowanie i określenie sił, pozycji przeciwnika, zapobieżenie opóźnieniom sił głównych. Powinny być one mobilne, zdolne do atakowania i niszczenia elementów rozpoznania przeciwnika, pokonywania zapór lub wyszukiwania obejść i zatrzymywania czołowych sił przeciwnika. Współdziałające lotnictwo wojsk lądowych, wojska pancerne i zmechanizowane stanowią element zdolny do wczesnego rozpoznania przeciwnika podczas nawiązywania styczności,

c) ubezpieczenie boczne i tylne. Ubezpiecza siły główne przed niespodziewanym atakiem przeciwnika. Powinny być one wystarczająco silne, by pokonać małe oddziały przeciwnika lub opóźnić natarcie większych sił do czasu podejścia sił głównych.

Szczególnym rodzajem ubezpieczenia marszowego tylnego jest ariergarda organizowana podczas prowadzenia marszu odfrontowego;

d) siły główne składają się z połączonych elementów walczących i wspierających, ugrupowanych w sposób zapewniający szybkie i zorganizowane wejście do walki w przypadku nawiązania styczności z przeciwnikiem. Dobrze zorganizowane rozpoznanie zapewnia pełne bezpieczeństwo dla wykonujących marsz sił głównych. Określenie położenia sił głównych przeciwnika w stosunku do ubezpieczenia czołowego jest bardzo ważną decyzją dowódcy;

e) w zależności od potrzeb i przyszłych zadań mogą być tworzone inne elementy ugrupowania marszowego takie jak oddział zabezpieczenia ruchu (OZR), w celu zapewnienia ciągłości ruchu w marszu zbliżania;

8) rozmieszczenie elementów ubezpieczenia i sił głównych zależeć będzie od ilości dróg marszu. Ugrupowanie sił głównych musi być wystarczająco elastyczne, by zapewnić:

a) przejęcie zadania awangardy;
b) zmianę kierunku marszu każdego z elementów sił głównych, by obejść pozycję przeciwnika lub wykorzystać inną drogę;
c) podjęcie walki z przeciwnikiem;

9) należy skoordynować działanie z siłami wsparcia lotniczego;
10) przed rozpoczęciem marszu ustala się zakres odpowiedzialności za każdą drogę i regulację ruchu. Systemy regulacji ruchu muszą umożliwiać:
a) łatwą zmianę kolejności marszu na wyznaczonych drogach;
b) zabezpieczenie niezbędnych środków zapewniających ruch wojsk;
c) pomoc w regulowaniu ruchem wojsk, by umożliwić jednostkom terminowe dotarcie do rejonów rozmieszczenia
d) zmianę drogi marszu ze względu na brak możliwości przemieszczania się po wcześniej ustalonych.

6004. Prowadzenie:
1) tempo działania będzie się zmieniać w zależności od szerokości pasa marszu, terenu, oddziaływania przeciwnika oraz możliwości obejścia jego pozycji. Marsz zbliżania kończy się, gdy zamierzona rubież zostaje osiągnięta lub, gdy działanie przeciwnika wymaga rozmieszczenia i koordynacji wysiłku głównych zgrupowań uderzeniowych;
2) przemieszczanie powinno odbywać się w mieszanych kolumnach (grupach marszowych, zawierających elementy rodzajów wojsk). Pozwala to na szybkie przyjęcie odpowiedniego ugrupowania bojowego umożliwiającego odparcie niespodziewanego uderzenia przeciwnika z każdego kierunku.
Rozmieszczenie ubezpieczenia bocznego i tylnego będzie zależało od oceny zagrożenia. W niektórych wypadkach jednostki rozpoznawcze mogą być użyte do ubezpieczenia maszerujących sił.

6005. Użycie sił wsparcia bojowego:
1) artyleria:
a) wsparcie ogniowe umożliwia wiązanie przeciwnika walką, zwiększa możliwości wykonywania wojskom własnym manewru, ominięcie przeciwnika lub atak;
b) marsz zbliżania polega na prowadzeniu działań, w których wojska dążą do uzyskania lub odtworzenia styczności z przeciwnikiem przez przemieszczanie się w kierunku jego wojsk, dlatego też konieczne jest

zapewnienie koordynacji wsparcia ogniowego. Artyleria, która realizuje wsparcie ogniowe, musi przemieszczać się w taki sposób, aby zapewnić skuteczne i ciągłe wsparcie ogniowe we wszystkich etapach prowadzonych działań bojowych;

2) lotnictwo. Taktyczne wsparcie lotnicze jest wymagane w celu:
   a) osłony wysuniętych jednostek (pododdziałów) przed atakami lotnictwa przeciwnika,
   b) prowadzenia rozpoznania,
   c) prowadzenie bezpośredniego wsparcia lotniczego, jako uzupełnienia ognia artylerii,
   d) uniemożliwienia przeciwnikowi wycofania lub wzmocnienia swoich sił;
3) lotnictwo wojsk lądowych (LWL). Głównymi zadaniami wsparcia realizowanego przez LWL są:
   a) obserwacja i rozpoznanie,
   b) osłona skrzydeł wojsk własnych,
   c) wykonywanie zadań związanych z dowodzeniem wojskami,
   d) uderzenie z powietrza na cele decydujące o powodzeniu walki,
   e) zaopatrywanie wojsk i ewakuacja chorych i rannych;
4) obrona przeciwlotnicza. Oddziały i pododdziały wojsk obrony przeciwlotniczej powinny być utrzymywane w gotowości do prowadzenia osłony wojsk własnych przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza. Skuteczna osłona przeciwlotnicza powinna między innymi zapewniać osłanianym wojskom swobodę wykonywania manewrów. Mając na uwadze istotę marszu zbliżania celowym jest zapewnienie wojskom obrony przeciwlotniczej priorytetu w korzystaniu z dróg manewru oraz stworzenie warunków do prowadzenia skoordynowanych i efektywnych działań oraz bezpieczeństwa sił działających w wymiarze powietrznym. Oddziały (pododdziały) przeciwlotnicze mogą przemieszczać się w składzie osłanianych kolumn marszowych lub też mogą być rozmieszczone wzdłuż określonych odcinków dróg marszu. Szczególnej osłony wymagają wojska podczas postojów i odpoczynków. Aby przemieścić wojska obrony przeciwlotniczej należy wykorzystać odstępy między grupami marszowymi i przerwy w marszu. Pozostałe elementy ugrupowania marszowego odpierają ataki z powietrza

własnymi siłami wykorzystując w tym celu organiczne uzbrojenie i metody biernego przeciwdziałania w ramach przedsięwzięć samoobrony;

5) wojska inżynieryjne. Głównym zadaniem wojsk inżynieryjnych jest przygotowanie i utrzymanie dróg, wykonanie przejść w zaporach inżynieryjnych przeciwnika, oczyszczanie terenu oraz budowa zapór inżynieryjnych w celu zabezpieczenia skrzydeł wojsk własnych. Wojska inżynieryjne powinny być tak rozmieszczone w ugrupowaniu bojowym, by można było je szybko przemieścić zgodnie z zaistniałą sytuacją. Elementy rozpoznania inżynieryjnego powinny działać w ugrupowaniu ubezpieczeń czołowych. Dla zapewnienia przejezdności dróg organizuje się oddziały zabezpieczenia ruchu (OZR), które rozmieszcza się pomiędzy ubezpieczeniem a siłami głównymi;
6) walka elektroniczna. Jej głównym zadaniem jest użycie pasywnych środków walki elektronicznej w celu wykrycia i zlokalizowania przeciwnika.

6.3. BÓJ SPOTKANIOWY

6006. Wprowadzenie

1) bój spotkaniowy jest działaniem uzupełniającym, etapem pośrednim, zachodzącym w sytuacji, gdy obie strony dążą do rozstrzygnięcia walki działaniem zaczepnym. Do boju spotkaniowego dochodzi podczas dążenia do nawiązania styczności z przeciwnikiem;
2) może być dwojako rozpatrywany:
   a) jako forma natarcia – wówczas jeśli dotyczy sił bezpośrednio w nim uczestniczących;
   b) jako etap pośredni – gdy siły główne prowadzą inny rodzaj działań.
3) bój spotkaniowy może mieć miejsce w okolicznościach:
   a) kiedy siły, wykonujące marsz po drodze, wejdą w kontakt z przeciwnikiem, o którym wojska własne mają mało informacji albo nie posiadają ich wcale, (rozpoznanie nie jest prowadzone efektywnie);
   b) kiedy obie strony posiadają informacje o przeciwniku i decydują się na natarcie, opanowując teren o znaczeniu taktycznym i wykorzystując moment do zapewnienia sobie przewagi nad przeciwnikiem;
   c) bój spotkaniowy może nastąpić, kiedy jedna z walczących stron próbuje zająć pozycję obrony, a druga strona próbuje temu zapobiec.

6007. Przygotowanie:

1) bój spotkaniowy charakteryzuje się ograniczonym czasem na organizację walki, niejasnością sytuacji, dążeniem do uzyskania zaskoczenia i przejęcia inicjatywy.
2) przejęcie i utrzymanie inicjatywy daje dowódcy swobodę w działaniu w zależności od potrzeb, a także pozwala na wykonanie pierwotnego zadania lub osiągnięcie nowo wyznaczonego celu. Osiągnięcie powodzenia zależy w dużej mierze od reakcji dowódcy i jego wojsk. Może on zdecydować, jak rozwinąć bój spotkaniowy w jeden z trzech głównych rodzajów działań (natarcie, obrona, działania opóźniające);
3) bój spotkaniowy jest wykonywany w warunkach braku wiadomości o przeciwniku i ograniczonej ilości czasu przeznaczonego na ocenę sytuacji. Sukces będzie zależał od zdolności dowódcy do przewidywania boju spotkaniowego i doprowadzenia do utrzymania w pełnej gotowości sił do tego typu zadań. Zdecydowane działania podjęte przez podległych dowódców są często kluczem do sukcesu;
4) szczegółowe planowanie działań tego typu jest niemożliwe ze względu na ograniczoną ilość informacji. Należy jednak mieć na uwadze konieczność podjęcia tych działań w każdym rodzaju walki;
5) wojskom w boju spotkaniowym stawia się zadania jednostopniowe: zadanie bliższe i kierunek dalszego działania. W zadaniu bliższym określa się opanowanie rubieży lub rozbicia obiektu, natomiast kierunek dalszego działania pokrywa się z kierunkiem dotychczasowego działania.
6) podczas przygotowania do boju spotkaniowego, należy wziąć pod uwagę wszelkie czynniki warunkujące powodzenie w walce, a w szczególności teren, który byłby najbardziej dogodny do prowadzenia boju spotkaniowego. Ponadto należy brać pod uwagę bieżącą sytuację oraz meldunki i dane z prowadzenia rozpoznania;
7) w boju spotkaniowym podstawowymi determinantami są czas i przestrzeń. Dlatego bardzo ważne jest, by przed rozpoczęciem działań dokonać dokładnej oceny terenu i wyboru dogodnych dróg przemieszczania wojsk oraz wykorzystania ich w czasie wykonywania manewrów.

6008. Prowadzenie działań:

1) powodzenie w boju spotkaniowym zależy od szybkości wprowadzania sił, których zadaniem będzie walka w głębi ugrupowania. Natomiast siły wiążące przeciwnika mają uniemożliwić mu manewr odwodami na kierunki, gdzie będą przemieszczały się oddziały (pododdziały) przeznaczone do walki w głębi;
2) powodzenie w boju spotkaniowym można osiągnąć przez rozpoznanie działań przeciwnika, przyjęcie koncepcji walki i szybkie wprowadzenie jej w życie, opanowanie i utrzymanie rubieży terenowych zapewniających oddziaływanie ogniowe, osłona skrzydeł przed niespodziewanym atakiem, zapewnienie manewru odwodami na zagrożony kierunek;
3) należy przez cały okres prowadzenia walki prowadzić rozpoznanie oraz monitorować sytuację, co do rozmieszczenia i liczebności sił przeciwnika oraz wojsk własnych. Ponadto dążyć do aktywnego prowadzenia działań na skrzydłach przeciwnika, szukając jego słabych punktów i potęgować natarcie przez wprowadzanie odwodów;
4) luki w tworzącym się ugrupowaniu przeciwnika oraz otwarte skrzydła sprzyjają szybkiemu przeniesieniu walki w głąb ugrupowania, zaangażowanie w walkę maszerujących odwodów i uderzenie na tyły jego zgrupowania;
5) decydująca jest szybkość reakcji oraz siła ognia śmigłowców bojowych, które stwarzają warunki do osiągnięcia przewagi.

6009. Użycie sił wsparcia bojowego:

1) artyleria. Skuteczność wsparcia ogniowego realizowanego przez pododdziały artylerii w początkowym okresie boju spotkaniowego zależy od przyjętego ugrupowania marszowego. Istotna jest konieczność wsparcia ogniowego czołowych elementów przemieszczających się sił, w których powinni znajdować się wysunięci obserwatorzy. Podczas boju spotkaniowego można skutecznie ograniczać swobodę manewru przeciwnika przez wykonywanie narzutowych pól minowych, nie zapominając jednocześnie o utrudnieniach stąd wynikających dla działań wojsk własnych;
2) obrona przeciwlotnicza. Oddziały i pododdziały wojsk obrony przeciwlotniczej powinny być utrzymywane w gotowości do prowadzenia osłony wojsk własnych przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza. Skuteczna osłona przeciwlotnicza powinna między innymi zapewniać osłanianym wojskom swobodę wykonywania manewrów. W tej sytuacji na rozkaz dowódcy mogą

być osłaniane przez specjalistyczne siły obrony przeciwlotniczej najważniejsze elementy ugrupowania bojowego;

3) wojska inżynieryjne. Pododdziały wojsk inżynieryjnych powinny być gotowe do zapewnienia mobilności wojsk własnych i przeciwdziałanie mobilności przeciwnika. Właściwe i szybkie użycie środków inżynieryjnych może zapewnić swobodę przemieszczania się wojsk własnych i utrudnić ruch przeciwnika. Planowanie użycia min narzutowych może stanowić element procesu utrudniania przemieszczania się przeciwnika, o ile środki takie są dostępne;
4) walka elektroniczna (przechwytywanie i namierzanie). Środki walki elektronicznej zapewniają dodatkowe informacje o przeciwniku. Zakłócanie systemu dowodzenia, łączności, systemów kierowania ogniem przeciwnika, wspomaga działania dowódcy w osiągnięciu celu działania;
5) wojska chemiczne. Elementy rozpoznania skażeń rozmieszczane są w czołowych elementach ugrupowania wojsk, ich użycie może zapewnić swobodę przemieszczania się wojsk własnych. Pododdziały likwidacji skażeń rozmieszcza się w głównych siłach w gotowości do szybkiego działania wzdłuż ugrupowania wojsk.

6.4. DZIAŁANIA NA POŁĄCZENIE

6010. Wprowadzenie

Działanie na połączenie jest to nawiązanie styczności między dwoma lub więcej oddziałami (pododdziałami) wojsk własnych, które mogą mieć identyczne lub odmienne zadania do wykonania na terenie zajętym przez przeciwnika.

Celem działań na połączenie jest zniszczenie przynajmniej części sił przeciwnika znajdujących się między tymi wojskami, by mogło dojść do nawiązania kontaktu między własnymi wojskami.

6011. Przygotowanie:

1) łączenie się wojsk może mieć miejsce w trakcie:
   a) połączenia z oddziałami okrążonymi lub odciętymi w obiektach zajętych przez te wojska;

b) połączenia z oddziałami okrążonymi kiedy działania na połączenie prowadzone są wspólnie a połączenie ma nastąpić w innym wskazanym obiekcie;
c) połączenia oddziałów okrążonych przebijających się w kierunku sił głównych gdzie połączenie następuje w ugrupowaniu sił głównych;
d) połączenia z taktycznym desantem powietrznym (TDP) lub z oddziałami wydzielonymi (OW) w obiektach położonych w głębi obrony przeciwnika;
e) połączenia między dwoma oddziałami prowadzącymi natarcie zbieżne, kiedy każdy z oddziałów opanowuje sąsiedni obiekt;

2) niezależnie od miejsca łączenia się wojsk działania na połączenie będą prowadzone w kontekście realizacji dalszych działań;
3) działania na połączenie są z natury zaczepne. Rozmiar i skład sił będą każdorazowo określane przez dowódcę z uwzględnieniem potrzeb wynikających z kolejnych działań;
4) działania na połączenie może okazać się konieczne w sytuacjach nieprzewidzianych, wówczas organizowane będą doraźnie. W każdym wypadku szczegóły takich planów muszą być dostarczone na czas wszystkim zaangażowanym w to zadanie z zachowaniem wymogów bezpieczeństwa;
5) ugrupowanie wojsk prowadzących działania na połączenie będzie uzależnione od celów i warunków, w jakich będą prowadzone oraz zawierać zwykle takie elementy, jak:
a) siły osłonowe. Skład, wielkość i ich działania mogą wpływać na początkowy przebieg walki. Ich zadaniem jest pozyskiwanie informacji o przeciwniku oraz zapewnienie płynnego przejścia sił głównych do wykonania zadań. W związku z tym powinny być manewrowe, zdolne do atakowania oraz niszczenia pododdziałów rozpoznawczych przeciwnika w szczególności lokalizowania jego sił głównych, wykorzystywania luk w jego ugrupowaniu, informowania o drogach marszu, przeszkodach możliwych do obejścia przez awangardę i siły główne (jeśli zajdzie potrzeba likwidowanie takich przeszkód);
b) ubezpieczenie czołowe awangarda to element ugrupowania znajdujący się przed siłami głównymi. Ich działanie ma bezpośredni wpływ na bezkolizyjne przemieszczanie sił głównych. Ubezpieczenie czołowe utrzymuje łączność taktyczną z siłami osłonowymi oraz zapewnia bezpieczeństwo elementom

sił głównych. Jego rolą jest utrzymanie ciągłego ruchu kolumn sił głównych, przeciwdziałanie przenikaniu elementów rozpoznawczych przeciwnika i stwarzanie dogodnych warunków wejścia do walki, zapewnienie czasu na uaktualnienie (powzięcie) decyzji do dalszych działań, stworzenie siłom głównym warunków do bezkolizyjnego przyjęcia ugrupowania i realizacji zadania przy pełnym wsparciu ogniowym;

c) ubezpieczenie tylne ariergarda i ubezpieczenie boczne. Ubezpieczają siły główne przed rozpoznaniem i niespodziewanym uderzeniem na skrzydła i tyły. Powinny one być na tyle silne, by pokonać mniejsze zgrupowania przeciwnika lub opóźnić uderzenie większych do czasu rozwinięcia sił głównych;

d) siły główne stanowią zasadniczy potencjał bojowy. Ich rozmieszczenie winno zapewnić elastyczność w reagowaniu na sytuacje wynikłe podczas przemieszczania i wchodzenia do walki, a w szczególności zapewnienie szybkości oraz uprzedzenia inicjatywy przeciwnika.

6012. Prowadzenie:

1) wojska prowadzące działania na połączenie mogą realizować je przez natarcie planowe lub jak najszybsze nawiązanie styczności z odciętymi siłami (natarcie szybkie), jeśli pozwala na to sytuacja;
2) moment spotkania w rejonie połączenia niesie ze sobą potrzebę wyznaczenia jednego dowódcy w tym rejonie. Dowódca ten powinien być wyznaczony zawczasu, aby mógł skoordynować planowane działanie;
3) łączącym się wojskom wyznacza się:
   a) osie (kierunki) podchodzenia do styczności z przeciwnikiem;
   b) osie (kierunki) prowadzenia natarcia;
   c) rejon połączenia;
4) szczególnej uwagi podczas prowadzenia działań na połączenie wymaga współdziałanie, koordynacja i synchronizacja. Wyraża się to przez wyznaczenie odpowiednich elementów koordynacyjnych w terenie oraz regulacji zgodności w czasie. Wojska łączące się w celu uniknięcia strat od własnego ognia powinny wyznaczyć oficerów łącznikowych oraz przewodników. W celu sprawnego połączenia zbliżających się wojsk, należy także wyznaczyć lub opracować:
   a) linie rozgraniczenia łączących się wojsk;

b) obiekty do utrzymania lub uchwycenia;

c) miejsca styczności wojsk obu stron;

d) harmonogramy działania dla zaangażowanych wojsk;

e) linie koordynacji wsparcia ogniowego;

5) najważniejsza w tego typu działaniach jest szybkość realizacji połączenia w celu zredukowania możliwości reakcji przeciwnika i zminimalizowania okresu zagrożenia. Szybkość prowadzenia działań na połączenie będzie czynnikiem decydującym w osiągnięciu powodzenia;

6) podczas ostatniego etapu działania na połączenie, tempo natarcia sił musi być dokładnie koordynowane. Elementy rozpoznania muszą dążyć do nawiązania kontaktu z odciętymi siłami jak najwcześniej. Dodatkowe informacje będą pomocne w celu potwierdzenia lub dostosowania wcześniejszych planów;

7) dalsze działania muszą być podjęte w celu wykorzystania dogodnej sytuacji powstałej dzięki działaniom na połączenie.

6013. Użycie sił wsparcia bojowego:

1) wsparcie ogniowe. Zasadnicze znaczenie ma wsparcie ogniem bezpośrednim (na wprost) i pośrednim. Wsparcie ogniowe wojsk prowadzących działania na połączenie musi być dokładnie zaplanowane, aby uniknąć strat wśród wojsk własnych. Wojska, które dążą do połączenia stosują standardowe przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego, jednak w fazach działań, w których ogień prowadzony przez jedne pododdziały wpływa na działania innych, mogą być stosowane dodatkowe ustalenia koordynacyjne;

2) inne elementy wsparcia bojowego:

a) wojska inżynieryjne. W działaniach na połączenie bardzo ważne jest zapewnienie mobilności wojsk zbliżających się do rejonu połączenia. Zamykanie kierunków zaporami inżynieryjnymi oraz oczyszczanie dróg i usuwanie przeszkód jest konieczne dla terminowego wykonania zadania;

b) wojska chemiczne realizują zadania w ramach maskowania lub izolowania wybranych kierunków lub rubieży;

c) walka elektroniczna. Użycie środków walki elektronicznej musi być dokładnie skoordynowane celem uniknięcia wzajemnego zakłócania.

6.5. WYCOFANIE

6014. Wprowadzenie

Wycofanie polega na opuszczeniu w sposób zorganizowany zajmowanego terenu przez wojska z zachowaniem zdolności bojowej. Jest prowadzone w celu zerwania kontaktu bojowego z przeciwnikiem lub uchylenia się od starcia w niekorzystnej sytuacji zgodnie z wolą dowódcy.

6015. Przygotowanie:

1) wycofanie może być podjęte w następujących okolicznościach:
   a) jeżeli cel działania nie może być osiągnięty i istnieje zagrożenie pokonania sił własnych przez przeciwnika, lub też jeśli cel został już osiągnięty i nie ma dalszej potrzeby do utrzymywania styczności,
   b) aby uniknąć walki w niesprzyjających warunkach;
   c) aby wciągnąć przeciwnika w niekorzystne położenie np. wydłużyć jego linie komunikacyjne;
   d) aby umożliwić użycie sił lub ich części w innym rejonie;
   e) stan zabezpieczenia logistycznego wojsk nie pozwala na kontynuację walki;
2) należy zorganizować ubezpieczenie bojowe wycofujących się sił. Elementy ubezpieczenia muszą być zorganizowane stosownie do potencjału przeciwnika. Siły wycofujące się powinny być ugrupowane w:
   a) element osłony zabezpieczający wycofywanie;
   b) siły główne, gdzie wydziela się ubezpieczenie przednie, tylne i boczne;
3) organizacja i kolejność wycofywania jest uzależniona od dalszego zadania;
4) siły nie biorące udziału w działaniach bezpośrednich włączając w to siły wsparcia i zabezpieczenia działań oraz rannych i chorych, powinny być odpowiednio wcześnie przemieszczone celem utrzymania wycofującego się ugrupowania;
5) wycofanie może być zamierzone lub wymuszone. Przeprowadza się je w sposób zorganizowany, skrycie i szybko. Powinno być ono wykonywane z reguły w warunkach ograniczonej widoczności;
6) wykonywanie wycofania powinno przebiegać zgodnie z zasadami działań opóźniających;

7) powodzenie wycofania zależy przede wszystkim od sprawnego wykonywania manewru przez oddziały (pododdziały), umiejętnego wykorzystania terenu oraz stosowania na szeroką skalę zapór inżynieryjnych (niszczeń);
8) wycofanie wojsk rozpoczyna się z zasady po uzyskaniu zgody przełożonego. W sytuacjach trudnych (brak łączności) i grożących zniszczeniem lub poniesieniem dużych strat o wycofaniu decyduje dowódca wojsk walczących z przeciwnikiem, z uwzględnieniem założonego przez przełożonego celu walki.

6016. Prowadzenie działań:

1) wycofanie powinno być przeprowadzone w sposób maksymalnie niwelujący zakłócające działania przeciwnika, a jednocześnie zapewniający wykonanie zadania;
2) należy zorganizować ubezpieczenie bojowe wycofujących się sił. Spodziewając się trudności związanych z wycofaniem, dowódca powinien działać elastycznie w celu umożliwienia przejścia do innego typu działań, jeśli sytuacja tego wymaga (np. opóźnianie, obrona, natarcie);
3) zadaniem sił osłaniających jest utrudnienie przeciwnikowi zaangażowania sił głównych. Jednocześnie z wycofaniem głównych sił na bezpieczną odległość elementy osłony również przygotowują się do wycofania. W wypadku ataku sił przeciwnika, pozostają na swoich uprzednio zajętych pozycjach, myląc i opóźniając działania przeciwnika. Siły te będą kontynuować realizację zadań osłonowych przez działania opóźniające. Jeśli odległość przemieszczenia się jest znaczna, część sił osłaniających może zająć kilka rubieży obrony na tyłach opuszczanego rejonu przed wycofaniem głównych sił;
4) wszechstronność i zasięg ognia śmigłowców bojowych czyni je szczególnie przydatnymi do użycia w działaniach osłaniających wycofanie;
5) jeśli element osłony nie jest zdolny do wycofania lub powstrzymania przeciwnika od związania walką sił głównych musi, on zostać wzmocniony przez elementy pochodzące z sił głównych lub też dowódca musi wprowadzić do walki większość lub wszystkie posiadane siły i środki. W tym przypadku, mimo że wycofywanie zostało przerwane, musi być ono ponownie podjęte w najbliższym czasie;
6) jeśli element osłony przestał być zaangażowany w walkę, to przemieszcza się za ugrupowaniem głównym pełniąc rolę ubezpieczenia tylnego (ariergardy).

Obserwacja przeciwnika będzie prowadzona do momentu podania rozkazu odwołującego lub do momentu przejęcia zadania przez inny pododdział;

7) dowódca przez cały czas wycofania powinien posiadać odwód gotowy do odparcia uderzeń przeciwnika. W jego skład powinny wchodzić pododdziały zmechanizowane i pancerne oraz inżynieryjne wyposażone w środki do minowania manewrowego;
8) podczas wycofania, w pierwszej kolejności wyprowadza się jednostki i urządzenia logistyczne oraz inne elementy ugrupowania bojowego, które nie są przeznaczone do natychmiastowych działań;
9) w celu obniżenia tempa natarcia przeciwnika na kierunku wycofania i na skrzydłach przygotowuje się zasadzki, zapory i niszczenia. Cieśniny, mosty, przeprawy, węzły dróg obsadza się zawczasu wydzielonymi siłami, uniemożliwiając przeciwnikowi ich opanowanie. Wskazane jest również w pobliżu tych miejsc rozmieścić środki, które uniemożliwią szybkie przywrócenie ruchu;
10) wycofujące się oddziały (pododdziały) powinny być przygotowane do zwalczania zarówno desantów powietrznych, jak i śmigłowców bojowych;
11) wycofywanie zostaje zakończone, kiedy siły zajęły nakazany rejon wycofania (ześrodkowania).

6017. Użycie sił wsparcia bojowego:

1) artyleria powinna być zorganizowana i rozmieszczona w taki sposób, aby wspierać wojska walczące w całym obszarze działań. Pododdziały artylerii o dużym zasięgu rozmieszcza się w głębi ugrupowania bojowego, w celu umożliwienia wsparcia ogniowego, wycofujących się sił głównych. Pododdziały artylerii wspierające walkę sił osłony dążą do utrzymania wysokiego reżimu ognia i zachowania ciągłości wsparcia;
2) lotnictwo . Zadania izolacji powietrznej i bezpośrednie wsparcie powietrzne mogą mieć znaczący udział w nękaniu przeciwnika podążającego za wycofującymi się wojskami lub próbującego je okrążyć. Bezpośrednie wsparcie lotnicze będzie bardzo użyteczne, szczególnie wtedy, gdy wycofujące się pododdziały artylerii nie są w stanie prowadzić wsparcia ogniowego lub intensywność prowadzonego ognia uległa zmniejszeniu. Oficerowie naprowadzania lotnictwa powinni znajdować się w ugrupowaniu elementów osłony;

3) lotnictwo wojsk lądowych. Transport śmigłowcowy może zwiększyć prędkość przeprowadzania wycofywania. Śmigłowce rozpoznawcze mogą być wykorzystane do obserwacji ruchu wojsk przeciwnika. Śmigłowce mogą być też użyte do przerzutu wojsk pozostających w głębi;
4) obrona przeciwlotnicza. Oddziały i pododdziały obrony przeciwlotniczej podczas wycofania realizują osłonę sił głównych wycofujących się wojsk, wykonując zadania w ich ugrupowaniu bojowym aż do rejonu ześrodkowania. Część sił obrony przeciwlotniczej wydziela się do ubezpieczenia tylnego (ariergardy), które realizują jej osłonę na kolejnych rubieżach. Wojska obrony przeciwlotniczej niezaangażowane bezpośrednio w osłonę wycofujących się wojsk, przemieszczają się do nowych rejonów w pierwszej kolejności;
5) wojska inżynieryjne. Podczas wycofywania w dużym stopniu wykorzystywane będą do:
   a) wsparcia inżynieryjnego mobilności. Drogi wycofania muszą być wytyczone i utrzymywane. Elementy ugrupowania wspierane są podczas pokonywania przeszkód oraz poruszania się w trudnym terenie;
   b) budowy zapór inżynieryjnych. Niszczenia i zapory minowe stosowane są w celu opóźnienia działań przeciwnika;
6) walka elektroniczna. Środki walki elektronicznej będą wykorzystywane do realizacji planu dezinformacji, a zwłaszcza zrywania systemu łączności i dowodzenia przeciwnika;
7) wojska chemiczne. Wojska chemiczne wspierają wycofanie wojsk przez prowadzenie rozpoznania dróg wycofania, tymczasowych rubieży obrony i rejonów ześrodkowania. Likwidację skażeń organizuje się przed zajęciem tych rejonów.

6.6. LUZOWANIE WOJSK

6018. Wprowadzenie

Luzowanie polega na przejęciu walki, zadań i obszaru (pasa, rejonu) działania przez wojska luzujące od wojsk luzowanych. Działania te podejmowane są kiedy wojska:

1) nie są w stanie kontynuować powierzonych zadań;
2) będą wykorzystane do działań w innym miejscu;
3) wykonały swoje zadania;

4) są przeznaczone do zastąpienia w celu uniknięcia ich wyczerpania;
5) nie są przystosowane do realizacji nowego zadania.

6019. Luzowanie jest podejmowane w celu zachowania zdolności bojowej jednostek. Właściwym dla tego typu działań jest przekazanie odpowiedzialności za realizację zadań bojowych w danym obszarze. Przekazanie odpowiedzialności powinno być realizowane z jednoczesnym utrzymaniem zdolności do działania na wymaganym poziomie:

1) Sposoby luzowania:
   a) luzowanie wojsk w rejonie. Działania, w których całość lub część sił (sił wychodzących) w danym sektorze jest zastępowana przez inne siły (siły luzujące),
   b) luzowanie metodą zaczepną. Działania, w których siły luzujące atakują przeciwnika przez ugrupowanie wojsk luzowanych, które są z nim w styczności,
   c) luzowanie metodą obronną. Działania, w których siły luzowane (wychodzące) wycofują się i przekraczają pozycję wojsk luzujących.

6020. Przygotowanie:

1) podczas przygotowywania luzowania wojsk w rejonie uwaga powinna być skupiona na:
   a) śledzeniu bieżącej sytuacji taktycznej,
   b) bieżących planach i rozkazach,
   c) organizacji rejonów i ustalenia obiektów i dróg,
   d) kolejności luzowania,
   e) czasie przekazania dowodzenia;
2) podczas przygotowywania luzowania metodą zaczepną należy się skupić na:
   a) rozpoznaniu;
   b) rubieży rozpoczęcia i zakończenia luzowania i rejonach kontrolnych,
   c) czasie rozpoczęcia natarcia,
   d) zakresie zabezpieczenia natarcia przez luzowane siły,
3) podczas przygotowywania luzowania metodą obronną: kolejność działań powinna pozwolić na wcześniejsze luzowanie elementów, które nie są niezbędne w walce. Należy przewidzieć:
   a) odpowiednią liczbę dróg dla sił odchodzących;
   b) linię przejęcia odpowiedzialności;

c) rejony, gdzie luzowane pododdziały będą się przemieszczać i rozmieszczać;

4) rodzaj zadania do wykonania będzie określony zamiarem dowódcy, rodzajami działań, do których zostały użyte siły i przewidywanymi działaniami przeciwnika;
5) obaj dowódcy powinni być obecni na miejscu od początku do końca luzowania. W następstwie przekazania dowodzenia, obejmujący dowodzenie przejmuje odpowiednią kontrolę nad wszystkimi elementami ustępującej jednostki, które nie zostały jeszcze zluzowane;
6) współdziałanie i koordynacja jest wymagana na wszystkich szczeblach między siłami luzowanymi i luzującymi;
7) rozpoznanie musi być zrealizowane przez siły luzujące w miarę jak pozwala na to sytuacja taktyczna. W przypadku braku takiej możliwości – elementy rozpoznawcze wojsk luzowanych wchodzą w podporządkowanie jednostki luzującej.
8) luzowanie z racji stopnia złożoności działań musi być zawczasu przygotowane. W tym celu należy:
   a) zachowując w tajemnicy zamiar luzowania prowadzić maskowanie i działania pozorne,
   b) zawczasu nawiązać kontakt z luzowanymi wojskami na wszystkich szczeblach oraz wyprzedzająco rozwinąć system rozpoznania w ugrupowaniu wojsk luzowanych,
   c) ustalić zgodnie z harmonogramami sposób i kolejność luzowania oraz ześrodkowania po luzowaniu, drogi, sygnały, znaki identyfikacyjne, a także sposób postępowania w przypadku nagłego ataku przeciwnika,
   d) szczególną uwagę poświęcić organizacji łączności między luzowanymi a luzującymi, tak by przez pracę środków łączności nie zdemaskować zamiaru luzowania,
   e) zaplanować działanie elementów regulacji ruchu na drogach, po których będą przemieszczać się wojska luzowane i luzujące, by unikać zbędnego skupienia się wojsk w jednym rejonie i zapewnić płynną ich wymianę;
9) luzowanie musi być przeprowadzone skrycie.

6021. Prowadzenie działań

Siły luzujące i luzowane powinny w miarę możliwości wykorzystywać oddzielne drogi.

Dowódca wojsk luzowanych odpowiada za przebieg luzowania do momentu przejęcia odpowiedzialności przez dowódcę luzującego zgodnie z rozkazem przełożonego.

Dowódcy wojsk luzujących i luzowanych składają meldunki o przejęciu i przekazaniu odpowiedzialności:

1) luzowanie wojsk w rejonie. Siły luzujące przejmują zazwyczaj zadania sił luzowanych, zwykle w obrębie tych samych granic, a także, przynajmniej początkowo, z podobnym rozmieszczeniem sił:
   a) luzowanie zależy od posiadanego czasu i od warunków terenowych. Może ono być wykonywane równocześnie w całej szerokości rejonu (pasa) lub wykonane przemiennie z uwzględnieniem czasu i miejsca. Jeżeli wojska są luzowane równolegle na całej szerokości rejonu (pasa), wymaga to mniej czasu, ale ciągłość gotowości do obrony jest znacznie zmniejszona i jest bardziej prawdopodobne, że przeciwnik wykryje wzmożony ruch wojsk. Luzowanie przemienne pododdziałów zabiera więcej czasu, ale większa część sił jest w gotowości do walki przez cały czas jego trwania. Jest ono łatwiejsze do ukrycia,
   b) pododdziały wspierające nie powinny być luzowane w tym samym czasie, co pododdziały walczące,
   c) w miarę możliwości luzowanie powinno być prowadzone w warunkach ograniczonej widoczności;
   d) dowódca luzowanego pododdziału jest odpowiedzialny za obronę swojego rejonu do czasu przekazania dowodzenia.
2) luzowanie metodą zaczepną. Siły luzujące będą zorganizowane w sposób umożliwiający kontynuację zadania po przejściu rubieży obrony. Siły luzowane winny przyjąć ugrupowanie, które umożliwi przejście luzującemu i zapewni optymalne wsparcie:
   a) pododdziały luzujące wykorzystują ubezpieczenie zapewniane przez luzowanego celem rozmieszczenia swoich sił. Cały ruch od strefy tyłowej przez luzowane pododdziały aż do rubieży wyjścia do natarcia musi być wykonany w sposób płynny,

b) pododdziały artylerii pododdziałów luzujących powinny zajmować rejony przed przybyciem pododdziałów walczących;

3) luzowanie metodą obronną. Siły luzowane powinny być przygotowane do zerwania kontaktu z przeciwnikiem. Siły luzujące powinny być tak zorganizowane, aby mogły kontynuować zadanie z chwilą przejęcia odpowiedzialności. Zapewni to płynne przejście rubieży sił przemieszczających się na tyły. W tym celu wyznacza się linię (rubież) przekazania odpowiedzialności, która powinna być tak rozmieszczona by przeciwnik nie mógł oddziaływać obserwowanym ogniem na główną pozycję obrony;

4) lokalizacja linii (rubieży) powinna być łatwa do zidentyfikowania w terenie:

a) przed rozpoczęciem działań ranni i chorzy, uszkodzone pojazdy, zbędne zaopatrzenie i wyposażenie powinno być ewakuowane, aby drogi były dostępne dla przemieszczających się sił głównych,

b) przegrupowanie przez linię przejęcia odpowiedzialności musi odbywać się bez żadnych przestojów,

c) siły zabezpieczające luzowanie muszą posiadać odpowiedni potencjał do prowadzenia tymczasowej obrony do czasu, gdy cała strefa tyłowa będzie obsadzona,

d) podczas opuszczania rejonu obrony może być konieczne przydzielenie części luzowanych sił do pododdziałów luzujących, w wypadku zagrożenia uderzeniami przeciwnika.

6022. Użycie sił wsparcia bojowego:

1) artyleria. Stanowiska ogniowe artylerii wojsk luzujących powinny być zajmowane z uwzględnieniem charakteru przyszłych działań. Powinna zapewnić prowadzenie ciągłego wsparcia ogniowego pododdziałów luzowanych. Nie należy zajmować rejonów, które zostały uprzednio wykryte przez przeciwnika. Pododdziały artylerii sił luzowanych, zapewniające wsparcie ogniowe przed przednią rubieżą nie powinny przemieszczać się do innych rejonów tak długo, jak długo będą w stanie wykonywać zadania z zajmowanych stanowisk ogniowych;

2) lotnictwo:

a) lokalne panowanie w powietrzu zmniejsza podatność wojsk na oddziaływanie przeciwnika w okresach powstawania zatorów na drogach;

b) w czasie luzowania może zaistnieć sytuacja, że wsparcie lotnicze wojsk własnych może pomóc w zakończeniu działań w wypadku zagrożenia z ziemi lub powietrza;

3) lotnictwo wojsk lądowych. Śmigłowce poza wykonywaniem zadań jak w innych rodzajach działań mogą być dodatkowo przeznaczone do przerzutu grup łącznikowych i rozpoznawczych;
4) wojska inżynieryjne. Wojska luzowane współuczestniczą w określaniu dróg przejazdu przez swoje ugrupowanie. Wyznaczanie dróg przejazdu wymaga zgody dowódcy, który dowodzi równocześnie siłami luzującymi jak i luzowanymi. Wykonywane zadania są następujące:
   a) luzowanie pododdziałów w rejonie. Pomoc w przejęciu wszelkich zapór inżynieryjnych i przekazanie ich dokumentacji,
   b) luzowanie metodą zaczepną. Przygotowanie i utrzymywanie wszystkich dróg, włączając w to przejścia w zaporach,
   c) luzowanie metodą obronną. Utrzymanie dróg i wykonywanie zadań utrudniających mobilność przeciwnikowi (zamykanie dróg, niszczenie węzłów drogowych itp.);
5) obrona przeciwlotnicza. Oddziały i pododdziały wojsk obrony przeciwlotniczej podczas luzowania realizują osłonę wojsk, zajmując rejon jednocześnie z osłanianymi wojskami lub z wcześniej przyjętego ugrupowania bojowego. Wojska obrony przeciwlotniczej w czasie zajmowania rejonu odpierają uderzenia środków napadu powietrznego tylko bezpośrednio atakujących osłaniany obiekt;
6) walka elektroniczna. Środki walki elektronicznej będą wspierały realizację planu dezinformacji kontynuując dostarczanie informacji o lokalizacji przeciwnika;
7) wojska chemiczne. Powinny monitorować skażenia na drogach wycofujących się jednostek i prowadzić likwidację skażeń zapobiegając tym samym ich rozprzestrzenianiu.

ROZDZIAŁ 7 PRZEMIESZCZENIE I ROZMIESZCZENIE WOJSK

7.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE

7000 Przegrupowanie – zmiana istniejącego rozmieszczenia sił i środków. Może ono nastąpić drogą przemieszczeń wojsk z jednego rejonu (rubieży) do drugiego w celu stworzenia nowego ugrupowania, adekwatnego do zaistniałej sytuacji lub potrzeb pola walki.

7001 Przemieszczenie wojsk – to rodzaj działalności sił zbrojnych, którego celem jest zmiana lokalizacji całych jednostek wojskowych, grup lub pojedynczych żołnierzy, a także uzbrojenia i sprzętu woskowego i zapasów. To wszelkie zmiany położenia wojsk w formie marszu, przewozów lub przerzutów. Zmiany te dokonuje się z jednego rejonu do drugiego w celu utworzenia zamierzonego ugrupowania bojowego lub dokonania koncentracji sił i środków.

Przemieszczenie obejmuje:

1) marsze,
2) przewozy: transportem kolejowym, powietrznym i morskim.

7.2 MARSZ

7002. Marsz to zorganizowane przemieszczanie wojsk na własnych środkach transportu do wyznaczonego rejonu lub na rubież walki, z zachowaniem zdolności do wykonywania zadań bojowych.

7003. Celem marszu jest osiągniecie przez wojska nakazanego rejonu lub rubieży w odpowiednim czasie i pełnej gotowości do prowadzenia walki.

7004. Rodzaje marszu.

1) W zależności od kierunku przemieszczania, w stosunku do rubieży styczności z przeciwnikiem, marsze dzielimy na:
   a) dofrontowe (czołowe) - wykonywane w kierunku linii styczności;
   b) rokadowe (boczne) - wykonywane wzdłuż linii styczności;
   c) odfrontowe - wykonywane w kierunku przeciwnym do linii styczności.
2) Uwzględniając środki transportu wykorzystane podczas marszu, dzieli się go na:
   a) piesze;
   b) na środkach transportu (kołowe, gąsienicowe, mieszane);

c) kombinowane (piesze i na środkach transportu).

3) Z uwagi na czas wykonywania możemy wyodrębnić marsze:
   a) w czasie pokoju;
   b) w okresie zagrożenia wojennego;
   c) w początkowym okresie wojny (konfliktu);
   d) w toku trwania działań wojennych.

4) Możliwości osiągnięcia celu marszu oraz jego wykonywanie podczas działań wojennych odbywa się w złożonych warunkach. Środki i systemy rozpoznania oraz rażenia, a także przewidywany charakter ogniowo-elektroniczny i powietrzno-lądowych działań oznacza oddziaływanie na dużą głębokość i wykonywanie bardzo precyzyjnych uderzeń, zarówno na maszerujące wojska, jak również newralgiczne elementy systemu komunikacyjnego.

5) Marsz powinien być wykonywany w sposób rozśrodkowany, skrycie i szybko, z zasady w nocy lub w innych warunkach ograniczonej widoczności.

7005. Warunki wykonywania marszu.

1) Najdogodniejsze warunki do wykonywania marszu istnieją w czasie pokoju oraz w okresie zagrożenia wojennego. Ruch wojsk jest wówczas koordynowany zgodnie z centralnym planem przegrupowania operacyjnego sił zbrojnych. Do zabezpieczenia marszu będą angażowane siły i środki obrony terytorialnej, policji, straży pożarnej. Wykonywane będą także przedsięwzięcia w ramach świadczeń osobowych i rzeczowych. W tych warunkach marsz będzie przebiegał według ustalonego harmonogramu i bez większych zakłóceń.

2) W początkowym okresie wojny, niezależnie od linii styczności wojsk, przeciwnik może oddziaływać na maszerujące wojska lotnictwem, grupami dywersyjno-rozpoznawczymi, pododdziałami desantowo-szturmowymi, a w miarę zbliżania się do linii styczności wzrasta zagrożenie oddziaływaniem desantów powietrznych i lądowych zgrupowań uderzeniowych.

3) W toku działań wojennych przeciwnik dążył będzie do opóźnienia tempa marszu wojsk lub jego całkowitego sparaliżowania. W wyniku systematycznego oddziaływania lotnictwa, środków walki elektronicznej i innych środków mogą powstawać trudności w utrzymywaniu nakazanego harmonogramu marszu. Zaistnieje potrzeba obejścia

zniszczonych obiektów drogowych, usuwania szkód spowodowanych w wyniku uderzeń przeciwnika.

4) Intensywność oraz charakter oddziaływania przeciwnika na maszerujące kolumny będzie wzrastać w czasie przekraczania przeszkód wodnych, pokonywania dużych kompleksów leśnych, terenów górzystych oraz węzłów dróg.

7.2.1 ORGANIZOWANIE MARSZU

7006. Możliwości marszowe to zdolność do pokonania odległości na własnych środkach transportowych w ściśle określonym czasie i przy zachowaniu gotowości bojowej.

7007. Głównymi czynnikami wpływającymi na nie są:

1) stopień (intensywność) i środki oddziaływania przeciwnika;
2) właściwości manewrowe i eksploatacyjne sprzętu bojowego i środków transportowych oraz ich stan techniczny;
3) stan dróg, warunki terenowe i meteorologiczne;
4) przygotowanie wojsk do marszu, kondycja fizyczna, wyszkolenie kierowców;
5) zabezpieczenie marszu.

7008. Związkowi taktycznemu wyznacza się drogi lub pas marszu, którego szerokość powinna umożliwiać wybór, co najmniej 2-3 dróg oraz zapewniać wykonanie manewru w celu pokonania stref skażeń, rejonów zniszczeń, zatopień i zapór inżynieryjnych.

7009. Odległość miedzy drogami marszu powinna uniemożliwić jednoczesne rażenie wojsk (pododdziałów), a także gwarantować możliwość wykonania manewru. Znaczący wpływ przy wyborze i ustalaniu ilości dróg dla maszerujących wojsk mają możliwości usamodzielnienia poszczególnych zgrupowań siłami i środkami zabezpieczającymi ruch w postaci oddziałów zabezpieczenia ruchu lub oddziałów torujących. Dlatego w przewidywaniu wejścia związku taktycznego do walki powinno się wyznaczyć nie mniej niż dwie drogi główne, natomiast w marszu na dużą odległość, trwającym ponad jedną dobę bez zagrożenia zetknięcia się z naziemnym przeciwnikiem, jedną lub dwie drogi.

7010. Oddział zazwyczaj wykonuje marsz w składzie związku taktycznego, jednak szczególnie przed wybuchem lub w początkowym okresie konfliktu może maszerować samodzielnie. Z zasady wyznacza się dla niego jedną drogę

marszu. Jeśli zostanie wzmocniony i marsz wykonuje na czele sił głównych związku taktycznego, wskazane jest, aby otrzymał dwie drogi. Oddziałowi natomiast, który w toku marszu działa, jako oddział wydzielony wyznacza się kierunek działania.

7011. Przed rozpoczęciem marszu powinno dążyć się do przeprowadzenia rekonesansu dróg (pasa) marszu dla ustalenia stanu drożni, mostów, dogodnych miejsc dla przepraw oraz wytyczenia kierunków budowy obejść czy dróg na przełaj. W ramach rekonesansu należy również rozpoznać miejsca czy obszary zapór, rejonów niszczeń, pożarów, zatopień oraz stref prawdopodobnych skażeń środkami przemysłowymi.

7012. Elementy koordynacji marszu.

1) Do celów kierowania marszem wyznacza się:
   a) linię wyjściową (punkt wyjściowy);
   b) linię wyrównania (punkt wyrównania);
   c) linię zejścia (punkt zejścia);
   d) punkty wejścia;
   oraz ustala się czas przejścia przez nie czoła kolumn.
2) Linie wyjściowe określa się wówczas, gdy związki taktyczne (oddziały) wykonują marsz po więcej niż jednej drodze. Punkt wyjściowy wyznacza się dla pododdziałów, oddziałów, a wyjątkowo dla związku taktycznego, gdy marsz wykonywany będzie po jednej drodze.
3) Odległość linii wyjściowej (punktu wyjściowego) od rejonu rozmieszczenia powinna umożliwić sformowanie kolumny marszowej wzmocnionego batalionu i gwarantować uzyskanie zakładanego tempa marszu. W przypadku rozpoczęcia marszu bezpośrednio z garnizonów linię wyjściową (punkt wyjściowy) wyznacza się w odległości gwarantującej sformowanie kolumny organicznie dyslokowanemu pododdziałowi lub oddziałowi.
4) Linię wyrównania wyznacza się w celu sprawnego regulowania tempa marszu wojsk przemieszczających się po kilku równoległych drogach. Ich liczba i położenie powinny być ściśle związane z planowanymi postojami, a także charakterystycznymi rubieżami (obiektami) terenowymi, przebiegającymi prostopadle do osi marszu. Linie wyrównania wyznacza się w odstępach kilku godzin marszu, średnio nie częściej niż 2-4 godziny. Należy je planować w odległości umożliwiającej sprawne wyjście kolumny marszowej z rejonu

postoju (odpoczynku), w taki sposób, aby odległości między nimi na poszczególnych drogach były jednakowe. Należy unikać wyznaczania ich na rzekach, przełęczach i w miejscowościach.

5) Punkty zejścia wyznacza się na drodze marszu w celu sprawnego i bezkolizyjnego opuszczenia drogi marszu przez pododdziały (kolumny marszowe). W momencie osiągnięcia punktu zejścia pododdział wychodzi z podporządkowania dowódcy kolumny marszowej i samodzielnie przemieszcza się do nakazanego rejonu.
6) Punkty wejścia wyznacza się na drodze marszu w celu sprawnego i bezkolizyjnego włączenia innych pododdziałów w ugrupowanie marszowe wojsk przemieszczających się drogę marszu.
7) We wszystkich kalkulacjach marszowych przyjmuje się zawsze tempo marszu środków najwolniejszych.
8) Na etapie planowania marszu jednostka organizuje współdziałanie z organami TiRW tj. Wojskowymi Komendami Transportu w celu uzgodnienia tras przejazdu, uzyskania informacji o aktualnym stanie infrastruktury komunikacyjnej i możliwości uzyskania wsparcia w zakresie wykorzystania pododdziałów regulacji ruchu.
9) Należy zapewnić obieg informacji w ramach podsystemu transportu i ruchu wojsk w celu koordynacji uniknięcia kolizji z innymi kolumnami marszowymi i efektywnego wykorzystania potencjału infrastruktury komunikacyjnej.

7013. Postoje i odpoczynki.

1) W celu zachowania zdolności fizycznej ludzi, sprawdzenia stanu technicznego pojazdów mechanicznych i usunięcia uszkodzeń, uzupełnienia materiałowego oraz uporządkowania kolumn organizuje się postoje i odpoczynki. Odpoczynki (postoje) organizuje się w rejonach (na drogach marszu) spełniających warunki obrony przed środkami rażenia, zapewniających maskowanie wojsk, mających wystarczająca liczbę ujęć wody oraz - w miarę możliwości - będących w strefie osłanianej przez wojska obrony powietrznej. Ponadto, powinno się je planować w miejscach, gdzie możliwe jest wykorzystanie infrastruktury cywilnej.
2) Postój jednogodzinny organizuje się po kilku godzinach marszu, średnio może być on zaplanowany, co 2 - 4 godziny, przy czym pierwszy po dwóch (2) godzinach marszu. Przeznaczone są dla kierowców i załóg na

sprawdzenie stanu technicznego pojazdów mechanicznych i sprzętu bojowego. W czasie postojów jednogodzinnych kolumny zatrzymują się po prawej stronie drogi zachowując ustaloną odległości między pododdziałami i oddziałami.

3) Postój dwugodzinny organizuje się w drugiej połowie marszu dobowego. Jest on przeznaczony na spożycie posiłku i odpoczynek żołnierzy, sprawdzenie stanu technicznego pojazdów, usunięcie wykrytych niesprawności, tankowanie paliwa i ewentualne uzupełnienie środków materiałowych. W czasie postoju dwugodzinnego wojska, w zależności od warunków terenowych, zjeżdżają z głównych dróg marszu i rozmieszczają się kolumnami pododdziałowymi wzdłuż bocznych dróg, utrzymując gotowość do dalszego marszu.
4) Odpoczynek dzienny (nocny) organizuje się po wykonaniu każdego marszu dobowego. Powinien umożliwiać regenerację sił żołnierzy, spożycie posiłków (w tym gorącego), uzupełnienie paliwa, sprawdzenie uzbrojenia i sprzętu oraz obsługę techniczną pojazdów. Średnio czas trwania odpoczynku może wynosić 6-10 godz.
5) Czas i rodzaj postojów (odpoczynków) ustalają dowódcy w zależności od sytuacji oraz otrzymanych zadań, po wykonaniu marszu.
6) Rejony dziennych (nocnych), ewentualnie dobowych odpoczynków rozpoznaje się zawczasu pod względem inżynieryjnym, skażeń i epidemiologicznym. Wprowadzane wojska rozmieszczają się według zasad obowiązujących w rejonach ześrodkowania.
7) Współdziałając z siłami układu pozamilitarnego należy korzystać z bazy szpitalnej (leczniczej), miejsc zbiorowego żywienia, (ośrodki wczasowo wypoczynkowe) itp. Wykorzystanie świadczeń rzeczowych i osobowych podczas marszu pozwala wydłużyć czas posiadania własnych zapasów materiałowych przez związek taktyczny (oddział).

7.2.2 UGRUPOWANIE MARSZOWE

7014. Ugrupowanie marszowe to rozmieszczenie kolumn na drogach, zapewniające najlepsze wykonanie zadania, przy szybkim i sprawnym ich przemieszczaniu do nowych rejonów (rubieży) z zachowaniem gotowości bojowej.

7015. Powinno ono zapewnić wykonanie marszu w wyznaczonym czasie, rozwinięcie wojsk w ugrupowanie przedbojowe i bojowe, równoczesne wprowadzenie do walki planowanej liczby środków ogniowych, zachowania zdolności bojowej w razie wykonania przez przeciwnika uderzeń, dokonanie manewru na inne drogi marszu i utrzymanie ciągłości dowodzenia.

7016. Determinanty tworzenia ugrupowania marszowego:

1) w jakim okresie wykonywany jest marsz (przed wybuchem, w jego początkowej fazie, czy w toku trwania wojny);
2) rozmieszczenia oddziałów, pododdziałów w rejonie, z którego rozpoczyna się marsz;
3) rodzaj (charakter) zadania czekającego wojska po wykonaniu marszu;
4) odległość do linii styczności walczących stron i charakteru działania przeciwnika;
5) działania sąsiadów i oddalenia od jego pododdziałów;
6) liczby dróg marszu pory roku i czasu trwania oraz warunków atmosferycznych.

7017. Ugrupowanie marszowe tworzą:

1) elementy rozpoznawcze,
2) ubezpieczenia marszowe,
3) oddziały zabezpieczenia ruchu,
4) kolumny sił głównych,
5) kolumny oddziałów (pododdziałów) logistycznych.

7018. Podczas marszu przed wybuchem konfliktu ugrupowanie marszowe powinno zapewnić przede wszystkim utrzymanie maksymalnej prędkości marszu, swobodę ruchu oraz bezpośrednie ubezpieczenie kolumn.
Na ogół w siłach głównych wszystkie oddziały (pododdziały) maszerują całością organizacyjną. Mogą być jednak tworzone kolumny – zgrupowania taktyczne, przewidziane do realizacji określonych zadań bezpośrednio po wykonaniu marszu. W celu zapewnienia wyższego tempa marszu można też sprzęt o mniejszych prędkościach trakcyjnych przewozić na przyczepach niskopodwoziowych i z nich tworzyć oddzielną kolumnę.

7019. Podczas marszu, po wybuchu konfliktu, ugrupowanie marszowe powinno zapewnić warunki do nawiązania walki, która często może mieć charakter boju spotkaniowego. Dlatego oddziały (pododdziały) powinny maszerować z przewidzianymi dla nich środkami wzmocnienia. W pierwszorzutowych

oddziałach część artylerii należy wydzielać do elementów ubezpieczenia, a pozostałą rozmieścić na czele sił głównych. Środki przeciwpancerne celowo jest przemieszczać między awangardą, a siłami głównymi. Poszczególne kolumny powinny mieć zapewnioną obronę przeciwlotniczą etatowymi środkami.

7.2.3 UBEZPIECZENIA MARSZOWE

7020. Ubezpieczenia marszowe.

1) Ubezpieczenia marszowe powinny zapewnić ciągły ruch kolumny sił głównych, uniemożliwić przenikanie elementów rozpoznawczych przeciwnika i stwarzać dogodne warunki wejścia do walki.
2) Ubezpieczenia marszowe dzieli się na:
   a) ubezpieczenia czołowe,
   b) ubezpieczenia boczne,
   c) ubezpieczenia tylne.
3) Ubezpieczenia marszowe powinny również zapewnić czas na zmianę (podjęcie) decyzji do dalszych działań, stworzenie siłom głównym warunków do bezkolizyjnego przyjęcia ugrupowania bojowego i realizacji zadania przy pełnym wsparciu ogniowym.
4) Stosownie do stopnia zagrożenia ze strony przeciwnika naziemnego i powietrznego oraz prawdopodobieństwa spotkania się z nim, maszerujące wojska ubezpieczają się awangardą w marszu dofrontowym, ariergardą w marszu odfrontowym, szpicą boczną w marszu rokadowym (wzdłuż linii frontu).
5) Awangarda (ariergarda), jako ubezpieczenie czołowe (tylne) – na ogół w sile wzmocnionego batalionu – działa na odległości około połowę mniejszej niż oddział wydzielony. Awangardę stanowił będzie w zależności od zagrożenia pododdział w sile do wzmocnionego batalionu. Awangarda może być wzmocniona pododdziałami wojsk inżynieryjnych, chemicznych, artylerii do ognia pośredniego, artylerii przeciwlotniczej. Jeśli oddział maszeruje na czele sił głównych związku taktycznego po dwóch drogach, na jednej ubezpiecza się awangardą, a na drugiej szpicą czołową. Po drodze ubezpieczonej przez awangardę, która także wysyła szpicę czołową, maszerują siły główne.

6) W przypadku, gdy jest wysłany oddział wydzielony, siły główne ubezpieczają się od czoła szpicą czołową w sile do wzmocnionej kompanii.
7) Oddziały maszerujące w siłach głównych związku taktycznego, lecz nie na jego czele, ubezpieczają się w razie zagrożenia napadem przeciwnika naziemnego szpicą czołową w sile od plutonu do kompanii.
8) W wypadku zagrożenia kolumn marszowych ze skrzydła organizuję się ubezpieczenie boczne. Mogą być wysyłane przez awangardę jak i z kolumn sił głównych. Wykonują one okresowo marsz po drodze równoległej do drogi głównej. Ubezpieczają zagrożone kierunki, zajmują i utrzymują dogodne rubieże na czas przemarszu sił głównych.
9) W wypadku zagrożenia od tyłu lub podczas wykonywania marszu odfrontowego maszerujące wojska ubezpieczają się ariergardą lub szpicą tylną. Skład, zadania i odległość działania tych elementów jest podobna do organizowanych w celu ubezpieczenia się od czoła.
10) Maszerujące oddziały (pododdziały), w tym i elementy ubezpieczenia marszowego, doraźnie wysyłają patrole czołowe (boczne, tylne) w sile plutonu. Te z kolei ubezpieczają się ubezpieczeniem bezpośrednim – drużyną (załogą) patrolową, działającą w odległości wzrokowej.
11) W czasie postojów i odpoczynków elementy ubezpieczenia marszowego przejmują zwykle zadania ubezpieczeń postoju, ale mogą być także zamienione lub wzmocnione.

7.2.4 PROWADZENIE MARSZU

7021. Za początek marszu uważa się moment przekroczenia czołem kolumny sił głównych linii (punktu) wyjściowej. Jej terminowe pokonanie zapewnia płynność ruchu oraz gwarantuje sprawne formowanie ugrupowania marszowego na poszczególnych drogach.
7022. Kolumny oddziałowe (pododdziałowe) formuje się w rejonach rozmieszczenia. Stopniowo wprowadza się je na drogi marszu z takim wyliczeniem czasowym, aby każda z kolumn po przekroczeniu linii (punktu) wyjściowej, mogła się oddalić na odległość równą ustalonym odstępom między poszczególnymi kolumnami marszowymi.

7023. W czasie marszu wojska zobowiązane są ściśle przestrzegać ustalonego porządku i dyscypliny, nakazanej prędkości i odległości, zasad bezpieczeństwa i maskowania.

7024. Kolumny maszerują prawą stroną drogi pozostawiając lewą do ruchu z przeciwnego kierunku i ewentualnego wyprzedzania oraz dla ruchu łączników. Wyprzedzanie jednej kolumny przez drugą dopuszczalne jest tylko za zgodą przełożonego, Przy przeprowadzaniu takiego manewru, wyprzedzana kolumna zatrzymuje się na poboczu, nie utrudniając ruchu maszerujących wojsk.

7025. Zawczasu należy organizować rozpoznanie przepraw i dróg domarszu do obiektów newralgicznych i kanalizujących ruch. Do wyznaczonych przepraw wysuwa się pododdziały wojsk inżynieryjnych ze środkami przeprawowymi, naprawczo-ewakuacyjnymi i środkami obrony przeciwlotniczej. Wyznacza się także miejsca punktów dowodzenia oraz ustala organizację regulacji ruchu. Rejony zatopień, skażeń i pożarów oraz uszkodzone odcinki dróg, a także różnego rodzaju przeszkody terenowe rozpoznaje się przed wkroczeniem wojsk. Jeśli są możliwości to rejony te obchodzi się. Gdy jest to niemożliwe należy szybko podjąć czynności w celu przywrócenia po drodze płynnego ruchu,

7026. Cieśniny i mosty przekracza się ze zwiększoną prędkością, bez zatrzymywania się. Podobnie należy postępować podczas pokonywania miejscowości. W razie zatrzymania kolumny w wąskim miejscu, następne kolumny zatrzymuje się w rejonie zapewniającym maskowanie.

7027. W celu zapewnienia osłony wojsk przed uderzeniami środków napadu powietrznego wysyła się wcześniej do rejonów cieśnin i mostów wyznaczone pododdziały (środki) przeciwlotnicze, które rozwijają się wzdłuż dróg. W razie napadu powietrznego kolumny nie przerywają marszu i w ruchu lub z krótkich przystanków niszczą przeciwnika środkami przeciwlotniczymi rozmieszczonymi w kolumnach.

7028. W wypadku napotkania przez kolumnę maszerujących wojsk narzutowych pól minowych lub w razie wykonania przez przeciwnika uderzenia minowego dowódca oddziału (pododdziału) przeprowadza rozpoznanie inżynieryjne w celu ustalenia wielkości i charakteru zapory oraz wyszukania możliwych obejść lub przejść. Na podstawie wyników rozpoznania określa się sposób

wykonania przejść, które są realizowane przez grupy torujące pododdziałów i z reguły wzdłuż drogi, sposobem mechanicznym lub wybuchowym.

7029. Przy nagłej zmianie kierunku marszu dowódca związku taktycznego (oddziału) określa sposób dalszego działania. Na nowy kierunek (drogę marszu) wysyła się natychmiast elementy rozpoznania, ubezpieczenie, oddziały zabezpieczenia ruchu i regulację ruchu. Na nowy kierunek marszu kolumny sił głównych wprowadza się najkrótszymi i najdogodniejszymi drogami w dotychczasowym ugrupowaniu lub po dokonaniu tylko niezbędnych zmian.

7030. W razie powstania stref skażeń oddziały (pododdziały), które się znalazły w tym rejonie zwiększają prędkość i niezwłocznie opuszczają ten obszar w środkach ochronnych. Natomiast pozostałe kolumny są kierowane na drogi obejścia i doprowadzane do punktów łączenia kolumny marszowej związku taktycznego (oddziału).

7031. Marsz, jako zorganizowane przemieszczenie wojsk kończy się z chwilą wejścia związku taktycznego (oddziału) do nakazanego rejonu lub osiągnięcia określonej rubieży.

7.3 TRANSPORTY

7.3.1 TRANSPORT KOLEJOWY

7032. Transport kolejowy oznacza przewóz taborem kolejowym wojsk, uzbrojenia i sprzętu wojskowego pomiędzy stacjami załadowania i wyładowania. Charakteryzuje się największą zdolnością przewozową spośród wszystkich rodzajów transportu lądowego.

7033. Przewóz wojsk operacyjnych realizowany jest transportami operacyjnymi.

7034. Transport operacyjny to całopociągowy skład lub grupa wagonów użyte do przewozu oddziału lub pododdziału wojskowego wraz z wyposażeniem. Za transport operacyjny uważa się także: pociąg sanitarny dezynfekcyjny lub z uzbrojeniem i sprzętem wojskowym.

7035. Przewóz wojsk operacyjnych w pełnym składzie organizacyjnym jest racjonalny na odległość powyżej 100 km. Na mniejsze odległości, przewóz wojsk wykonuje się z zasady sposobem kombinowanym. Stan osobowy oraz pojazdy kołowe przemieszcza się transportem drogowym, a sprzęt ciężki (gąsienicowy) przewożony jest transportem kolejowym.

7036. Za organizację załadowania (wyładowania) oraz dyscyplinę w czasie przemieszczenia odpowiada dowódca (wyznaczony dowódca) przewożonej jednostki wojskowej. W czasie przewozu wojsk transport powinien być chroniony siłami przewożonej jednostki wojskowej.
7037. Szczegółowe zasady planowania, organizowania i realizowania przemieszczenia transportem kolejowym określa „Instrukcja o przewozach wojsk transportem kolejowym" - DD/4.4.1.

7.3.2 TRANSPORT LOTNICZY

7038. Transport lotniczy oznacza przewóz statkami powietrznymi wojsk, uzbrojenia i sprzętu wojskowego pomiędzy lotniskami (lądowiskami). Transport lotniczy ma na celu szybką realizację przemieszczenia ludzi, sprzętu i zaopatrzenia do rejonu działań lub ich ewakuację.
7039. Priorytetowo wykorzystywany jest w następujących przypadkach:
    1) przewóz jednostek sił reagowania (w tym desantów);
    2) dowóz środków materiałowych dla wojsk w okrążeniu gdy nie ma możliwości wykorzystania innych rodzajów transportu;
    3) częściowej ewakuacji medycznej;
    4) innych przedsięwzięć ratowniczych w rejonach wystąpienia strat masowych, itp.
7040. Szczegółowe zasady planowania, organizowania i realizowania przemieszczenia transportem lotniczym określa „Instrukcja o przewozach wojsk oraz UiSW transportem lotniczym" - DD/4.4.2.

7.3.3 TRANSPORT MORSKI

7041. Transport morski oznacza przewóz okrętami lub statkami handlowymi wojsk, uzbrojenia i sprzętu wojskowego pomiędzy portami załadowania i wyładowania.
7042. Transport morski jest ważnym elementem systemu transportowego na poziomie strategicznym i operacyjnym. W niektórych przypadkach może też występować na poziomie taktycznym.
7043. Transport morski jest stosowany do masowego przewozu wojsk, szczególnie ciężkiego sprzętu oraz środków zaopatrzenia.

7044. Szczegółowe zasady planowania, organizowania i realizowania przemieszczenia transportem morskim określa „Instrukcja o przewozach wojsk oraz UiSW transportem morskim” - DD/4.4.3.

7.4 ROZMIESZCZENIE

7045. Rozmieszczenie to stacjonowanie wojsk w garnizonach oraz pobyt w rejonach ześrodkowania, wyjściowych, odpoczynku, wyczekiwania i innych, z zachowaniem odpowiedniego stopnia gotowości bojowej.

7046. Biorąc pod uwagę charakter prowadzonych działań taktycznych, rejony ześrodkowania można podzielić na:

1) wyjściowe,
2) koncentracji,
3) odpoczynku,
4) wyczekiwania,
5) załadowania,
6) alarmowe.

7047. Każdy z nich posiadał będzie swoistą charakterystykę i przeznaczenie.

1) Rejon wyjściowy to teren zajmowany przez oddział (pododdział) bezpośrednio przed podjęciem walki. Powinien zapewniać warunki właściwego przygotowania się do podjęcia działań bojowych, a także do zorganizowania w nim obrony przed niespodziewanym uderzeniem przeciwnika.
2) Rejon koncentracji to teren, na którym dokonuje się zgrupowania większej ilości pododdziałów, w celu przygotowania ich do podjęcia działań, niekiedy przeprowadzenia ćwiczeń zgrywających itp. Może być wyznaczony także dla luzowanych pododdziałów.
3) Rejon odpoczynku to teren wyznaczony dla pododdziałów wykonujących przemieszczenia w formie marszu. Powinien umożliwiać regenerację sił żołnierzy oraz dokonanie niezbędnych obsług sprzętu.
4) Rejon wyczekiwania to teren zajmowany przez pododdział bezpośrednio przed załadowaniem na środki transportu, w celu przygotowania się do przewozu.
5) Rejon załadowania to teren, na którym pododdziały ładują się na środki transportu. Zwykle jest to obszar stacji kolejowej, lotniska, lądowiska, a w przypadku transportu drogą wodną-port rzeczny lub morski

6) Rejon alarmowy to teren, który zajmują wojska po ogłoszeniu alarmu i wyjściu z miejsca stałej dyslokacji. Może być wyznaczony także w innych sytuacjach.

7.4.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE

7048. Przed zajęciem wyznaczonego rejonu organizuje się jego rozpoznanie. W tym celu wysyła się grupę rekonesansową z zadaniem sprecyzowania miejsca rozmieszczenia pododdziałów, rejonu stanowiska dowodzenia, stanowisk ogniowych, pododdziałów przeciwlotniczych, artylerii oraz miejsce rozmieszczenia pododdziałów zabezpieczenia logistycznego.

7049. Podczas organizacji rozmieszczenia pododdziału w terenie przewiduje się zawsze przedsięwzięcia związane z odparciem niespodziewanego ataku przeciwnika. W tym celu pododdziałom wskazuje się rubieże ogniowe i zadania, a pododdziałom artylerii stanowiska ogniowe.

7047. W wybranych rejonach powinny znajdować się drogi dojazdu, które ułatwiają także szybkie jego opuszczenie. Można przyjąć, że do rozmieszczenia pododdziałów najbardziej dogodne warunki istnieją w niewielkich lasach, a także w niedużych miejscowościach (wsiach, osiedlach). Natomiast zdecydowanie należy unikać rozmieszczenia wojsk w dużych kompleksach leśnych, dużych miastach oraz w pobliżu obiektów, które same w sobie stanowią opłacalne cele dla przeciwnika, np. węzłów drogowych i kolejowych, mostów, lotnisk itp.

7048. Zmian rejonu rozmieszczenia pododdziałów dokonuje się według wytycznych i na rozkaz przełożonego. W przypadku niemożności złożenia meldunku przełożonemu na skutek niespodziewanego użycia broni masowego rażenia lub środków zapalających o zmianie rejonu decyduje dowódca pododdziału.

7.4.2 ZAJMOWANIE REJONÓW

7049. Rejony rozmieszczenia i rozwinięcia pododdziałów i urządzeń logistycznych, przed ich zajęciem rozpoznaje się. Oprócz rejonów zasadniczych, rozpoznawane są rejony zapasowe.

7050. Rejony te wyznacza się zazwyczaj w terenie mającym naturalne ukrycia. Powinny one zapewniać rozśrodkowanie i skryte rozmieszczenie oddziałów i pododdziałów, szybkie ich ześrodkowanie, wykonanie manewru w żądanym

kierunku, wygodne rozmieszczenie i odpoczynek żołnierzy, a także odpowiednie warunki sanitarnohigieniczne.

7.4.3 PRZEBYWANIE WOJSK W REJONACH

7051. W rejonie organizuje się ubezpieczenie, łączność pomiędzy stanowiskami dowodzenia, alarmowanie o naziemnym i powietrznym przeciwniku, a także o bezpośrednim zagrożeniu i użyciu przez przeciwnika broni masowego rażenia, środków zapalających, skażeń promieniotwórczych, chemicznych oraz zakażeń biologicznych.

7052. W celu ubezpieczenia rejonu wyznacza się:
1) oddział czat (czata),
2) placówki,
3) czujki (podsłuchy),
4) patrole.

7053. Odział czat tworzy się na kierunkach szczególnie zagrożonych w sile do batalionu (wzmocnionej kompani), a czatę w sile wzmocnionego plutonu. Każdemu oddziałami czat i czacie wyznacza się rubież obrony oraz pas rozpoznania i ubezpieczenia. Rubieże ubezpieczenia rozbudowuje się pod względem inżynieryjnym. Oddział czat lub czata, broniąc zajmowanej rubieży, zapewnia wykonanie manewru i zorganizowane wejście sił głównych do walki.

7054. Pododdziały w rejonie rozmieszczenia organizują ubezpieczenia bezpośrednie. Na zagrożonych kierunkach ubezpieczenie rejonu rozmieszczenia pododdziałów stanowią placówki, a na skrytych podejściach - czujki.

7055. Podsłuchy wysyła się na podobnych zasadach, jak czujki. Umieszcza się je w terenie uniemożliwiającym prowadzenie obserwacji lub w warunkach ograniczonej widoczności. Należy dążyć do tego, by podsłuchy wyposażone były w sprzęt do prowadzenia obserwacji w nocy oraz czujniki wykrywające (sygnalizujące) pojawienie się ludzi na podejściach do rejonu rozmieszczenia.

7056. Wewnątrz rejonu wyznacza się ubezpieczenia bezpośrednie (posterunki ochronne, patrole, posterunki obserwacji powietrznej i skażeń) w składzie w zależności od sytuacji i zagrożenia.

7057. W rejonie rozmieszczenia pododdziału w pobliżu wozów bojowych wykonuje się szczeliny przeciwlotnicze. Jeśli czas pozwala, przykrywa się je, urządza

schrony oraz ukrycia dla: sprzętu bojowego, uzbrojenia, środków przeciwlotniczych oraz dyżurnych środków ogniowych na stanowiskach ogniowych, a także amunicji, paliw, jak również innych środków materiałowych. Maskuje się miejsca rozmieszczenia pododdziałów, sprzętu bojowego, stanowiska ubezpieczeń bojowych, dyżurnych środków ogniowych, a ślady zaciera się. W rejonach rozmieszczenia i na podejściach do nich rozpoznaje się oraz przygotowuje drogi wyjścia i manewru dla pododdziałów do odparcia niespodziewanego ataku przeciwnika.

7.5 UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO

7.5.1 UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH (WA)

7058. Zasadniczym sposobem przemieszczania wojsk aeromobilnych, wynikającym z przeznaczenia, podczas prowadzenia działań jest transport powietrzny za pomocą organicznych i przydzielonych statków powietrznych. W zakresie wykorzystania przydzielonych samolotów transportowych w okresie planowania ustala się lotniska załadunku, przy których wyznacza się rejony wyjściowe do załadowania, rejony wyczekiwania, na których ogranicza się czas przebywania wojsk na lotniskach. Planowanie działań wojsk aeromobilnych przeznaczonych do transportu odbywa się odwróconą kolejnością tzn.

1) Plan działania desantu po wylądowaniu na polu walki;
2) Plan desantowania;
3) Plan transportu wojsk aeromobilnych i sprzętu drogą powietrzną;
4) Plan przegrupowania z rejonów ześrodkowania do rejonów wyjściowych.
5) Plan załadowania desantu na środki transportu powietrznego.

7059. W etapie przygotowania główny wysiłek skupia się na rozpoznaniu trasy przelotu do rejonu działania, rejonu lądowania, rozmieszczeniu środków sytemu OPL przeciwnika. Po starcie z lotnisk załadowania desantu samoloty przylatują w rejony zbiórek gdzie formują klucze, eskadry, następnie w rejonach zbiórek lotnictwa transportowego tworzone są kolumny, które wychodzą na punkty wyjściowe tras przelotu, po osiągnięciu Bojowego Punktu Rozejścia kolumny samolotów rozchodzą się do wyznaczonych rejonów zrzutów. Podczas przelotu i desantowania statki powietrzne na wcześniej

wyznaczonych odcinkach są osłaniane przez lotnictwo myśliwskie Sił Powietrznych.

7060. W zakresie transportu śmigłowcami zasada kolejności planowania jest identyczna jak przy transporcie desantu samolotami, po starcie z lotnisk, lądowisk załadowania desantu śmigłowce zbliżają się do Wyjściowego Punktu Trasy gdzie tworzone jest ugrupowanie jednocześnie ubezpieczane śmigłowcami bojowymi na czas przelotu oraz samego punktu rozejścia bojowego tj. przygotowania do desantowania na polu walki. W celu zwiększenia zasięgu śmigłowców na kierunku na czas przelotu organizuje się doraźnie wysunięte punkty tankowania.

7.5.2. UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII

7061. W marszu, z reguły artylerię rozdziela się pomiędzy oddziały (pododdziały) sił głównych i oddziałem wydzielonym (awangardą), dostrzegając jednak konieczność tworzenia niezbędnego jej zgrupowania na czas wejścia do walki. Dlatego zasadnicza część wojsk rakietowych i artylerii na ogół maszeruje w siłach głównych w gotowości do szybkiego rozwinięcia i otwarcia ognia.

7062. Oddziały (pododdziały) artylerii przeciwpancernej maszerują pomiędzy awangardą a siłami głównymi, w gotowości do prowadzenia ognia.

7063. Rejon ześrodkowania pododdziałów artylerii wybiera się w terenie umożliwiającym zorganizowanie obrony przed różnego typu środkami rażenia oraz zapewniającym maskowanie i wykonanie manewru. Pododdziały artylerii rozmieszcza się w wyznaczonym rejonie bateriami, zazwyczaj wzdłuż dróg, w sposób umożliwiający szybkie wyjście z rejonu.

7064. Pododdział artylerii przydzielony batalionowi działającemu, jako oddział czat rozwija się w ugrupowanie bojowe z zadaniem rażenia przeciwnika na podejściach do pozycji ubezpieczenia, wsparcia walki oddziału czat (czat, placówek) oraz osłony ogniem luk między nimi. Powinien być w ciągłej gotowości do otwarcia ognia w celu rażenia przeciwnika w pasie ubezpieczeń.

7065. Ogień ześrodkowany pododdziału artylerii w pierwszej kolejności przygotowuje się do skrzyżowań i ważnych odcinków dróg na podejściach do pozycji ubezpieczeń. Przed pozycjami czat (oddziału czat) i w lukach między nimi przygotowuje się stały ogień zaporowy. Szczególną uwagę zwraca się na

przygotowanie do prowadzenia ognia w nocy i innych warunkach ograniczonej widoczności.

7.5.3 UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ

7066. Podczas tworzenia ugrupowania marszowego część pododdziałów przeciwlotniczych wydziela się do składu elementów ubezpieczenia marszowego, a pozostałe siły maszerują w składzie sił głównych w gotowości do walki ze środkami napadu powietrznego.
7067. Podczas przydzielania środków przeciwlotniczych w czasie formowania kolumny marszowej należy kierować się następującymi zasadami:
   1) osłaniać przede wszystkim czoło kolumny,
   2) osłaniać najważniejsze i najbardziej zagrożone na uderzenia z powietrza elementy ugrupowania marszowego.
7068. Pododdziały przeciwlotnicze rozmieszcza się w sposób umożliwiający zorganizowanie rozpoznania ŚNP, obrony i ochrony, wykonanie manewru oraz maksymalne wykorzystanie właściwości ochronnych (maskujących) i infrastruktury taktycznej terenu.
7069. Pododdziałowi przeciwlotniczemu w rejonie ześrodkowania (wyjściowym) wyznacza się zasadnicze i zapasowe stanowisko ogniowe.
7070. Pododdziały przeciwlotnicze rozwijają się na obrzeżach rejonu ześrodkowania w stałej gotowości do odparcia środków napadu powietrznego.

7.5.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH

7071. Pododdziały rozpoznania inżynieryjnego maszerują w składzie ubezpieczeń marszowych z zadaniem rozpoznania drogi marszu i oceny, pod względem inżynieryjnym, przeszkód oraz obiektów infrastruktury znajdujących się na drodze marszu.
7072. Pododdziały minowania maszerują pomiędzy awangardą, a siłami głównymi w gotowości do stawiania zapór minowych.
7073. Dla zapewnienia przejezdności dróg marszu oraz wykonywania objazdów, tworzy się oddziały zabezpieczenia ruchu (OZR). Formowane są one z pododdziałów drogowo-mostowych, wzmacnianych pododdziałami innych rodzajów wojsk. W przewidywaniu wejścia do walki oddział zabezpieczenia ruchu przemieszcza się zwykle przed siłami głównymi.

7074. Wsparcie inżynieryjne rozmieszczenia wojsk w terenie to działania wojsk inżynieryjnych mające na celu stworzenie im warunków do zorganizowania skutecznej obrony i ochrony oraz zachowania gotowości do wykonywania manewrów.

7075. Celem wsparcia inżynieryjnego w rejonie rozmieszczenia jest zapewnienie mobilności i podniesienie zdolności przetrwania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego wojsk.

7076. Wsparcie inżynieryjne mobilności związku taktycznego (oddziału) w rejonie rozmieszczenia ma na celu utrzymanie przejezdności wewnętrznego systemu dróg. Obejmuje ono rozpoznanie inżynieryjne rejonu rozmieszczenia (w tym wewnętrznego systemu dróg), przygotowanie i utrzymanie dróg oraz działania przeciwminowe (w wypadku rozmieszczania się w terenie uprzednio zajmowanych przez przeciwnika).

7077. Podniesienie zdolności przetrwania związku taktycznego (oddziału) ma na celu zapewnienie maksymalnej (w danych warunkach) ochrony ludzi, uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz środków zaopatrywania przed systemami wykrywania i niszczenia przeciwnika.

7077. Głównymi zadaniami pododdziałów wojsk inżynieryjnych w zakresie przetrwania wojsk są: udzielanie pomocy w przygotowaniu i budowie obiektów fortyfikacyjnych oraz w maskowaniu wojsk i obiektów.

7.5.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH

7078. Wojska chemiczne podczas przemieszczenia i rozmieszczenia wojsk realizują zadania w zakresie prowadzenia rozpoznania skażeń dróg marszu, rejonów przewidzianych do zajęcia przez wojska oraz likwidacji skutków użycia broni masowego rażenia.

7079. Pododdziały rozpoznania skażeń prowadzą rozpoznanie skażeń:

1) dróg marszu mających na celu wykrycie i oznaczenie skażonych odcinków dróg, ustalenie dróg obejścia lub najdogodniejszych kierunków pokonania terenu skażonego;
2) rejonów planowanych do rozmieszczenia wojsk (odpoczynków) oraz rejonów planowanych do prowadzenia całkowitej likwidacji skażeń;
3) w rejonach rozmieszczenia toksycznych środków przemysłowych.

7080. W rejonach rozmieszczania wojsk organizuje się i prowadzi obserwację i wykrywanie skażeń oraz alarmowanie wojsk o zagrożeniu.

7081. Całkowitą likwidację skażeń siłami pododdziałów likwidacji skażeń prowadzi się na punktach likwidacji skażeń organizowanych na drogach przemieszczenia wojsk lub w ich pobliżu, a także w rejonach wyładunku lub załadunku.

ROZDZIAŁ 8. DZIAŁANIA AEROMOBILNE

8.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

8000. Wprowadzenie:

1) działania aeromobilne są działaniami, w których wojska wraz z ich wyposażeniem wykonują manewr na polu walki przy użyciu statków powietrznych w celu zaangażowania się we wspólną walkę lądowo – powietrzną. Podstawą koncepcji tych działań jest użycie śmigłowców (samolotów) w celu zwiększenia siły ognia i ruchliwości pododdziałów wojsk lądowych, w ramach zintegrowanego systemu walki powietrzno – lądowej;
2) do prowadzenia działań aeromobilnych przeznaczone są wojska aeromobilne;
3) wojska aeromobilne to związki taktyczne, oddziały i pododdziały zdolne nie tylko do manewrowania w powietrzu, ale także do prowadzenia walki z powietrza oraz lądu i powietrza.
4) W skład wojsk aeromobilnych zaliczamy jednostki kawalerii powietrznej, powietrznodesantowe, desantowo-szturmowe i lotnictwa wojsk lądowych, które etatowo posiadają śmigłowce lub przydzielone na okres szkolenia i realizacji zadania statki powietrzne.

8.2. UŻYCIE SIŁ

8001. Wprowadzenie:

1) działania aeromobilne są integralną częścią walki lądowej, uzależnione od dokładnego i aktualnego rozpoznania. Wojska aeromobilne mogą działać w powiązaniu z innymi siłami lub niezależnie. Duże zagrożenie uderzeniami sił aeromobilnych może spowodować osłabienie potencjału przeciwnika przez zmuszenie go do wydzielenia większych sił do ochrony kluczowych obiektów i terenów położonych na tyłach, które są poza zasięgiem wojsk lądowych;
2) użycie wojsk aeromobilnych umożliwia dowódcom szybką reakcję na całej szerokości i głębokości ich obszaru (pasa, rejonu) odpowiedzialności, a zatem pomaga w przejęciu inicjatywy i uzyskaniu swobody działania. Wojska aeromobilne mogą pełnić również rolę wysoce mobilnego odwodu;
3) działania aeromobilne są zwykle przeprowadzane w niebronionym lub słabo bronionym przez przeciwnika terenie. Jednakże w wyjątkowych przypadkach

mogą być przeprowadzane w terenie silnie bronionym, ale tylko wówczas, jeżeli jest możliwe uzyskanie zaskoczenia;

4) do prowadzenia działań aeromobilnych niezbędne jest posiadanie przynajmniej lokalnej przewagi w powietrzu oraz sił i środków do obezwładnienia obrony przeciwlotniczej w rejonie działania lotnictwa.

8002. Cele działań aeromobilnych:

1) zasadniczym celem prowadzenia działań aeromobilnych jest zwiększenie możliwości bojowych wojsk lądowych, przez przeniesienie działań w głąb ugrupowania przeciwnika (tworzenie nowych ognisk walki) i wspieranie ich w przejęciu inicjatywy i uzyskaniu swobody działania;
2) działania aeromobilne mogą być przeprowadzane we wszystkich rodzajach działań. Ich szczegółowymi zadaniami są:
   a) opanowanie i utrzymanie kluczowego terenu,
   b) możliwość wykonania manewru pionowego,
   c) przeprowadzanie rajdów,
   d) prowadzenie działań rozpoznawczych,
   e) izolacja obszaru (rejonu) działań,
   f) wspieranie działań mających na celu zmylenie przeciwnika,
   g) przeciwdziałanie rozpoznaniu przeciwnika,
   h) wzmocnienie okrążonych sił.

8003. Możliwości.

Wojska aeromobilne zdolne są do:

1) ataku z dowolnego kierunku, uderzając na obiekty znajdujące się w trudnodostępnym terenie, przemieszczanie się nad przeszkodami i obejście pozycji przeciwnika w celu uzyskania zaskoczenia;
2) szybkiego rozmieszczania i przegrupowania, pozwalające na błyskawiczne wsparcie sił walczących na kluczowych pozycjach. Są zdolne do szybkiego rozśrodkowania się w celu zmniejszenia oddziaływania przeciwnika;
3) szybkiego wzmocnienia lub zluzowania walczących sił na dużych odległościach;
4) prowadzenie działań niezależnie od lądowych linii komunikacyjnych.

8004. Ograniczenia

Czynnikami ograniczającymi możliwości prowadzenia działań aeromobilnych są:

1) warunki meteorologiczne;
2) wrażliwość na ogień przeciwnika szczególnie w rejonie ześrodkowania i bezpośrednio po wylądowaniu;
3) wrażliwość na oddziaływanie obrony przeciwlotniczej i powietrznej przeciwnika w czasie przerzutu;
4) brak lokalnej przewagi w powietrzu;
5) rodzaj i ilość wspierających środków ogniowych i innego sprzętu, włączając pojazdy, które nie mogą być transportowane drogą powietrzną;
6) trudność w utrzymaniu ciągłości zapasów, włączając w to potrzebę szybkiego połączenia z siłami lądowymi lub bezpieczne zaopatrywanie drogą powietrzną;
7) dostępność uzyskania wsparcia lotniczego;
8) koordynację przestrzeni powietrznej.

8005. Przygotowanie

Wojska aeromobilne mogą być zorganizowane w:

1) związki taktyczne (oddziały), które posiadają organiczne śmigłowce (samoloty) w wystarczającej ilości do podjęcia działań aeromobilnych bez potrzeby wykorzystywania dodatkowych pododdziałów lotnictwa;
2) związki taktyczne (oddziały), które nie posiadają wystarczającej ilości własnych śmigłowców (samolotów) i dlatego też wymagają wsparcia.
3) związki taktyczne (oddziały), które nie posiadają śmigłowców (samolotów), lecz posiadają siły desantowe muszą mieć je przydzielane na okres wykonania zadania;
4) związki taktyczne (oddziały), które posiadają własne śmigłowce (samoloty), lecz nie posiadają sił desantowych i muszą mieć je przydzielone do wykonania zadania. Głównym przedmiotem do rozważenia w tym wypadku jest konieczność wspólnego szkolenia i treningów przed zaangażowaniem tych sił do działania.

8006. Planowanie

Działania aeromobilne są planowane w kolejności odwrotnej do ich wykonania. Planowanie to obejmuje:

1) plan działań na lądzie. Plan działań na lądzie zakłada użycie jednostek szturmowych, śmigłowców i samolotów realizujących CAS oraz jednostek wsparcia od momentu wylądowania w rejonie lub w pobliżu obiektu;

2) plan lądowania. Plan lądowania obejmuje wprowadzenie wojsk aeromobilnych w rejon obiektu w odpowiednim czasie, miejscu i kolejności tak, by wykonać plan działań na lądzie;
3) plan przegrupowania drogą powietrzną. Plan przegrupowania droga powietrzną składa się z wytyczonej trasy przelotu i tabel przegrupowania powietrznego. Zawiera także informacje dotyczące całego lotu, wysokości i prędkości, warunków pogodowych, zużycia paliwa, maksymalnego załadunku, taktycznego promienia działania i procedur związanych z kontrolą przestrzeni powietrznej, obroną przeciwlotniczą oraz wsparciem lotniczym;
4) plan załadunku. Plan załadunku określa rejon załadowania, dostarcza danych do jego ustalenia, kontroli, kolejność oraz zasady lądowania, a także porządek przemieszczania się pododdziałów, zapasów i sprzętu do rejonu załadunku;
5) plan przemieszczenia do rejonu załadunku. Ogólny plan działania precyzuje rejon ześrodkowania obszar kontroli oraz dostarcza wytycznych dotyczących przemieszczeń jednostek, zapasów i wymaganego sprzętu przed przeprowadzeniem działań aeromobilnych (załadunku);
6) plany dodatkowe:
   a) plany alternatywne i procedury spowodowane pogodą,
   b) procedury zestrzelonego śmigłowca,
   c) plany bojowego poszukiwania i ratownictwa,
   d) plany punktów i zasad spotkania,
   e) plan startów, lądowań i kontaktów ze statkami powietrznymi,
   f) plan wykorzystania statków powietrznych,
   g) plan wsparcia medycznego i procedury ewakuacyjne.

8007. Ugrupowanie:

1) ugrupowanie wojsk aeromobilnych jest to uszykowanie, rozmieszczenie oraz rozśrodkowanie sił środków odpowiednio do celu (koncepcji) działań. W skład ugrupowania wchodzą elementy rzutu powietrznego (bezpośrednio realizujące zadanie) i lądowego (zabezpieczającego). W zależności od rodzaju zadania mogą być tworzone doraźnie elementy ugrupowania wynikające ze specyfiki realizowanego zadania i możliwości posiadanego sprzętu i statków powietrznych;

2) skład sił aeromobilnych jest określany przez zadanie, zawiera elementy powietrzne i naziemne, w tym elementy wsparcia bojowego i zabezpieczenia logistycznego oraz odwód.
   a) Element powietrzn**y.** Głównym elementem powietrznym (lotniczym) są śmigłowce, które pochodzą z Lotnictwa Wojsk Lądowych i znajdują się w strukturze jednostki aeromobilnej oraz oddelegowane do wsparcia konkretnego zadania z lotnictwa SP. Element powietrzny (lotniczy) składa się ze śmigłowców rozpoznawczych i uzbrojonych, śmigłowców transportowych - przeznaczonych do przewozu wojsk, sprzętu i zaopatrzenia.
      1. śmigłowce rozpoznawcze - śmigłowce rozpoznawcze realizować będą rozpoznanie stref podjęcia, tras przelotu i dojazdu, rejonów celu i stref lądownia, mogą zostać również użyte do zwiększenia bezpieczeństwa elementów powietrznych i lądowych przez zapewnienie monitorowania działalności przeciwnika oraz pełnienie funkcji łącznikowych i Powietrznych Punktów Dowodzenia;
      2. śmigłowce uzbrojone - przydział śmigłowców uzbrojonych uzależniony jest od ich możliwości ogniowych i przeznaczenia, śmigłowce lekkie realizować będą ochronę śmigłowców transportowych podczas przelotu i w rejonie celu lub niszczenie lekkich sił przeciwnika w pobliżu stref lądowania; śmigłowce szturmowe realizować będą bezpośrednie wsparcie lotnicze w części głównej działań aeromobilnych lub podczas wsparcia, śmigłowce szturmowe mogą być użyte przeciwko różnego rodzaju zagrożeniom;
      3. śmigłowce transportowe - liczba śmigłowców transportowych zależy od czynników związanych z zadaniem, decydujące znaczenie mają takie jak: wielkość i skład elementu naziemnego, elementy które muszą zostać rozwinięte w pierwszej fali, wymagany promień działania oraz zagrożenia na trasie przelotu i w rejonie celu, śmigłowce transportowe mogą stanowić całość lub zostać zorganizowane w zależności od ich możliwości transportowych lub zadań.
   b) Element naziemny:
      1. element bojowy (pododdziały szturmowe i kawalerii powietrznej stanowią podstawową siłę ugrupowania wojsk aeromobilnych, który może być

powiększony o organiczne pododdziały. Uzbrojenie i wyposażenie musi być dostosowane do rodzaju zadania oraz możliwości transportowych śmigłowców);

2. elementy wsparcia bojowego - pododdziały artylerii, obrony przeciwlotniczej, wojsk inżynieryjnych i chemicznych realizujące wsparcie bojowe zdolne do przerzutu drogą powietrzną. Wsparcie bojowe jest nie tylko ograniczone przerzutem drogą powietrzną, ale może być zapewnione przez odpowiedni dobór rejonów rozmieszczenia i zasięg możliwy oddziaływania;
3. elementy zabezpieczenia logistycznego – to pododdziały i urządzenia logistyczne zabezpieczające potrzeby pozostałych rzutów zapewniające dostosowanie stosownie do potrzeb elementów lądowych i powietrznych metody dostaw, organizacja jednego lub więcej wysuniętych punktów uzbrojenia i tankowania w celu zapewnienia śmigłowcom wystarczającego zasięgu i zachowania gotowości podczas wykonywania zadań;
4. odwód - ze względów na możliwości manewrowe WA nie istnieje potrzeba posiadania dużych odwodów, zadanie odwodu może otrzymać jeden z elementów bojowych.

8.3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ

8008. Wprowadzenie:

1) działania aeromobilne prowadzone są przez związki taktyczne (ZT), oddziały (pododdziały) kawalerii powietrznej, desantowo-szturmowe i powietrzno-desantowe, zazwyczaj przerzucane przez śmigłowce. Z powodu ograniczeń możliwości udźwigu i liczby dostępnych śmigłowców, siły te będą dysponowały jedynie ograniczoną liczbą pojazdów naziemnych, w szczególności opancerzonych. Ich działanie powinno być wspierane przez uzbrojone śmigłowce i statki powietrzne realizujące bezpośrednie wsparcie lotnicze. Inne rodzaje śmigłowców mogą towarzyszyć pododdziałom po wylądowaniu i być wykorzystane do rozpoznania, transportu oraz jako jednostki zabezpieczenia logistycznego. Statki powietrzne lotnictwa taktycznego przez cały czas trwania działań realizują zadania zapewniające jego wykonanie;
2) etap przygotowawczy:

a) treningi i niezbędne ćwiczenia mające na celu zgranie wszystkich elementów wyznaczonych do realizacji działań aeromobilnych oraz przećwiczenia planowanego działania w wyznaczonym rejonie,
b) rozpoznanie powietrzne obszaru zainteresowania przez elementy rozpoznawcze wojsk aeromobilnych,
c) taktyczne rozpoznanie powietrzne,
d) analiza i wnioski dotyczące działań przeciwnika,
e) studium terenowe,
f) analiza prognoz pogody;

3) etap ześrodkowania:
a) ubezpieczenie i podział rejonu / strefy podjęcia,
b) wyznaczenie i ubezpieczenie tras naziemnych i lotniczych z rejonu wyjściowego do rejonu / strefy oczekiwania i podjęcia,
c) przegrupowanie (przelot do rejonu) do strefy oczekiwania i podjęcia w określonej kolejności i czasie naziemnych i lotniczych elementów ugrupowania aeromobilnego;

4) etap załadunku:
a) jednoczesne przybycie wyznaczonych pododdziałów i śmigłowców do wyznaczonych punktów podjęcia,
b) załadowanie pododdziałów i sprzętu na statki powietrzne zgodnie z przydzielonymi numerami śmigłowców,
c) przemieszczanie kolejnych pododdziałów do stref wyczekiwania,
d) formowanie ugrupowania powietrznego (fali) do punktu startu,
e) rozpoczęcie realizacji planów uderzeniowych z wykorzystaniem śmigłowców uzbrojonych i samolotów;

5) etap manewru powietrznego (od przekroczenia punktu startowego do punktu rozejścia):
a) lot po przydzielonych trasach lotniczych (podstawowe – zastępcze – powrotne) przez punkty identyfikacyjne (rozpoznawcze), punkty kontroli powietrznej, punkty kontrolne, w określonym czasie i wysokości,
b) sposób wykorzystania wysuniętych punktów tankowania i dozbrajania śmigłowców ;

6) etap lądowania (od punktu rozejścia do przyziemnienia):
a) wybór głównych i zapasowych stref lądowania,

b) identyfikacja punktów lądowania zgodnie z obowiązującymi procedurami,

c) użycie samolotów bezzałogowych,

d) przyjęcie ugrupowania do lądowania,

e) podejście i wyjście na kierunki,

f) ogniowe przygotowanie stref lądowania, bezpośrednie wsparcie lotnicze, walka elektroniczna, obezwładnienie obrony przeciwlotniczej, wykorzystanie śmigłowców uzbrojonych;

7) etap działań na lądzie:

a) identyfikacja celu ataku i udokładnienie zadań,

b) określenie i oznakowanie dostępnych punktów lądowania po określeniu odległości pomiędzy celem a strefą lądownia,

c) określenie dodatkowych przedsięwzięć niezbędnych do wykonania zadania,

d) ocena sił i środków do wykonania zadania dostępnych po wylądowaniu: organicznych wojsk, środków lotniczych, śmigłowców uzbrojonych, bezpośrednie wsparcie lotnicze, walka elektroniczna, obezwładnianie obrony przeciwlotniczej (nawiązanie współpracy z kontrolerem zadania lotniczego lub oficerem łącznikowym lotnictwa, itp.),

e) wykonanie zadania,

f) działanie po wykonaniu zadania (np: obrona, połączenie, wycofanie, podjęcie przez śmigłowce).

8009. Wykorzystanie sił wsparcia bojowego:

1) artyleria. Jeżeli pododdziały aeromobilne prowadzą działania w pobliżu wojsk własnych to są wspierane przez środki ogniowe, w których zasięgu się znajdują. Podczas prowadzenia działań w znacznych odległościach od sił własnych (głównych), w celu zwiększenia zasięgu ognia, wykonuje się przemieszczanie aeromobilnych pododdziałów artylerii do rejonów tymczasowych stanowisk ogniowych w celu towarzyszenia wojskom aeromobilnym;

2) lotnictwo. Bezpośrednie wsparcie lotnicze wojsk aeromobilnych realizowane jest w sytuacji, gdy zniszczenie lub obezwładnienie celu przez siły i środki będące w dyspozycji wojsk aeromobilnych jest niemożliwe;

3) śmigłowce. Wymagana liczba śmigłowców do działań aeromobilnych, jeżeli nie stanowi części sił, musi być przydzielona z innych jednostek. Przydział może być na cały okres działań lub na określone etapy;

4) obrona przeciwlotnicza. Środki obrony przeciwlotniczej są zazwyczaj rozmieszczane wraz z głównymi elementami ugrupowania bojowego;
5) wojska inżynieryjne. Dowódca wojsk aeromobilnych upewnia się, że wysiłek wojsk inżynieryjnych jest zintegrowany z planem działania oraz planem wsparcia. Środki zabezpieczenia inżynieryjnego działają na korzyść wojsk pierwszego rzutu głównie w celu wsparcia wojsk wykonujących manewr, zabezpieczając im rejony lądowania i mobilność. W czasie obrony zapewniają ograniczenie manewru wojsk przeciwnika oraz zwiększają skuteczność użycia środków przeciwpancernych;
6) środki walki elektronicznej. Rozpoznanie elektroniczne będzie ważne w każdej fazie działań, a zakłócanie będzie szczególnie ważne podczas przelotu i lądowania. Wsparcie środkami walki elektronicznej może być osiągnięte przez użycie:
   a) grupy wsparcia niższego szczebla, które mogą towarzyszyć czołowym elementom szturmującym,
   b) środków walki elektronicznej oraz personelu, który przetransportowany śmigłowcami może być wykorzystany w pierwszej fazie działań
   c) wsparcie środkami walki elektronicznej z powietrza, które może być użyte przez wyspecjalizowane statki powietrzne. W szczególności może być ukierunkowane na obezwładnienie obrony powietrznej przeciwnika.
7) wojska chemiczne w działaniach aeromobilnych wykorzystuje się w celu wsparcia obrony przed bronią masowego rażenia w rejonach bazowania śmigłowców, przez organizację systemu obserwacji i wykrywania skażeń oraz likwidację skażeń w zależności od potrzeb i przyjętych przez dowódcę priorytetów. Całkowitą likwidację skażeń stanów osobowych i sprzętu siłami pododdziałów likwidacji skażeń organizuje się w rejonach ześrodkowania lub załadunku wojsk aeromobilnych.

8010. Dowodzenie w działaniach aeromobilnych.

1) Odpowiedzialność.
   a) dowódca wojsk aeromobilnych. Dowódcą jest dowódca sił naziemnych, który odpowiada za organizację i prowadzenie działań. Specyfika jego działań obejmuje:
      1. dowodzenie elementami powietrznymi i naziemnymi;
      2. bezpieczeństwo jednostek powietrznych znajdujących się na ziemi;

3. koordynację działań z elementami obrony przeciwlotniczej;

b) koordynator zadania śmigłowcowego (lotniczego). Podlega i doradza dowódcy wojsk aeromobilnych. Do jego zadań należy:
   1. kontrola elementów ugrupowania śmigłowców;
   2. zapewnienie współdziałania elementów śmigłowców z wojskami przemieszczającymi się;
   3. pomoc w przygotowaniu planów i zadań dla wojsk;
   4. prowadzenie kalkulacji;
   5. przedstawianie dowódcy sił aeromobilnych wymagań zabezpieczenia logistycznego elementów powietrznych;

c) dowódca sił przemieszczanych. Jest dowódcą jednostki naziemnej i podlega dowódcy wojsk aeromobilnych.

d) Dowódca jednostki lotnictwa wojsk lądowych. Dowodzi jednostkami lotnictwa wojsk lądowych i podlega koordynatorowi zadania śmigłowcowego (lotniczego).

8011. Koordynacja działań aeromobilnych.

1) Jednostki naziemne:
   a) jeżeli działanie jest prowadzone w w pasie działania lub w sąsiedztwie koordynacja działań polegać będzie na: wymianie informacji, określeniu planowanego wsparcia ogniowego, rozmieszczeniu środków kontroli ognia i rozpoznania;
   b) jeżeli działanie jest prowadzone w sąsiedztwie innych jednostek własnych koordynacja działań polegać będzie na: ustaleniu priorytetów dotyczących dowodzenia.

8.4. DZIAŁANIA POWIETRZNODESANTOWE

8.4.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

8012. Wprowadzenie:

1) Działania powietrznodesantowe to wykonanie określonych zadań przez Wojska Powietrznodesantowe (WPD) po ich wylądowaniu w określonym rejonie wynikającym z celu działania.
2) Siły i środki wojsk powietrznodesantowych przerzucane w rejon wykonania zadania tworzą desant; pozostałe elementy nie przewidywane do przerzutu

w czasie prowadzenia działań tworzą tyły. Przedsięwzięcia organizacyjne i techniczne związanych z przerzutem wojsk, nazywa się desantowaniem.

3) Zasadniczym sposobem przerzutu desantu jest zrzut żołnierzy, sprzętu i środków materiałowych z wykorzystaniem spadochronów. Ponadto siły, sprzęt i środki materiałowe WPD mogą być dostarczone w rejon działania na pokładach lądujących statków powietrznych oraz drogą wodną. Rodzaj stosowanych środków transportu powietrznego oraz sposób przerzutu jest uzależniony od zadania, warunków jego wykonania oraz składu i wyposażenia desantu.
4) Działania powietrznodesantowe mogą być prowadzone we wszystkich rodzajach walki, na każdym poziomie dowodzenia (strategiczny, operacyjny, taktyczny) oraz w dowolnym rejonie geograficznym.

8.4.2. UŻYCIE SIŁ

8013. Założenia ogólne:

1) WPD to etatowe siły wyszkolone i wyposażone do wykonania określonych zadań po desantowaniu sposobem spadochronowym.
2) WPD przeznaczone są głównie do wykonywania działań na obiekty położone w głębi ugrupowania przeciwnika.
3) WPD mogą prowadzić działania samodzielnie lub we współdziałaniu z innymi siłami.
4) Celem działań powietrznodesantowych jest wyzwolenie ruchu wojsk własnych oraz dezorganizacja działań przeciwnika zwłaszcza w jego obszarze tyłowym, głównie poprzez wiązanie walką odwodów przeciwnika oraz obniżanie jego potencjału bojowego.
5) Działania powietrznodesantowe nadają dynamiczny charakter działaniom bojowym oraz zwiększają ich rozmach przestrzenny.
6) Skuteczność działań powietrznodesantowych zależy w dużej mierze od uzyskania zaskoczenia, co do miejsca, czasu i sposobu użycia desantu.
7) Warunkiem umożliwiającym przeprowadzenie działań powietrznodesantowych jest uzyskanie lokalnej przewagi w powietrzu.
8) Jednostki powietrznodesantowe mogą być również użyte w działaniach stabilizacyjnych, a zwłaszcza w celu rozdzielenia spornych stron, opanowania

ważnych obiektów, wzmocnienia sił stabilizacyjnych, demonstracji siły lub prewencyjnego rozmieszczenia sił.

9) WPD mogą być wykorzystywane w sytuacjach kryzysowych, zwłaszcza, gdy istnieje potrzeba dostarczanie sił i środków metodą zrzutu spadochronowego. WPD są specjalnie predysponowane do prowadzenia operacji ewakuacji (osób) niezaangażowanych (OEN), szczególnie, gdy wymaga to użycia siły.

8014. Zadania:

1) Zadania WPD wynikają z ich przeznaczenia, celu działań oraz możliwości bojowych.
2) Podstawowym zadaniem WPD jest opanowanie i utrzymanie obiektów (zwłaszcza lotnisk i lądowisk) lub rubieży.

   Ponadto jednostki powietrznodesantowe mogą być użyte do:

   a) niszczenia obiektów,
   b) izolowania rejonów,
   c) opóźniania (blokowania) podejścia sił przeciwnika,
   d) osłony skrzydeł lub prawdopodobnych kierunków podejścia przeciwnika,
   e) wzmacniania sił własnych znajdujących się w okrążeniu,
   f) demonstracji siły,
   g) OEN i innych operacji ewakuacji i ratowniczych,
   h) likwidacji skutków klęsk żywiołowych i niesienia pomocy humanitarnej,
   i) wsparcia działań stabilizacyjnych w zakresie, który umożliwiają posiadane siły i środki.
3) WPD muszą być przygotowane do przejścia z każdego realizowanego zadania do działań nieregularnych, które będą działaniami wymuszonymi wynikającymi z braku możliwości podjęcia i ewakuacji wojsk, gdy operacja nie odniesie zamierzonego celu.

8015. Możliwości WPD:

1) Wykonywanie niespodziewanych uderzeń na obiekty w głębi ugrupowania przeciwnika.
2) Prowadzenie działań w izolacji od wojsk własnych.
3) Prowadzenie działań w trudnych warunkach terenowych i klimatycznych oraz omijanie wszelkich przeszkód terenowych w drodze do wykonania zadania.
4) Szybkie ześrodkowanie sił w określonym miejscu i czasie.

5) Rozśrodkowanie sił i przejście do innego rodzaju działań w celu zmniejszenia skutków uderzeń przeciwnika.

8016. Działania powietrznodesantowe mogą być ograniczone przez:

1) Niekorzystne warunki pogodowe.
2) Liczbę i możliwości środków transportu powietrznego.
3) Możliwości ogniowe przeciwnika.
4) Niepełne rozpoznanie rejonu użycia desantu i trasy jego przelotu, oraz niewłaściwe obezwładnienie środków OPL przeciwnika na trasie przelotu i w rejonie desantowania.
5) Możliwości wsparcia ogniowego.
6) Utrudnione zaopatrzenie w środki bojowe i materiałowe realizowane drogą powietrzną.
7) Niepełne możliwości, lub zupełny brak możliwości, prowadzenia ewakuacji medycznej.
8) Liczbę i możliwości dostępnych po desantowaniu środków transportu naziemnego.

8017. Przygotowanie:

1) Przygotowanie działań powietrznodesantowych polega na:
   a) przygotowanie działań jest uzależnione od planowania użycia desantu przez dowództwo związku operacyjnego (taktycznego) na korzyść, którego desant wykonuje zadanie,
   b) z uwagi na możliwości zmian w sytuacji, konkretyzacja zadań może nastąpić na krótko przed rozpoczęciem desantowania,
   c) zadania realizuje się we współdziałaniu z jednostkami lądowymi idącymi na połączenie oraz z siłami wykonującymi zadania na korzyść desantu,
   d) planowanie działań powietrznodesantowych jest scentralizowane, natomiast wykonanie planu zdecentralizowane, wymagające dużej samodzielności oddziałów i pododdziałów,
   e) planowanie przerzutu jest realizowane przez organizatora desantowania, którym jest dowódca działań powietrznodesantowych posiadający przeznaczone do tego struktury, przy koordynacji z elementami zabezpieczającymi desantowanie ze szczebla nadrzędnego i Sił Powietrznych.

2) Planowanie realizuje się w odwrotnej kolejności do ich realnego przebiegu, opracowując następujące dokumenty, specyficzne dla tego rodzaju działań:
   a) Rozkaz Organizacyjny do Desantowania (ROD) określający sposób przeprowadzenia i zabezpieczenia desantowania od załadowania na pokłady statków powietrznych do lądowania. W skład ROD wchodzą trzy zasadnicze załączniki:
   b) Plan Załadowania, w którym określa się Rejony Załadowania na Lotnisku (RZL) dla desantowanych sił i środków oraz czas i kolejność ich załadowania do poszczególnych statków powietrznych (wykonuje dowódca działań powietrzno-desantowych).
   c) Plan Przelotu, w którym określa się: trasę i profil przelotu, ugrupowanie statków powietrznych do zrzutu, czas, kolejności parametry zrzutu (prędkość, wysokość, system, punkty) dla poszczególnych grup i statków powietrznych i inne ustalenia koordynacyjne w zakresie przelotu. Plan Przelotu wykonuje dowódca działań powietrznodesantowych i uzgadnia go z jednostką lotniczą zabezpieczającą desantowanie.

      Plan Lądowania, w którym określa się kolejność i czas lądowania sił i środków na każdym zrzutowisku głównym oraz lokalizację rejonów zbiórek po desantowaniu dla poszczególnych elementów ugrupowania desantu. ROD, w zakresie odpowiednim do szczebla dowodzenia, stanowi załącznik do Rozkazu Bojowego.
   d) Plany Lądowania wykonują:
      1. dowódcy batalionowych grup powietrznodesantowych (samodzielnych kompanijnych / równorzędnych) dla tych grup;
      2. dowódca działań powietrznodesantowych dla pozostałych elementów ugrupowania bezpośrednio mu podległych.

8018. Ugrupowanie:
1) Siły i środki WPD podczas wykonywania zadania bojowego mogą być podzielone na rzuty zależnie od sposobu dotarcia w rejon działania:
   a) rzut spadochronowy: siły i środki zrzucane w rejon działania ze spadochronami,
   b) rzut lądujący: siły i środki przerzucane w rejon działania na pokładach lądujących statków powietrznych,

c) rzut morski: siły i środki przerzucane w rejon działania drogą wodną - zasadniczo pododdziały rozpoznawcze i zabezpieczenia desantowania.

Rzuty: spadochronowy, lądujący i morski stanowią desant.

2) Siły i środki nie przewidywane do desantowania tworzą tyły.
3) Ugrupowanie bojowe desantu jest to uszykowanie i rozmieszczenie sił i środków odpowiednio do celu i koncepcji ich prowadzenia. Desant jest zwykle ugrupowany w jeden rzut z odwodami.
4) W skład pierwszego rzutu desantu wchodzą:
   a) elementy rozpoznawcze,
   b) elementy zabezpieczenia desantowania,
   c) batalionowe lub kompanijne Grupy Powietrznodesantowe (GPD), w zależności od charakteru zadania wzmocnione wydzielonymi siłami pododdziałów rodzajów wojsk,
   d) pododdziały rodzajów wojsk,
   e) taktyczne zespoły kontroli obszaru powietrznego,
   f) wydzielone siły i środki z pododdziałów zabezpieczenia logistycznego i medycznego,
   g) Stanowisko Dowodzenia (SD) lub Punkt Dowódczo-Obserwacyjny (PDO).
5) W skład odwodów wchodzą:
   a) pododdział szturmowy (pododdziały szturmowe) samodzielne lub wzmocniony (wzmocnione) jako GPD; może to być również batalion powietrznodesantowy,
   b) pododdziały rodzajów wojsk lub wydzielone z nich siły,
   c) niezbędne siły pododdziałów zabezpieczenia logistycznego i medycznego.
6) W ramach pierwszego rzutu i odwodu desantu, w zależności od koncepcji prowadzenia działań, tworzy się grupy zadaniowe na czas wykonania konkretnych zadań. Specyficznymi grupami zadaniowymi, które mogą wchodzić w skład desantu są:
   a) Połączona Grupa Awangardowa (PGA) – organizowana podczas opanowania lotniska,
   b) Grupa Opanowania Zrzutowiska (GOZ) – organizowana podczas opanowania zrzutowiska.
7) W skład ugrupowania tyłów wchodzą:
   a) pozostałości oddziałów/pododdziałów nie przewidywane do desantowania,

b) stanowisko dowodzenia,

c) Grupa Wsparcia Logistycznego (GWL),

d) Grupa Wsparcia Medycznego (GWM),

e) Grupa Zabezpieczenia Zrzutu (GZZ),

f) Czołówka Logistyczna (CzL).

8) Skład i struktury poszczególnych elementów ugrupowania określa się zależnie od zadania taktycznego, warunków desantowania, ilości posiadanych statków powietrznych oraz planowanego systemu wsparcia desantowanych sił. Poszczególne elementy ugrupowania mogą występować w określonych fazach i etapach działań.

8.4.2. PROWADZANIE DZIAŁAŃ

8019. Organizacja działań:

1) Działania powietrznodesantowe dzielą się na cztery powiązane ze sobą fazy:

a) Faza I – Przygotowanie, które obejmuje czynności od otrzymania zadania do chwili osiągnięcia przez desant lotnisk załadowania.

b) Faza II – Desantowanie. Ta faza rozpoczyna się od zajęcia przez desant RZL, a kończy w chwili odtworzenia ugrupowania po lądowaniu w RZD. Faza dzieli się na trzy etapy:

Etap I – Załadowanie – od zajęcia RZL do startu statków powietrznych na przelot do desantowania,

Etap II – Przelot – od startu statków powietrznych do rozpoczęcia zrzutu,

Etap III– Lądowanie – od rozpoczęcia zrzutu do zajęcia przez poszczególne elementy ugrupowania rejonów zbiórek i osiągnięciu w nich gotowości do wykonania zadania taktycznego na lądzie lub przystąpienia do walki o opanowanie zrzutowiska (bez zajmowania RZD).

c) Faza III – Realizacja zadania taktycznego na lądzie, która trwa od momentu osiągnięcia przez desant gotowości w rejonach zbiórek do czasu wykonania otrzymanego zadania. Faza ta składa się zasadniczo z dwóch etapów:

Etap I – Walka o opanowanie zrzutowiska (w przypadku spodziewanej obecności przeciwnika w rejonie zrzutowiska),

Etap II – Wykonanie zadania taktycznego na lądzie. W przypadku desantowania w kolejnych rejsach, etapy mogą być realizowane niezależnie dla każdego rejsu.

d) Faza IV – Działania kolejne, które wynikają z rozwoju sytuacji obejmują:

- utrzymanie obiektów,
- połączenie z wojskami własnymi,
- opanowanie i utrzymanie rejonu podjęcia,
- ewakuację,
- przejście do działań nieregularnych, jako działanie wymuszone, gdy nie jest możliwe połączenie.

2) Różne fazy mogą być realizowane równocześnie dla różnych elementów ugrupowania i rejsów.

8020. Zasadniczy sposób wykonania zadania:

1) Działania powietrznodesantowe z reguły rozpoczyna dostarczenie w rejon działania elementów zabezpieczenia desantowania i elementów rozpoznawczych dowódcy działań powietrznodesantowych z zadaniem rozpoznania zrzutowisk głównych i zapasowych, rejonów wykonania zadania taktycznego na lądzie oraz rejonów rozmieszczenia odwodów i innych elementów przeciwnika mogących mieć wpływ na działanie desantu.
2) Lądowanie sił głównych poprzedza Ogniowe Przygotowanie Desantowania (OPD), w czasie którego należy obezwładnić cele wchodzące w skład:
   a) systemu wykrywania celów powietrznych i naprowadzania lotnictwa przeciwnika,
   b) systemu obrony przeciwlotniczej przeciwnika na trasie przelotu,
   c) obiekty przeciwnika, szczególnie jego środki obrony przeciwlotniczej w rejonie desantowania,
   d) odwodów przeciwnika, które mogą być użyte bezpośrednio po wylądowaniu desantu powietrznego,
   e) obiektów ataku desantu jeżeli jest to zgodne z planem działania na lądzie. W OPD biorą udział siły i środki lotnictwa oraz artyleria w zakresie umożliwiającym wykorzystanie jej zasięgu.OPD zabezpiecza wyższy przełożony.

3) Desantowanie sił głównych odbywa się po osiągnięciu przewagi w powietrzu, zakończeniu OPD w rejonie zrzutowisk oraz uszczegółowieniu sytuacji przez wcześniej działające elementy rozpoznawcze i zabezpieczenia desantowania. Wyboru zrzutowisk dokonuje dowódca działań powietrznodesantowych. Należy dążyć do desantowania sił głównych w jednym rejsie statków powietrznych, przez co osiągane jest maksymalne zaskoczenie przy równoczesnym zmasowaniu sił. Ugrupowanie lotnicze w czasie przelotu może być podzielone na grupy zależnie od potrzeb. Ugrupowanie lotnicze na czas zrzutu określa dowódca działań powietrznodesantowych wraz z dowódcą lotnictwa, tak aby zapewnić jak najkrótszy czas zrzutu i przebywania statków powietrznych w rejonie desantowania.
4) W przypadku desantowania na zrzutowisko w pobliżu którego przewidywane jest wystąpienie sił przeciwnika, zabezpieczenie przed jego oddziaływaniem realizują pododdziały (GOZ) desantowane z pierwszej grupy statków powietrznych (walka o opanowanie zrzutowiska). Bezpośrednio po zrzucie pododdziały te wychodzą na prawdopodobne kierunki podejścia sił przeciwnika, izolując i zabezpieczając rejon desantowania. Wynikiem tych działań jest utworzenie przyczółka desantowego (linia obrony pododdziałów ubezpieczających lądowanie sił głównych).
5) Lądowanie kolejnych sił z reguły rozpoczyna zrzut platform i zasobników, po czym desantowane są pozostałe elementy w kolejności wynikającej z Tabeli Desantowania.
6) Działanie sił głównych obejmuje:
    a) marsz do obiektu,
    b) atak, opanowanie lub zniszczenie obiektu,
    c) organizację obrony opanowanego obiektu lub wycofanie się po jego zniszczeniu,
    d) wykonywanie innych zadań do czasu połączenia się z wojskami własnymi.
7) Podczas działania sił głównych należy przewidywać zrzuty materiałowe zapewniające ciągłość zaopatrzenia w środki walki i zabezpieczenia w czasie walki oraz zmiany położenia.
8) O powodzeniu realizacji zadania przez siły główne decydują:

a) zapewnienie dużej swobody działania dowódcom elementów ugrupowania bojowego co do sposobu wykonania zadań,
b) podjęcie walki nawet w przypadku nie w pełni wyjaśnionej sytuacji bojowej,
c) posiadanie odwodów, w celu szybkiej likwidacji sytuacji kryzysowej lub wykorzystania powodzenia.

Odwody zależnie od sytuacji mogą być desantowane: z pierwszym rzutem, w określonym czasie po pierwszym rzucie lub pozostawać w gotowości na lotnisku załadowania do przerzutu na sygnał.

8021. Rozpoznanie i walka radioelektroniczna:

1) WPD posiadają organiczne pododdziały przeznaczone do prowadzenia rozpoznania na korzyść wojsk własnych.
2) Pododdziały rozpoznawcze podporządkowane dowódcy działań powietrznodesantowych działają z zadaniem potwierdzenia i uściślenia informacji rozpoznawczych posiadanych w fazie planowania. W czasie działań, na bieżąco prowadzą pozyskiwanie informacji o podchodzących odwodach przeciwnika i sytuacji do wykonania kolejnych zadań.
3) Gdy wymaga tego sytuacja, pododdziały rozpoznawcze mogą realizować zadania o charakterze dywersyjnym lub pozornym.
4) Za rozpoznanie zrzutowisk / lądowisk i rejonów zbiórek odpowiedzialne są pododdziały zabezpieczenia desantowania podporządkowane dowódcy działań powietrznodesantowych.
5) Pododdziały rozpoznawcze z oddziałów wykonują zadania na korzyść oddziału w odległości zasadniczo do 7 km przed jego ugrupowaniem.
6) Specyficznym elementem rozpoznawczym w WPD są struktury meteorologiczne, zapewniające dowódcom dane do podjęcia decyzji w zakresie możliwości desantowania oraz prowadzenia działań w skrajnych warunkach klimatycznych.
7) Elementy walki elektronicznej wyższego przełożonego wspierające działania powietrznodesantowe, zapewniają obezwładnienie obrony przeciwlotniczej przeciwnika, izolacje i zmniejszanie możliwości reagowania przeciwnika.

   Na szczeblu ZT WPD (oddziału) może być realizowana - ze względu na brak specjalistycznych sił i środków WE - jedynie obrona elektroniczna

w powiązaniu z niszczeniem (rażeniem) ogniowym środków RE wykrytych przez elementy rozpoznania ogólnowojskowego oraz rodzajów wojsk.

8022. Wsparcie bojowe wojsk:

1) Artyleria:

Wsparcie wojsk powietrznodesantowych przez środki artyleryjskie strzelające ogniem pośrednim oraz półpośrednim, jest w dużym stopniu ograniczone możliwościami transportu powietrznego. Podczas przygotowywania się do desantowania oraz w trakcie przerzutu w rejon desantowania, wsparcie ogniowe prowadzą pododdziały artylerii przełożonego. W niektórych sytuacjach wsparcie ogniowe może być realizowane przez artylerię dalekiego zasięgu. W takiej sytuacji zespoły koordynacji wsparcia ogniowego (zespoły łącznikowe) muszą być włączone w skład WPD. Organiczne pododdziały artylerii naziemnej WPD mają ograniczoną mobilność po desantowaniu ze względu na brak możliwości przerzutu odpowiedniej ilości środków ciągu. W związku z tym powinny być desantowane tak, aby już z rejonu zrzutowiska mogły zapewnić wsparcie ogniowe pododdziałów szturmowych wykonujących zadanie taktyczne na lądzie. Zasadniczym wyposażeniem artyleryjskim WPD są środki przeciwpancerne, które decydować mogą o sukcesie w czasie prowadzenia działań na lądzie.

2) Lotnictwo wojsk lądowych i bezpośrednie wsparcie ogniowe:

W sytuacjach, gdy wsparcie pośrednie działań powietrzno-desantowych nie jest możliwe, wsparcie ogniowe musi być zapewnione przez bezpośrednie wsparcie lotnicze lub śmigłowce uzbrojone.

Wsparcie przez śmigłowce może być wykorzystane tylko wtedy, gdy rejon działania desantu znajduje się w zasięgu śmigłowców. W takim przypadku śmigłowce mogą być używane w dowolnym czasie do rozpoznania, walki radioelektronicznej, wsparcia ogniowego, dowodzenia, zabezpieczenia logistycznego i ewakuacji.

Naprowadzanie lotnictwa na cele realizowane jest przez etatowe TZKOP lub, w odniesieniu do śmigłowców bojowych, przeszkolonych żołnierzy. Wysunięci Nawigatorzy Naprowadzania Lotnictwa (WNNL), wydzielani z TZKOP, mogą działać na korzyść kompanijnych lub batalionowych GPD.

Specyfiką działania WNNL w WPD jest zasadniczo ich piesze przemieszczanie w głębi ugrupowania przeciwnika. Do naprowadzania

lotnictwa na cele, WNNL będą wykorzystywać środki przenośne, przystosowane do zrzutu. WNNL mogą, zależnie od sytuacji, wchodzić w skład GOZ oraz elementów desantowanych przed siłami głównymi, a w tym PGA.

3) Obrona przeciwlotnicza:

Obronę przeciwlotniczą desantu w rejonach wyjściowych (wyczekiwania) i załadowania desantu (RW, RWK i RZL) realizują organiczne pododdziały przeciwlotnicze we współdziałaniu z wojskami OPL SP (siły osłony bazy) oraz wojskami OPL WL rozmieszczonych w tym rejonie.

Osłonę przelotu desantu zapewnia przełożony poprzez koordynację działań wojsk OPL znajdujących się (rozmieszczonych) na trasie przelotu desantu, Sił Powietrznych oraz Lotnictwa Wojsk Lądowych. Pododdziały przeciwlotnicze, działające w składzie desantu desantują się na opanowane zrzutowiska organizując rozpoznanie przeciwnika powietrznego i w zaplanowanym czasie są wprowadzane w rejon działania realizując osłonę sił desantu. Dalsze działania pododdziały przeciwlotnicze prowadzą zgodnie z zadaniami otrzymanymi od dowódcy desantu. Niezależnie od wykonywanych zadań osłony na rzecz GPD pododdziały przeciwlotnicze prowadzą osłonę opanowanych lotnisk i zrzutowisk, na których są planowane oraz przyjmowane zrzuty i zaopatrzenie.

Specyfiką WPD jest wykorzystywanie artylerii przeciwlotniczej do zwalczania celów naziemnych, jako jednego z zasadniczych środków z uwagi na siłę rażenia i ograniczone wsparcie etatową artylerią naziemną.

4) Wojska inżynieryjne:

Skład i wyposażenie użytych pododdziałów inżynieryjnych WPD jest ściśle związany z realizowanym zadaniem taktycznym przez siły główne.

Główny zadaniem pododdziałów inżynieryjnych w działaniach WPD będzie rozpoznanie inżynieryjne terenu pod względem zaminowania oraz mobilności sił własnych. Inne zadania realizowane przez pododdziały inżynieryjne w toku walki to rozpoznanie obiektów hydrotechnicznych, węzłów komunikacyjnych i infrastruktury drogowej, przedsięwzięcia z zakresu maskowania, niszczenie obiektów. Podczas opanowania lotnisk elementy inżynieryjne przygotowują poprzez bieżące naprawy pasy startowe do przyjęcia rzutu lądującego.

5) Wojska chemiczne:

Organiczne pododdziały wojsk chemicznych WPD nieplanowane do desantowania w fazie przygotowania będą organizować obserwację i likwidację skażeń. Jeżeli pododdziały te wchodzą w skład desantu obronę przed bronią masowego rażenia w RW, RWK i na lotnisku zabezpiecza przełożony. Desantowane pododdziały wojsk chemicznych w rejonie zrzutowiska, a następnie w rejonie działań będą wykorzystywane do prowadzenia rozpoznania skażeń chemicznych, promieniotwórczych oraz zdarzeń typu ROTA na korzyść działających wojsk.

6) Zabezpieczenie spadochronowo-desantowe:

Realizowane jest przez etatowy pododdział zabezpieczenia desantowania dowódcy ZT WPD.W fazie przygotowania pododdziały zabezpieczenia rozwijają się w pobliżu lotnisk lub bezpośrednio na nich z zadaniem przygotowania spadochronów osobowych oraz platform desantowych i zasobników towarowych zgodnie z realizowanymi zadaniami. Sprzęt i środki materiałowe przewidywane do desantowania są dostarczone przez siły i środki rzutu tyłowego poszczególnych oddziałów / pododdziałów. Platformy i zasobniki po przygotowaniu zostają załadowane na pokłady statków powietrznych zgodnie z Tabelą Desantowania. Ponadto pododdziały zabezpieczenia rozpoznają, przygotowują i oznakowują rejony załadowania na lotnisku. Po desantowaniu sił głównych, tworzona jest Grupa Zabezpieczenia Zrzutu (GZZ). W skład grupy wchodzą dotychczas rozwinięte pododdziały zabezpieczenia desantowania oraz inne niezbędne sił i środki tyłów. Zadaniem GZZ jest przygotowywanie kolejnych zrzutów materiałowych lub osobowych zależnie od sytuacji wynikłej w toku prowadzonych działań.

8023. Dowodzenie i koordynacja w działaniach powietrzno – desantowych.

1) W działaniach powietrzno – desantowych niezbędna jest jedność dowodzenia, ponieważ są to działania połączone i potrzeba jest centralizacji dowodzenia.
2) Dla przygotowania i prowadzenia działań powietrzno – desantowych angażujących duże formacje tworzy się powietrzno – desantową grupę operacyjną.
3) Podczas fazy przerzutu drogą powietrzną obowiązek dowodzenia siłami powietrznymi oraz lądowymi spoczywa na dowódcy jednostki powietrznej.

4) Do koordynacji działań wystawia się oficerów łącznikowych na wszystkich szczeblach dowodzenia.
5) Po wylądowaniu do łączności wykorzystuje się środki łączności przenośne. Retransmisja przez radiostacje pokładowe statku powietrznego będą odgrywać główną rolę w zapewnieniu łączności z siłami głównymi.

ROZDZIAŁ 9. DZIAŁANIE W SPECYFICZNYCH ŚRODOWISKACH WALKI

9000. Wprowadzenie

1) Specyficznymi środowiskami walki określamy obszar i otoczenie, które ze względu na ukształtowanie i pokrycie terenu oraz warunki klimatyczne i pory doby w istotny sposób wpływają na możliwości przygotowania i prowadzenia walki.
2) Do specyficznych środowisk walki zaliczamy: teren zurbanizowany, teren lesisty, teren górzysty, wybrzeże morskie, warunki ograniczonej widoczności, teren pustynny i warunki ekstremalnie gorące oraz warunki niskich temperatur.
3) Warunki specyficzne rzadko występują w jednolitej formie, jednocześnie dodatkowo zwiększają trudności w prowadzeniu działań. Najczęściej będą się one przeplatać.
4) Specyficzne środowiska walki sprzyjają działaniom obronnym, a ograniczają możliwości prowadzenia natarcia.
5) Gdy obszar o specyficznych warunkach jest broniony, bardziej uzasadnione może być jego obejście lub okrążenie niż atakowanie. W celu szybkiego pokonania tych obszarów, izolowania broniących się tam wojsk, należy wykonywać manewr drogą powietrzną.
6) Pododdziały będą mogły zwykle prowadzić działania obronne w znacznie większych rejonach niż w warunkach normalnych. W rejonach obrony mogą występować odcinki wymagające dozorowania i patrolowania. „Rozrzedzone” ugrupowanie bojowe zwiększa zagrożenie oddziaływaniem oddziałów obejścia na skrzydła i tyły broniących się lub nacierających wojsk.
7) Działania bojowe będą prowadzone zazwyczaj na samodzielnych kierunkach, niekiedy znacznie od siebie oddalonych. Większość działań w tych obszarach będą prowadzić pododdziały Wojsk Lądowych (w ugrupowaniu pieszym). Czołgi, bojowe wozy piechoty (transportery opancerzone) oraz środki wsparcia najczęściej będą użyte w sposób zdecentralizowany. Stosowanie jednorodnych pododdziałów zmechanizowanych i pancernych powinno być ostatecznością. Dominować powinny doraźnie tworzone zgrupowania taktyczne (Taktyczne Grupy Bojowe).

8) Istotne w prowadzeniu obrony jest wykonywanie zwrotów zaczepnych nawet na bardzo niskim szczeblu.
9) Działania w specyficznych środowiskach walki wymagają wszechstronnego zabezpieczenia bojowego.
10) Cechą charakterystyczną działań w specyficznych środowiskach walki będzie konieczność prowadzenia manewru siłami i środkami, dostarczenia zaopatrzenia oraz ewakuacji technicznej i medycznej z wykorzystaniem niewielkiej liczby dróg, niskie tempo i ogniskowy charakter działań.

9.1. DZIAŁANIE W TERENIE ZURBANIZOWANYM

9001. Wprowadzenie

Teren zurbanizowany to wycinek obszaru powierzchni ziemi, którego ponad 50 % pokrycia stanowią miasta, osiedla typu miejskiego (posiadają charakter miejski), obiekty przemysłowe oraz występująca w nich infrastruktura. Teren ten rozrasta się i tym samym zwiększa się jego znaczenie w prowadzeniu działań. W planowaniu i prowadzeniu walki w terenie zurbanizowanym rozważone musi być oddziaływanie na ludność cywilną. Dlatego należy brać pod uwagę postanowienia Protokołu Genewskiego, szczególnie te jego aspekty, które dotyczą ludności cywilnej i odpowiedzialności za ochronę dóbr kultury narodowej.

9002. Uwarunkowania działań:

1) koncepcja:
   a) teren zurbanizowany zawiera w sobie zazwyczaj ważne węzły komunikacyjne, niejednokrotnie stanowiące podstawę organizacji przemieszczania wojsk. Mimo mobilności sił, zachodzi potrzeba ich utrzymania jako osi przemieszczania wojsk zarówno własnych jak i przeciwnika, mających decydujące znaczenie. Ponadto z uwagi na zlokalizowane tam ośrodki administracyjne i przemysłowe mogą stanowić obszary o szczególnym znaczeniu dla przeciwnika,
   b) niszczący skutek ognia może uczynić z terenu zurbanizowanego ważną przeszkodę dezorganizującą manewr wojsk,
   c) z uwagi na potrzebę angażowania dużych sił do działań w terenie zurbanizowanym, niejednokrotnie korzystniejszym będzie w natarciu obejście bądź blokowanie takiego obszaru. Prowadzenie natarcia

z zadaniem opanowania określonego wycinka terenu zurbanizowanego zawsze będzie wiązało się ze znacznymi stratami,

d) decyzja o prowadzeniu działań w terenie zurbanizowanym podejmowana będzie na wyższym szczeblu dowodzenia, który musi brać pod uwagę niekorzystny wpływ na morale ludności opuszczającej teren w obliczu podchodzącego przeciwnika. Równocześnie dowódca musi zdawać sobie sprawę, że obrona wycinka terenu zurbanizowanego zaangażuje nieproporcjonalne ilości sił i ludność cywilną znajdującą się w rejonie walk;

2) zadanie. Siły nacierające w terenie zurbanizowanym mogą działać w następujący sposób:
   a) szturmować pozycję (obiekt),
   b) obezwładnić obronę,
   c) blokować (obchodzić), stosując oddziały wydzielone do uchwycenia i oczyszczenia tego rejonu;
3) charakterystyka. Działania w terenie zurbanizowanym charakteryzują się:
   a) ograniczonym polem ostrzału i obserwacji;
   b) korzystnymi warunkami ubezpieczenia, maskowania wojsk i sprzętu, co zwiększa trudności w ocenie sił;
   c) obniżonymi możliwościami manewru, w szczególności jednostek pancernych, zmechanizowanych oraz zmotoryzowanych;
   d) większą możliwością przenikania i wykonywania obejść przez wojska obu stron (tym samym zwiększając rangę zaskoczenia w działaniach);
   e) wymuszoną walką w obszarach o ograniczonych możliwościach pokonywania ich przez sprzęt wojskowy, co zdecydowanie wpływa na możliwości wykorzystania czołgów, BWP oraz KTO w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem;
   f) koniecznością prowadzenia walki na trzech poziomach: na poziomie ulicy, ponad ziemią (w budynkach i na dachach budynków) oraz pod ziemią (w piwnicach, ciągach kanalizacyjnych i w systemach podziemnych przejść i tuneli);
   g) walka prowadzona w bezpośredniej styczności wpływa na wzrost podatności pojazdów na zwalczanie ich z bliskiej odległości, ze względu na ograniczone pole manewru;

h) obecnością ludności cywilnej oraz obiektów chronionych prawem międzynarodowym co może znacznie ograniczać działania wojsk;
i) wysokim zużyciem amunicji i środków walki;
j) trudnościami w dowodzeniu, kierowaniu i łączności. Dowodzenie musi być zdecentralizowane.

4) ograniczenia. Z prowadzeniem walki w terenie zurbanizowanym związane są następujące czynniki:
a) informacja. Znajomość terenu zapewnia uzyskanie przewagi obrońcy. Nacierający będzie musiał pozyskać informacje o terenie, w szczególności o ciągach komunikacyjnych będącymi jednocześnie osiami działania w działaniach zaczepnych;
b) pole obserwacji i prowadzenie ognia. Stanowiska ogniowe w rejonach obrony powinny być tak wybierane, aby zapewniały przewagę w warunkach ograniczonej obserwacji i dostępności pól ostrzału. Wykorzystując na nie miejsca będące polami martwymi dla obserwacji i ognia przeciwnika;
c) ukrycie. Stanowiska są trudne do zlokalizowania, rozbudowa fortyfikacyjna ze względu na podłoże (utwardzone nawierzchnie dróg) opierać się powinna na szerokim stosowaniu istniejącej infrastruktury. Budowa innych umocnień powinna być realizowana przy zastosowaniu worków fortyfikacyjnych, wyburzeń oraz innych dostępnych środków (barykad). Przez co skład bojowy będzie trudny do oceny, a zamiar przeciwnika trudny do odgadnięcia;
d) ruch. Możliwość ruchu jest poważnie ograniczona. Odbywać się będzie wzdłuż ulic. Większość budynków podczas działań będzie stanowiła zagrożenie dla bezpieczeństwa wojsk ze względu na możliwość zniszczenia, dlatego też trudniej jest prowadzić działania zaczepne;
e) użycie środków walki. W większym zakresie stosowana będzie broń krótkiego zasięgu i granaty, natomiast mogą wystąpić trudności w prowadzeniu ognia z pozostałych rodzajów uzbrojenia. Realizacja zadań wsparcia ogniowego będzie utrudniona ze względu na budynki ograniczające możliwości prowadzenia ognia. W bezpośredniej walce ograniczone zastosowanie będzie miała artyleria strzelająca ogniem pośrednim. Czołgi, bojowe wozy piechoty, artyleria wymagają wsparcia i osłony piechoty;

f) pożary. Przy organizowaniu działań w wyniku oddziaływania ogniowego należy uwzględnić możliwość występowania pożarów budynków. Może okazać się, że nacierający będzie dążył do spalenia obrońcy. Zniszczeniu mogą ulec elementy infrastruktury np. wodociągi, gazociągi, zbiorniki z toksycznymi środkami przemysłowymi powodując konieczność działania w rejonach zatopień i skażeń oraz pożarów;

g) stres. Walka uliczna jest wyczerpująca fizycznie i psychicznie. W tych okolicznościach, dużo będzie zależało od inicjatywy i jakości dowodzenia na niższych szczeblach organizacyjnych. Utrzymanie ciągłości działań może wymagać częstej wymiany oddziałów (pododdziałów) będących w bezpośredniej styczności.

9003. Przygotowanie i prowadzanie działań:

1) organizowanie:

a) obrona w terenie zurbanizowanym jest organizowana okrężnie przeważnie przez pododdziały zmechanizowane i zmotoryzowane. Obrona musi być przygotowana na odpowiednią głębokość. Broniące się wojska będą organizować obronę w oparciu o kwartały i pojedyncze budynki wsparte elementami inżynieryjnymi oraz pojedynczymi transporterami opancerzonymi i czołgami;

b) natarcie (szturm). Natarcie w terenie zurbanizowanym angażuje duże ilości sił i środków i jest czasochłonne. Nacierające pododdziały będą zazwyczaj walczyły spieszone w małych grupach (Grupach Szturmowych), wsparte pododdziałami inżynieryjnymi, transporterami opancerzonymi i czołgami. W czasie planowania należy uwzględnić synchronizację działań, ale realizacja zadań będzie zdecentralizowana;

2) planowanie:

a) planowanie obrony powinno być elastyczne, wykorzystujące walory obszaru zabudowanego ze skoncentrowaniem na możliwość ruchu wojsk z jednego obiektu do innego, w celu przeciwstawienia się uderzeniu przeciwnika. Chociaż zasady wykorzystania są tu podobne do innych działań obronnych, różnice występują w stosowanych technikach i natężeniu następujących czynników:

1. czasu. Czas determinuje planowanie obrony, które powinno być szczegółowe i scentralizowane. Ponieważ większość działań jest

przeprowadzana przez pododdziały /małe grupy/ piechoty, dowodzenie w czasie walki jest zdecentralizowane;

2. maskowaniu oraz obserwacji. Maskowanie i obserwacja będzie ograniczona, szczególną uwagę należy zwrócić na wzajemne wsparcie i obronę okrężną, by przeciwdziałać przenikaniu przeciwnika, przedsięwzięcia obronne obejmować mogą barykadowanie ulic i wykorzystanie środków ogniowych o krótkim zasięgu do strzelania na wprost;
3. uszykowaniu. Obrona powinna być oparta na: wzajemnie wspierających się pododdziałach (punktach oporu), które są zmieniane lub luzowane w wyniku utraty zdolności bojowej. Należy wyznaczać odwody do zabezpieczenia luk i skrzydeł;

b) planowanie natarcia. W planowaniu działań zaczepnych ważne są następujące czynniki:

1. informacja - ważne jest posiadanie informacji o układzie miasta i siłach broniącego się w nim przeciwnika. Źródłami będą: mapy, plany miasta, przewodniki i zdjęcia lotnicze, patrole rozpoznawcze, rozpoznanie lotnicze, miejscowe organa administracji, siły Obrony Terytorialnej (Narodowe Siły Rezerwy), mieszkańcy i uchodźcy;
2. prostota – w związku z tym, że dowodzenie jest utrudnione, z tego względu plany muszą być proste i elastyczne; nie należy planować w szczegółach z dużym wyprzedzeniem, należy pozostawić możliwość aktualizacji planów wykorzystując w tym celu miejscowe powodzenia. Rozkazy będą zazwyczaj obejmować całość działań w zarysie, a tylko pierwszy etap w szczegółach. Plany każdego następnego etapu, będą sporządzane i wysyłane przed zakończeniem poprzedniego,
3. skuteczność **-** gwarantem osiągnięcia sukcesu jest opracowany plan działań, który powinien zawierać takie elementy jak:
   - cel natarcia - musi być sprecyzowany tak by cel główny osiągnąć przez cele pośrednie. Jest to podstawa do kolejnego etapu działań. Wybór ostatecznego celu powinien zapewnić, że jego osiągnięcie spowoduje utratę zdolności obrońcy;
   - dowodzenie - musi zapewnić zachowanie ciągłości dowodzenia na wszystkich szczeblach. Szczególnej wagi nabiera kierowanie

działaniami na osiach (kierunkach) podejścia, w obiektach, na rubieżach poszczególnych etapów, liniach rozgraniczenia; zorganizowanie systemu dowodzenia powinno zapewniać ciągłą wymianę informacji;

- tempo działań - musi być utrzymywane, zarówno w dzień jak i w nocy. Każda przerwa daje przeciwnikowi czas na przegrupowanie, oddziaływanie i odzyskanie inicjatywy. Ważnym jest kolejność w jakiej jednostki (oddziały) i pododdziały przechodzą do natarcia;
- odwody - powinny być przybliżone do walczących pododdziałów tak by mogły szybko reagować w razie nieoczekiwanej zmiany sytuacji lub być wykorzystane do spotęgowania natarcia;

3) wykonanie:

a) obrona:

1. przedni skraj obrony (FEBA) - jego położenie będzie uzależnione przede wszystkim od możliwości obrońcy, oceny przeciwnika i oceny bronionego wycinka terenu zurbanizowanego; linia ta nie może być ujawniana przeciwnikowi jako wyraźnie określona rubież, na której może skupić swoje oddziaływanie ogniowe;
2. obszar /pas, rejon/ odpowiedzialności obronnej - należy organizować tak, by zapobiec okrążeniu i przełamaniu. Należy podejmować takie przedsięwzięcia w celu prowadzenia obserwacji go z każdego kierunku. W zależności od wielkości bronionego terenu obrona będzie skupiona tylko w wybranych miejscach systemem oddzielnych punktów oporu (kwartały, pojedyncze budynki), dookoła których działać będą pododdziały manewrowe lub w pobliżu newralgicznych obiektach;
3. punkty oporu - budynki lub grupy budynków, które posiadają wzmocnioną konstrukcję mogą być użyte jako punkty oporu. Powinny być one połączone w system obrony i przygotowane do oporu, nawet gdy zostaną okrążone i odcięte od sił głównych;
4. przeszkody - przygotowanie przeszkód będzie stawiać poważne wymagania środkom wsparcia inżynieryjnego. Budynki przygotowane pod względem inżynieryjnym mogą być użyte jako przeszkody.

Plan zapór musi być dokładnie opracowany i rozpowszechniony wśród walczących pododdziałów;

5. zaskoczenie - negatywne oddziaływanie na przeciwnika mającego dobrze rozmieszczone w budynkach miny pułapki, ładunki wybuchowe i przeszkody oraz na podejściach, które mogą w znaczny sposób przyczynić się do osiągnięcia sukcesu w obronie;
6. aktywność działania - obrońca powinien wykorzystać swoją wiedzę o terenie zurbanizowanym do prowadzenia aktywnych działań. Patrole, rajdy, działania strzelców wyborowych i zasadzki mogą być skutecznie wykorzystane w celu uzyskania zaskoczenia i zmniejszenia tempa natarcia przeciwnika. Obrońca powinien przenikać ponownie w rejon, który był już oczyszczony przez przeciwnika, ale nie został przez niego zajęty;
7. kontrataki - wymagają scentralizowanego planowania i zdecentralizowanej realizacji. Na niższych szczeblach dowodzenia, organizuje się je wykorzystując właściwości maskujące terenu zurbanizowanego. Ich ilość i częstotliwość będzie znacznie większa niż w klasycznej obronie. Kontrataki oddziałów i pododdziałów (grup bojowych) dążyć będą do odzyskania rejonu kluczowego, zmuszając przeciwnika do jego wycofania;

b) natarcie

natarcie w terenie zurbanizowanym można podzielić na trzy etapy, które mogą być realizowane równocześnie. Przejście do kolejnego etapu powinno być płynne:

1. izolowanie - jego celem jest opanowanie dominujących obiektów terenowych w czasie podejścia. Jako podstawę należy przyjąć, że atakujący musi zabezpieczać pozycje bojowe na zewnątrz rejonu, z którego może wspierać pododdziały na rubieżach wejścia, celem opanowania pozycji i wykonania rajdu w celu rozcięcia pozycji kluczowych przeciwnika,
2. szturm - składa się on z podejścia do rejonu (pozycji, stanowisk) obrony przeciwnika, opanowania punktów oporu w budynkach i przed przednim skrajem. Etap ten ogranicza lub eliminuje możliwości prowadzenia obserwacji przez broniącego się przeciwnika i jego zdolność do

kierowania ogniem. Nacierający wykorzystuje ukrycia zbliżając się do punktów oporu w celu okrążenia przeciwnika, a następnie przystępuje do oczyszczania tego rejonu. Ta część planu musi być prosta z ograniczonymi zadaniami,

3. oczyszczanie - składa się z walki prowadzonej w danym rejonie przeważnie przez pododdziały piechoty i zmechanizowane w celu wyeliminowania z niego broniącego się przeciwnika. Charakteryzuje się on zdecentralizowanymi działaniami małych grup piechoty i pododdziałów zmechanizowanych, czasami wzmocnionych przez pododdziały wojsk inżynieryjnych (zespoły burzące). Często koniecznym będzie wykonanie w pierwszej kolejności oczyszczania korytarza podejścia w celu opanowania danego rejonu;

4) użycie pododdziałów czołgów:

a) pomimo, że główny ciężar działań w terenie zurbanizowanym spoczywa na pododdziałach zmechanizowanych i piechoty , to ich sukces zależał będzie od współdziałania ze wszystkimi rodzajami wojsk. Obejmować to może również użycie pododdziałów czołgów, które mogą zapewnić bezpośrednie wsparcie ogniowe tym pododdziałom. Będzie to szczególnie ważne w trakcie prowadzenia natarcia podczas rozcinania ugrupowania przeciwnika i opanowywaniu terenu otwartego;

b) zadania:

- w obronie pododdziały czołgów mogą stanowić część odwodu lub mobilny odwód centralny. Będą również wykorzystywane w głębi obrony, zapewniając wsparcie ogniowe punktom oporu lub jako odwód przeciwpancerny. Nie wolno stosować ich jako stałych punktów ogniowych w terenie otwartym;
- w natarciu pododdziały czołgów mogą być użyte do: wykonywania wyłomów w budynkach, niszczenia barykad, wypalania wnętrz budynków przed szturmem piechoty, ograniczania dróg wycofania przeciwnika, blokowania punktów oporu, zabezpieczania skrzydeł, oczyszczania rumowisk gdy istnieje taka możliwość;

c) ograniczenia. Użycie pododdziałów czołgów w terenie zurbanizowanym jest ograniczone przez:

1. brak możliwości swobodnego manewru - ulice i drogi często wymagają oczyszczenia z gruzu, min itp.,
2. budynki - ograniczają pełne wykorzystanie możliwości większości uzbrojenia czołgów. Może to być niewystarczające do prowadzenia ognia do punktów oporu rozmieszczonych na górnych piętrach i dachach,
3. wrażliwość na broń przeciwpancerną krótkiego zasięgu - czołgi powinny poruszać się z zamkniętymi włazami, krótkimi skokami stosując ogień zaporowy i być wspierane przez inne czołgi (działać parami) oraz pod wsparcia i osłony piechoty;

5) synchronizacja działań:

synchronizacja działań w terenie zurbanizowanym powinna uwzględniać następujące czynniki:

a) sektory - teren musi być precyzyjnie podzielony na sektory (odcinki);
b) linie rozgraniczenia powinny być równoległe do ulic i obejmować budynki po obu stronach ulicy, by uniknąć rozdzielania dróg podejścia;
c) punkty koordynacyjne są niezbędne do utrzymania spójności działań;
d) linie (rubieże) meldunkowe powinny być wyznaczone wzdłuż ulic pod kątem prostym do kierunku natarcia.

9.2. DZIAŁANIA W TERENIE LESISTYM

9004. Wprowadzenie

Teren lesisty jest to teren, stosowany w opisie obszarów, całkowicie pokrytych lasami lub gdzie większość rejonu jest lesista, a ruch pojazdów jest w większości ograniczony do dróg, przesiek i dukt, powodujących potrzebę stosowana innej taktyki niż w terenie otwartym.

9005. Uwarunkowania działań:

1) działania w terenie lesistym charakteryzują się następującymi cechami:

a) zmniejszonym tempem działań;
b) ograniczonym polem obserwacji i ostrzału;
c) dobrymi warunkami maskowania co zwiększa możliwości zaskoczenia;
d) ogniskowym charakterem walki, co wymusza decentralizację dowodzenia;

e) zwiększonym zagrożeniem wystąpienia pożarów;

f) obniżoną skutecznością siły ognia;

g) właściwości ognia moździerzowego czynią je bardzo przydatnymi do działań w tym środowisku;

h) skuteczność konwencjonalnej amunicji o zwiększonej sile działania przeciwko sile żywej jest zwiększona dzięki odłamkowemu działaniu wybuchów w koronach drzew;

i) ograniczona widoczność i przestrzeń wywierać będzie psychologiczne oddziaływanie na pododdziały, działających w terenie lesistym przez dłuższy okres czasu, powodując wcześniejsze zmęczenie;

2) koncepcja:

a) w terenie lesistym użycie pojazdów opancerzonych jest ograniczone. W zależności od średnicy drzew, odległości między drzewami, poszycia i gruntu, pojazdy opancerzone mogą wykonywać drogi na przełaj, chociaż będzie to proces powolny. W obronie jak i w natarciu wymagany jest większy, niż w normalnych warunkach, udział spieszonych pododdziałów;

b) tereny leśne cechują się rozdzielającym i kanalizującym wpływem na nacierające wojska. Sprzyjają one pododdziałom prowadzącym działania obronne lub opóźniające. Ze względu na ogniskowy charakter działań odcinki nie bronione i luki w ugrupowaniu powinny być dozorowane. Dobre warunki maskowania zwiększają szanse obejścia i oskrzydlenia, przeniknięcia i zorganizowania zasadzek. Małe siły mogą mieć nieproporcjonalny do swojej wielkości wpływ na przebieg działań.

9006. Przygotowanie i prowadzanie działań:

1) Organizowanie:

a) działanie w terenie lesistym wymusza pewne zmiany organizacyjne. Mogą one obejmować:

1. wzmocnienie ochrony na wszystkich szczeblach, w celu uniknięcia zaskoczenia,
2. przydział dróg marszu i kontrolę ruchu,
3. decentralizację środków opancerzonych,
4. decentralizację środków wsparcia bojowego,
5. utrzymywanie wysuniętych, zdecentralizowanych odwodów;

b) organizacja obrony. Główny wysiłek powinien być skierowany przeciwko najbardziej prawdopodobnym kierunkom podejścia przeciwnika, chociaż obrońca musi być przygotowany na obronę okrężną, aby zapobiec oskrzydleniu i obejściu;

c) organizacja natarcia. Początkowo wojska urzutowane będą w głąb na wąskim odcinku, poprzedzone rozpoznaniem w całym obszarze (pasie, rejonie) zainteresowania w celu określenia położenia przeciwnika i możliwych kierunków jego podejścia. Gdy to możliwe, lasy o ograniczonej głębokości pokonywane powinny być w ramach jednego obiektu ataku. W rozległych kompleksach leśnych, natarcie powinno być prowadzone przez opanowywanie kolejnych obiektów pośrednich.

2) Planowanie:

a) obrona. Planowanie musi brać pod uwagę, że rozpoznanie naziemne, szczególnie na niższych szczeblach, wymagać będzie więcej czasu niż w terenie otwartym. Należy zwrócić uwagę na drogi marszu, sieć dróg dostępnych dla pojazdów gąsienicowych, przesieki i głębokość lasu, co będzie wpływać na wybór punktów oporu. Obrońca powinien rozważyć w trakcie planowania następujące czynniki:

1. pozycje obronne - większość pozycji obronnych usytuowana powinna być poza skrajami lasu, ponieważ ułatwiają przeciwnikowi prowadzenie ognia i obserwację. Pododdziały piechoty będą rozmieszczane, z zasady w lesie. Pododdziały opancerzone rozmieszczone powinny być przed skrajem lasu. Wojska muszą być zdolne do obrony okrężnej i tam, gdzie jest to wykonalne do osiągnięcia wzajemnego wsparcia;
2. pododdziały czołgów - powinny być użyte tam, gdzie dostępne będzie odpowiednie pole ostrzału. Koniecznym może być rozproszenie pododdziałów czołgów, tak by osłonić drogi, luki itp. Stanowiska ogniowe powinny być wybrane tak, by zapobiec przenikaniu przeciwnika i stanowić podstawę wyjściową do prowadzenia działań manewrowych. Najkorzystniej jest wykorzystywać pododdziały czołgów, jako odwód utrzymywany na tyłach, ugrupowany w taki sposób, by przeciwnik był rażony po wyjściu z lasu. Małe grupy wyposażone w broń przeciwpancerną powinny wykorzystywać zagajniki do zadawania strat przeciwnikowi;

3. luki - w terenie lesistym trudno jest kontrolować luki w ugrupowaniu; powinny być usytuowane tam, gdzie istnieje małe prawdopodobieństwo ataku przeciwnika, wynikające z charakteru terenu. Powinny być nieprzejezdne lub odizolowywane ogniem obserwowanym oraz zaporami i niszczeniami. Obserwacja luk wzmacniana będzie przez patrolowanie, posterunki ochronne i stosowanie czujników naziemnych;
4. zapory i przeszkody - przeszkody są szczególnie przydatne w powstrzymywaniu natarcia lub próbie obejścia obrony przez luki. Wykorzystywane mogą być do organizowania zasadzek, nie powinny ograniczać zdolności manewrowych wojsk własnych;

b) działania opóźniające. Siły opóźniające skupiają zwykle swoje wysiłki w rejonach, przez które przeciwnik będzie dokonywał przenikania (drogi, dukty, ścieżki, rejony pogorzelisk itp.). Trudniejsza jest koordynacja działań między elementami sił zaangażowanych w prowadzenie działań opóźniających,

c) natarcie. Przy planowaniu natarcia ważnym jest:

1. ugrupowanie bojowe - lasy utrudniają wszelkie zmiany ugrupowania w trakcie walki. Początkowe ugrupowanie powinno być dostosowane do całości działań, a zmiany powinny sprowadzać się do minimum,
2. odwody - przemieszczać się będą skrycie, wzdłuż dróg, za nacierającymi wojskami, w celu szybkiego wykorzystania osiągniętego powodzenia oraz przeciwdziałania zaskoczeniu przez przeciwnika,
3. skutki użycia broni masowego rażenia – monitoring skażeń będzie wymagał zaangażowania większych sił ze względu na większą trwałość bojowych środków trujących oraz możliwość powstania lokalnych ich zastojów. Problem może stanowić również znaczne ograniczenie manewrowości sprzętu w wyniku użycia broni masowego rażenia.

3) wykonanie:

a) prowadzenie obrony:

1. zasady ogólne - podczas walki możliwości dowódcy w zakresie kierowania są bardziej ograniczone niż w innych środowiskach. Podlegli dowódcy muszą być przygotowani do prowadzenia działań samodzielnie;
2. ubezpieczenie - teren lesisty ogranicza wykorzystanie możliwości sprzętu optycznego i elektrooptycznego oraz urządzeń rozpoznania pola walki,

co wymusza na dowódcach angażowania części sił do ubezpieczeń bezpośrednich. Broniące się siły muszą być zawsze przygotowane na niespodziewane pojawienie się pododdziałów przeciwnika;

3. spójność – pozycje (rubieże) obronne powinny być wybrane tak, by zapewniały obronę okrężną i wzajemne wsparcie oraz uniemożliwiały, a w ostateczności utrudniały prowadzenie natarcia i próby wykonywania manewru obchodzenia rejonu działań. Spójność zależeć będzie od uporczywości prowadzonych działań w utrzymaniu poszczególnych pozycji (rubieży) obronnych. Rezygnacja z nich powoduje ryzyko utraty styczności z sąsiadem i powstanie luk w ugrupowaniu bojowym;
4. kontrataki - podejmowane będą przez odwody w celu zapobieżenia wprowadzenia kolejnych sił przeciwnika. Użycie wojsk opancerzonych do kontrataku będzie ograniczone do odcinków terenu, gdzie istnieje dobra obserwacja i jest możliwy manewr. W wypadku włamania się przeciwnika w rejon obrony, pododdziały broniące pozycji muszą być gotowe do ataku na skrzydła przeciwnika, wykorzystując specyfikę terenu lesistego;

b) prowadzenie natarcia:

Szczegółowe zaplanowanie działań w terenie lesistym będzie utrudnione ze względu na specyfikę terenu oraz trudności w prowadzeniu rozpoznania. Kluczowe znaczenie będą miały wyniki początkowego okresu walki, w tym:

1. rozpoznanie – jego prowadzenie jest utrudnione i czasochłonne, zasadnicze znaczenie będą mieć dane z rozpoznania powietrznego. Często informacja będą cząstkowe, dlatego niejednokrotnie nacierające wojska będą zmuszone do wykorzystania pododdziałów rozpoznania do osłony skrzydeł;
2. kierunek natarcia - główny kierunek natarcia najczęściej dowiązany będzie do istniejącej sieci dróg. Nawet, gdy oczekiwać należy, że będą bronione przez przeciwnika, drogi (dukty) muszą umożliwić przemieszczanie się nacierającym wojskom;
3. zaangażowanie wojsk - prowadząc natarcie w terenie lesistym kierować się zasadą ekonomi sił, nie można angażować większości sił zbyt wcześnie, dążyć do zachowania odwodów;
4. rozpoczęcie natarcia - w trakcie opanowywania skraju lasu zgrupowania uderzeniowe powinny posiadać w swoim składzie pododdziały czołgów

i przeciwpancerne w celu obezwładnienia elementów rozpoznawczych, broni pancernej i przeciwpancernej przeciwnika. Do prowadzenia natarcia w głębi terenu lesistego wykorzystywane będą pododdziały piechoty, do opanowywania odcinków kanalizujących natarcie, przejścia przez las i potęgowania uderzenia pododdziały zmechanizowane,

5. walka w głębi terenu lesistego **-** podczas prowadzenia natarcia przez las czołowe pododdziały starać się będą unikać dróg, duktów i rejonów wypalonych, które zwykle blokowane będą przez przeciwnika i osłonięte ogniem. Punkty oporu przeciwnika powinny być obchodzone przy wykorzystaniu luk i kontynuowane w głąb jego ugrupowania. Osiągnięte to może być także przez przenikanie;
6. zmiana ugrupowania – jeżeli zamierza się kontynuować natarcie poza teren leśny, to ugrupowanie bojowe do tego celu powinno być przyjęte, pod osłoną lasu. Wojska powinny nacierać w sprzyjających warunkach z terenu zalesionego, wykorzystując jego walory maskujące w celu uzyskania zaskoczenia;

9.3. DZIAŁANIA W WARUNKACH OGRANICZONEJ WIDOCZNOŚCI

9007. Wprowadzenie

Widoczność ograniczana będzie ciemnościami, mgłą, opadami atmosferycznymi i dymem. Współczesne rozwiązania techniczne zapewniają środki do częściowego pokonania utrudnień wynikających z ograniczonej widoczności.

9008. Uwarunkowania działań:

1) charakterystyka:
   a) znany jest czas zmiany pory nocnej na dzienną, jednakże zmiany widoczności zależne od pogody lub użycia dymu zwykle nie mogą być prognozowane. Czas, w którym podnosi się mgła może być prognozowany lub bywa typowy dla danego rejonu działań w danej porze roku,
   b) ograniczenie widoczności będzie miało następujący wpływ na działania bojowe:
      1. psychologiczne i fizjologiczne - indywidualna percepcja zjawisk będzie obniżona wskutek wzrostu napięcia fizycznego i umysłowego.

W rezultacie nastąpić może wzmożony lęk i zmęczenie, które obniżają skuteczność bojową,

2. uzbrojenie - skuteczny zasięg uzbrojenia będzie obniżony. Błyski wystrzałów w ciemnościach demaskować mogą stanowiska ogniowe broni, jednocześnie mgła i dym obniżać będą jej oznaki demaskujące, oślepienie może oddziaływać na ludzki wzrok i na niektóre przyrządy obserwacyjne,
3. obserwacja i wskazywanie celów - rozpoznanie i wskazywanie celów oraz identyfikacja sił będzie odbywać się na krótszych odległościach,
4. ruch - tempo przemieszczania się będzie mniejsze z uwagi na trudności orientacji w terenie oraz zwiększone możliwości oddziaływania przeciwnika z zaskoczenia;
5. prace inżynieryjne – utrudnienia w prowadzeniu rozbudowy fortyfikacyjnej i prac minerskich.

c) wpływ powyższych czynników może być rekompensowany wyposażeniem, wyszkoleniem, planowaniem i sposobem działania. Powinny one być uwzględniane w procesie planowania, ponieważ wpływają także na działania przeciwnika;

2) koncepcja:

a) w warunkach ograniczonej widoczności, wymagana jest pomysłowość i przewidywanie w celu najlepszego wykorzystania możliwości wszystkich dostępnych środków walki;
b) wyposażenie i wyszkolenie wojsk powinny zapewniać zdolność do podejmowania działań w warunkach ograniczonej widoczności zbliżonych jak w dzień. Sytuacja ta prowadzić będzie do zachowania ciągłości działań;
c) w zasadzie struktura organizacja wojsk pozostanie bez zmian. Istnieć będzie potrzeba wzmożenia obserwacji oraz wyposażenia wojsk w większą ilość środków do oświetlenia pola walki. Nieoczekiwane zmiany warunków widoczności mogą wymagać dostosowania struktury organizacyjnej;

3) wsparcie techniczne:

a) w celu zmniejszenia negatywnych skutków ograniczonej widoczności, ważnym jest, by przyrządy obserwacyjne były właściwie stosowane. Ich

skuteczność jest zróżnicowana w zależności od warunków widoczności. Wyróżniamy urządzenia aktywne i pasywne:

b) zastosowanie. W początkowym okresie działań w celu osiągnięcia zaskoczenia lepsze są urządzenia pasywne, pozwalają one na ukrycie ruchu. Jednakże, gdy nawiązana zostanie styczność z przeciwnikiem, to najskuteczniejszymi przyrządami są urządzenia aktywne. Przy wyborze, które przyrządy z dostępnych należy użyć, rozpatrzyć powinniśmy:
   1. możliwości dostępnych urządzeń,
   2. stosowanie urządzeń w roli przyrządów uzupełniających,
   3. ograniczenia narzucone planami oświetlenia i obserwacji,
   4. korzyści wynikające z zastosowania urządzeń aktywnych, a możliwości zdemaskowania,
   5. możliwości przeciwdziałania ze strony przeciwnika.

   Niektóre urządzenia posiadają ograniczenia techniczne, które narzucają sposób ich wykorzystania, przykładowo:
   1. pole widzenia jest mniejsze niż oka, wobec czego muszą być obsługiwane przez wyszkolonych operatorów, którzy są zdolni do interpretowania zobrazowań urządzeń,
   2. ograniczona liczba dostępnych urządzeń wymagać będzie ich przydziału i eksploatacji, by osiągnąć ich skuteczne wykorzystanie,
   3. w warunkach mgły i podczas zadymienia skuteczność niektórych z tych urządzeń bywa poważnie obniżona;

d) Niektóre środki powodują zwiększenie możliwości obserwacji i kierowania ogniem, w tym:
   1. przyrządy powiększające zwiększają dokładność strzelania i identyfikację celu na większych odległościach;
   2. celowniki termiczne mogą być wykorzystane do obserwacji pomimo większego zadymienia, zamglenia i rzadkiego listowia.

9009. Przygotowanie i prowadzanie działań:

1) planowanie:

a) podstawy planowania działań w warunkach ograniczonej widoczności są takie same jak w dzień lecz ze szczególnym naciskiem na następujące czynniki:

1. plany muszą być utrzymywane w prostej formie, rozkazy zawierają więcej szczegółów niezbędnych do omówienia w czasie stawiania,
2. na wszystkich szczeblach dowodzenia potrzebny jest czas na przeprowadzenie rekonesansu w dzień,
3. odwody mogą być rozmieszczane na bliższych odległościach,
4. wymagane jest precyzyjne uzgodnienie działań z sąsiadami,
5. szczególna uwaga musi być zwrócona na zakaz używania świateł i wywoływania hałasu;

b) plan oświetlania. Jest on integralną częścią planu działań. Koordynuje on użycie technicznych urządzeń i zawiera ograniczenia w stosowaniu urządzeń aktywnych. Gdy tylko zostanie nawiązana styczność z przeciwnikiem, ograniczenia te tracą na znaczeniu,

c) działania obronne. W planowaniu obrony powinny być rozważone następujące czynniki:
1. ukrycie pozycji obrony będzie łatwiejsze nocą, jednakże: należy brać pod uwagę możliwości urządzeń rozpoznawczych przeciwnika, ukrycie i maskowanie musi zapewniać zaskoczenie przeciwnika nawet wtedy gdy poprawi się widoczność;
2. by uniknąć niespodziewanego uderzenia przeciwnika należy zwrócić większą uwagę na rozpoznanie i obserwację oraz ochronę wojsk; Przeciwnik stosując dym może obniżyć skuteczność części systemu obrony przeciwpancernej. Powinno to być zrównoważone przez stosowanie różnorodnego uzbrojenia;
3. trudniejsza będzie identyfikacja sił własnych, a procedury postępowania w tym zakresie muszą być przejrzyste;

d) działania opóźniające. Szczególny nacisk powinien być położony na:
1. wzmocnienie obserwacji luk między stanowiskami bojowymi;
2. zwiększone możliwości organizowania zasadzek;
3. wycofanie z walki sił opóźniających, może być łatwiejsze, lecz wymagać będzie bardziej precyzyjnego planowania i koordynacji przejścia przez ugrupowanie wojsk własnych.

e) działania zaczepne. Planując natarcie powinny być rozważane następujące czynniki:
1. zasadność prowadzenia rozpoznania w dzień,

2. tempo przemieszczania (zazwyczaj będzie wolniejsze),
3. rozpoznawalność obiektów ataku,
4. odległości do obiektów oraz szerokość pasów natarcia i głębokość zadań należy zmniejszyć oraz wyznaczyć więcej obiektów pośrednich,
5. wyznaczone osie (kierunki) działania powinny prowadzić prosto do celu, być wytyczone łatwo rozpoznawalnymi obiektami (dozorami);

2) wykonanie:

a) obrona:

1. uzbrojenie przeznaczone do strzelania na wprost, które nie jest wyposażone w przyrządy noktowizyjne, dotyczy to szczególnie przeciwpancernych pocisków kierowanych, posiada mniejszy zasięg ognia skutecznego;
2. techniczne środki obserwacji pola walki powinny być rozmieszczone, na ewentualnych kierunkach podejścia przeciwnika;
3. plan obserwacji musi zawierać sposób zabezpieczenia luk między pododdziałami;

b) działania opóźniające. Ograniczona widoczność zwiększy możliwości zaskoczenia przeciwnika, ukrycia potencjału wojsk, utrudni rozpoznanie zapór, natomiast sprzyja wycofaniu. Wystąpią trudności w rażeniu celów na maksymalnych zasięgach;

c) natarcie:

1. osiągnięcie celu natarcia niejednokrotnie będzie wymagało prowadzenia działań nocnych. Działania te mogą być kontynuacją natarcia prowadzonego w ciągu dnia lub rozpoczynać się od ataku przygotowanego w dzień, a wykonywanego w nocy;
2. warunki ograniczonej widoczności pozwalają na skryte przygotowanie i rozwijanie wojsk do natarcia, natomiast kierowanie walką będzie trudniejsze;
3. trudne będzie także utrzymanie osi (kierunku) natarcia, szczególnie w terenie, który nie został dostatecznie rozpoznany; tempo działań będzie wolniejsze i ograniczone do głównych dróg w celu utrzymania spójności oraz osi (kierunku) natarcia;

4. należy wykorzystywać pododdziały rozpoznawcze oraz przewodników w etapie podejścia, przyjęcie ugrupowania bojowego i atak powinien być zaskoczeniem dla przeciwnika;
5. wsparcie ogniowe planuje się na całą głębokość zadania w celu uzyskania zaskoczenia można nie realizować ogniowego przygotowania ataku;
6. ograniczona widoczność sprzyjać będzie przenikaniu.

9.4 DZIAŁANIA W GÓRACH.

9010. Teren górzysty to obszar o znacznych różnicach wysokości, stromych pochyłościach, głębokich dolinach. Obejmuje miasta, osiedla, płaskowyże między grzbietami górskimi wraz z przejściami przebiegającymi przez nie oraz typowe góry.

9011. Istotą działań w terenie górzystym jest zapewnienie kontroli nad terenem kluczowym takim jak: wierzchołki wzniesień, miejscowości, szlaki komunikacyjne, wyloty dolin, przełęcze.

9012. Cechy charakterystyczne prowadzenia działań w terenie górzystym:

1) znaczne różnice wysokości względnych zapewniają dobrą obserwację lub mogą całkowite maskować działanie wojsk;
2) brak dostatecznej ilości dróg, linii kolejowych, lotnisk (miejsc na lądowiska) ogranicza przemieszczanie wojsk, manewr w działaniu i możliwości użycia sił wspierających;
3) ukształtowanie terenu, sieć szlaków komunikacyjnych oraz cieków wodnych kanalizuje kierunki działań wojsk;
4) większość niskich partii gór pokryta lasem;
5) skaliste podłoże utrudnia prowadzenie rozbudowy inżynieryjnej;
6) działanie wojsk pancernych ograniczone do drożni;
7) wzmożony wysiłek fizyczny angażowanych sił, szczególnie działających pieszo;
8) teren będzie ograniczał wzajemne wsparcie;
9) duża zmienność pogody;
10) trudności w utrzymaniu łączności.

9013. Charakterystyczne dla działań w górach jest tworzenie zgrupowań taktycznych działających na samodzielnych, często odizolowanych kierunkach. Szerokość

i głębokość ugrupowania zwykle będzie większa niż podczas prowadzenia działań w terenie nizinnym. Do działania w górach predestynowane są specjalnie przygotowane i wyposażone pododdziały.

9014. Teren górzysty stwarza korzystniejsze warunki do prowadzenia działań obronnych i opóźniających niż zaczepnych. Sprzyja organizowaniu zasadzek, które w tych warunkach są bardzo skuteczne. Ochrona skrzydeł i ciągła obserwacja są istotne dla zapobiegania przenikaniu przeciwnika.

9015. Zadania wojsk nie będą różniły się od zadań określonych na ogólnych zasadach. Różnić je będzie sposób wykonania.

9016. W obronie działania prowadzone będą na oddzielnych kierunkach i prowadzone w izolacji. Podział sił powinien zapewnić zdolność do samodzielnego wykonywania zadań, organizowania odwodów ogólnowojskowych oraz specjalistycznych, pozwalających reagować na zmieniającą się sytuację na całej głębokości działań. Tworzyć odwody mobilne, zdolne do szybkiej zmiany kierunki użycia. Wojska wyposażać w specjalne umundurowanie i sprzęt.

9017. W działaniach opóźniających uwzględniać cechy szczególne prowadzenia działań w górach utrudniając przeciwnikowi działanie. Teren pozwala na łatwiejsze prowadzenie opóźniania, gdyż przeciwnik posiada ograniczone pole manewru. Wykorzystywać warunki maskujące terenu w celu wykonywania zasadzek, uderzeń na skrzydła, uniemożliwienia prowadzenia rozpoznania.

9018. Podczas prowadzenia działań zaczepnych należy unikać atakowania przeciwnika od frontu. Zsynchronizowany z uderzeniem czołowym manewr (obejście, oskrzydlenie) pozwoli na pokonanie obrony przeciwnika. Do wykonania manewru wyznacza się większe siły niż w czasie prowadzenia działań terenie nizinnym. Powinno się tworzyć mobilne odwody, najlepiej z wojsk aeromobilnych. Działania powinny zapewniać uchwycenie punktów umożliwiających prowadzenia obserwacji, dogodnych rubieży (obiektów) terenowych do rozwinięcia natarcia i ogniowego wsparcia oraz opanowanie obiektów kluczowych (miejscowość, węzeł komunikacyjny).
Do przeprowadzenia manewru wyznacza się oddziały, które wykorzystując pokrycie terenu przedostają się w głąb ugrupowania przeciwnika oddziaływując destrukcyjnie na elementy ugrupowania bojowego na całej jego głębokości.

9019. Zmienność warunków atmosferycznych będzie komplikować lub nawet uniemożliwiać wsparcie lotnicze działań. W tych warunkach lotnictwo może wykonywać zadania osłony rozpoznania powietrznego, izolacji lotniczej oraz bezpośredniego wsparcia lotniczego.

9.5. OBRONA WYBRZEŻA I DZIAŁANIA DESANTOWE Z MORZA

9.5.1. OBRONA WYBRZEŻA

9020. Założenia ogólne

Wprowadzenie

Obrona wybrzeża i obszarów morskich jest to zespół przedsięwzięć i działań prowadzonych przez rodzaje sił zbrojnych w celu niedopuszczenia do zbrojnego wtargnięcia na obszary morskie i wybrzeże sił przeciwnika oraz zapewnienie bezpieczeństwa i ciągłości funkcjonowania organów i podmiotów administracji państwowej i gospodarki narodowej, rozmieszczonych na tym obszarze. Obrona wybrzeża i obszarów morskich łączy wysiłki podejmowane w sferze militarnej i pozamilitarnej.

9021. Zadania

Zadaniem wojsk broniących wybrzeża jest zapobiegnięcie uchwycenia przyczółków przez przeciwnika w ich rejonach odpowiedzialności.

9022. Rodzaje obrony

1) Obrona morska – obejmuje ona morskie i powietrzne operacje dokonywane w celu przeciwdziałania zagrożeniom desantem morskim przeciwnika. Prowadzona będzie przez siły morskie i powietrzne wsparte artylerią o dużym zasięgu ognia. Najbardziej pożądanym celem jest zniszczenie sił przeciwnika, gdy jest on na morzu. Ograniczenia w przygotowaniu i prowadzeniu działań w obronie wybrzeża, to:
   a) Możliwości prowadzenia rozpoznania, wiadomości pozyskiwane będą tylko z rozpoznania powietrznego, radioelektronicznego
2) Obrona lądowa – obrona powinna być skoncentrowana wokół terenu kluczowego i najbardziej prawdopodobnych miejsc desantowania, gdyż wojska organizujące obronę nie będą w stanie umocnić się na całej długości wybrzeża. Pozostałe rejony powinny być patrolowane i obserwowane. Najbardziej pożądanym celem jest zniszczenie przeciwnika na plaży.

9023. Struktura i ugrupowanie

Struktura obrony wybrzeża obejmuje:

Strukturę morską – na dwóch rubieżach obrony:

a) pierwszą rubież obrony – stanowić będzie morska strefa obrony sięgająca głęboko w morze;
b) drugą rubież obrony – stanowić będzie granica przybrzeżnej strefy obrony osłaniana przez środki wsparcia rozmieszczone na lądzie oraz brzegowy system obserwacji.

Strukturę lądową – obrony wybrzeża, na szczeblu taktycznym obejmującą dwie zasadnicze i jedną – dwie pomocnicze linie (rubieże) obrony:

a) pierwsza główna rubież obrony oparta będzie o linię brzegową na głębokość obrony brygady;
b) druga ostateczna linia (rubież) obrony będzie położna w głębi lądowej strefy obrony na głębokość obrony dywizji.

Rubież tą tworzą 1 – 2 pozycje przygotowane do obsadzenia przez odwody i wycofujące się wojska pierwszego rzutu:

a) pośrednia rubież obrony na kierunku głównego wysiłku, miedzy pierwszą i drugą rubieżą obrony;
b) rubieże i pozycje ryglowe;
c) stanowiska startowe rakiet i stanowiska ogniowe artylerii;
d) rubieże rozwinięcia oddziałów zaporowych;
e) zagrody minowe i zapory inżynieryjne;
f) wzmocnione rejony obrony.

Szczególne znaczenie dla obrony wybrzeża ma ścisłe powiązanie obrony z podsystemem rażenia ogniowego oraz zagrodami minowymi i zaporami inżynieryjnymi.

9024. Ugrupowanie:

W jeden rzut z silnym odwodem /odwodami/ ogólnowojskowym i odwodem przeciwdesantowym oraz odwodami specjalnymi (tworzonymi również w zależności od potrzeb). Ugrupowanie powinno umożliwiać szybką i elastyczną koncentrację odwodów mobilnych do niszczenia desantu przeciwnika zanim utworzy on przyczółek.

Prowadzenie obrony

9025. Walkę z desantem morskim przeciwnika można podzielić na cztery etapy:

a) zwalczanie desantu morskiego w rejonach ześrodkowania wojsk, ich załadunku i formowania zespołów desantowych;
b) zwalczanie desantu morskiego podczas przejścia morzem;
c) niszczenie desantu morskiego podczas jego lądowania;
d) walka z desantem morskim na wybrzeżu po lądowaniu.

W pierwszych dwóch etapach główną rolę odgrywają MW i lotnictwo, natomiast w trzecim i czwartym etapie wojska lądowe.

9026. Obrona będzie prowadzona przez siły morskie i powietrzne oraz artylerię o dużym zasięgu ognia. Będą one prowadzić obserwację i angażować przeciwnika w walkę w celu zadania mu maksymalnych strat, zdezorganizowania jego sił, powodując w ten sposób jego opóźnienie i zyskanie czasu na organizację obrony wybrzeża. Dla pododdziałów broniących się wyznacza się rejony wyczekiwania. W walce z lądującym desantem przeciwnika główną rolę będzie odgrywać ogień przeciwpancerny i przeciw kutrowy. W celu jego wzmocnienia odwody przeciwpancerne wysuwa się na pierwszą linię obrony, gdzie we współdziałaniu z pododdziałami piechoty i czołgów, oddziałami zaporowymi, oddziałami minowania zwalczają siły desantu morskiego na wodzie i na plaży. W razie włamania się desantu morskiego przeciwnika w głąb obrony pododdziały i oddziały powinny główny wysiłek skupić na utrzymaniu punktów decyzyjnych (kluczowych rejonów obrony) oraz innych ważnych obiektów rozmieszczonych w pobliżu linii brzegowej. Niszczy się go uderzeniami lotnictwa, ogniem artylerii, a przede wszystkim kontratakami. Kontrataki wykonuje się wcześniej, niż podczas obrony w innych warunkach, w miarę możliwości wzdłuż linii brzegowej, w skrzydła nacierającego przeciwnika, w celu odcięcia dopływu jego kolejnych sił i stworzenia warunków do pokonania go częściami. Najbardziej pożądanym celem jest zniszczenie sił przeciwnika, gdy jest on jeszcze na morzu a ostatecznie na plaży.

9.5.2.DZIAŁANIA DESANTOWE Z MORZA

9027. Założenia ogólne

Działania desantowe z morza (desant morski) to wydzielone i odpowiednio przygotowane siły i środki wojsk lądowych, marynarki wojennej i sił powietrznych, które wykorzystując transport morski, osłonę z powietrza oraz z morza, lądują na wybrzeżu, prowadząc walkę z przeciwnikiem aż do opanowania przyczółka i rozwinięcia działań w głąb.

Prowadzone są połączonym wysiłkiem większości typów okrętów, statków, samolotów i sił desantowych, przeciwko siłom przeciwnika na wybrzeżu. Działania te są najbardziej złożonymi spośród działań połączonych. Wymagają koordynacji na każdym szczeblu między siłami desantowymi i siłami wspierającymi. Złożoność działań implikuje potrzebę szczegółowego rozważenia składu sił desantowych i wspierających oraz struktury dowodzenia tak, by zapewnić jedność dowodzenia.

9028. Zadania

Zadaniem desantu morskiego jest opanowanie odcinków wybrzeża morskiego, uchwycenia przyczółków oraz rozwinięcia natarcia w głąb obrony przeciwnika, a ponadto:

a) odcięcie dróg zaopatrywania;
b) niedopuszczenie do podejścia w rejon walki odwodów przeciwnika;
c) opanowanie pojedynczych punktów bazowania sił morskich przeciwnika bądź ważnych obiektów na jego wybrzeżu;
d) opanowanie pojedynczych wysp lub cieśnin;
e) opanowanie określonej rubieży (obiektu) w głębi obrony przeciwnika;
f) opanowanie i utrzymanie przepraw wodnych lub węzłów dróg do czasu podejścia wojsk lądowych.

9029. Rodzaje desantów morskich

Wyróżnia się cztery rodzaje desantowania:

a) brzeg – brzeg. polega na załadowaniu sił na środki desantowe na własnym brzegu i bez przeładowania ich na inne środki, desantowanie na brzegu utrzymywanym przez przeciwnika. Wymagane jest posiadanie tylu środków desantowych, aby pomieściły się na nich wszystkie fale desantu;

b) port – port. Polega na załadowaniu sił na środki desantowe i transportowe we własnych portach i wysadzeniu ich w portach bronionych przez przeciwnika. Wymaga to lądowania pierwszej fali desantu w porcie i opanowania przez nią urządzeń portowych;

c) okręt – brzeg. Polega na załadowaniu sił desantu na okręty transportowe w rejonie przeładunku i przesadzenie ich falami na środki desantowe. Środki desantowe po wysadzeniu pierwszej fali na brzeg, wracają po następne fale;

d) kombinowany. Polega na zastosowaniu wielu sposobów.

9030. Ugrupowanie

Ugrupowanie sił desantowych w działaniach desantowych z morza jest to uszykowanie środków oraz rozmieszczenie sił desantowych odpowiednio do celu (koncepcji) wykonania desantu z morza. W skład ugrupowania wchodzą elementy podstawowe i w zależności od możliwości, potrzeb i specyfiki desantu, dodatkowe:

a) podstawowe elementy to: rzut szturmowy (morski, powietrzny), siły główne desantu, siły osłony i ochrony desantu;

b) dodatkowo mogą być tworzone: siły działań pozornych, siły działań demonstracyjnych.

9031. Planowanie działań desantowych z morza.

Etapy planowania. Planowanie działań desantowych jest procesem ciągłym inicjowanym zgodnie z wytycznymi dowódcy desantowej grupy zadaniowej i dowódcy sił desantowych do czasu zakończenia działań.

a) Planowanie ogólne. Na tym etapie rozważane są różne warianty użycia sił desantowych oraz zostaje nakreślony plan ogólnych zamierzeń. Rozważane są następujące czynniki:

1) wybór obiektów;
2) wybór ogólnego wariantu działania;
3) określenie zadań dla sił desantowych;
4) wyznaczenie miejsc desantowania;
5) określenie obiektów siłom desantowym;
6) określenie przyczółków;
7) wybór stref desantowania;
8) sformułowanie koncepcji działania na przyczółku;

9) wybór stref lądowania śmigłowców;
10) wybór stref lądowania samolotów i stref zrzutów;
11) wybór przybliżonej daty i godziny desantowania.

b) Planowanie szczegółowe. W tym etapie następuje opracowanie planu szczegółowego. Etap ten zakończony jest w chwili, gdy dowództwo desantowej grupy zadaniowej opracuje rozkaz wraz z załącznikami, dotyczącymi następujących zagadnień:
   a) rozpoznanie (z uwzględnieniem charakterystyki środowiska);
   b) przedsięwzięcia przygotowawcze;
   c) załadunek;
   d) przemieszczenie;
   e) przygotowanie (treningi);
   f) atak i wyładowanie;
   g) zakończenie operacji;
   h) siły wspierające;
   i) łączność;
   j) obrona przeciwlotnicza;
   k) zabezpieczenie logistyczne.

9032. Tworzenie i organizowanie sił

Osiągnięcie celu desantu morskiego wymaga odpowiedniego zorganizowania sił wydzielonych do jego wykonania. W skład desantu morskiego wchodzą siły: marynarki wojennej, wojsk lądowych i sił powietrznych. Sprawne zorganizowanie desantu morskiego pozwala na; lądowanie sił we właściwej kolejności, terminowo i we właściwym miejscu, kontrolę i koordynację działań lotnictwa w obszarze desantowania, ochronę jednostek pływających i kontrolę ruchu jednostek desantowych poruszających się po wodzie, jak i śmigłowcami.

9033. Siły marynarki

Siły marynarki w składzie desantu morskiego mogą składać się z wielu elementów, które mogą być łączone, a ich nazewnictwo może być zmieniane według uznania dowódcy desantu, (desantowej grupy zadaniowej) elementy te to:

a) grupy transportowe. Zabezpieczają załadunek, przewóz do rejonu desantowania, desant, wsparcie logistyczne desantu;

b) grupa kontroli. To statki wraz z personelem przeznaczone do kontrolowania ruchu jednostek desantowych;
c) grupy taktycznej kontroli powietrznej. Grupy niezbędne do kontroli działań powietrznych, umieszczone na statkach;
d) grupy wsparcia ogniowego. Stanowią element sił marynarki wojennej (artyleria okrętowa, rakiety kierowane), które wspierają lądujące na brzegu siły desantowe;
e) brzegowe grupy taktycznej kontroli powietrznej. Grupy włączone w skład desantowych grup zadaniowych, rozmieszczone w pobliżu obiektów desantowania celem zapewnienia koordynacji wsparcia sił desantowych z powietrza;
f) grupy osłonowe. Grupy zapewniające osłonę desantowych grup zadaniowych w czasie podejścia do rejonów desantowania oraz walki w głębi;
g) grupy minerskie. Przeznaczone do prowadzenia minowania lub rozminowania terenu kierowane przez dowódcę desantowej grupy zadaniowej, dowódcę sił wysuniętych lub dowódcę określonego odcinka desantowania;
h) grupa podwodnego rozpoznania i niszczenia. W jej skład wchodzą: okręty, grupy rozpoznawcze i grupy specjalne do wykonywania niszczeń pod wodą;
i) grupa taktycznej dezinformacji. Prowadzi ona działania pozoracyjne i dezorientacyjne włącznie z walką elektroniczną i wszelkimi możliwymi sposobami dezinformowania przeciwnika;
j) grupa walki podwodnej. Zapewnia wykrywanie nawodnych i podwodnych środków walki przeciwnika w rejonach lądowania;
k) grupa bliskiego wsparcia. Zapewnia ochronę przed zagrożeniami z powietrza, lądu oraz okrętami podwodnymi i środkami dywersji podwodnej;
l) grupa patrolowania powietrznego. Zapewnia rozpoznanie, przeciwdziała okrętom podwodnym w czasie przejścia oraz wysadzania i lądowania desantu w rejonie desantowania;
m) grupa transportu powietrznego. Zapewnia transport powietrzny sił desantowych lub sił i środków wsparcia logistycznego;

n) grupa administracyjna. Jest odpowiedzialna za administracyjne i specjalne działania w rejonie desantowania: naprawy, ratownictwo, badania hydrograficzne, boje i znaki ostrzegawcze, rozwinięcie wstępne i zabezpieczenie po lądowaniu, kontrolę portów, pocztę, nabrzeża cumownicze oraz inne powierzone zadania. W fazie początkowej desantu, wszystkie funkcje administracyjne są faktycznie wykonywane przez dowódcę desantu lub jego podwładnych uczestniczących w desantowaniu. Obowiązki administracyjne przekazywane są dowódcy grupy w miarę rozwoju sytuacji;

o) grupa zabezpieczenia miejsc desantowania. Grupy, których zadaniami są: kontrola przemieszczania się jednostek, komunikacja;

p) inne statki. Ponieważ jednostki desantowe mogą nie odpowiadać ilościowo potrzebom sił desantu, szczególnie na potrzeby kolejnych rzutów sił desantowych, może być konieczne użycie innych jednostek pływających. Jeżeli taka sytuacja ma miejsce włącza się je w skład desantowych grup zadaniowych.

9034. Fazy działań desantowych z morza

Działania desantowe z morza mogą być działaniami samodzielnymi, mogą być również skoordynowane w ramach innych działań wojsk lądowych (działań sojuszniczych). Składają się z czterech faz:

a) planowanie i przygotowanie do desantowania. Faza planowania rozpoczyna się wydaniem dyrektywy wstępnej. Planowanie musi być prowadzone przed rozpoczęciem poszczególnych faz i kontynuowane przez resztę działań. Ze względu na połączony charakter działań desantowych faza ta wymaga równoległego planowania przez dowódcę desantowej grupy zadaniowej i dowódcę sił desantowych. Musi być przeprowadzona z odpowiednim wyprzedzeniem tak by, dowódca sił desantowych mógł postawić rozkazy podwładnym. Oddziały wojsk lądowych wyznaczone do sił desantowych koncentrowane są w rejonach ześrodkowania. W tej fazie również szkolone są siły przeznaczone do udziału w desancie morskim;

b) załadowanie na środki desantowe. Faza ta rozpoczyna się od zajęcia rejonów wyczekiwania do załadunku, kończy się zaś rozmieszczeniem sił desantu na środkach desantowych. W niektórych sytuacjach oddziały desantowe mogą zajmować miejsca na środkach desantowych bez

zajmowania rejonów wyczekiwania. Dla sprawnego przebiegu desantowania siły i środki przeznaczone do działań desantowych należy odpowiednio ugrupować. O miejscu oddziału w ugrupowaniu sił desantu decyduje kolejność jego użycia podczas desantowania. W ugrupowaniu sił desantu można wyróżnić: zespół sił desantowych, zespół wsparcia ogniowego, okrętowe grupy uderzeniowe, siły ochrony, grupy zabezpieczające, grupy okrętów wydzielone do działań demonstracyjnych i pozornych;

c) przejście desantu morzem. Po załadowaniu sił desantowych rozpoczyna się formowanie zespołów desantowych. Zespołom desantowym wyznacza się główną i kilka zapasowych tras przejścia morzem. Desant przechodzący morzem osłaniany jest z powietrza i morza. Podczas przechodzenia sił desantu morzem może być zorganizowane zgrywanie sił lądowych z marynarką wojenną w czasie lądowania. Faza ta kończy się zajęciem przez środki desantowe rejonów postoju i manewrowania;

d) desantowanie. Faza ta rozpoczyna się od formowania kolejnych fal desantowych. Zespół wsparcia ogniowego przystępuje do niszczenia przeciwnika na brzegu. Pod osłoną zespołu wsparcia ogniowego siły trałujące przygotowują przejścia w zaporach inżynieryjnych na morzu (dla każdego okrętu desantowego). W dalszej kolejności wykonywane są przejścia w zaporach inżynieryjnych na brzegu. Pod osłoną okrętów zespołu wsparcia ogniowego i lotnictwa rozpoczyna się desantowanie oddziałów na brzeg. Fazę desantowania uznaje się za zakończoną, kiedy uchwycony przyczółek zostanie umocniony.

Niektóre z nich mogą być prowadzone jednocześnie.

9035. Zakończenie desantowania

Zakończenie działań desantowych polega na wykonaniu zadań zgodnie z postawionym rozkazem. Jednym z warunków jest umocnienie rejonu desantowania. Uważa się, że lądujące wojska są umocnione, gdy są spełnione następujące warunki:

a) przeciwnik zostanie odrzucony na odległość, z której nie może prowadzić ognia przez artylerię na lustro wody;

b) odpowiednie siły zabezpieczenia logistycznego są rozmieszczone na brzegu w celu zapewnienia warunków do przyjęcia kolejnych jednostek wraz z ich wsparciem, które są przewidziane do następnych zadań;

c) zorganizowany jest system łączności i dowodzenia;

d) dowódca sił desantu złoży meldunek, że jest gotowy do wykonania następnych zadań.

9036. Koordynacja

Działania desantowe są działaniami połączonymi, dlatego też muszą być szczegółowo zaplanowane i koordynowane, wspólnie na wszystkich szczeblach dowodzenia. Dowódca desantowej grupy zadaniowej jest odpowiedzialny za koordynację planowania działań desantowych z morza.

9.6. DZIAŁANIA PUSTYNNE I W WARUNKACH EKSTREMALNIE GORĄCYCH

9037. Wprowadzenie

Podłoże skalne pustyń może być pokryte warstwą piasku lub żwiru. Inne cechy to wydmy piaskowe i piaskowe morza, skarpy oraz wyschnięte koryta rzek i depresje. Działania w ekstremalnie gorących warunkach pogodowych wymagają treningu oraz użycia specjalnego wyposażenia. Na pustyniach panują ekstremalne temperatury: latem osiągają od 50^0C do 70^0C, a zimą do -45^0C. Dzienne wahania temperatur mogą przekroczyć 20^0C,

9038. Uwarunkowania działań:

1) cechami charakterystycznymi działania wojsk w terenie pustynnym i w ekstremalnie gorących warunkach są:

a) surowe, wyjątkowo trudne warunki do życia. Oddziały działające w takich warunkach muszą być fizycznie, psychicznie i profesjonalnie przygotowane do wykonywania zadań. Muszą być również odpowiednio zaaklimatyzowane przed rozpoczęciem działań,

b) pustynie są terenem jałowym i nie są zdolne do podtrzymania życia z powodu braku wody. Zaludnione tereny są rozproszone i skupione wokół źródeł wody a sieć dróg i szlaków kolejowych jest słabo rozwinięta,

c) ekstremalne temperatury i pustynia mają wpływ na przemieszczanie, obsługę uzbrojenia i systemy łączności,

d) widoczność na pustyni jest zazwyczaj bardzo dobra, co pozwala na obserwację i daleki zasięg ostrzału,
e) maskowanie i ukrycie jest utrudnione, uboga roślinność pustynna wymusza maskowanie sztucznymi środkami,
f) sporadyczne deszcze są zazwyczaj ulewne. Zdarzają się nagłe powodzie, a tereny z wyschniętymi korytami rzek stają się bardzo niebezpieczne,
g) wiatry pustynne mogą osiągnąć siłę huraganu. Kurz i piach sprawia, że warunki życiowe są wyjątkowo trudne, a przemieszczanie się i obsługa sprzętu bardzo ciężkie. Powstający kurz demaskuje przemieszczanie się, może też znacznie ograniczać widoczność,
h) teren suchy powoduje ograniczenia wykorzystania łączności radiowej;

2) koncepcja. W terenie pustynnym działania będą przeprowadzane przez siły pancerne, zmechanizowane i powietrzne. Duże obszary pozwalają na prowadzenie działań manewrowych. Zdolność do walki w takich warunkach będzie uzależniona od możliwości logistycznych;
3) zadanie. Zadanie bojowe wykonywane w terenie pustynnym nie będą się różnić od stawianych w warunkach uznawanych za normalne. Sposób realizacji zadania może być odmienny;
4) możliwości. Na większości terenu pustynnego duże obszary (pasy, rejony) obrony mogą spowodować konieczność odsłonięcia przynajmniej jednego skrzydła, co może być wykorzystane przez przeciwnika. Efektywność wykorzystania min klasycznych i narzutowych wzrasta. Ponadto teren pustynny zwiększa możliwości w utrzymaniu łączności, prowadzenia rekonesansu, rozpoznania, obserwacji i wskazywania celów;
5) ograniczenia. Mogą wystąpić następujące ograniczenia:
a) walczące pododdziały zużywają większe ilości środków walki i części zamiennych. Ważnym stają się przedsięwzięcia obsługi technicznej,
b) dostawy wody są bardzo ważne z powodu jej zwiększonego zużycia,
c) maskowanie i ukrycie jest utrudnione,
d) piaszczysty i płaski teren utrudnia organizowanie obrony,
e) powstający kurz demaskuje przemieszczanie się,
f) brak dróg, sieci kolejowej i punktów orientacyjnych obniżają tempo przemieszczeń.

g) wysokie temperatury otoczenia mają wpływ na zmniejszenie ilości ładunku transportowanego śmigłowcami. Również piach i kurz ogranicza widoczność uniemożliwiając użycie wszystkich rodzajów śmigłowców.

9039. Przygotowanie i prowadzanie działań:

1) efektywność wojsk zmechanizowanych i pancernych wyposażonych w pojazdy gąsienicowe podnosi się przez wzmocnienie elementami aeromobilnymi. Lekkie pojazdy zarówno opancerzone jak i nieopancerzone, w terenie piaszczystym będą bardzo przydatne.

2) planowanie:

a) działania mylące. Powinny być ono częścią wszystkich działań pustynnych. W celu zmylenia przeciwnika należy stosować: zasłony dymne, przygotowywane atrapy, fałszywe informacje radiowe lub tworzone specjalnie chmury pyłu;

b) działania obronne. Szczególną uwagę należy zwrócić na cechy środowiska, które mają wpływ na planowanie obrony: daleki zasięg widoczności, rozszerzona linia frontu, brak łatwego do obrony terenu oraz różnorodność dróg podejścia przeciwnika. Cechy te powodują, że dowódca może podjąć ryzyko pozorowania silnej obrony pierwszej pozycji z jednoczesnym skupieniem głównego wysiłku (punktu ciężkości) w głębi i utrzymaniem dużego odwodu manewrowego zdolnego do szybkiego reagowania na zagrożenie. Wówczas wysiłek musi być skupiony na wczesnym wykryciu głównego kierunku natarcia przeciwnika, co pozwoli na zmianę ugrupowania i koncentrację sił do kontrataku na jego skrzydło;

c) działania opóźniające. Szczególny nacisk należy położyć na terminowość rozpoznania, przygotowanie oddziałów (pododdziałów) w głębi i utrzymanie współdziałania między nimi. Plany muszą przewidywać zaopatrzenie w zapasowe środki łączności. Z powodu odległości oraz stale zmieniających się zadań, należy liczyć się z utrudnionym koordynowaniem działań poszczególnych elementów ugrupowania i dowodzeniem,

d) działania zaczepne. Na większości pustyń brak dużych, łatwych do obrony terenów, oznacza, że skrzydła przeciwnika będą wrażliwe na uderzenia. Nacierające wojska powinny szukać odsłoniętego skrzydła i próbować przedostać się przez nie na tyły przeciwnika zanim zdąży on zareagować i zablokować oskrzydlenie manewrowymi odwodami. Skuteczne działania

zaczepne zależą od śmiałego i szybkiego ataku, podczas którego szuka się słabego miejsca w ugrupowaniu przeciwnika;

3) prowadzenie:

a) nieograniczona dostępność terenu narzuca potrzebę organizacji obrony okrężnej i wykorzystania właściwości manewrowych wojsk z naciskiem na ciągłe rozpoznanie o dużym zasięgu;

b) obrona. Działania obronne skupiać się będą na takich obiektach jak: porty, ważne urządzenia logistyczne, drogi, linie kolejowe, stacje pomp wodnych, lotniska, ujęcia wody, przełęcze górskie i rejony kluczowe. Aktywny manewr na wszystkich szczeblach jest najlepszym sposobem zniszczenia dużych sił przeciwnika i minimalizowania strat własnych. Rzadko znajduje się pozycje, gdzie oba skrzydła obrony będą zabezpieczone naturalnymi przeszkodami. Ponieważ, duże powierzchnie działań nie sprzyjają obronie liniowej, należy ją ugrupowywać głęboko z wydzieleniem manewrowych odwodów. Obrońca powinien zapewnić sobie dopływ wiarygodnych informacji o rejonach ześrodkowania wojsk przeciwnika i kierunkach jego podejścia;

c) działania opóźniające. Działania opóźniające na pustyni ze względu na specyfikę terenu, w tym dobrym warunkom prowadzenia ostrzału pozwalającego na oddziaływanie na całą głębokość zasięgu ognia, umożliwiają wycofanie się z walki zanim przeciwnik podejdzie do bronionych pozycji. Artyleria, lotnictwo i działania śmigłowców mogą być wykorzystane w celu umożliwienia wojskom lądowym wykonanie manewru wycofania się i zmiany pozycji. Problem dokładnej nawigacji i możliwość podejścia przeciwnika z nieoczekiwanego kierunku wymaga zwrócenia szczególnej uwagi na łączność, rozpoznanie pojazdów, dróg i koordynację manewru. Należy liczyć się z trudnościami wynikającymi z towarzyszących przemieszczającym się kolumnom wojsk chmurom pyłu oraz powstawaniem burz piaskowych;

d) natarcie. Działające na pustyni wojska są z powodu braku naturalnych ukryć bardziej narażone na ogień przeciwnika, dlatego elementy rozpoznawcze powinny być rozmieszczone w dosyć dużej odległości od sił głównych. Ważne jest ubezpieczenie skrzydeł i tyłów. Dużego znaczenia nabiera współdziałanie pomiędzy oddziałami (pododdziałami) wojsk lądowych i siłami powietrznymi.

Teren pustynny sprzyja działaniom powietrzno – lądowym. Niedogodności spowodowane przez ograniczone możliwości ukrycia się są równoważone zdolnością wykonania nagłych, nieoczekiwanych manewrów, odpowiednim rozmieszczeniem wojsk, ochroną łączności oraz prowadzeniem działań pozornych. Obiektami natarcia mogą być siły przeciwnika, węzły łączności, punkty zaopatrzenia, źródła wody i teren kluczowy. Noc w warunkach pustyni może być bardziej korzystna dla działań niż dzień, gdyż zapewnia ona ukrycie, niższą temperaturę i możliwość działań bez przewagi przeciwnika w powietrzu. Luki w ugrupowaniu przeciwnika powinny być rozpoznane i wykorzystane. Pola minowe i zapory inżynieryjne przeciwnika powinny być rozpoznane i rozgrodzone przez elementy rozpoznania inżynieryjnego wyposażone w odpowiedni sprzęt, działające w rzucie poprzedzającym wejście do walki sił głównych. Konieczność działania rzutu rozpoznawczo - torującego w znacznym oddaleniu od sił głównych wymusza na dowódcy potrzebę ich ubezpieczenia.

9.7. DZIAŁANIA W WARUNKACH NISKICH TEMPERATUR

9040. Wprowadzenie

Działania w warunkach arktycznych i zimowych wymagają szczególnych metod szkolenia oraz przygotowania wojsk. Ich uwzględnienie zminimalizuje negatywne skutki oddziaływania na walczące wojska.

9041. Uwarunkowania działań:

1) cechami charakterystycznymi warunków arktycznych/zimowych są:
   a) wielogodzinny czas dzienny latem i nocny zimą (warunki zimy arktycznej nie mają w pełni zastosowania do pory zimowej w innych strefach klimatycznych);
   b) mróz i chłód oddziałuje na odporność psychofizyczną organizmu;
   c) opady śniegu i pokrywa śnieżna;
   d) silne wiatry potęgują odczuwanie zimna i mogą poważnie obniżyć widoczność;
   e) w większych częściach rejonów północnych (arktycznych) istnieją skromne lub brak jest dróg i szlaków kolejowych. Zimą pojazdy śnieżne zapewnią manewrowość, lecz przez większość lata arktycznego przegrupowanie

lądowe, inne niż przy użyciu specjalistycznych pojazdów może być niemożliwe;

f) ograniczone zasoby miejscowe, ze względu na brak siedlisk ludzkich;

g) wpływ zjawisk atmosferycznych na zakłócenia łączności (zorza polarna);

h) większość obszaru arktycznego nie jest porośnięta lasami;

i) w czasie zimy arktycznej pogoda jest niemożliwa do przewidzenia,

j) obniżona sprawność pojazdów, uzbrojenia i wyposażenia, szczególnie wozów bojowych, artylerii, sprzętu inżynieryjnego i środków materiałowych.

2) koncepcja:

a) prowadzenie działań na izolację sił w warunkach arktycznych daje przewagę siłom posiadającym inicjatywę;

b) wojska działające w warunkach arktycznych/zimowych powinny być zdolne do skutecznego prowadzenia wszystkich rodzajów działań;

c) istotnym aspektem działań w warunkach zimy arktycznej lub w skrajnie niskich temperaturach jest zapewnienie wojskom zdolności przebywania i działania w tym środowisku.

9042. Przygotowanie i prowadzanie działań:

1) organizacja. Działania w warunkach arktycznych / zimowych wymagają większego stosunku jednostek zabezpieczenia do bojowych, w celu utrzymania możliwości prowadzenia działań. Działania bojowe będą zwykle prowadzone przez małe jednostki, a struktura organizacyjno - zadaniowa odpowiednia dla całości działań powinna być ustalona na początku. Trudne będzie jej późniejsze dostosowywanie;

2) planowanie:

a) w planowaniu szczególnie ważne są następujące czynniki:

1. pogoda - niskie temperatury, silne wiatry i burze śnieżne może poważnie ograniczać widoczność i wykonywanie manewru; Skutki wahań temperatur ujemnie wpływać będzie na stan psycho - fizyczny stanów osobowych;

2. czas działania - w niskich temperaturach każde zadanie wymaga więcej czasu na realizację, określenie granicznych wartości czasu przebywania w tych warunkach jest istotą planowania. Indywidualne przygotowanie do działań wymaga zwrócenia dużej uwagi na szczegóły, takie jak umundurowanie i wyposażenie. Stan osobowy działający wymagać

będzie dodatkowego czasu na odpoczynek oraz zwiększonych dostaw wysoko kalorycznego pożywienia;

3. linie komunikacyjne - ograniczenia zasobów miejscowych w warunkach arktycznych powodują, że wojska są bardziej uzależnione od linii komunikacyjnych niż w strefie umiarkowanej; przeciwnik może być pokonany dzięki przerwaniu jego linii komunikacyjnych i uniemożliwieniu wykorzystania zapasowych dróg marszu lub środków zaopatrzenia;
4. schronienie (planowanie musi brać pod uwagę bezwzględną potrzebę zapewnienia schronienia przed zimnem np. budowle ze śniegu, lodu, namioty itp.);
5. ukrycie - w warunkach zimowych nie jest możliwe okopywanie w zmarzlinie lub w lodzie bez specjalistycznego wyposażenia lub materiałów wybuchowych. Wykorzystanie zasobów miejscowych do wykonania ukryć będzie ograniczone;

b) działania obronne i opóźniające. Podczas ich planowania należy dodatkowo uwzględnić:
   a) ograniczona liczba zaangażowanych w walkę pododdziałów powodować będzie niemożność utrzymania spójności ugrupowania, dlatego jednostki muszą być przygotowane do walki na oddzielnych kierunkach;
   b) w działaniach opóźniających szczególnie przydatne będą wojska aeromobilne;
   c) opóźnianie i powstrzymywanie przeciwnika, przez budowę specjalnych przeszkód na drogach podejścia przeciwnika (np. wykonywanie przerębli, zatorów lodowych itp.);
   d) luki i odsłonięte skrzydła występujące w obronie umożliwiają przeciwnikowi przenikanie na tyły i atakowanie urządzeń logistycznych oraz linii komunikacyjnych;
c) działania zaczepne. Podczas ich planowania należy dodatkowo uwzględnić:
   a) niskie temperatury - odizolowanie jednostek przeciwnika od zabezpieczenia logistycznego poważnie ograniczy ich skuteczność; bez żywności i paliwa przetrwanie staje się trudne, a skuteczność obrony będzie się zmniejszać; pogarszanie się sytuacji obrońcy może być spotęgowane odcięciem lub zniszczeniem jego schronisk;

b) manewrowość może być ograniczona na pewien czas przez warunki pogodowe lub terenowe;
c) szerokość natarcia - konieczność działania na oddzielnych kierunkach, często wzdłuż odległych od siebie dróg powoduje, że skrzydła i tyły nacierających będą słabiej osłonięte, a tym samym narażone na oskrzydlenie lub odcięcie;
d) opady śniegu burze śnieżne i mgła stanowić mogą dogodne warunki do niespodziewanego ataku;
e) szlaki wodne - jeziora, rzeki i bagna są zwykle przeszkodami w działaniach zaczepnych, gdy zamarzną stracą swe walory obronne
f) błota, bagna powodują utrudnienia w przemieszczaniu (lato arktyczne);

3) wykonanie:
a) obrona. Tam, gdzie obrońca jest niezdolny do wykonywania manewru, wojska zobligowane są walczyć w zajmowanych pozycjach. Niezbędnym jest rozwinięcie punktów obserwacyjnych w celu dozorowania luk w ugrupowaniu bojowym i zapewnienie możliwości reagowania odwodami, rozmieszczonymi w sposób zdecentralizowany;
b) działania opóźniające. Podczas wychodzenia z walki wojska powinny niszczyć wszelkie opuszczane schronienia poza przystosowanymi do pomocy medycznej;
c) natarcie. Podczas arktycznej zimy istnieją jedynie krótkie okresy dzienne, co oznacza, że przegrupowanie w warunkach słabej widoczności stanie się raczej zasadą niż wyjątkiem. Stosuje się także: oskrzydlenie i przenikanie, częste luzowanie pododdziałów by zapobiec utracie przez nie zdolności bojowej, natomiast działania aeromobilne uważane powinny być, jako normalne.

9.8. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO

9.8.1 UŻYCIE WOJSK AEROMOBILNYCH (WA)

9043. W czasie prowadzenia w obrony na terenie zurbanizowanym wojska aeromobilne stanowić będą odwód manewrowy działający na korzyść ogólnowojskowych, Związków Taktycznych skupiając główny wysiłek na osłonie luk w ugrupowaniu bojowym wojsk własnych, osłonie skrzydeł wojsk

broniących ważnych rejonów i obiektów decydujących o trwałości obrony, stanowisk ogniowych artylerii.

9044. W natarciu WA skupiają główny wysiłek na uchwyceniu ważnych odcinków artylerii komunikacyjnych, opanowania ważnych obiektów, mostów, lotnisk i utrzymaniu ich do czasu połączenia się z oddziałami wydzielonymi prowadzonymi działania na głównych kierunkach natarcia wojsk własnych stosując działania desantowo - szturmowe, powietrzno - szturmowe celem obniżania potencjału przeciwnika, odzyskiwania utraconych obiektów, budynków metodą szturmu powietrzno - lądowego stosując na szeroką skalę techniki linowe, przydatne podczas dostarczania pododdziałów szturmowych na punktowe obiekty, budynki o wąskich płaszczyznach lądowania.

9045. Podczas działań terenie zurbanizowanym lotnictwo wojsk lądowych będzie skupiało wysiłek na zapewnieniu bezpośredniego wsparcia lotniczego, transportu sił i środków oraz rozpoznania.

9046. Użycie wojsk aeromobilnych podczas działania w terenie lesistym:

W trakcie prowadzenia działań w terenie lesistym oraz lesisto - jeziornym w obronie wojska aeromobilne wysiłek skupią na wypełnianiu luk w ugrupowaniu nielinearnym wojsk własnych tworząc samodzielną pozycję obronną przygotowaną po dostarczeniu drogą powietrzną do obrony okrężnej liczne kompleksy leśny sprzyjają w prowadzeniu przez wojska aeromobilne działań opóźniających oraz nieregularnych. Podczas prowadzenia natarcia głównym wysiłkiem działania wojsk aeromobilnych będzie opanowanie przesmyków między leśnych, jeziornych i utrzymanie do czasu podejścia z głębi oddziałów wydzielonych stosując działania desantowo - szturmowe, powietrzno - szturmowe oraz powietrzno - desantowe.

9047. Użycie wojsk aeromobilnych podczas działania bojowego w warunkach ograniczonej widoczności:

Wszystkie działania powietrzno - desantowe, powietrzno - szturmowe, desantowo-szturmowe przy wykorzystaniu statków powietrznych, są uzależnione od panujących warunków meteorologicznych bez względu na porę dnia, nocy i roku, które decydują realizacji działań w wymiarze powietrzno-lądowym dla wojsk aeromobilnych.

9048. Użycie wojsk aeromobilnych podczas działania w górach:

W trakcie prowadzenia obrony i natarcia w terenie górzystym wojska aeromobilne jako odwód manewrowy zdolny do szybkiej reakcji w wymiarze powietrzno - lądowym główny wysiłek skupią na uchwyceniu i opanowaniu dominujących wzgórz, przełęczy, organizowaniu działań opóźniających a w nich sytemu zasadzek, wykonywaniu licznych uderzeń w skrzydła przeciwnika, niszcząc jego wybrane elementy sytemu dowodzenia, systemu logistycznego oraz wsparcia ogniowego, opanowaniu i utrzymaniu do czasu podejścia oddziałów wydzielonych dominujących wzgórz, mostów, przełęczy w ramach prowadzonych działań desantowo-szturmowych i powietrzno - szturmowych. Podczas działań w górach lotnictwo wojsk lądowych będzie skupiało wysiłek na zapewnieniu bezpośredniego wsparcia lotniczego, transportu sił i środków oraz rozpoznania.

9049. Użycie wojsk aeromobilnych podczas obrony wybrzeża i działań desantowych z morza:

9050. Prowadzenia działań obronnych na wybrzeżu morskim

Podczas prowadzenia działań obronnych na wybrzeżu morskim wojska aeromobilne będą znajdowały się w głębi obrony wojsk własnych podobnie jak w trakcie prowadzenia klasycznej obrony, stanowić będą odwód manewrowy realizujący zadania wynikłe w toku prowadzonych działań w wymiarze powietrzno - lądowym działając na samodzielnym kierunku działań bądź wykonując zadania na korzyść ogólnowojskowych związków taktycznych, oddziałów w ich pasach, rejonach obrony wybrzeża morskigo na kierunkach prawdopodobnych odcinków desantowania sił i środków przeciwnika. Istotą użycia wojsk aeromobilnych w działaniach obronnych na wybrzeżu morskim jest manewr pionowy w stosunku do desantujących się z morza sił przeciwnika.

9051. Zadania:

1) opanowania i utrzymania ważnych i wyznaczonych rubieży, obiektów (pasa, rejonu) do czasu podejścia sił głównych z głębi lądu;
2) wykonania izolacji wydzielonego rejonu działań bojowych;
3) zmniejszenie desantującego potencjału przeciwnika poprzez dezorganizację jego systemu dowodzenia, wsparcia logistycznego, ogniowego, łączności;
4) umożliwienia koncentracji wysiłku wojsk własnych w innym rejonie;

5) zmuszenia przeciwnika do przyjęcia walki w niedogodnym dla niego terenie po desantowaniu z morza;
6) kanalizowania manewru przeciwnika po desantowaniu z morza oraz stworzenie warunków do wykonania zwrotu zaczepnego przez odwodowe związki taktyczne;
7) prowadzenia blokowania na wezwanie z pola walki desantów morskich powietrznych oraz i śmigłowcowych przeciwnika.

9052. Głównym wysiłkiem użycia lotnictwa wojsk lądowych podczas obrony wybrzeża morskiego będzie umożliwienie dowódcom szybkiej reakcji na całej szerokości i głębokości ich obszaru (pasa, rejonu, odcinka) obrony wybrzeża morskiego poprzez realizację:
1) zapewnienie bezpośredniego wsparcia ogniowego z powietrza na wezwanie z pola walki;
2) osłona obszaru i wojsk własnych;
3) wsparcie ogniowe wojsk własnych;
4) niszczenie siły żywej przeciwnika na wybrzeżu morskim w czasie jego desantowania;
5) wzmocnienie sił okrążonych;
6) ewakuacji rannych w ramach;
7) bojowe poszukiwanie i ratownictwo;
8) obserwacja pola walki i koordynowanie ognia artylerii;
9) zadymianie manewrowe;
10) minowanie narzutowe.

9053. Prowadzenia działań desantowych

Podczas prowadzenia działań desantowych na wybrzeże morskie z morza wojska aeromobilne będą stanowić odwód manewrowy realizujący zadania wynikłe w toku prowadzonych działań w wymiarze powietrzno-lądowym działając na samodzielnym kierunku działań bądź wykonując zadania na korzyść ogólnowojskowych związków taktycznych, Oddziałów w ich pasach, rejonach desantowania wybrzeża morskiego na kierunkach prawdopodobnych odcinków obrony sił i środków przeciwnika. Istotą użycia wojsk aeromobilnych w działaniach desantowych wybrzeży morskich jest manewr pionowy w stosunku do broniących wybrzeża morskiego sił przeciwnika.

9054. Zadania:

1) Opanowania i utrzymania ważnych i wyznaczonych rubieży, obiektów (pasa, rejonu) do czasu podejścia sił głównych po desantowaniu z morza;
2) Wykonania izolacji wydzielonego rejonu działań bojowych na czas desantowania się wojsk własnych;
3) zmniejszenie desantującego potencjału przeciwnika poprzez dezorganizację jego systemu dowodzenia, wsparcia logistycznego, ogniowego, łączności;
4) umożliwienia koncentracji wysiłku wojsk własnych w innym rejonie;
5) zmuszenia przeciwnika do przyjęcia walki obronnej w niedogodnym dla niego terenie;
6) kanalizowania manewru odwodów przeciwnika z jego głębi po desantowaniu z morza wojsk własnych oraz uniemożliwienie stworzenia warunków do wykonania zwrotu zaczepnego przez odwodowe związki taktyczne;
7) Prowadzenia blokowania manewru odwodów przeciwnika na wezwanie z pola walki desantów morskich powietrznych oraz i śmigłowcowych przeciwnika.

9055. Wsparcie lotnicze

Prowadzone może być przez siły lotnicze z morza bądź lotnisk na lądzie w zależności od położenia rejonów lądowania. Dowódca sił desantowych może również posiadać ograniczone siły powietrzne, które zachowuje do prowadzenia wsparcia bezpośredniego. Wspólne użycie dostępnych sił lotnictwa musi zostać właściwie skoordynowane dla maksymalnego wykorzystania ich możliwości ogniowych. Lotnictwo bierze udział we wsparciu desantu przez cały czas trwania działań; w rejonach ześrodkowania desantu, załadowania, przejścia morzem, podczas samego wysadzania i w trakcie wsparcia wojsk walczących w głębi lądu.

9056. Głównym wysiłkiem użycia lotnictwa wojsk lądowych podczas desantu z morza będzie umożliwienie dowódcom szybkiej reakcji na całej szerokości i głębokości ich obszaru (pasa, rejonu, odcinka) desantowania na wybrzeże morskie. Poprzez realizację:

a) obezwładniania obrony przeciwlotniczej przeciwnika;
b) zapewnienie bezpośredniego wsparcia ogniowego z powietrza na wezwanie z pola walki;
c) osłona obszaru i wojsk własnych,

d) wsparcie ogniowe wojsk własnych;

e) niszczenie siły żywej przeciwnika na wybrzeżu morskim oraz w jego głębi;

f) wzmocnienie sił okrążonych;

g) ewakuacji rannych;

h) bojowe poszukiwanie i ratownictwo;

i) obserwacja pola walki i koordynowanie ognia artylerii;

j) zadymianie manewrowe.

9057. Użycie wojsk aeromobilnych podczas działań pustynnych i w warunkach ekstremalnie gorących:

Z uwagi na bardzo dobrą widoczność na pustyni, co rzutuje na obserwację pola walki oraz duże obszary nieograniczone kompleksami leśnymi, nieograniczonej dostępności terenu pozwala wojskom aeromobilnym jako odwodowi manewrowemu w wymiarze powietrzno-lądowym skupić wysiłek poprzez realizacje działań powietrzno-desantowych, desantowo-szturmowych oraz powietrzno-szturmowych w głębi ugrupowania przeciwnika niszcząc wybrane elementy systemu dowodzenia, odwody, izolacji obszaru działań wojsk własnych, osłony skrzydeł, prowadzeniu działań na kolejnych pozycjach opóźniających, uchwyceniu ujęć wodnych, składów MPS, linii kolejowych, dróg, portach, które po opanowaniu przez wojska aeromobilne stają się obiektami ważnymi z punktu prowadzenia obrony jak i natarcia.

9058. Użycie wojsk aeromobilnych podczas działania bojowego w warunkach niskich temperatur:

Prowadzenie działań przez wojska aeromobilne, jako odwodu manewrowego w wymiarze powietrzno-lądowym warunkach arktycznych będzie ograniczone ze względu na gwałtowne zmiany temperatur, a podczas zimy występowanie silnych opadów śniegu oraz stale zmieniająca się prędkość wiatru, które wpływają negatywnie na planowanie oraz samą realizację działań wojsk aeromobilnych.

Bez względu na cechy charakterystyczne warunków arktycznych oraz na brak na większości obszarów kompleksów leśnych skupienie głównego wysiłku w czasie realizacji działań będzie polegało na izolacji rejonów, obszarów prowadzonych działań przez wojska własne, osłonie skrzydeł broniących się wojsk, przeprowadzeniu działań powietrzno-szturmowych i desantowo-szturmowych w formie powietrznych rajdów w głębie ugrupowania przeciwnika

niszcząc jego wybrane elementy sytemu dowodzenia, systemu logistycznego oraz wsparcia ogniowego.

Podczas działań w warunkach arktycznych lotnictwo wojsk lądowych będzie skupiało wysiłek na zapewnieniu bezpośredniego wsparcia lotniczego, transportu sił i środków oraz rozpoznania.

9.8.2 UŻYCIE WOJSK RAKIETOWYCH I ARTYLERII

9059. Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii podczas działania w terenie zurbanizowanym.

Działania artylerii w terenie zurbanizowanym charakteryzują się: ograniczonym polem ostrzału i obserwacji; dobrymi warunkami ubezpieczenia, ukrycia i maskowania ludzi i techniki bojowej, co utrudnia ocenę siły wojsk; obniżonymi możliwościami manewru; walką w zwartych kwartałach; większym zagrożeniem ogniem z bliskiej odległości; trudnościami w dowodzeniu i łączności (zdecentralizowanym dowodzeniem i kierowaniem); wysokim zużyciem amunicji i innych środków bojowych; koniecznością wsparcia pododdziałów walczących na wielu poziomach: na poziomie ulicy, ponad ziemią i w budynkach.

Wsparcie ogniowe wojsk broniących się w terenie zurbanizowanym zależy w dużym stopniu od charakteru zabudowy. Zwarta i wysoka zabudowa nie sprzyja użyciu artylerii do ognia pośredniego, a działanie pocisków jest ograniczone. W terenie zurbanizowanym artyleria działa zazwyczaj w sposób zdecentralizowany. Do pododdziałów walczących przydziela się elementy rozpoznawcze oraz pododdziały ogniowe.

Podczas walki w terenie zurbanizowanym rejony stanowisk ogniowych (stanowiska ogniowe) wybiera się poza jego granicami lub na jego obrzeżach, a gdy zasięg ognia bądź sytuacja tego wymaga również w jego obrębie. Stanowiska ogniowe wybiera się w parkach, na placach, stadionach, sadach i dużych podwórzach, skąd zapewniona jest możliwość prowadzenia ognia. Na skrajach terenu zurbanizowanego stanowiska ogniowe wybiera się w bezpiecznej odległości od budowli kamiennych i łatwo palnych. Stanowiska ogniowe dział przeznaczonych do strzelania na wprost przygotowuje się w narożnych domach (do prowadzenia ognia w dwóch

kierunkach), za kamiennymi ogrodzeniami i ścianami, skąd zapewnione jest prowadzenie ognia wzdłuż ulic i placów.

9060. Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii podczas działania w terenie lesistym:

Działania artylerii w terenie lesistym uwarunkowane są wielkością masywów leśnych, rodzajem lasów, gęstością drzew, rodzajem gleby, wielkością oraz położeniem jezior, terenów zabagnionych i sieci dróg. Lasy bardzo gęste stwarzają dogodne warunki do maskowania wojsk, wykonywania w ukryciu prac inżynieryjnych, utrudniają natomiast, a nawet bardzo często uniemożliwiają obserwację, zajmowanie stanowisk ogniowych i orientację w terenie oraz manewr. Grunty w większości piaszczysto-gliniaste i gliny zwałowe w czasie opadów deszczu i roztopów obniżają przejezdność, a w połączeniu z obszarami torfiastymi i torfiasto-mulistymi (na terenach zabagnionych) znacznie ograniczają ruch poza drogami. Ruch pojazdów w zasadzie ograniczony jest do dróg, wyrębów, luk i przesmyków międzyjeziornych. Podczas walki w terenie lesisto - jeziornym należy być przygotowanym do działań autonomicznych.

Działania artylerii w terenie lesistym cechuje: ograniczenie pola obserwacji i ostrzału; duża możliwość zaskoczenia; decentralizacja dowodzenia i stosowanie łączności przewodowej; zwiększona możliwość wystąpienia pożarów; konieczność wyboru stanowisk ogniowych na polanach, wyrębach, wzdłuż przesiek lub na skraju lasu; wykonanie manewru po istniejących drogach.

Ograniczony manewr oddziałami (pododdziałami) artylerii wymusza wcześniejszy jej podział na przewidywane kierunki działania, dostosowany do oceny przeciwnika i planowanego sposobu użycia wojsk własnych. Dowodzenie artylerią będzie z zasady zdecentralizowane, a tylko w wyjątkowych sytuacjach może być centralizowane.

Podczas działań w terenie lesistym użycie artylerii oparte jest na usamodzielnieniu działań ogólnowojskowych elementów ugrupowania bojowego. W tym celu wzmacnia się je pododdziałami artylerii. Pododdziały artylerii w większym stopniu wykorzystuje się do prowadzenia ognia na wprost. Ogniem artylerii osłania się zapory, przesieki i możliwe przejścia. Wyjścia na polany i przesieki leśne na prawdopodobnych kierunkach natarcia przeciwnika osłania się ogniem zaporowym. Szczególną uwagę zwraca się na

przygotowanie ogni w rejonach i na kierunkach użycia większych sił i środków przeciwnika. Zapasowe rejony stanowisk ogniowych wybiera się w głębi ugrupowania bojowego związku taktycznego (oddziału). W miarę możliwości artylerię rozwija się poza zwartym obszarem leśnym. Przygotowuje się również drogi manewru zapewniając szybkie przemieszczenie artylerii w wypadku pożaru.

9061. Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii podczas działań bojowych w warunkach ograniczonej widoczności.

Podczas prowadzenia działań w warunkach ograniczonej widoczności artyleria, obok typowych zadań wsparcia ogniowego, oświetla teren i przeciwnika, może tworzyć dozory i osie świetlne oraz oślepiać punkty obserwacyjne i środki ogniowe przeciwnika.

Dodatkowym zadaniem artylerii jest zwalczanie środków oświetlających i nocnego widzenia przeciwnika. System ognia powinien uwzględniać wykonywanie zadań ogniowych związanych z oświetleniem terenu i oślepianiem przeciwnika. Organizacja działań bojowych w warunkach ograniczonej widoczności musi obejmować także przygotowanie i sprawdzanie przyrządów oświetlających i noktowizyjnych.

Przygotowanie pododdziałów artylerii oraz planowanie wsparcia ogniowego działań w nocy powinno być realizowane w miarę możliwości zawczasu, w dzień lub w warunkach dobrej widoczności. Przechodząc do obrony pod koniec dnia zawsze należy dokonać reorganizacji systemu ognia poprzez sprecyzowanie pasów ognia (sektorów ostrzału), stref ognia oraz punktów ześrodkowań ognia, dowiązując je do dobrze widocznych w nocy przedmiotów terenowych (dozorów). Działa wydzielone do strzelania na wprost, w miarę możliwości wycelowuje się w dzień.

9062. Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii podczas działania w górach.

Wsparcie wojsk walczących ogniem artylerii w górach jest determinowane przez zmienne warunki obserwacji, występowanie pól niewidocznych (martwych), brak odpowiednich rejonów rozwinięcia artylerii oraz znaczne zużycie czasu na przemieszczenia i zmiany stanowisk ogniowych. Punkt ciężkości wsparcia ogniowego artylerii tworzy się z reguły na kierunkach i w rejonach przewidywanego ruchu przeciwnika (drogi, cieśniny).

Ograniczony manewr artylerią wymusza wcześniejszy jej podział na przewidywane kierunki działania, dostosowany do oceny przeciwnika i planowanego sposobu użycia wojsk własnych. Dowodzenie artylerią będzie z zasady zdecentralizowane, a tylko w wyjątkowych sytuacjach może być centralizowane.

Rażenie ogniowe przeciwnika przygotowuje się z uwzględnieniem charakterystycznych elementów rzeźby terenu i infrastruktury (wąskie doliny, węzły dróg, przełęcze, wąwozy, jary, mosty, wiadukty, przeprawy itp.).

Artyleria realizuje wsparcie ogniowe poprzez rażenie przeciwnika na przełęczach, dominujących i przylegających do niej wzgórzach. W celu rażenia przeciwnika na przeciwstokach, w dolinach i wąwozach oraz innych ukrytych miejscach stosuje się ogień artylerii haubicznej i moździerzy. Przeciwnika razi się ogniem ześrodkowanym w momencie pokonywania przez niego przejść górskich, cieśnin, rzek i miejsc trudnych do przekroczenia.

Artyleria, ze względu na bardzo ograniczone możliwości manewrowe w górach, zajmuje ugrupowanie bojowe w pobliżu istniejących dróg. Stanowisk ogniowych nie należy jednak wybierać w pobliżu rzek górskich i strumieni, w korytach wyschniętych rzek, w zagłębieniach i kotlinach, a także w bezpośrednim sąsiedztwie urwisk.

9063. Punkt ciężkości wsparcia ogniowego artylerii tworzy się z reguły na kierunkach i w rejonach przewidywanego ruchu przeciwnika (drogi). Najważniejsze zadania artylerii to:

a) obezwładnienie (oślepienie) przeciwnika na dominujących wzgórzach,

b) dezorganizacja manewru,

c) osłona luk i skrzydeł,

d) wzbranianie ataków (również ze skrzydeł).

9064. Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii podczas obrony wybrzeża i działań desantowych z morza.

1) Obrona wybrzeża morskiego.

Zasadniczym zadaniem artylerii w obronie wybrzeża jest zwalczanie okrętów i statków desantowych, środków desantowych na podejściach do brzegu, jak również zwalczanie desantu powietrznego i morskiego w czasie lądowania i podczas walki o brzeg. Artylerię rozwija się w ugrupowanie bojowe na prawdopodobnych kierunkach wysadzenia desantów. W uzasadnionych

sytuacjach pododdziały artylerii mogą być rozmieszczone w głębi, w gotowości do rozwinięcia w jednym z zawczasu przygotowanych rejonów. W celu zwiększenia skuteczności rażenia ruchomych celów nawodnych część artylerii może być użyta do strzelania na wprost i ogniem półpośrednim. Do wykonania tego zadania artylerię rozwija się na tymczasowych stanowiskach ogniowych na brzegu (na wydmach) lub w pobliżu brzegu.

Artyleria realizuje w obronie wybrzeża morskiego następujące zadania: wzbranianie rozpoznania wód przybrzeżnych i wybrzeża oraz trałowania min i usuwania zapór przeciwdesantowych; zwalczanie okrętów przeciwnika wchodzących w skład zgrupowania desantowego podczas ich podejścia do wybrzeża oraz w rejonach manewrowania i postoju; zwalczanie środków desantowo-przeprawowych w rejonach zbiórki i formowania w fale podczas podejścia do brzegu; zwalczanie pododdziałów szturmowych desantu morskiego oraz desantowo-szturmowych w celu niedopuszczenia do opanowania odcinków wybrzeża i rozszerzania opanowanych przyczółków; obezwładnianie środków wsparcia ogniowego oraz pododdziałów, które wylądowały na brzegu; wzbronienie podejścia i wysadzania kolejnych rzutów desantu; wsparcie kontrataków.

2) Działania desantowe z morza.

Rażenie ogniowe przeciwnika w morskiej operacji desantowej ma na celu pozbawienie broniących się wojsk inicjatywy, możliwości zorganizowanego oddziaływania środkami walki na lądujący desant morski i stworzenia dogodnych warunków do lądowania i wykonania zadania przez wojska desantu.

We wszystkich okresach rażenia ogniowego, aż do wykonania zadania przez siły desantu biorą udział siły powietrzne i marynarka wojenna, wojska rakietowe i artyleria wojsk lądowych. Użycie artylerii podczas desantowania i walki o poszerzenie i utrzymanie przyczółka wymaga szczegółowej synchronizacji ognia z manewrem wojsk oraz koordynacji wsparcia ogniowego w celu zapewnienia nie tylko skuteczności oddziaływania ogniowego, ale również bezpieczeństwo wspieranych wojsk.

9065. Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii podczas działań pustynnych i w warunkach ekstremalnie gorących.

Działania bojowe artylerii w warunkach pustynnych i ekstremalnie wysokich temperatur wymagają zastosowania specjalnych metod szkolenia i wyposażenia. Wojska muszą być przygotowane fizycznie, psychicznie i technicznie na spotkanie ze stawianym im wyzwaniem. Muszą one być także wstępnie aklimatyzowane zanim rozpoczną działania w pełnym zakresie.

Podczas działań w warunkach pustynnych i ekstremalnie wysokich temperatur należy: przygotować sprzęt do poruszania się w tych warunkach i maskowania dostosowanego do pokrycia terenowego z wykorzystaniem sztucznych środków; być w gotowości do działań bojowych w warunkach silnych wiatrów połączonych z burzami piaskowymi; wznawiać nastawy do strzelania w razie zmian temperatury; uwzględniać potrzebę zgromadzenia dodatkowych zapasów wody pitnej; współrzędne ugrupowania bojowego określać zasadniczo w oparciu o systemy satelitarne; azymuty topograficzne kierunków orientacyjnych wyznaczać w oparciu o sposoby astronomiczne.

Zapewnienie wsparcia artyleryjskiego wojskom walczącym wymaga maksymalnej elastyczności na wszystkich szczeblach dowodzenia. W działaniach bojowych w warunkach pustynnych i ekstremalnie wysokich temperatur działania artylerii organizuje się według ogólnych zasad.

9066. Użycie Wojsk Rakietowych i Artylerii podczas działania bojowego w warunkach niskich temperatur:

Działania bojowe artylerii w niskich temperaturach wymagają przedsięwzięcia środków zapewniających niezawodne działanie techniki bojowej. Podczas działań w warunkach niskich temperatur należy: zaopatrzyć pododdziały w niezbędne środki maskujące oraz w środki zabezpieczające przed odmrożeniami; przygotować sprzęt do poruszania się na śliskiej nawierzchni i maskowania dostosowanego do pokrycia terenowego; wznawiać nastawy do strzelania w razie nagłych zmian temperatury; rozgrzewać lufy dział strzelaniem słabszymi ładunkami; do wykonania prac fortyfikacyjnych używać ładunków wybuchowych; uwzględniać potrzebę zgromadzenia dodatkowych zapasów amunicji, żywności i paliw.

W obronie w warunkach niskich temperatur działania artylerii organizuje się według ogólnych zasad, skupiając główny wysiłek rażenia ogniowego na wsparciu wojsk utrzymujących węzły dróg, miejscowości oraz inne ważne obiekty. System ognia artyleryjskiego uwzględniać również powinien trudno dostępne odcinki terenu (rzeki, jeziora, bagna) możliwe do pokonania po zamarznięciu.

Podczas natarcia w warunkach niskich temperatur należy uwzględniać utrudnione warunki organizacji i prowadzenia działań bojowych spowodowane specyfiką pory zimowej. Niska temperatura, gołoledź, zamiecie i zawieje śnieżne utrudniają działanie ludzi i wpływają niekorzystnie na uzbrojenie i sprzęt techniczny.

9.8.3 UŻYCIE WOJSK OBRONY PRZECIW LOTNICZEJ

9067. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej podczas działania w terenie zurbanizowanym:

W czasie prowadzenia działań obronnych w terenie zurbanizowanym oddziały i pododdziały przeciwlotnicze główny wysiłek skupiają na osłonie wojsk broniących ważnych rejonów i obiektów decydujących o trwałości obrony, stanowisk ogniowych artylerii i odwodu. Zasadnicze siły wojsk obrony przeciwlotniczej ugrupowuje się na prawdopodobnych kierunkach zagrożenia uderzeniami z powietrza, poza zwartą zabudową lub w rejonach o niskiej zabudowie, na jego peryferiach. Część pododdziałów przeciwlotniczych, zwłaszcza wyposażonych w przenośne przeciwlotnicze zestawy rakietowe i lekkie armaty przeciwlotnicze, wykorzystuje się w sposób zdecentralizowany, rozmieszczając je w ugrupowaniu osłanianych pododdziałów. Tworząc system ognia środków przeciwlotniczych należy uwzględnić ogień wielowarstwowy i skrzydłowy zestawów artyleryjskich, zestawów rakietowych oraz niewyspecjalizowanych środków podczas zwalczania celów powietrznych na podejściach i w głębi obrony, w lukach między pododdziałami i budynkami (obiektami).

W miarę możliwości stanowiska ogniowe urządza się na dachach budynków z uwzględnieniem kierunków szczególnie zagrożonych uderzeniami lotnictwa wojsk lądowych (śmigłowców).

W natarciu oddziały i pododdziały przeciwlotnicze główny wysiłek skupiają na osłonie sił głównych na podejściach do rejonu zurbanizowanego oraz wojsk wykonujących uderzenie oskrzydlające w celu izolowania broniących się w nim sił przeciwnika.

9068. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej podczas działania w terenie lesistym:

Teren lesisty stwarza bardzo sprzyjające warunki dla wykorzystania przez przeciwnika śmigłowców bojowych oraz lotnictwa działającego na małych wysokościach.

Podczas obrony w terenie lesistym (lesisto-jeziornym) oddziały i pododdziały przeciwlotnicze główny wysiłek skupiają na osłonie wojsk broniących rejonów zamykających prawdopodobne dogodne kierunki natarcia przeciwnika (przesmyki między jeziorami i masywami leśnymi) oraz odwodów i stanowisk ogniowych artylerii. W natarciu, wojska obrony przeciwlotniczej główny wysiłek skupiają na osłonie sił głównych nacierających wzdłuż dróg, wojsk wykonujących obejście lub oskrzydlenie przeciwnika oraz działających w rejonach przesmyków między jeziornych.

Na kierunkach skrytego podejścia organizuje się zasadzki przeciwlotnicze, wydziela zespoły ogniowe wchodzące w skład pododdziałów wędrownych.

Stanowiska ogniowe środków przeciwlotniczych rozmieszcza się za pododdziałami pierwszego rzutu przeważnie na skraju lasu, przy drogach, w pobliżu przesiek, polan i w rzadkim lesie.

9069. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej podczas działania bojowego w warunkach ograniczonej widoczności:

Rozpoznanie przeciwnika powietrznego w warunkach ograniczonej widoczności należy zorganizować w oparciu o zewnętrzne źródła rozpoznania (przełożonego, sąsiadów), własne stacje radiolokacyjne oraz radiopelengatory. Organizacja podsystemu rozpoznania wzrokowego jest niecelowa ze względu na jej minimalne możliwości, jednocześnie należy szczególną uwagę zwrócić na walkę z zakłóceniami elektronicznymi przeciwnika. Kierowanie ogniem w pułku (dywizjonie) przeciwlotniczym należy realizować przy wykorzystaniu stacji radiolokacyjnych. Do zwalczania środków napadu powietrznego wyznacza się sprzęt bojowy przystosowany do walki w ograniczonej widoczności.

9070. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej podczas działania w górach:

Ograniczone możliwości rozpoznania wymuszają przyjęcie zdecentralizowanego systemu kierowania ogniem oraz dodatkowego wyposażenia (zwłaszcza w środki łączności) oddziałów i pododdziałów, zespołów ogniowych do samodzielnego działania na oddzielnych kierunkach.

W obronie oddziały i pododdziały przeciwlotnicze prowadzą działania na wybranych kierunkach, główny wysiłek skupiając na osłonie wojsk broniących ważnych rejonów i obiektów terenowych (przełęczy, szerokich dolin, mostów, przepraw, węzłów drogowych, itp.). Podczas natarcia w górach, wojska obrony przeciwlotniczej główny wysiłek skupiają na osłonie sił głównych działających wzdłuż dolin i dróg, zwłaszcza wojsk pokonujących przeszkody wodne i węzły drogowe oraz na osłonie rejonów stanowisk ogniowych artylerii, rejonów załadowania desantu (grup desantowo-szturmowych) oraz odwodów.

Ograniczone możliwości rozpoznania wymuszają przyjęcie zdecentralizowanego systemu kierowania ogniem oraz wyposażenie oddziałów i pododdziałów, zespołów ogniowych do samodzielnego działania na oddzielnych kierunkach.

W zależności od sytuacji i warunków należy tworzyć z oddziałów i pododdziałów przeciwlotniczych mieszane zgrupowania artyleryjsko-rakietowe wyposażając je do samodzielnego prowadzenia działań i przydzielając do zgrupowań taktycznych na oddzielnych kierunkach.

System ognia oddziałów i pododdziałów przeciwlotniczych opiera się na wielowarstwowym, skrzydłowym i krzyżowym ogniu środków ogniowych (zestawów rakietowych i artyleryjskich) w powiązaniu z siłami i środkami przełożonego.

9071. Do osłony ogólnowojskowych zgrupowań organizuje się pododdziały (grupy) przeciwlotnicze wyposażone w przenośne zestawy rakietowe, zdolne do samodzielnego (autonomicznego) prowadzenia działań bojowych na oddzielnych kierunkach. Organizując system ognia środki ogniowe rozmieszcza się na różnych poziomach zboczy w miejscach, z których możliwe jest prowadzenie ognia na maksymalną odległość oraz wykonanie przez nie manewru. Osłonę pozostałych elementów ugrupowania bojowego, stanowisk dowodzenia oraz obiektów infrastruktury terenowej (mosty, węzły

dróg, zapory wodne) oraz jednostek i urządzeń logistycznych realizuje się siłami pododdziałów rakietowo-artyleryjskich.

9072. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej podczas obrony wybrzeża i działań desantowych z morza:

Obrona wybrzeża morskiego.

Organizując osłonę przeciwlotniczą wojsk oddziały i pododdziały przeciwlotnicze skupiają wysiłek na osłonie zasadniczych elementów ugrupowania bojowego wojsk broniących rejonów dogodnych do wysadzenia desantów morskich. Zadania te wykonują we współdziałaniu z siłami obrony przeciwlotniczej marynarki wojennej oraz siłami powietrznymi. Zasadnicze siły rozmieszcza się w głębi ugrupowania do słony głównych sił związku taktycznego (oddziału).

Utrzymuje się je w gotowości do wykonania manewru na najważniejsze kierunki (pozycje) oraz do osłony odwodów mających za zadanie wykonanie przeciwuderzenia lub kontrataku.

Z części sił oddziałów i pododdziałów przeciwlotniczych wydziela się mieszane zgrupowania artyleryjsko-rakietowe, jako zespoły ogniowe i rozmieszcza na kierunkach, z których istnieje zagrożenie uderzeniami z powietrza, a nie są one bronione, organizuje się też zasadzki przeciwlotnicze i pododdziały wędrowne.

Ze względu na położenie osłanianych wojsk na szerokim froncie decentralizuje się kierowanie ogniem. Oddziały i pododdziały przeciwlotnicze działające na samodzielnych kierunkach muszą być usamodzielnione w zakresie zabezpieczenia materiałowo-technicznego. Przyjmując zdecentralizowany system kierowania ogniem przeciwlotniczym należy szczegółowo zaplanować i uzgodnić działania z siłami morskimi i powietrznymi.

Charakter obrony na wybrzeżu morskim wymusza zmiany w obronie przeciwlotniczej, specyficzne dla działań obronnych. Zwiększony pas obrony ogólnowojskowego związku taktycznego oraz ugrupowanie z silnym odwodem ogólnowojskowym oraz odwodami specjalnymi wysoce manewrowymi uniemożliwia zapewnienie osłony wszystkim elementom ugrupowania. Działanie takie wymusza konieczność ścisłego współdziałania z lotnictwem myśliwskim i wojskami rakietowymi.

Odrębnym elementem obrony przeciwlotniczej w działaniach na wybrzeżu morskim jest walka z desantami powietrznymi przeciwnika.

Uwzględniając zwiększony pas obrony w obronie wybrzeża morskiego często może zaistnieć sytuacja, że w niektórych rejonach nie będzie przewidzianego działania oddziałów i pododdziałów przeciwlotniczych. W rejonach tych celowe byłoby organizowanie pododdziałów wędrownych.

Działania desantowe z morza.

Obronę przeciwlotniczą wojsk desantu w wszystkich fazach działań desantowych z morza zapewnia marynarka wojenna i siły powietrzne. Wojska obrony powietrznej lądującego desantu będą sukcesywnie włączać się do wykonania swoich zadań po wylądowaniu na brzegu.

W związku z powyższym pododdziały obrony przeciwlotniczej powinny być przewidziane do załadunku z takim wyliczeniem by mogły prowadzić osłonę przeciwlotniczą pierwszych fal desantu lądujących na brzegu bronionym przez przeciwnika, a więc powinny być w składzie pierwszych fal desantu.

9073. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej podczas działań pustynnych i w warunkach ekstremalnie gorących:

Ogromne obszary operacyjne i dobra widoczność są idealne dla działań przeciwnika powietrznego. Wojska walczące na pustyni powinny być wzmocnione dodatkową ilością sił i środków obrony przeciwlotniczej. Należy też liczyć się z faktem, iż mimo wzmocnienia, system obrony może być niewystarczający do zapewnienia właściwej osłony sił własnych. Dlatego też wszystkie oddziały i pododdziały powinny być przygotowane do odpierania ataków przeciwnika powietrznego z użyciem własnych środków ogniowych realizując zarówno aktywną jak i pasywną obronę przeciwlotniczą. Ze względu na dogodność prowadzenia operacji powietrznych na pustyni, dowódcy muszą zachować szczególną ostrożność przed opuszczeniem strefy osłanianej przez wojska obrony przeciwlotniczej.

9074. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej podczas działania bojowego w warunkach niskich temperatur:

Mała ilość ukryć oraz niedogodne warunki do maskowania powodują wzrost zagrożenia rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza. Wymusza to konieczność planowania użycia wojsk obrony przeciwlotniczej z maksymalną efektywnością. Planując działania pododdziałów armat i przenośnych

zestawów rakietowych należy: ograniczać liczbę dyżurów, skracać czas ich trwania, przez częstsze zmiany pododdziałów dyżurnych. Prowadzenie działań oddziałów i pododdziałów przeciwlotniczych wymaga ciągłego uwzględniania warunków atmosferycznych.

Na najbardziej prawdopodobnych kierunkach użycia śmigłowców przeciwnika z pododdziałów przeciwlotniczych wydziela się siły i środki do organizacji zasadzek przeciwlotniczych.

9.8.4 UŻYCIE WOJSK INŻYNIERYJNYCH

9075. Użycie wojsk inżynieryjnych podczas działania w terenie zurbanizowanym:

Zadaniami wojsk inżynieryjnych są:

a) w obronie**:** izolowanie rejonów i dróg przez wykonywanie niszczeń, budowę zapór minowych i wykonywanie innych przeszkód, usuwanie przeszkód, przygotowanie i utrzymanie sieci dróg i ulic, przystosowanie budynków i budowli do obrony ukrycia ludzi, środków materiałowych i sprzętu, pomoc innym rodzajom wojsk przy budowie obiektów fortyfikacyjnych, pomoc w oczyszczaniu pól ostrzału;

b) w natarciu: wykonywanie przejść w zaporach i przeszkodach, wysadzanie bronionych przez przeciwnika obiektów lub wejść do nich, wybijanie przejść w murach i ścianach, usuwanie min, niewybuchów bomb (pocisków), min pułapek, przygotowanie i utrzymanie sieci dróg i ulic, wzmacnianie pododdziałów innych rodzajów wojsk celem usprawnienia działania.

9076. Użycie wojsk inżynieryjnych podczas działania w terenie lesistym:

Zapotrzebowanie na wojska inżynieryjne do zapewnienia wysokiej mobilności i kontr mobilności jest większe niż w terenie otwartym.

Zadaniem wojsk inżynieryjnych są:

a) utrzymanie przejezdności dróg, wykonywanie przejść w zaporach i przeszkodach w celu usprawnienia ruchu wojsk;

b) udzielenie pomocy rodzajom wojsk w rozbudowie fortyfikacyjnej z wykorzystaniem zasobów miejscowych oraz wydobywanie i oczyszczanie wody;

c) wykonywanie niszczeń, budowa zapór minowych i wykonywania innych przeszkód.

9077. Użycie wojsk inżynieryjnych podczas działania bojowego w warunkach ograniczonej widoczności:

Skuteczność wsparcia inżynieryjnego będzie zmniejszona. Główny wysiłek należy skupić na:

a) prowadzeniu rozpoznania inżynieryjnego przy użyciu środków rozpoznania obrazowego oraz sprzętu optycznego;
b) prowadzeniu rozbudowy fortyfikacyjnej terenu;
c) zakładaniu zapór minowych przed przednim skrajem obrony wojsk własnych;
d) przygotowaniu przejść w zaporach inżynieryjnych przeciwnika (głównie w zaporach minowych);
e) oznakowaniu rejonów i stref niebezpiecznych;
f) utrzymaniu dróg oraz rejonów przepraw;
g) zapewnieniu energii elektrycznej w rejonach ześrodkowania wojsk i SD.

9078. Użycie wojsk inżynieryjnych podczas działania w górach:

Główny wysiłek należy skupić na:

a) wsparciu inżynieryjnym mobilności - wojska inżynieryjne urzutowane są w czołowych pododdziałach bojowych do wykonywania przejść w zaporach, blokadach itp. Przeznaczone są do odbudowy, utrzymania i budowy nowych przepraw przez strumienie i rzeki górskie oraz do utrzymania dróg,
b) przeciwdziałaniu ruchowi wojsk (kontrmobilność) – poprzez budowę zapór inżynieryjnych, blokady dróg i przejść, zniszczenia, pola minowe,
c) wsparciu inżynieryjnym zdolności przetrwania poprzez pomoc w rozbudowie fortyfikacyjnej.

9079. Użycie wojsk inżynieryjnych podczas obrony wybrzeża i działań desantowych z morza:

Obrona wybrzeża morskiego.

Charakter działań obronnych na wybrzeżu morskim, determinuje wybór zadań inżynieryjnych, które mają wpływ na jej trwałość i aktywność. Zadania inżynieryjne w obronie wybrzeża morskiego realizują nie tylko pododdziały i oddziały inżynieryjne Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych oraz jednostek Sił Specjalnych, ale głównie wydzielone siły ze składu Marynarki Wojennej (bsap MW).

Każdy z tych komponentów w obronie wybrzeża morskiego powinien realizować zadania związane z połączoną obroną wybrzeża morskiego.

W obronie wybrzeża morskiego elementy rozpoznania inżynieryjnego wojsk lądowych i marynarki wojennej prowadzą rozpoznanie wód przybrzeżnych, plaży oraz przyległego pasa lądu na głębokość organizowanej obrony. Wojska inżynieryjne budują system zapór inżynieryjnych stanowiących pierwszą barierę inżynieryjną broniących się wojsk. W skład systemu zapór wchodzą:

a) pola minowe założone z min morskich przez siły okrętowe marynarki wojennej od izobaty 5m;
b) zapory zakładane przez przybrzeżno – morskie oddziały zaporowe /PMOZap/ do izobaty 5m;
c) zapory w wodzie do głębokości 0,5m i na plaży, palisady, zapory drutowe i rowy przeciwczołgowe, zapory przeciw śmigłowcowe na prawdopodobnych trasach przelotu desantów powietrznych zakładane przez pododdziały inżynieryjne wojsk lądowych.

Na najdogodniejszych i najbardziej prawdopodobnych kierunkach (odcinkach) lądowania desantu morskiego przeciwnika rozbudowuje się rejony obrony w miarę możliwości bezpośrednio na brzegu umożliwiając w ten sposób zwalczanie desantu morskiego na podejściach do lądowania. W celu umożliwienia manewru pododdziałom wzdłuż i w głębi frontu pododdziały inżynieryjne przygotowują i utrzymują drogi, urządzają przeprawy, wzmacniają i budują mosty, urządzają punkty czerpania wody.

Działania desantowe z morza.

Działania wojsk inżynieryjnych w czasie prowadzenia desantu z morza należy podzielić na etapy: etap morski i etap lądowy.

Za etap morski odpowiadają siły inżynieryjne marynarki wojennej. Do etapu tego zaliczamy: trałowanie przejść w zaporach inżynieryjnych na morzu, wykonanie przejść w płytkiej wodzie przybrzeżnej oraz na brzegu metodą wybuchową.

Za etap lądowy odpowiadają wojska inżynieryjne sił desantowych lądujących na brzegu. Do etapu tego zaliczamy: poszerzenie przejść na plaży wykonanych metodą wybuchową przez wojska inżynieryjne marynarki wojennej, wykonywanie kolejnych przejść w miarę potrzeb, rozpoznanie i oznakowanie terenów zaminowanych, utrzymanie dróg dowozu i ewakuacji.

Szczegółowe zadania i priorytety do wykonania zostaną określone przez dowódcę desantowej grupy zadaniowej.

9080. Użycie wojsk inżynieryjnych podczas działań pustynnych i w warunkach ekstremalnie gorących:

Działania inżynieryjne na terenach pustynnych nastręczają szczególnych problemów. Pustynie zawierają mniej naturalnych przeszkód, ale zmiany temperatur ekstremalnych utrudniają użycie sprzętu inżynieryjnego.

W rejonach pustynnych szczególnie ważne są następujące przedsięwzięcia:

a) wsparcie inżynieryjne mobilności - drogi są zazwyczaj nieutwardzone. Przejezdność w miękkim piasku i w obszarach skalnych jest utrudniona. Wojska inżynieryjne polepszają manewrowość przez niwelowanie stoków, wygładzanie stopni skalnych i stawianie mostów przez suche wąwozy. Specyfika terenu wymusza zaangażowanie do rozpoznania dróg, przeszkód i pól minowych zwiększonych sił i środków rozpoznania inżynieryjnego; zakres zadań wzrasta o organizację lądowisk śmigłowców i pasów startowych:

b) przeciwdziałanie ruchowi wojsk (kontrmobilność) - głównymi przeszkodami ograniczającymi mobilność przeciwnika są pola minowe, suche wąwozy i rowy przeciwczołgowe,

c) wsparcie inżynieryjne zdolności przetrwania - możliwości obserwacji na pustyni są dobre, ale ukrycie trudne. Do wzmocnienia obiektów fortyfikacyjnych wykonanych na gruntach piaszczystych można użyć skał i żwiru,

Główny wysiłek skupiony będzie na wydobywaniu i oczyszczaniu wody - zniszczenie źródeł wody znacząco redukuje efektywność wojsk, do takiego stopnia, że mogą być one pozbawione możliwości działania.

9081. Użycie wojsk inżynieryjnych podczas działania bojowego w warunkach niskich temperatur:

W warunkach arktycznych i zimie wojska inżynieryjne główny wysiłek skupiają na zdolności przetrwania wojsk i ich mobilności:

a) wsparcie inżynieryjne mobilności - zmarzlina i tundra mogą ograniczać mobilność. Odśnieżanie może być najważniejszym zadaniem dla wojsk inżynieryjnych w czasie dużych opadów śniegu. Istotne będzie wykorzystanie maszyn do odśnieżania dróg, urządzeń przeciwpoślizgowych

na koła pojazdów. Użycie mostów pontonowych może być ograniczone lub niemożliwe. Mogą być organizowane przeprawy po lodzie. Rozminowanie w warunkach zimowych może być utrudnione,

b) przeciwdziałanie ruchowi wojsk (kontrmobilność) - topniejące śniegi mogą poważnie ograniczać lub uniemożliwić ruch pojazdów. Pokonywanie przeszkód wodnych po lodzie może być niemożliwe przez zniszczenie pokrywy lodowej przez artylerię. Ustawienie zapór inżynieryjnych wymaga więcej czasu, pola minowe ustawione przed opadami śniegu mogą być nieskuteczne z uwagi na gruba pokrywę śniegu, ustawione miny po roztopach w okresie letnim mogą znajdować się w terenie bagiennym, co obniży ich skuteczność,

c) wsparcie inżynieryjne zdolności przetrwania - budowa obiektów fortyfikacyjnych na pozycjach obrony jest trudna. Okopy i ukrycia na sprzęt wymagają więcej czasu na ich wykonanie, przy budowie pozycji obrony należy wykorzystywać śnieg.

9.8.5 UŻYCIE WOJSK CHEMICZNYCH

9082. Użycie wojsk chemicznych oraz zakres wsparcia obrony przed bronią masowego rażenia podczas działań bojowych w specyficznych warunkach realizuje się w oddziałach i pododdziałach tak samo, jak w innych warunkach, z uwzględnieniem specyfiki terenu oraz klimatu.

ROZDZIAŁ 10. DZIAŁANIA W OKRĄŻENIU

10.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

10000. Wprowadzenie.

Okrążenie to odcięcie i izolacja przez przeciwnika części walczących wojsk od sił głównych. Może mieć miejsce we wszystkich rodzajach działań. Okrążenie powoduje ograniczenie swobody działania nie tylko okrążonych wojsk, ale również sił głównych pozostających poza okrążeniem. Walkę w okrążeniu należy traktować, jako sytuację przejściową, trwającą do czasu połączenia się z siłami głównymi. Wyraża się to poprzez utratę kontroli nad liniami komunikacyjnymi oraz ograniczeniem możliwości wsparcia i wzmocnienia okrążonych wojsk. Połączenie może nastąpić w wyniku podejścia tych sił lub samodzielnego przebicia się okrążonych wojsk do sił głównych.

10001. Warunki walki w okrążeniu:

a) główną cechą walki w okrążeniu, wyróżniającą ją od innych działań jest fakt, że wojska mogą być atakowane z różnych stron, a wsparcie z zewnątrz staje się trudne lub niemożliwe;

b) wojska okrążone w dużym stopniu narażone są na zmasowany ogień artylerii oraz uderzenia z powietrza;

c) mogą one stracić zdolność uzyskiwania aktualnych danych z rozpoznania. Odpowiedzialność za ich dostarczenie ponosi przełożony.

10002. Cel działań w okrążeniu.

Działania w okrążeniu mają zazwyczaj charakter obrony zamierzonej lub wymuszonej.

1) w przypadku działań w okrążeniu o charakterze wymuszonym:

a) niedopuszczenie do rozbicia wojsk,

b) wyjście z okrążenia i połączenie się z siłami głównymi lub przejście do działań nieregularnych;

2) w przypadku zamierzonych działań w okrążeniu:

a) utrzymanie kluczowych obiektów lub terenu,

b) wiązanie znacznych sił przeciwnika,

c) rozcięcie sił przeciwnika, kanalizowanie jego ruchu oraz hamowanie tempa jego działań,

d) dezorganizowanie manewru przeciwnika, w tym szczególnie podejścia jego odwodów i elementów zabezpieczenia logistycznego.

10003. Etapy działań w okrążeniu

1) etap pierwszy – obrona w okrążeniu. Ze względu na inicjatywę, jaką posiada przeciwnik obrona musi być okrężna zamykająca wszystkie kierunki jego prawdopodobnego podejścia. Przełożony powinien dokonać kalkulacji w celu ustalenia, możliwego czasu prowadzenia działań obronnych własnymi siłami;
2) etap drugi – wyjście z okrążenia, które może być realizowane jednym z trzech sposobów:
   a) poprzez odblokowanie wojsk okrążonych, które polega na rozbiciu części sił przeciwnika tworzących pierścień okrążenia i otwarciu dróg wyjścia,
   b) przerwanie się wojsk okrążonych, które polega na samodzielnym stworzeniu wyłomu w pierścieniu okrążenia, wyjściu okrążonych wojsk i połączeniu z siłami głównymi,
   c) poprzez kombinację wyżej wymienionych sposobów.

10.2. ZADANIA

10004. Obronę w okrążeniu prowadzi się zgodnie z ogólnymi zasadami. W ramach obrony okrężnej, zamierzonej i wymuszonej, wojska mogą wykonywać następujące zadania:

a) utrzymanie zajmowanego rejonu do czasu podejścia sił głównych poprzez wiązanie walką jak największych sił przeciwnika oraz opóźnienie podejścia jego odwodów,
b) opanowanie i utrzymanie ważnego rejonu (obiektu) przez określony czas w celu kanalizowania działań zgrupowań przeciwnika, a także opóźnienia podejścia jego kolejnych sił,
c) utrzymanie zajmowanego terenu, odtworzenie zdolności bojowej i stworzenie warunków do wyjścia z okrążenia w celu połączenia się z wojskami własnymi.

10005. Ugrupowanie bojowe:

1) w czasie obrony ugrupowanie bojowe powinno składać się z: pierwszego rzutu, odwodu, zgrupowania artylerii, zgrupowania wojsk przeciwlotniczych, odwodów specjalnych, elementów rozpoznania, oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne, stanowiska (elementy) dowodzenia.

Specyfika obrony prowadzonej w okrążeniu najczęściej narzucać będzie ugrupowanie bojowe w jeden rzut, z silnymi odwodami rozmieszczonymi w kilku rejonach:

a) do pierwszego rzutu wydziela się z reguły pododdziały zmechanizowane i zmotoryzowane. Ich zadaniem jest utrzymanie rejonów obrony (punktów oporu) oraz niedopuszczenie do włamania się przeciwnika w głąb obrony;
b) pododdziały czołgów ze względu na ich możliwości ogniowe i manewrowe wykorzystywane są jako odwód. Ich zadaniem jest wzmocnienie obrony na decydujących kierunkach;
c) artylerię wykorzystuje się w sposób scentralizowany i przygotowuje do wykonania manewru w gotowości odparcia ataków z każdego kierunku;

2) w czasie wyjścia z okrążenia ugrupowanie bojowe powinno składać się ze: zgrupowania przełamującego pierścień okrążenia, grup osłony, odwodów, grupy artylerii, odwodu przeciwpancernego, środków obrony przeciwlotniczej, elementów dowodzenia oraz oddziałów, pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych . Ilość i skład elementów ugrupowania zależeć będzie od szeregu czynników m.in. wielkości okrążonych sił, możliwości zabezpieczenia logistycznego czy od obszaru działania:

a) zgrupowanie przełamujące stanowi trzon sił wychodzących z okrążenia. W jego skład może wchodzić od 1/2 do 2/3 sił znajdujących się w okrążeniu w tym większość czołgów i artylerii. Jego zadaniem jest przerwanie na wyznaczonym odcinku pierścienia okrążenia, utworzenia i utrzymania korytarza w celu zapewnienia wyjścia pozostałym siłom;
b) grupy osłony wyznacza się do obrony zajmowanego rejonu do czasu przerwania pierścienia okrążenia przez zgrupowanie przełamujące, oraz uniemożliwienie zamknięcia przez przeciwnika dokonanego wyłomu. Liczba i skład grup zależą od warunków terenowych, potrzeb i składu okrążonych sił. Działanie grup osłony jest podobne do działania elementów ubezpieczenia marszowego;
c) odwód w składzie od 1/4 do 1/3 sił rozmieszcza się w rejonie zapewniającym gotowość do wsparcia walki grup osłony lub do rozwinięcia powodzenia zgrupowania przełamującego.

10.3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ

10006. Przygotowanie działań obejmuje następujące przedsięwzięcia:

1) podczas organizowania obrony w okrążeniu:
   a) określenie rejonu prowadzenia obrony, z uwzględnieniem sił i środków, które należy wykorzystać;
   b) odtworzenie struktury dowodzenia;
   c) przyjęcie odpowiedniego ugrupowania bojowego;
   d) zorganizowanie wzajemnie wspierających się pozycji obronnych oraz w głębi, wzdłuż możliwych kierunków podejścia przeciwnika;
   e) zorganizowanie systemu ubezpieczeń, a na kierunkach szczególnego zagrożenia utworzenie i rozmieszczenie odwodów, którymi można reagować na kierunkach szczególnego zagrożenia, w taki sposób, aby nie dopuścić do rozcięcia ugrupowania i utraty trwałości obrony,
   f) zorganizowanie systemu ognia ze wszystkich dostępnych środków w celu przeciwdziałania zagrożeniu z każdego kierunku;
   g) odtworzenie zdolności bojowej;
2) podczas organizowania wyjścia z okrążenia:
   a) za przygotowanie działań mających na celu odblokowanie wojsk okrążonych odpowiada dowódca szczebla nadrzędnego. W tym przypadku, dowódca wojsk okrążonych powinien przygotować swoje siły tak, by mogły udzielić wsparcia wszelkim działaniom z zewnątrz zmierzającym do ich odblokowania. Działania te muszą być uzgodnione, co do czasu i miejsca;
   b) za przygotowanie przerwania okrążenia odpowiada dowódca wojsk okrążonych. Do zasadniczych przedsięwzięć przygotowawczych należy: wybranie miejsca przerwania okrążenia, wybranie kierunku dalszych działań, utworzenie ugrupowania bojowego. Należy dążyć do koordynacji działań wojsk okrążonych z wojskami wspierającymi;
   c) zorganizowanie wsparcia bojowego, wyznaczenie elementów ubezpieczających wyjście sił głównych.

10007. Prowadzenie działań w okrążeniu.

1) Do najważniejszych przedsięwzięć podczas prowadzenia obrony okrężnej należy:

a) dążenie do utrzymania bądź odzyskania rejonów, które mają decydujące znaczenie dla obrony lub połączenia z siłami głównymi;
b) uniemożliwienie przeciwnikowi, poprzez przyjęcie odpowiedniego sposobu prowadzenia obrony, rozdzielanie broniących się sił i rozbicie ich częściami;
c) wykorzystanie odwodów do zamykania wyłomów lub wykonywania kontrataków;
d) zachowanie spójności obrony poprzez wykorzystanie możliwości manewrowych sił wewnątrz ugrupowania;
e) likwidacja przeciwnika w rejonie włamania.

2) Odblokowanie wojsk i wyjście z okrążenia prowadzi się zgodnie z ogólnymi zasadami działań zaczepnych:
a) uderzenia wojsk powinny być wykonywane w wąskich pasach i w możliwie szybkim tempie;
b) siły odblokowujące powinny zapewnić osłonę skrzydeł;
c) siły okrążone muszą wspierać siły odblokowujące i wiązać przeciwnika walką.

3) Podczas samodzielnego przerywania okrążenia:
a) dokonuje się wyłomu w ugrupowaniu przeciwnika i utrzymuje go do czasu wyjścia wojsk;
b) skrzydła zgrupowania nacierającego ubezpiecza się siłami osłony;
c) po przerwaniu pierścienia okrążenia siły wykonują marsz ubezpieczony unikając walki.

10.4. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO

10008. Użycie wojsk aeromobilnych

1) Celem działania wojsk aeromobilnych jest wsparcie sił będących w okrążeniu.
2) Do podstawowych zadań wojsk aeromobilnych należą:
a) niedopuszczenie do rozbicia wojsk w okrążeniu;
b) stworzenie warunków do wyjścia z okrążenia i połączenia się z siłami głównymi lub przejścia do działań nieregularnych;
c) stworzenie warunków do wyjścia z okrążenia do wyznaczonych rejonów w celu podjęcia drogą powietrzną;

d) pomoc w utrzymanie kluczowych obiektów lub terenu o znaczeniu operacyjno-taktycznym;
e) wiązanie sił przeciwnika,
f) rozcięcie sił przeciwnika i dezorganizacja jego natarcia;
g) dezorganizacja manewru przeciwnika;
h) wzmocnienie sił będących w okrążeniu;
i) zasilanie w siły i środki oraz ewakuacja z drogą powietrzną.

3) W przypadku prowadzenia działań w okrążeniu lotnictwo wojsk lądowych w ramach zabezpieczenia bojowego działań będzie odgrywać zasadniczą role ze względu na:
a) prowadzenie transportu sił i środków;
b) wsparcie bojowe;
c) ewakuację medyczną.

10009. Użycie wojsk rakietowych i artylerii

1) Artylerię przygotowuje się do prowadzenia ognia w warunkach obrony okrężnej oraz utrzymuje się w gotowości do wykonania manewru w celu odpierania ataku przeciwnika z dowolnego kierunku.
2) Działalność ogniową przygotowuje się zarówno w obronie na prawdopodobnych kierunkach natarcia przeciwnika, jak i w celu wsparcia walki wojsk własnych do wyjścia z okrążenia, skupiając główny wysiłek na odcinku przerwania pierścienia okrążenia, a także koordynuje się z wojskami działającymi poza pierścieniem okrążenia. Rozpoznanie artyleryjskie organizuje się na wszystkich kierunkach zagrożenia.
3) W celu mylenia i dezorientacji przeciwnika działalność ogniową planuje się i wykonuje również w miarę możliwości na innych kierunkach. Dążąc do wyjścia z okrążenia, w sposób skryty ześrodkowuje się artylerię na kierunku uderzenia, włączając ją w skład zgrupowania wojsk przerywających pierścień okrążenia.
4) Podczas przygotowania do wyjścia z okrążenia artyleria osłania przegrupowanie wojsk oraz wzbrania przeciwnikowi przełamanie osłabionej w tym czasie obrony. W czasie wychodzenia z okrążenia wspiera atakujące wojska, aby zapewnić im wysokie tempo działań.

10010. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej

1) Zagrożenie powietrzne:

Głównymi obiektami ataku lotnictwa przeciwnika będą cele decydujące o przełamaniu okrążenia. Z reguły będą atakowane stanowiska dowodzenia, stanowiska ogniowe artylerii oraz pierwsze rzuty i odwody. Intensywność uderzeń środków napadu powietrznego przeciwnika na obiekty uzależniona będzie aktualną sytuacją taktyczną na polu walki.

2) Obrona przeciwlotnicza wojsk w okrążeniu:

Obronę przeciwlotniczą w okrążeniu należy skupić na osłonie: stanowisk dowodzenia, elementów pierwszego rzutu, odwodów, zgrupowań artylerii i urządzeń logistycznych, które mają wpływ na trwałość obrony. Wojska obrony przeciwlotniczej należy rozwinąć na stanowiskach startowych /ogniowych/ w ugrupowaniu oddziałów, na przewidywanych kierunkach zagrożenia uderzeniami środków napadu powietrznego.

Ugrupowanie bojowe pododdziałów przeciwlotniczych we wszystkich etapach walki w okrążeniu powinno umożliwiać:

a) manewr ogniem, siłami i środkami na zagrożone kierunki,

b) optymalne wykorzystanie warunków i ukształtowania terenu,

c) skuteczną osłonę przeciwlotniczą wojsk,

d) zdolność do prowadzenia samodzielnej walki,

e) niszczenia środków napadu powietrznego przeciwnika z zasadzek.

W rejonie obrony przeciwlotniczej, jeżeli istnieje taka możliwość należy zorganizować stanowiska zapasowe oraz stworzyć możliwości do prowadzenia manewru dla wojsk wychodzących z okrążenia.
Dla wszystkich pododdziałów będących w ugrupowaniu należy organizować przedsięwzięcia powszechnej obrony przeciwlotniczej.
Za organizację obrony przeciwlotniczej odpowiadają dowódcy ogólnowojskowi na poszczególnych szczeblach dowodzenia.

10011. Użycie wojsk inżynieryjnych

1) Działalność wojsk inżynieryjnych podczas działań w okrążeniu skupiona będzie na zapewnieniu warunków do przetrwania wojsk własnych oraz zapewnienie im mobilności w rejonie okrążenia oraz podczas wyjścia z okrążenia.

2) Głównymi zadaniami wsparcia inżynieryjnego działań w okrążeniu i podczas wyjścia z okrążenia będą:

a) w zakresie zdolności przetrwania:
   - rozbudowa fortyfikacyjna terenu,
   - wydobywanie i oczyszczanie wody,

b) w zakresie zapewnienia warunków do ruchu wojskom własnym:
   - rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu,
   - przygotowanie i utrzymanie dróg,
   - wykonywanie przejść (torowanie) w zaporach, przez przeszkody naturalne i rejony zniszczeń,

c) w zakresie utrudnienia ruchu przeciwnikowi:
   - budowa zapór inżynieryjnych,
   - wykonywanie niszczeń.

3) Część wojsk inżynieryjnych należy pozostawić w gotowości do wsparcia walki z niespodziewanymi uderzeniami przeciwnika. Wychodzenie z okrążenia wymagać będzie pokonywania zapór inżynieryjnych przeciwnika i wykonywania przejść we własnych zaporach. Podczas wyjścia z okrążenia, tam gdzie to możliwe, część wojsk inżynieryjnych powinna być w ariergardzie w celu wykonywania zapór i niszczeń na drogach. Podczas wychodzenia z okrążenia oddziały i pododdziały inżynieryjne wspierają grupy osłony oraz zgrupowania uderzeniowe.

10012. Użycie wojsk chemicznych

Zakres wsparcia obrony przed bronią masowego rażenia zależny jest od wielkości pododdziałów wojsk chemicznych, jakie znalazły się w okrążeniu. Zadania obrony przed bronią masowego rażenia wojska realizują w zależności od potrzeb i przyjętych przez dowódcę priorytetów.

ROZDZIAŁ 11. DZIAŁANIA NIEREGULARNE

11.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

11000. Wprowadzenie.

Działania nieregularne to rodzaj działań bojowych prowadzonych specyficznymi sposobami w ugrupowaniu przeciwnika przez doraźnie tworzone, stosownie do potrzeb i sytuacji, zgrupowania taktyczne. Zgrupowania te przygotowane mogą być w czasie pokoju lub doraźnie tworzone w czasie wojny.

11001. Istota

Działania nieregularne mogą być one prowadzone zarówno w ramach działań obronnych, jak i powszechnego ruchu oporu, po utracie możliwości prowadzenia zorganizowanej obrony. W związku z powyższym mogą one mieć charakter zamierzony lub wymuszony.

Decyzję o przejściu do działań w obszarze kontrolowanym przez przeciwnika podejmuje dowódca wyższego szczebla, na rzecz, którego działania te mają być prowadzone. W tym przypadku zakładane cele i wynikające z nich zadania muszą zostać odpowiednio wcześniej ujęte w planie działania.

Działania wymuszone (nieplanowe) będą prowadzone najczęściej, po niepomyślnych działaniach obronnych. Mogą je prowadzić zgrupowania taktyczne, które przegrały walkę lub wcześniej realizowały zadania w ugrupowaniu przeciwnika i zostały czasowo pozbawione możliwości połączenia się z siłami głównymi.

11002. Cel.

Celem działań nieregularnych jest rozpoznanie przeciwnika, osłabienie jego potencjału, zakłócanie jego systemów dowodzenia, wsparcia i zabezpieczenia oraz zmuszenie do wydzielenia większych sił i środków do ubezpieczeń, a tym samym zmniejszenia zasadniczego potencjału bojowego przewidywanego do wykonania głównego zadania.

11.2. ZADANIA

11003. Zgrupowania wojsk wydzielone do działań na obszarze kontrolowanym przez przeciwnika będą zazwyczaj angażowane do wsparcia działania wyższego szczebla dowodzenia w osiąganiu jego celów.
Do najważniejszych zadań należą:

1) w zakresie rozpoznania:
   a) zdobywanie informacji dotyczących rozmieszczenia stanowisk dowodzenia przeciwnika, stanowisk ogniowych, czy też innych ważnych elementów systemu zabezpieczenia logistycznego,
   b) przekazywanie informacji o kierunkach przemieszczania, sile oraz rejonach ześrodkowania zgrupowań przeciwnika,
2) w zakresie działań bezpośrednich:
   a) blokowanie linii komunikacyjnych,
   b) zakłócanie ciągłości funkcjonowania systemu dowodzenia i zaopatrywania,
   c) utrudnianie swobody manewru zgrupowaniom sił przeciwnika,
   d) uniemożliwienie swobodnego wykorzystania przez przeciwnika istniejącej na danym obszarze infrastruktury,
   e) niszczenie ważnych celów w głębi ugrupowania,
   f) wiązanie walką,
3) w zakresie ruchu oporu:
   a) pomoc w organizacji ruchu oporu na terenie kontrolowanym przez przeciwnika,
   b) koordynacja działania ruchu oporu z działaniami wojsk operacyjnych.

11.3. PROWADZENIE

11004. Działania nieregularne charakteryzują się różnorodnością sposobów walki. Każde działanie musi być należycie przygotowane i przeprowadzone w sposób szybki i zaskakujący. Jeżeli sytuacja zmusi do nawiązania bezpośredniej walki, należy dążyć do utrzymania inicjatywy w celu realizacji powierzonego zadania. Działanie musi charakteryzować się skupieniem punktu ciężkości w ściśle określonym miejscu, gwałtownym uderzeniem i natychmiastowym rozproszeniem się po wykonaniu zadania.

11005. Typowymi formami taktyki działań nieregularnych mogą być:

1) rozpoznanie,
2) dywersja,
3) blokowanie,
4) likwidacja,
5) działania psychologiczne.

11006. Na sposób działania zgrupowań taktycznych przewidzianych do realizacji zadań w terenie kontrolowanym przez przeciwnika zasadniczy wpływ będą miały:

1) obszar. Obszar działania, w tym zróżnicowane warunki terenowe zarówno pod względem ukształtowania, poszycia jak i znajdującej się tam infrastruktury. obszar działania zgrupowania taktycznego określa dowódca wyższego szczebla, na korzyść którego ma ono działać. Działania te muszą być ściśle zsynchronizowane z działaniami sił głównych, a następnie ujęte w ogólnym planie działania;
2) skład zgrupowań. Skład zgrupowań taktycznych które znalazły się w głębi ugrupowania przeciwnika mogą potrzebować większej ilości czasu na przemieszczenie się do wyznaczonego rejonu działania. Zależeć to będzie w głównej mierze od istniejących ograniczeń np.: konieczności obchodzenia sił przeciwnika, przenikania przez jego ugrupowanie lub przerzut drogą powietrzną albo morską, itp.,
3) zadanie. Zadania w ramach prowadzonych działań nieregularnych będą zależały od przyjętej taktyki działań.
4) Sposób wycofania z walki. W ogólnym planie działania muszą zostać określone sposoby wycofania zgrupowań z obszaru działań, na przykład w sytuacjach zagrożenia. Należą do nich:
   a) przenikanie przez ugrupowanie przeciwnika,
   b) połączenie z siłami głównymi wojsk własnych po wykonaniu przez nie zwrotu zaczepnego,
   c) ewakuacja drogą powietrzną lub morską,
   d) wykorzystanie wcześniej zaplanowanych dróg ewakuacji.

11007. Kiedy działania w głębi ugrupowania sił przeciwnika prowadzone są przez kilka zgrupowań taktycznych konieczna jest synchronizacja ich działań.

W niektórych sytuacjach wymaga to również wyznaczenia jednego dowódcy oraz określenia niezbędnych relacji podległości

11.4. UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW WSPARCIA BOJOWEGO

11008. Użycie wojsk aeromobilnych

1) Wojska aeromobilne podczas działań nieregularnych odgrywać będą rolę sił wspierających.
2) Głównymi zadaniami wykonywanymi na rzecz sił w działaniach nieregularnych będą:
   a) osłabianie potencjału przeciwnika,
   b) zakłócanie funkcjonowania systemu dowodzenia, systemu zabezpieczenia logistycznego,
   c) rozpoznanie rozmieszczenia stanowisk ogniowych i dowodzenia,
   d) przekazywanie informacji o kierunkach przemieszczania oraz rejonach ześrodkowania zgrupowań przeciwnika,
   e) blokowanie linii komunikacyjnych,
   f) utrudnianie swobody manewru,
   g) niszczenie ważnych celów w głębi ugrupowania przeciwnika,
   h) wiązanie walką przeciwnika,
   i) koordynacja działania z działaniami wojsk operacyjnych,
   j) pomoc i organizacja szkolenia ruchu oporu na obszarach kontrolowanym przez przeciwnika.

11009. Użycie wojsk rakietowych i artylerii

1) W działaniach nieregularnych artyleria będzie użyta w celu ciągłego nękania wojsk przeciwnika a także tworzenia sprzyjających warunków do wykonania zwrotów zaczepnych przez wojska własne na obszarze zajętym przez przeciwnika.
2) Artyleria działać będzie z reguły bateriami, plutonami, a nawet pojedynczymi środkami ogniowymi z zadaniem obezwładniania pododdziałów przeciwnika, niszczenia elementów systemu dowodzenia, łączności oraz zaopatrzenia.

11010. Użycie wojsk obrony przeciwlotniczej

1) Zagrożenia powietrznego w działaniach nieregularnych nie wolno utożsamiać jedynie z użyciem środków napadu powietrznego, lecz również z użyciem

różnych systemów rozpoznania z bezpilotowymi środkami rozpoznawczymi włącznie.

2) W działaniach nieregularnych nie jest wskazane prowadzenie otwartej walki powietrznej przez pododdziały przeciwlotnicze. Do walki ze środkami napadu powietrznego wydziela się z reguły małe zespoły ogniowe z dywizjonów przeciwlotniczych. Wykrycie i rozpoznanie przeciwnika powietrznego, prowadzi się głównie na podstawie obserwacji przestrzeni powietrznej. W razie potrzeby należy wyznaczać zespoły przeciwlotnicze do dezorganizacji działania środków napadu powietrznego przeciwnika. Zespoły te powinny umożliwić:
   a) organizowanie zasadzek przeciwlotniczych na prawdopodobnych podejściach do lądowania statków powietrznych;
   b) zwalczanie pojedynczych środków napadu powietrznego na małych wysokościach.
3) Z uwagi na specyfikę działań nieregularnych wojska obrony przeciwlotniczej muszą racjonalnie wykorzystywać specjalistyczne środki bojowe do zwalczania środków napadu powietrznego. Zestawy przeciwlotnicze, które nie są wykorzystywane podczas tych działań, powinny być odpowiednio zabezpieczone i ukryte.
4) Wszystkie zgrupowania taktyczne zobowiązane są do stosowania przedsięwzięć powszechnej obrony przeciwlotniczej.

11011. Użycie wojsk inżynieryjnych

1) Celem działania wojsk inżynieryjnych jest stworzenie dogodnych warunków do realizacji zadań bojowych przez walczące wojska, dezorganizacja działań przeciwnika oraz stworzenie dogodnych warunków do bytowania wojsk.
2) Głównymi zadaniami wsparcia inżynieryjnego w działaniach nieregularnych będą:
   a) rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu, ze szczególnym uwzględnieniem tras i obiektów komunikacyjnych,
   b) budowa zapór inżynieryjnych i wykonywanie niszczeń,
   c) budowa obiektów fortyfikacyjnych,
   d) wydobywanie i oczyszczanie wody.
3) Wojska inżynieryjne ze względu na swoją specyfikę nie są przeznaczone do samodzielnego prowadzenia działań nieregularnych. Mogą one stanowić

wzmocnienie zgrupowań taktycznych wykonując zadania wsparcia inżynieryjnego.

4) Zakres wsparcia inżynieryjnego zależy od wielkości pododdziałów inżynieryjnych, ich możliwości i wyposażenia. Wysiłek ich skupia się na wykonywaniu niszczeń oraz zakładaniu zapór minowych w celu osłony wojsk własnych przed oddziaływaniem przeciwnika. Wykonywanie niszczeń musi być skoordynowane z zadaniami innych rodzajów wojsk działających w tym samym obszarze.
5) Użycie wojsk inżynieryjnych związane jest głównie ze wsparciem zdolności przetrwania wojsk własnych. Sprzętem inżynieryjnym wspiera się budowę obiektów fortyfikacyjnych. Część pododdziałów może realizować przedsięwzięcia w ramach maskowania wojsk oraz tworzenia pasów ochrony przeciwpożarowej.
6) Pododdziały inżynieryjne mogą być także użyte do wykonywania prac inżynieryjnych w rejonach lądowania śmigłowców i w strefach zrzutów środków materiałowych.

11012. Użycie wojsk chemicznych

Zakres wsparcia obrony przed bronią masowego rażenia zależny jest od charakteru działań nieregularnych. Zadania obrony przed bronią masowego rażenia wojska realizują w zależności od potrzeb i przyjętych przez dowódcę priorytetów.

ROZDZIAŁ 12. DZIAŁANIA STABILIZACYJNE I OPERACJE WSPARCIA POKOJU

12.1. DZIAŁANIA STABILIZACYJNE

12000 Działania stabilizacyjne są wypadkową działań bojowych wojsk i działań w ramach wsparcia pokoju i mogą mieć charakter:

1. wymuszający,
2. demonstracyjny,
3. prewencyjny,
4. humanitarny,
5. ratowniczy,
6. inny.

12001 Ogólnie

Działania Stabilizacyjne (DS) mają na celu unormowanie sytuacji w rejonie konfliktu i redukcję poziomu przemocy. Narzucają utrzymanie bezpieczeństwa i kontroli w całym obszarze odpowiedzialności przy wykorzystaniu możliwości bojowych wojska do czasu odtworzenia zdolności do działania służb i urzędów cywilnych.

1) Wojska wydzielone do działania muszą być w pełni przygotowane do realizacji wszelkiego rodzaju zadań taktycznych. Jednocześnie muszą być gotowe do natychmiastowego przejścia z działań bojowych do stabilizacyjnych. Znaczy to, że proces planowania operacji musi być na tyle perspektywiczny, aby obejmować także fazę stabilizacji po zakończeniu działań bojowych, czy też zażegnania sytuacji kryzysowej niemającej związku z działaniami bojowymi.
2) Proces zaprowadzenia bezpieczeństwa i stabilizacji w rejonie byłego konfliktu jest procesem długofalowym i niemożliwym do przeprowadzenia bez określenia najważniejszych potrzeb społeczności lokalnej, odtworzenia funkcjonowania niezbędnych służb, organizacji rządowych i pozarządowych oraz organizacji niosących pomoc humanitarną. W związku z szerokim spektrum odpowiedzialności w proces ten zaangażowane będą organizacje rządowe i samorządowe państwa konfliktu, a w dużej mierze rządowe i pozarządowe organizacje międzynarodowe. W fazie stabilizacji wojsko odgrywać będzie rolę organu zapewniającego wsparcie i bezpieczeństwo.

3) W początkowej fazie planowania głównym zadaniem wszystkich elementów jest dokonanie podziału zakresu odpowiedzialności i synchronizacji działań celem osiągnięcia stanu końcowego operacji.
4) Realizacja działań stabilizacyjnych we współudziale tak wielu komponentów jest niemożliwa bez zapewnienia bezpieczeństwa i swobody działania. Brak tych dwóch czynników zahamuje lub uniemożliwi działanie takich elementów jak organizacje humanitarne, elementy rekonstrukcji infrastruktury czy bazy ekonomicznej.

   Za zapewnienie bezpieczeństwa i swobody działania odpowiadają wojska wydzielone do prowadzenia DS.

12002 Zasady Działań Stabilizacyjnych

1) Koordynacja. DS realizowane są przy współudziale wielu elementów militarnych i niemilitarnych. Zapewnienie współdziałania na wszystkich poziomach będzie kluczowym czynnikiem zapewniającym osiągnięcie efektu końcowego działań. Zadaniem dowódcy odpowiedzialnego za realizację tych działań będzie taka organizacja współdziałania, aby wszystkie elementy partycypujące w procesie stabilizacji dążyły w określony sposób do osiągnięcia wspólnego celu.
2) Bezpieczeństwo**.** DS realizowane będą wśród lokalnego społeczeństwa, w rejonach zurbanizowanych a wykonywane przez pododdziały w całej Strefie Działania. Oprócz wojska, równoległe działania prowadzić będą organizacje pozamilitarne, którym należy zapewnić bezpieczne środowisko działania, czyli ochronę przed atakami. Ochrona ta musi być pełna, zapewniona na czas i adekwatna do zagrożenia. Fundamentalną zasadą jest używanie minimum siły przy jednoczesnej współpracy ze społeczeństwem, zbieraniem informacji i realizacją Działań Informacyjnych (DI).
3) Ekonomia sił. Właściwy podział zadań pomiędzy wojsko a organizacje pozamilitarne musi być dokonany w każdych warunkach i przedsięwzięciach. Główną rolą wojska, w DS jest przede wszystkim zapewnianie bezpieczeństwa elementom wprowadzającym stabilizację, a także zapewnienie ochrony ważnych obiektów i rejonów.
4) Jedność działania. Kluczowym aspektem jest to, aby wojskowe i pozamilitarne organizacje, realizujące działania w Rejonie

Odpowiedzialności (RO) miały sprecyzowany wspólny cel. Musi mieć to zastosowanie na poziomie politycznym, militarnym i cywilnym.

5) Synchronizacja z innymi Rodzajami Działań. DS muszą być zsynchronizowane i zintegrowane ze wszystkimi rodzajami działań bojowych. Realizacja działań ofensywnych może być niezbędna do walki z elementami zakłócającymi proces stabilizacji. Jednocześnie muszą być określone sposoby usuwania i naprawy zniszczeń i strat powstałych w wyniku realizowanych działań wojennych.
6) Legalność. DS muszą być prowadzone zgodnie z prawem międzynarodowym i lokalnym. W specyficznych sytuacjach (brak podpisanych konwencji i umów) muszą one być prawnie zdefiniowane i postrzegane przez społeczność lokalną, jako działania zgodne z prawem. Właściwie przeprowadzone Działania Informacyjne będą pomocne we wzmocnieniu tej pozycji.
7) Koordynacja i synchronizacja działań z lokalnymi Siłami Bezpieczeństwa i wojskiem. Realizacja wspólnych działań musi być prowadzona zgodnie z prawem i ukonstytuowana w odpowiednich dokumentach, jeśli lokalne Siłami Bezpieczeństwa, (SB) nie mają pełnego poparcia społecznego. Synchronizacja działań ma określić sposób i zakres realizacji działań oraz sprecyzować ograniczenia w ich realizacji. Koordynacja i synchronizacja działań musi być przeprowadzona do najniższego szczebla dowodzenia.

12003 Czynniki warunkujące powodzenie działań stabilizacyjnych

1) Bezpieczeństwo i kontrola. Bezpieczeństwo i kontrola powinny być pierwszym elementem, jaki należy zapewnić, zwłaszcza na terenach zamieszkanych, poprzez wprowadzenie ogólnego bezpieczeństwa ludności cywilnej, zapewnienie swobody działania innych elementów realizujących zadania w rejonie odpowiedzialności oraz, organizacji użytku publicznego działających na rzecz uzyskania stabilizacji.
2) Wsparcie Sektora Bezpieczeństwa Publicznego (SBP). Kluczowym aspektem w długofalowym procesie stabilizacji jest odtworzenie SBP. Siły Stabilizacyjne (SStab) odgrywają kluczową rolę w odtworzeniu/ zbudowaniu narodowych możliwości obronnych. Reforma SBP może być zrealizowana poprzez demobilizację, rozbrojenie a następnie proces rozformowania i restrukturyzacji. Bardzo ważnym jest, aby proces demobilizacji zawierał

w sobie program wykorzystania i zatrudnienia byłych żołnierzy czy funkcjonariuszy. Reforma SBP dotyczy również sądownictwa i policji.

3) Rekonstrukcja Sektora Publicznego (SP). Za właściwą rekonstrukcję SP odpowiedzialne są organizacje pozamilitarne zgodnie z ich specyfiką. Zadaniem SStab, szczególnie w początkowej fazie operacji jest zapewnienie bezpieczeństwa i stworzenie warunków do pracy tym organizacjom.
4) Zarządzanie Początkowe. Zarządzanie Początkowe powinno być realizowane przez wyspecjalizowane organizacje. W początkowej fazie operacji może być ono realizowane przez SStab do czasu widocznej poprawy bezpieczeństwa w RO. Może to polegać na odbudowie szkolnictwa, rynku lokalnego czy lecznictwa, co pomoże powrócić ludności lokalnej do normalności i zwiększy zaufanie do SStab.

12004 Bezpieczeństwo i kontrola

1) W czasie realizacji DS, wojska odpowiedzialne będą za zapewnienie pełnej ochrony dla personelu organizacji pozamilitarnych biorących udział w operacji. Pododdziały realizować będą ochronę i kontrolę dróg oraz ważnych rejonów celem zapewnienia bezpieczeństwa i normalizacji życia cywilnego. Do współudziału w tego rodzaju działaniach wykorzystywać można lokalne Siły Zbrojne (SZ).
2) Jako jeden z aspektów poprawy bezpieczeństwa jest utrzymywanie gotowości do działania przeciwko grupom niezadowolenia społecznego wykorzystując lokalne siły bezpieczeństwa oraz istniejący system ostrzegania. Działania te realizowane będą poprzez organizację Punktów Kontrolnych, szkolenie i utrzymanie elementów do walki z tłumem czy też blokady dróg celem ograniczenia przemieszczania.
3) Podstawą działania jest posiadanie przewagi w wyszkoleniu i szybkości reakcji na zaistniałe sytuacje. Celem utrzymania możliwości szybkiej reakcji w przypadku zagrożenia niezbędnym jest posiadanie odpowiedniego odwodu, jak np. Siły Szybkiego Reagowania.
4) Podstawowym wymogiem dla zapewniania bezpieczeństwa i kontroli w RO jest podjęcie określonych środków celem uniknięcia destabilizacji takimi czynnikami jak klęski humanitarne, zakłócenia w trakcie przemieszczania ludności i niekontrolowane migracje.

5) W ramach utrzymania bezpieczeństwa i kontroli realizowane są następujące zadania taktyczne:
   a) Patrolowanie;
   b) Izolowanie wrogich sił;
   c) Kontrola Drogowa;
   d) Kontrola nad tłumem;
   e) Obserwacja;
   f) Okrążenie i przeszukanie;
   g) Wzmocnienie rejonów zastrzeżonych;
   h) Konwojowanie (ochrona transportów);
   i) Zapewnienie przestrzegania porządku publicznego.

12005 Wsparcie Sektora Bezpieczeństwa Publicznego (SBP).

1) Wsparcie SBP zawierało będzie nie tylko aspekty militarne, ale również działanie policji, sądownictwa i więziennictwa, ochrony granic i prawo celne, co wchodzi w skład całego SBP. Wsparcie SBP ze względów militarnych skupione zostanie na odtworzeniu i reformach lokalnych SZ i policji. Realizowane to będzie w następujących aspektach:
   a) Organizacja Sił Zbrojnych: SStab pełnią rolę doradczą w określeniu formy, struktury i miejsca nowo formowanych SZ. Realizując to zadanie należy brać pod uwagę aspekty kulturowe i tradycje a także czynniki wynikające z byłego konfliktu.
   b) Szkolenie Indywidualne. SStab realizować będą szkolenie indywidualne żołnierzy powoływanych do lokalnych SZ. Wchodzić w to może doradztwo w zakresie rekrutacji i selekcji.
   c) Szkolenie Zespołowe. Z chwilą, gdy lokalne SZ są sformowane SStab muszą kontynuować szkolenie na szczeblu pododdziału. Szkolenie musi być progresywne i osiągnąć efekt zgrania na szczeblu pododdziału biorąc pod uwagę zadania wynikające z interesów państwa.
   d) Doradztwo**.** Kiedy pododdziały zostaną sformowane, wyszkolone i sprawdzone (również w walce) wymagać będą dalszego doskonalenia indywidualnego i zespołowego. Przykładem działania jest użycie Operacyjno Doradczych Zespołów Łącznikowych.
2) Rozbrojenie, demobilizacja, i rozformowanie zbrojnych ugrupowań jak: regularne SZ, organizacje paramilitarne, bojówki itp. są celem strategicznym,

a planowane na szczeblu operacyjnym. Jest to wyzwanie międzyresortowe jednak SStab pełnią kluczową rolę w realizacji tego przedsięwzięcia, szczególnie w fazie początkowej operacji. Proces ten obejmuje nie tylko regularne SZ czy policję, ale także powstańców, partyzantów, gangi kryminalne itp.

3) SStab wspierając reformy SBP mogą spodziewać się realizacji lub realizować niektóre lub wszystkie zadania zamieszczone poniżej. Inne organizacje realizujące podobne zadania będą odpowiedzialne za długofalowy proces reform i wykorzystania byłych żołnierzy w życiu cywilnym;
4) W ramach wsparcia SBP realizowane są następujące zadania taktyczne:
   a) Rozbrojenie bojówek militarnych i nielegalnych formacji zbrojnych;
   b) Zbieranie, liczenie i niszczenie broni;
   c) Ochrona, eskortowanie i transport osób zdemobilizowanych;
   d) Wsparcie w selekcji do nowych Służb Bezpieczeństwa;
   e) Selekcja i rekrutacja do służb ochronnych;
   f) Dyslokacja i kontrola składów uzbrojenia i sprzętu;
   g) Szkolenie, nadzorowanie i przekazanie odpowiedzialności przyszłym SZ i innym elementom SBP jak policja czy Straż Graniczna;
   h) Zbieranie, usuwanie i niszczenie materiałów niebezpiecznych;
   i) Inne.

12006 Rekonstrukcja Sektora Publicznego (SP).

1) W zależności od sytuacji SStab mogą byś zaangażowane do podjęcia działań mających na celu pomoc w odbudowie elementów sektora publicznego. Ma to szczególne znaczenie w dalszej fazie operacji dając obraz celowego i zgodnego z prawem działania SStab. Dowódcy i ich sztaby muszą zdefiniować i określić możliwości, jakie posiadają SStab w rekonstrukcji infrastruktury poprzez elementy i środki Komórek Współpracy Cywilno Wojskowej.
2) Wsparcie w rekonstrukcji polega na odbudowie podstawowej i niezbędnej do funkcjonowania infrastruktury publicznej. Dodatkowym elementem wzmacniającym SStab jest wydzielenie do działania wojsk specjalistycznych i medycznych.

3) Efektem takiego działania może być to, że społeczeństwo wspierane przez SStab zacznie je wspierać w ich działaniach i realizacji mandatu. Może to być osiągane poprzez dostarczanie wody pitnej i zabezpieczenie jej źródeł, dystrybucję pomocy humanitarnej, rekonstrukcję sieci elektrycznej i minimalizowanie efektów klęsk humanitarnych. Początkowa rekonstrukcja może być tymczasowa i prowizoryczna do czasu aktywowania do działania wyspecjalizowanych firm czy organizacji.
4) W ramach rekonstrukcji SP realizowane są następujące zadania taktyczne:
   a) Zabezpieczenie przejezdności dróg, kolei, wodociągów;
   b) Odbudowa lotnisk, nabrzeży i portów;
   c) Zabezpieczenie w wodę pitną, paliwo i energię elektryczną;
   d) Odbudowa elementów infrastruktury służby zdrowia, komunalnej i oczyszczaniem ścieków;
   e) Ograniczona pomoc i doradztwo medyczne;
   f) Ochrona kluczowych obiektów.
5) Rekonstrukcja infrastruktury jest kosztownym elementem nie tylko pod względem finansowym jak i wysiłku ludzkiego. Gdziekolwiek bezpieczeństwo i zakres prac na to zezwala do zadań tych powinni być kierowane lokalne firmy i pracownicy, co pomoże w rozwoju lokalnej ekonomii.
6) Kiedy sytuacja ulegnie poprawie i organizacje niemilitarne mogły będą przystąpić do rekonstrukcji SStab przejmą rolę ochronną.

12007 Zarządzanie Początkowe

1) Zarządzanie Początkowe powinno być realizowane przez wyspecjalizowane organizacje. W początkowej fazie operacji może być ono realizowane przez SStab do czasu poprawienia bezpieczeństwa w RO. Może to polegać na odbudowie szkolnictwa, rynku lokalnego czy lecznictwa.
2) Eksperci wojskowi, czy też zatrudnieni przez wojsko specjaliści, mogą być wydzielani do realizacji różnych zadań z zakresu zarządzania. W początkowej fazie działań, specjaliści ci mogą być kierowani do realizacji zadań, zgodnie z posiadana wiedzą, do pomocy organizacjom zajmującym się planowaniem i zarządzaniem, organizacją łączności czy też dowodzeniem i przywództwem. Ten rodzaj DS. jest trudny do skategoryzowania i uzależniony będzie od sytuacji i potrzeb.

Właściwe planowanie działań rządu i zadań przed nim stojących powinno być kierowane do organizacji wyspecjalizowanych w tej dziedzinie.

3) Wsparcie Rządu Tymczasowego przez SStab może zawierać następujące elementy:
   a) Zarządzanie infrastrukturą transportową;
   b) Zarządzanie głównymi służbami i przemysłem;
   c) Edukacja instytucjonalna i infrastrukturalna;
   d) Doradztwo instytucjom użytku publicznego: odpady, lecznictwo, handel, media itp.;
   e) Doradztwo organizacjom politycznym niższego szczebla;
   f) Pomoc humanitarna i dystrybucja leków;
   g) Prowadzenie negocjacji na poziomie lokalnym;
   h) Organizacja sieci dowodzenia i kontroli;
   i) Wprowadzanie prawa, specyfikacja zadań dla policji z zakresu walki z przestępczością i działań Straży Granicznej;
   j) Wsparcie wyborów;
   k) Wsparcie komercyjne instytucji ekonomicznych np. organizacja handlu lokalnego, kooperacja pomiędzy bankami i małym biznesem.

12008 Miejsce Rodzajów Wojsk (RW) w Działaniach Stabilizacyjnych

1) Pododdziały bojowe.
   a) Pododdziały niebiorące bezpośredniego udziału w walce odpowiedzialne będą za utrzymanie bezpieczeństwa i kontroli w całym RO odpowiadając również za bezpieczeństwo ludności cywilnej. Działania te muszą również zapewnić swobodę działania dla organizacji nie militarnych i władz lokalnych.
   b) Zabezpieczać będą organizacje biorące udział w bezpośredniej realizacji DS, oraz ochraniać obiekty wykorzystywane do bezpośredniej pomocy dla ludności cywilnej jak np. szpitale.
   c) Zaznaczać obecność SStab i utrwalać legitymację ich działania.
   d) Wspierać SBP realizując zadania związane z demobilizacją, zabezpieczeniem zebranej broni i sprzętu i wydzielać doradców i zespoły szkoleniowe do nowo tworzonych SZ i SB.
   e) Ochraniać i zabezpieczać działanie organizacji pozarządowych, konwojów z pomocą humanitarną, nadzorować przebieg wyborów.

2) Pododdziały artylerii wykonują głównie zadania w obszarze wsparcia ogniowego pododdziałów bojowych oraz zadania ochrony baz, w tym głównie przeciwdziałanie ostrzałom moździerzowym i rakietowym.
3) Pododdziały inżynieryjne odgrywają kluczową rolę w realizacji planu DS z zakresu odbudowy infrastruktury. Zadanie te zawierają:
   a) Odbudowa portów lotniczych i lotnisk;
   b) Odbudowa portów morskich;
   c) Naprawa i rekonstrukcja instalacji wodnych i elektrycznych;
   d) Naprawa i budowa dróg, mostów i przepustów;
   e) Oczyszczanie i wydobywanie wody;
   f) Naprawa i odbudowa budynków użyteczności publicznej;
   g) Szkolenie i doradztwo dla Sił SBP w realizacji zadań inżynieryjnych;
   h) Nadzorowanie rozminowania pól minowych ujawnionych i terenu prawdopodobnie zaminowanego;
   i) Pomoc w wypadkach minowych z udziałem ludności cywilnej do czasu sformowania i wyszkolenia odpowiednich zespołów lub elementów ze składu lokalnych SZ.
4) Pododdziały łączności. Wspierać będą DS wydzielając siły i środki łączności i informatyki do zabezpieczenia systemu łączności w RO, a także wydzielać doradców do pomocy w organizacji systemu łączności lokalnej.
5) Pododdziały zabezpieczenia. Pododdziały zabezpieczenia realizować będą swoje zadania w następujących obszarach:
   a) Realizacja dystrybucji pomocy humanitarnej;
   b) Ochrona i kontrola Strefy Tylnej lub bezpośrednia ochrona baz;
   c) Szkolenie i doradztwo w zakresie logistyki i zabezpieczenia medycznego
6) Żandarmeria Wojskowa. Realizować będzie zadania związane z ochroną i kontrolą oraz prowadzić doradztwo i szkolenie lokalnych SBP w szczególności policji i żandarmerii wojskowej. Jednakże specjalistyczne szkolenie powinno być realizowane przez wyspecjalizowane służby i organizacje. Dodatkowo zadaniem realizowanym przez ŻW będzie kontrola przejezdności dróg oraz kontrola drogowa.
7) Pododdziały medyczne. Realizować będą zadania związane z ewakuacją medyczną a także organizować i realizować leczenie ludności lokalnej. Innym zadaniem pododdziałów medycznych będzie funkcja doradcza

lokalnym instytucjom w dziedzinie lecznictwa, szkolnictwa co umocnieni pozycję władz lokalnych.

8) Doradcy/Dowódcy CIMIC. Komórki lub samodzielne elementy CIMIC spełniać będą funkcje łącznikowe i koordynacyjne w wielu dziedzinach DS. Wspierane przez wywiad realizować będą następujące zadania:
   a) Identyfikacja władz lokalnych oraz doradztwo w dziedzinie tworzenia struktur władzy;
   b) Współpraca z lokalnymi władzami w określaniu potrzeb związanych z odbudową infrastruktury;
   c) Ocena niezależności potrzeb wynikających z wystąpień władz lokalnych;
   d) Rekomendacja priorytetów w realizacji DS w dziedzinach odbudowy i rekonstrukcji władzy;
   e) Zbieranie informacji dotyczących zagrożeń;
   f) Identyfikacja i ocena działań organizacji międzynarodowych i pozarządowych
      w dziedzinie ich wykorzystania i zabezpieczenia działań pod względem bezpieczeństwa;
   g) Koordynacja, celem właściwego wykorzystania działań organizacji międzynarodowych i pozarządowych w całym spektrum DS.
9) Doradcy/Dowódcy PsyOps. Posiadane elementy PsyOps muszą być w pełni wykorzystane w procesie realizacji Działań Informacyjnych. Elementy te rozpowszechniać będą informacje dotyczące zasadności działań SStab i korzyści wynikające z ich obecności przy wykorzystaniu różnorodności środków masowego przekazu.

12009 Działania Przeciw Powstańcze (DPP)

1) Likwidacja ruchów powstańczych będzie realizowana według określonych zasad. Głównym zadaniem będzie odcięcie organizacji powstańczych od wszelkiego rodzaju wsparcia, dopływu informacji, zaopatrzenia logistycznego, napływu ochotników, pozbawienie bezpieczeństwa rejonów dyslokacji i poparcia społecznego. Realizowane to będzie poprzez izolację rejonów działania i rozmieszczenia. DS wsparte Działaniami Informacyjnymi muszą doprowadzić do fizycznej i moralnej izolacji Grup Powstańczych (GP).
2) Neutralizacja GP jest kluczem do osiągnięcia sukcesu w DPP. Dodatkowego znaczenia nabiera neutralizacja przywódców. Do podstawowych sposobów

działań powstańczych należą: fizyczna likwidacja, porwania, demoralizacja, odstraszanie i powodowanie dezercji. DPP jako działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa prowadzić będą zakłócania i dezorganizację działań powstańczych.

3) Kiedy działania bojowe będą miały coraz mniejszy wpływ na działania GP dużego znaczenia nabierają DS w DPP. Realizując DS dużego znaczenia nabiera uzyskanie kontroli nad infrastrukturą drogową i kluczowymi rejonami a także wsparcie rządu w organizacji sprawnego SBP.
4) Fundamentalną zasadą, która musi być bezwzględnie przestrzegana jest zasada użycia minimum siły. Jednakże, kiedy siły powstańcze będą naruszać narodowe i międzynarodowe interesy i skupiać na sobie medialne zainteresowanie, wzmocnienie sił do walki z partyzantką jest dopuszczalne.

12.2 OPERACJE WSPARCIA POKOJU

12010 Założenia ogólne. Operacje wsparcia pokoju stanowią wielofunkcyjne operacje prowadzone na zasadzie bezstronności na podstawie mandatu ONZ lub innej uprawnionej organizacji międzynarodowej z zaangażowaniem sił wojskowych, działań dyplomatycznych i humanitarnych w celu osiągnięcia długoterminowego porozumienia politycznego pomiędzy stronami konfliktu lub innych warunków określonych w mandacie.

12011 Celami szczegółowymi operacje wsparcia pokoju są: utrzymanie lub przywrócenie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa poprzez zmianę sytuacji stanowiącej zagrożenie dla pokoju.

12012 Istotą tego typu operacji jest dążenie do utrzymania międzynarodowego pokoju dzięki funkcjonowaniu sił w zakresie prewencji, ograniczenia, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych oraz budowy pokoju po ich zakończeniu.

12013 W operacjach wsparcia pokoju konieczne jest przestrzeganie określonych zasad, determinujących skuteczność podjętych działań. Do zasad tych zalicza się:

1) Wzajemny szacunek;
2) Bezstronność;
3) Wiarygodność;
4) Ograniczenie użycia siły;

5) Przejrzystość;
6) Jedność dowodzenia;
7) Współdziałanie militarno-cywilne;
8) Swoboda manewru;
9) Elastyczność.

12014 Zasada wzajemnego szacunku polega na poszanowaniu praw wszystkich stron konfliktu. Żołnierze (pododdziały, oddziały) sił pokojowych uznają zastany stan (pozycje stron konfliktu) i nie podejmują prób zmiany tego stanu bez zgody stron konfliktu lub niezgodnie z mandatem.

12015 Zasada bezstronności polega na respektowaniu i uznawaniu racji stron konfliktu. Siły pokojowe nie opowiadają się po żadnej z zaangażowanych stron. W wypadku rozpoczęcia walki siły pokojowe przechodzą do działań wymuszających pokój lub wycofują się z rejonu konfliktu, nie popierając zbrojnie żadnej z walczących stron.

12016 Zasada wiarygodności polega na stałym demonstrowaniu – przez siły pokojowe – zwartości i dyscypliny oraz gotowości do wypełnienia zadań. Siły pokojowe wykazują wobec stron konfliktu determinację w utrzymaniu pokoju.

12017 Zasada ograniczenia siły polega na powstrzymywaniu się żołnierzy operacji wsparcia pokoju przed użyciem siły w niedozwolonej formie. Wojska mogą użyć siły tylko w obronie własnej, zajmowanych pozycji lub wtedy, gdy przewiduje to mandat.

12018 Użycie siły w operacji wymuszania pokoju powinno być rozważne, ostrożne i kontrolowane. Zawsze musi być zgodne z przyznanym mandatem.

12019 Zasada przejrzystości operacji polega na sukcesywnym informowaniu stron konfliktu o istocie i koncepcji użycia sił pokojowych.

12020 Zasada jedności dowodzenia jest wynikiem przyjętych koncepcji dowodzenia siłami międzynarodowymi. Dowódca sił pokojowych jest osobą upoważnioną do oficjalnych rozmów ze stronami konfliktu i spełnia swe funkcje w stosunku do wszystkich komponentów międzynarodowych na podległym obszarze.

12021 Zasada współdziałania militarno-cywilnego jest odzwierciedleniem charakteru operacji wspierania pokoju, wyrażającego się we wspólnej realizacji celów przez organizacje cywilne i wojskowe.

12022 Zasada swobody manewru wyraża się w realizacji celów operacji w ramach przypisanych kompetencji.

12023 Zasada elastyczności stanowi o gotowości struktur sił pokojowych do szybkiej i sprawnej zmiany zadań i rejonów działań.

12024 Zadania wojsk.

Operacje wsparcia pokoju wojska lądowe mogą wykonywać szereg, często nietypowych zadań. Każdorazowo zadania te będą wynikać z charakteru operacji, sytuacji w rejonie konfliktu i otrzymanego mandatu, który szczegółowo określa zasady użycia siły.

12025 Operacje wsparcia pokoju mogą być prowadzone poprzez:

1) tworzenie strefy buforowej (rozdzielającej) między zwaśnionymi stronami;
2) kontrolę wewnętrzną obszaru objętego konfliktem.

12026 Tworzenie strefy buforowej (rozdzielającej) między zwaśnionymi stronami polega na ustanowieniu stref rozgraniczenia, w których wojska lądowe przejmują zadania kontroli przestrzegania porozumień pokojowych i nie dopuszczają do odrodzenia się konfliktu. Zabezpieczają również prawidłowy przebieg procesu odbudowy struktur państwa, demilitaryzacji oraz rozdział pomocy humanitarnej.

12027 W ramach kontroli wewnętrznej obszaru objętego konfliktem wojska lądowe prowadzą działalność w środku obszaru działań bez tworzenia stref buforowych (rozdzielających), realizując zadania patrolowe, kontrolne oraz wspomagające władze lokalne. Zamiast rozdzielania zwaśnionych stron mogą również wykonywać zadania przeciwdziałania destabilizacji, przywracania porządku, odbudowy kraju i struktur władzy.

12028 Ponadto, wojska lądowe mogą być wykorzystywane do szeregu innych zadań, które w swej istocie zapobiegają rozprzestrzenieniu się konfliktu, bądź też przyczyniają się do normowania sytuacji. Można do nich zaliczyć:

1) rozminowanie terenu;
2) udział w akcji ratowniczej;
3) systematyczne zbieranie informacji;
4) przeciwdziałanie handlowi bronią;
5) pośrednictwo w wymianie rannych i więźniów;
6) pośrednictwo w wymianie ludności;
7) kontrolę przestrzegania praw człowieka i inne.

12029 Operacja wsparcia pokoju polegają na powstrzymywaniu, zahamowaniu lub zaprzestaniu działań wojennych toczonych pomiędzy państwami lub w granicach jednego państwa drogą bezstronnej interwencji strony trzeciej.

12030 Celem operacji wsparcia pokoju jest nakłonienie stron konfliktu do jego rozwiązania przez zastosowanie środków przewidzianych w Karcie Narodów Zjednoczonych.

12031 Do operacji wsparcia pokoju zalicza się:

1) zapobieganie konfliktom;
2) tworzenie pokoju;
3) budowanie pokoju;
4) utrzymanie pokoju;
5) wymuszanie pokoju;
6) operacje humanitarne.

12032 Zapobieganie konfliktom to działania podejmowane zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych obejmujące szeroki zakres przedsięwzięć od inicjatyw dyplomatycznych do prewencyjnego rozmieszczenia sił włącznie w celu powstrzymania eskalacji konfliktu.

12033 Do zasadniczych przedsięwzięć zapobiegania konfliktom zalicza się:

1) misje dyplomatyczne;
2) prewencyjne rozwinięcie sił i środków;
3) monitorowanie i obserwacja sytuacji;
4) sankcje, embarga;
5) ewakuację personelu cywilnego.

12034 Tworzenie pokoju obejmuje działania dyplomatyczne prowadzone po rozpoczęciu konfliktu, których celem jest doprowadzenie do przerwania prowadzonych działań zbrojnych lub jak najszybsze porozumienie pokojowe pomiędzy stronami konfliktu.

12035 Działania dyplomatyczne mogą obejmować: prowadzenie mediacji, pośrednictwa oraz wywieranie presji dyplomatycznej poprzez izolację i sankcje.

12036 Udział wojsk w tej operacji będzie ograniczony zwykle do działań o charakterze rozjemczym.

12037 Budowanie pokoju to działania podejmowane po zakończeniu konfliktu zmierzające do utrwalenie warunków pokoju w celu uniknięcia ponownego

odnowienia konfliktu. Działania te realizowane są poprzez udzielenie wsparcia wojskowego władzom cywilnym, zapewnienie powrotu uciekinierom i osobom wysiedlonym oraz zapobieżenie niekontrolowanej migracji ludności.

12038 Utrzymywanie pokoju to operacja podejmowana zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych i prowadzona za zgodą wszystkich stron konfliktu w celu wprowadzenia w życie postanowień porozumienia pokojowego.

12039 Udział wojsk w tych działaniach polega na:

1) prowadzeniu obserwacji i dostarczaniu informacji o sytuacji w rejonie konfliktu;
2) rozdzieleniu stron konfliktu poprzez rozwinięcie sił między nimi i ustanawianiu stref neutralnych;
3) kontroli zbrojeń.

12040 Wymuszanie pokoju to działania podejmowane zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych. Są one z reguły rezultatem przebiegu wydarzeń i prowadzone, gdy porozumienie co do zaprzestania walk nie zostało osiągnięte. Celem operacji wymuszania pokoju jest przerwanie konfliktu zbrojnego poprzez zastosowanie środków militarnych i zmuszenie stron konfliktu do pokojowego jego rozwiązania. Operacja wymuszania pokoju w swej istocie polega na wprowadzeniu międzynarodowych sił pokojowych, przygotowanych do obrony swojego mandatu, a więc odpowiedniego użycia siły w stosunku do strony nie przestrzegającej warunków porozumienia.

12041 Operacje humanitarne polegają na dostarczaniu ludności zamieszkującej tereny objęte konfliktem lub klęską żywiołową podstawowych środków do życia. Prowadzone są one w sytuacjach, gdy władze odpowiedzialne za udzielanie pomocy nie są zdolne lub nie są skłonne takiej pomocy udzielić. Celem tych działań jest niesienie pomocy ludności cywilnej.

12042 Sposoby działania w operacjach wsparcia pokoju

Działania w operacjach wsparcia pokoju prowadzi się poprzez: obserwację, działania wywiadowcze, patrolowanie, ochronę, kontrolę obszaru, sprawdzanie przepływu ludności, działania antyterrorystyczne, samoobronę.

1) Obserwacja – polega na śledzeniu rozwoju sytuacji, prześwietlaniu określonych środowisk, grup destabilizujących sytuację, ważnych obiektów. Może być realizowana w oparciu o sieć posterunków obserwacyjnych lub patroli.

2) Działania wywiadowcze – stanowią ważne źródło zdobywania informacji w celu skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom. Działania wywiadowcze powinny się skupiać na śledzeniu działalności wojskowej jednostek bojowych, śledzeniu źródeł powstawania niepokojów społecznych destabilizujących sytuację oraz wykrywaniu zagrożeń oddziaływujących destrukcyjnie na wojska własne.
3) Patrolowanie – stanowi przeciwdziałanie możliwym działaniom zbrojnym i terrorystycznym, które destabilizują sytuację w obszarze działania, utrudnianie działania grupom ekstremistów, zbieranie informacji o rozwoju sytuacji, demonstrację obecności. W operacjach wsparcia pokoju patrolowanie uważa się za zasadniczy sposób działania.
4) Ochrona – działania posiadające przeważnie statyczny charakter, które zwykle prowadzi się w formie ochrony miejsc (budynków rządowych, miejsc stacjonowania oddziałów, urządzeń komunikacyjnych), rejonów (rejony ochrony, wioski, z zamieszkałą ludnością cywilną, strefy rozdzielenia, inne) oraz innych przedsięwzięć (zabezpieczenie wyborów, konwojów, pomocy humanitarnej).
5) Kontrolowanie obszaru – odbywa się poprzez działanie posterunków i patroli w najbardziej aktywnych obszarach, szczególnie uwzględniając granice, rejony aktywności terrorystycznej, rejony prowadzenia działań poszukiwawczych i inne.
6) Sprawdzanie przepływu ludności –to szczególna forma prowadzenia kontroli obszaru polegająca na tworzeniu posterunków kontrolnych na szlakach komunikacyjnych w celu ograniczenia swobodnego przepływu grup destabilizujących oraz nielegalnych towarów. W czasie prowadzenia tego typu działań mogą być użyte transportery opancerzone a nawet czołgi.
7) Działania antyterrorystyczne –polegają na prowadzeniu działań mających na celu obezwładnienie grup destabilizujących sytuację. W trakcie ich prowadzenia wojska mogą stosować ofensywną taktykę działania polegającą na przeszukiwaniu określonego rejonu, a jeżeli jest to konieczne użyciu broni, obezwładnianiu i zatrzymywaniu niebezpiecznych członków grup, stwarzając w ten sposób warunki do podniesienia bezpieczeństwa w regionie w tym wojsk własnych.

8) Samoobrona –podjęcie wszelkich działań czynnych i biernych w celu zachowania zdolności bojowej. Samoobrona może być prowadzona zarówno w rejonie stałego pobytu (bazy, placówki), jak również podczas realizacji zadań w ramach operacji wsparcia pokoju (konwoje, punkty kontrolne, wywiad, ochrona, działania antyterrorystyczne, inne).

12043 Współpraca cywilno – wojskowa.

W działaniach na rzecz wsparcia pokoju coraz częściej dochodzi do przenikania się działań wojskowych z przedsięwzięciami cywilnymi, co powoduje, że współpraca cywilno - wojskowa będzie niezbędna do osiągnięcia celu operacji.

12044 Współpraca cywilno – wojskowa to określone środki, porozumienia i działania wspierające zadanie, które organizują i koordynują współpracę pomiędzy dowódcą, a ludnością, w tym z władzą państwową i lokalną na obszarze, na którym działają siły pokojowe lub gdzie planuje się ich rozmieszczenie.

12045 Zadania współpracy cywilno – wojskowej realizują wyznaczone komórki organizacyjne poszczególnych szczebli dowodzenia.

12046 Celem współpracy cywilno – wojskowej jest:

1) nawiązywanie współpracy między dowódcą a środowiskiem cywilnym,
2) wsparcie wojsk,
3) wsparcie środowiska cywilnego

12047 Działalność CIMIC przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa wojskom własnym oraz niedopuszczenia do osiągania korzyści operacyjnych przez przeciwnika.

12048 Współpraca cywilno-wojskowa nie może być traktowana jako oddzielny obszar funkcjonalny. Istnieje wymóg ścisłego współdziałania personelu zajmującego się tą współpracą, a pozostałymi komórkami sztabu.

ROZDZIAŁ 13. KOORDYNACJA I SYNCHRONIZACJA DZIAŁAŃ

13001 Wprowadzenie.

1) Koordynacja to uzgadnianie w skali operacyjnej lub taktycznej wysiłków różnych jednostek lub pododdziałów w celu najbardziej efektywnego wykonania wspólnych zadań.
2) Synchronizacja to koordynacja wysiłku wojsk w czasie i w przestrzeni. Istota synchronizacji polega na realizacji zadań cząstkowych w ramach jednego zgrupowania dla osiągnięcia celu działania szczebla nadrzędnego.

13002 Wszelkie działania wymagają dokładnej koordynacji i synchronizacji w celu: racjonalnego wykorzystania wszystkich dostępnych sił i środków walki, wzajemnego wsparcia bojowego, osiągnięcia płynności wsparcia logistycznego oraz unikania zadawania sobie wzajemnie strat.

13003 Koordynacja, synchronizacja i współdziałanie integrują wysiłki wojsk prowadzących działania pod jednym dowództwem. Ich łączne zastosowanie w działaniach prowadzi do osiągnięcia zamierzonego celu.

13004 Koordynacja działań to dobór takiej kolejności czynów, które nie kolidują z innymi działaniami elementów tej samej jednostki.

13005 Istota koordynacji działań wyraża się w integrowaniu i zespalaniu wysiłków wszystkich podległych dowódcy sił i środków w odpowiednim miejscu (obszarze), we właściwej kolejności i ilości, a polega na:

1) określeniu wykonawców i dokonaniu podziału zadań między nich zgodnie z ich specjalnością i możliwościami;
2) maksymalnym wykorzystaniu możliwości poszczególnych rodzajów wojsk;
3) działaniu poszczególnych wykonawców zbliżającym całość do osiągnięcia założonego celu.

13006 Warunki koordynacji:

1) działania muszą prowadzić siły składające się z minimum dwóch jednostek organizacyjnych i dowództwa nadrzędnego;
2) jednostki organizacyjne są hierarchicznie podporządkowane dowództwu nadrzędnemu;
3) dowództwo nadrzędne posiada niezbędne uprawnienia w stosunku do jednostek podrzędnych.

13007 Koordynacja to wykonywanie określonych czynności (uzgodnień działań) zarówno w procesie planowania, jak i kierowania walką. Realizowana jest poprzez elementy koordynacji działań.

Do zasadniczych elementów koordynacji działań należą:

1) linie;
2) obiekty;
3) punkty;
4) rejony.

13008 Koordynacja działań:

1) określa zadania dla każdego z elementów ugrupowania zgodnie z ich możliwościami i specyfiką działania;
2) stwarza płaszczyznę do współdziałania pomiędzy zróżnicowanymi elementami ugrupowania bojowego;
3) ułatwia wspólne wykonywanie zadań przez współuczestniczące w działaniach taktycznych elementy ugrupowania.

13009 Synchronizacja to takie działanie dowódcy, poprzez które koordynuje on działania podległych mu elementów ugrupowania bojowego (wojsk) w określonym miejscu i czasie.

13010 Istotą synchronizacji jest użycie w czasie i przestrzeni posiadanych przez dowódcę sił dla uzyskania zakładanych celów.

13011 Synchronizacja zwykle wymaga wyraźnej koordynacji elementów ugrupowania i działań prowadzonych przez wojska. Sama koordynacja nie gwarantuje synchronizacji, jeżeli dowódcy nie uświadomią sobie najpierw stanów końcowych walki oraz kolejności działań, które pozwolą im na osiągnięcie powyższego stanu. Synchronizacja następuje w umyśle dowódcy, który musi zrozumiale wyjaśnić podległym dowódcom i sztabom swoją wizję przebiegu działań.

13012 Przedmiotem synchronizacji są skoordynowane w czasie i miejscu funkcje poszczególnych elementów ugrupowania bojowego, takie jak: manewr, wsparcie ogniowe, rozpoznanie, ubezpieczenie, obrona przeciwlotnicza, zabezpieczenie logistyczne, dowodzenie.

13013 Warunki synchronizacji:

1) konieczność koordynacji wysiłku wojsk w czasie i obszarze;
2) celowo utworzone zgrupowania dla realizacji konkretnego zadania w określonym czasie i obszarze;
3) realizacja zadań cząstkowych przez specjalistyczne oddziały i pododdziały będących elementem planu działania oraz celem działania szczebla nadrzędnego.

13014 Najskuteczniejszą drogą do osiągnięcia synchronizacji w działaniach jest rozegranie scenariusza walki. Można realizować to na mapie, w terenie, przez techniczne środki łączności lub na stole plastycznym, a także z wykorzystaniem technik informatycznych (programy symulujące działania wojsk). W wyniku rozegrania scenariusza walki opracowuje się tabelę synchronizacji.

13015 Współdziałanie należy rozumieć, jako zamierzenia polegające na dokonywaniu ustaleń między jednostką walczącą a sąsiadem lub sąsiadami wykonującymi zadania z boku lub z przodu [poza pasem (rejonem) działań].

13016 Istota współdziałania sprowadza się do wspólnego działania przy zachowaniu autonomii wykonawców.

13017 Współdziałanie ma miejsce wówczas, gdy są spełnione następujące warunki:

1) występują przynajmniej dwie samodzielne jednostki;
2) określony jest zgodny lub wspólny cel działania;
3) dowódcy jednostek świadomie zgadzają się na udział w osiąganiu wspólnego celu lub celu jednego z nich;
4) przynajmniej jedna z jednostek musi podejmować działania wspomagające działania drugiej.

13018 Oznacza to, że między jednostkami współdziałającymi nie występuje podległość.

13019 Proces targetingu. Targeting jest to proces selekcji celów, nadania im priorytetów oraz wyboru odpowiedniego sposobu oddziaływania z uwzględnieniem wymagań operacyjnych (taktycznych) i posiadanych możliwości.

13020 Celem targetingu jest zapewnienie efektywnej realizacji zadań poprzez dokonanie właściwego wyboru celów i racjonalnego podziału posiadanego wysiłku rozpoznania i rażenia.

13021 Istotą targetingu jest skoordynowane użycie środków rozpoznania i rażenia do wykonania uderzeń do celów położonych w głębi ugrupowania przeciwnika.

13022 Targeting jest integralną częścią procesu dowodzenia. Ma istotny wpływ na realizację zadań w działaniach głębokich, ale powinien być stosowany podczas planowania działań w innych obszarach.

13023 Targeting jest procesem interdyscyplinarnym, w którym zadania realizują różne rodzaje wojsk. W związku z tym wymaga współpracy różnych komórek organizacyjnych sztabu. W procesie tym decyzje o wyborze celów podejmuje dowódca, natomiast za koordynację działań odpowiada komórka targetingu.

13024 Proces targetingu jest cyklem składającym się z czterech faz: decydowanie, rozpoznanie, rażenie, ocena skutków.

13025 Decydowanie.

1) Identyfikacja celów – wysokowartościowych (High Value Targets – HVTs) i wysokoopłacalnych (High Payoff Targets – HPTs);
2) Identyfikowanie rejonów celów: rejonów szczególnego zainteresowania (Named Areas of Interest – NAIs) oraz rejonów zainteresowania celami (Target Areas of Interest – TAIs), rejonów rażenia (Engagement Areas EAs);
3) Określenie wymagań w zakresie dokładności rozpoznania celów;
4) Określenie zadań dla środków rozpoznania (uzupełnienie Planu zbierania informacji);
5) Określenie zadań dla środków rażenia (opracowanie Tabeli uderzeń –Attack Guidance Matrix – AGM);
6) Określenie kryteriów oceny skutków rażenia.

13026 Rozpoznanie.

1) Realizacja zadań rozpoznania celów wysokoopłacalnych zgodnie z Planem zbierania informacji (ICP) nazewnictwo z rozdziału 15.
2) Śledzenie rozpoznanych celów.

13027 Rażenie.

13028 Rażenie rozpoznanych celów zgodnie z Tabelą uderzeń oraz Wykazem celów wysokoopłacalnych (High Payoff Target List – HPTL).

13029 Ocena skutków.

Określenie czy osiągnięto zakładane skutki rażenia zgodnie z Tabelą uderzeń. Jeśli nie osiągnięto pożądanych skutków, określa się sposób dalszego postępowania.

ROZDZIAŁ 14. DOWODZENIE

14.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE

14001 Dowodzenie to działalność dowódcy, który narzuca swoją wolę i zamiary podwładnym. Jest wspomagany przez swój sztab planuje, organizuje, koordynuje i ukierunkowuje działania podległych mu wojsk przez użycie standardowych procedur działania i wszelkich dostępnych środków przekazywania informacji.

14002 System dowodzenia to: uporządkowana, zgodnie z zasadami dowodzenia, całość złożona z organów dowodzenia i środków dowodzenia sprzężonych ze sobą informacyjnie i zapewniająca podejmowanie stosownych decyzji na wszystkich szczeblach organizacyjnych Sił Zbrojnych oraz ich sprawną, terminową i bezwzględną realizację. Obejmuje trzy komponenty: organizację dowodzenia, proces dowodzenia oraz środki dowodzenia.

14003 Organizacja dowodzenia to komponent systemu dowodzenia obejmujący sposób zorganizowania dowództw, relacje pomiędzy dowództwami, uprawnienia i odpowiedzialność dowództw oraz podział i strukturę funkcjonalną dowództw na stanowiskach dowodzenia oraz ogólne zasady działania (doktrynę).

14004 Proces dowodzenia to: cykl informacyjno-decyzyjny realizowany przez dowództwa, jednakowy na wszystkich poziomach dowodzenia polegający na cyklicznej realizacji czynności w ramach funkcji dowodzenia.

14005 Środki dowodzenia to: zasoby techniczne i materialne wydzielone do wykorzystania w systemie dowodzenia, obejmujące środki do przekazywania informacji (środki łączności), środki do przetwarzania i opracowywania informacji (środki informatyczne) oraz środki pomocnicze.

14006 Zasady dowodzenia.

1) Jedność polega na organizowaniu i prowadzeniu działań taktycznych w myśl jednego dowódcy. Dowódca osobiście podejmuje i ponosi odpowiedzialność za decyzje oraz za działanie podległych mu dowództw i wojsk. Zapewnia to spójność planowania i prowadzenia działań oraz umożliwia koordynowanie działań wszystkich przydzielonych dowódcy sił i środków.

2) Ciągłość to stały i nieprzerwany wpływ dowódcy i organów dowodzenia na procesy planowania i przygotowania działań, ich przebieg, przywracanie zorganizowanego działania wojsk oraz dostosowanie dowodzenia do potrzeb wynikających z zaistniałej sytuacji. Ciągłość dowodzenia można osiągnąć poprzez stałą znajomość sytuacji, stanowcze i konsekwentne wcielanie w życie podjętych decyzji, opracowanych planów działania oraz natychmiastową reakcję na zmieniającą się sytuację taktyczną. Ze względu na to, że organy dowodzenia i środki łączności stanowią zwykle dla przeciwnika cele pierwszej kolejności rażenia, dla zachowania ciągłości sprawowania dowodzenia w toku prowadzonych działań taktycznych, dowódcy mają obowiązek ustalić prosty oraz zrozumiały sposób i kolejność przejmowania dowodzenia.
3) Integracja polega na takim przyjęciu struktury dowodzenia, aby zapewnić dowódcy zdolność do zdecydowanego i skutecznego osiągnięcia zakładanych celów działania. Struktury organizacyjne dowództw, powinny być tak konstruowane, aby mogły spełniać wymagania każdej operacji, integrując poszczególne komponenty poprzez funkcjonalny i sprawny system dowodzenia. Właściwa organizacja współdziałania, stanowi również jeden z zasadniczych czynników integrujących i przygotowujących dowództwo do działania z elementami układu pozamilitarnego w obszarze prowadzenia działań.
4) Decentralizacja. Pomimo, że odpowiedzialność dowódcy za wykonanie zadania jest niepodzielna to dopuszcza się możliwość przekazania przez niego niektórych uprawnień podległym dowódcom. Daje to im swobodę działania, która pozwala na wykazanie się inicjatywą w przypadku wystąpienia nieprzewidzianych zdarzeń i sytuacji. Decentralizacja dowodzenia pobudza kreatywność i sprzyja terminowemu podejmowaniu decyzji. Dowódcy przekazujący swoje uprawnienia podwładnym, muszą jasno określić zamiar, możliwości i ograniczenia swobodnego działania, wyznaczyć cele do osiągnięcia i zapewnić siły oraz środki materiałowe niezbędne do wykonania zadań.
5) Wzajemne zaufanie i zrozumienie pomiędzy dowódcą i sztabem oraz z przełożonymi i podwładnymi funkcjonować powinno na wszystkich poziomach dowodzenia. Dzięki temu wzrasta sprawność dowodzenia oraz

swoboda w podejmowaniu decyzji. Wzajemne zrozumienie opiera się między innymi na stosowaniu wspólnej doktryny i jednakowych procedur, których znajomość osiąga się poprzez wspólne szkolenia i ćwiczenia.

14007 Wymagania dowodzenia.

1) Elastyczność to taki sposób zorganizowania systemu dowodzenia, który zapewnia dowódcy swobodę działania i możliwość reagowania w różnych nieprzewidzianych sytuacjach, jak również umiejętne przystosowanie planów działania, procedur, elementów struktury, itp., do nowych warunków na polu walki. W efekcie zapewnione zostają dogodne warunki do realizacji zadań dla organów dowodzenia stanowisk dowodzenia oraz dla wojsk. Wymaga to zrozumienia celu działania, podejmowania błyskawicznych decyzji oraz posiadania mobilnych sił i środków dowodzenia.
2) Efektywność to taki sposób działania, który pozwala osiągnąć lepsze rezultaty przy jednakowych zasobach. Efektywność może być uzależniona od czynników niematerialnych np.: wyszkolenia dowództw i wojsk, umiejętności dowódców lub morale.
3) Sprawność to możliwość szybkiego podejmowania decyzji i doprowadzenia jej do wykonawców. Warunkiem sprawności dowodzenia jest przede wszystkim dobrze zorganizowana łączność umożliwiająca sprawny obieg informacji oraz realizowanie poszczególnych czynności zgodnie z przyjętymi procedurami i założeniami.
4) Trwałość to odporność systemu dowodzenia na oddziaływanie czynników rażenia przeciwnika oraz negatywny wpływ środowiska. W celu jej zachowania prowadzi się przedsięwzięcia zapewniające zwiększenie oporności na zniszczenie i zakłócanie elementów systemu dowodzenia oraz umożliwiające ich szybkie rozwijanie i funkcjonowanie w różnych warunkach.
5) Skrytość to konieczność zachowania w tajemnicy przed przeciwnikiem treści, formy i organizacji przedsięwzięć z zakresu dowodzenia, a przede wszystkim własnych zamiarów. Skrytość dowodzenia osiąga się między innymi poprzez ograniczenie dostępu do szczególnie ważnych informacji, przestrzeganie przepisów o ochronie informacji niejawnych oraz zasad maskowania.
6) O ile zasady dowodzenia pomagają w osiąganiu lepszych wyników dowodzenia, o tyle wymagania dowodzenia w ogóle umożliwiają to

dowodzenie. Oznacza to, że wymagania dowodzenia muszą być spełnione, natomiast zasady dowodzenia powinny być uwzględniane.

7) Powodzenie w działaniach w głównej mierze zależy od sprawnie funkcjonującego systemu dowodzenia na wszystkich poziomach dowodzenia.

14.2 ORGANIZACJA DOWODZENIA

14008 Treści przedstawione w poniższym rozdziale odzwierciedlają unormowania dokumentów sojuszniczych w zakresie organizacji dowodzenia i wskazują kierunki zmian dla systemu dowodzenia WLąd.

14009 Ogólne zasady działania dowództw (doktryny).

1) Dokumenty doktrynalne sojusznicze:
   a) AJP-01 (B) Allied Joint Doctrine.
   b) AJP-3 Allied Joint Operations.
   c) AJP-3.2 Allied Joint Doctrine for Land Operations.
   d) ATP-3.2 Land Operations.
   e) ATP-3.2.1 Allied Land Tactics.
   f) AJP-3.2.2 Command and Control of Allied Land Forces.
2) Dokumenty doktrynalne narodowe:
   a) Doktryna Narodowa – Operacje Połączone (OP/01).
   b) Doktryna Prowadzenia Operacji Połączonych DD/3.
   c) Regulamin Działań Wojsk Lądowych DD/3.2.
   d) Planowanie Działań na Szczeblu Taktycznym w Wojskach Lądowych DD/3.2.5.
3) Ponadto w celu zapewnienia właściwego funkcjonowania systemu dowodzenia należy przestrzegać zasad organizacji dowodzenia i współdziałania:
   a) Każdy dowódca odpowiada za organizację dowodzenia z podwładnymi oraz przydzielonymi mu elementami (pododdziałami).
   b) Dowódca znajdujący się (działający) na lewym skrzydle odpowiedzialny jest za organizację współdziałania z dowódcą znajdującym się (działającym) z prawej strony („z lewa na prawo”) - jeżeli przełożony nie określił inaczej.
   c) Dowódca znajdujący z tyłu odpowiedzialny jest za organizację współdziałania z jednostką znajdującą się z przodu („z tyłu do przodu”) - jeżeli przełożony nie określił inaczej.

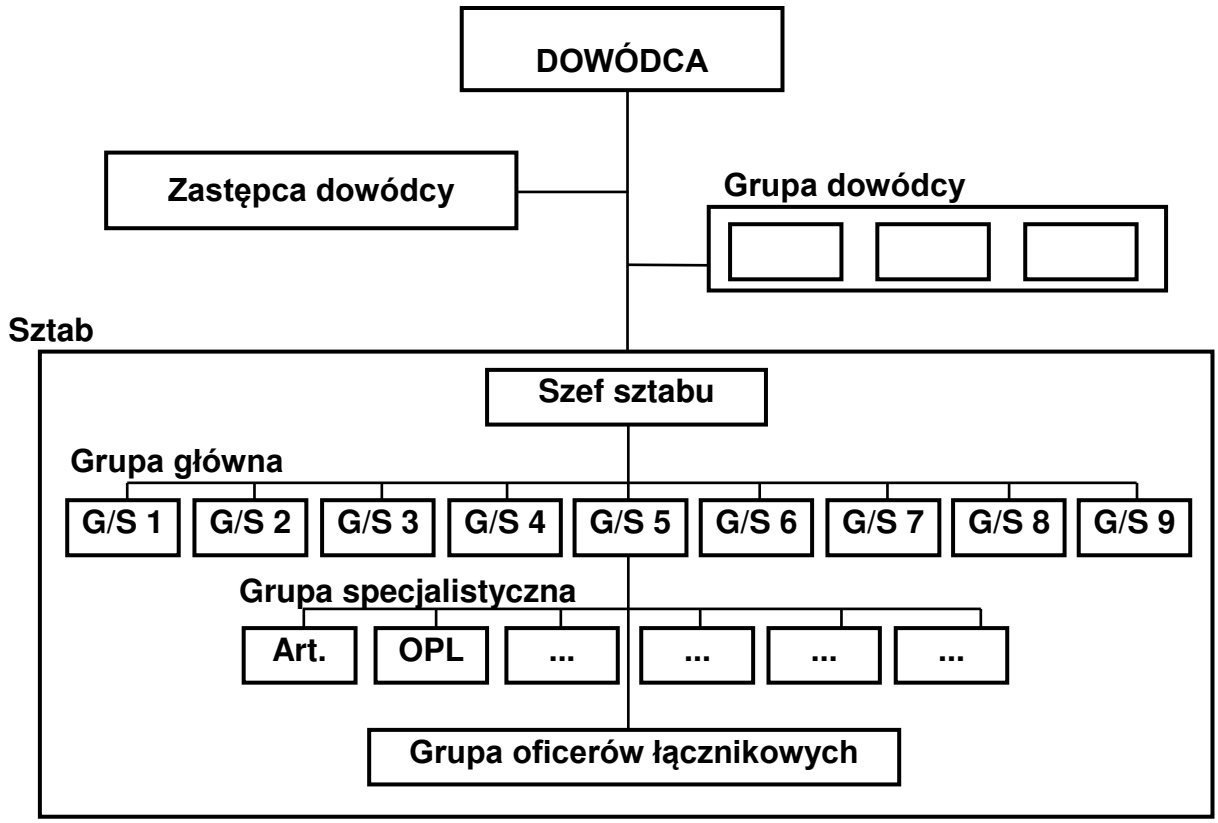
d) Dowódca wspierany odpowiedzialny jest za organizację współdziałania z dowódcą wspierającym - jeżeli przełożony nie określił inaczej.
e) Dowódca będący w pasie (rejonie) działania odpowiada za organizację współdziałania z dowódcą wchodzącym lub przemieszczającym się w tym pasie (rejonie) działania - jeżeli przełożony nie określił inaczej.
f) Dowódca luzujący odpowiada za organizację współdziałania z dowódcą luzowanym - jeżeli przełożony nie określił inaczej.
g) Dowódca ogólnowojskowy odpowiedzialny jest za organizację współdziałania z dowódcami sił powietrzno-desantowych, sił desantowo-szturmowych oraz sił Lotnictwa Wojsk Lądowych.
h) Dowódca wchodzący w dany rejon działania odpowiada za organizację współdziałania z elementami układu pozamilitarnego.

A ponadto:

a) W działaniach desantowych z morza, dowódca Desantowej Grupy Zadaniowej jest odpowiedzialny za prowadzenie działań w całej strefie działań desantowych, w tym również za organizację współdziałania z dowódcą Sił Desantowych, który odpowiada za prowadzenie działań na brzegu.
b) W działaniach aeromobilnych odpowiedzialnym za dowodzenie elementami powietrznymi i naziemnymi oraz koordynację działań z elementami obrony powietrznej, kontroli przestrzeni powietrznej i wsparcia powietrznego jest dowódca wojsk aeromobilnych.
c) W działaniach powietrzno-desantowych, za przeprowadzenie przelotu sił powietrzno-desantowych odpowiada Dowódca Ugrupowania Lotniczego, natomiast dowódca Działań Powietrznodesantowych decyduje o rozpoczęciu zrzutu oraz odpowiada za dowodzenie wojskami powietrzno-desantowymi w działaniach. Powyżej opisane wymagania stawiane dowództwom oraz zasady w zakresie organizacji dowodzenia wpływają na sposób zorganizowania dowództw.

14010 Struktura organizacyjno-funkcjonalna dowództw.

1) Ogólna struktura dowództwa.

Rysunek 12 Ogólny model struktuty dowództwa.

2) Zadania osób funkcyjnych i zespołów dowództwa.

a) Dowódca. Dowódca odpowiada za właściwe funkcjonowanie systemu dowodzenia. Do zasadniczych zadań dowódcy należy:

1. Znajomość i zrozumienie zamiaru przełożonego.
2. Ocena sytuacji.
3. Dokonanie podziału sił i środków.
4. Podejmowanie decyzji.
5. Stawianie zadania.
6. Dowodzenie wojskami w działaniach.
7. Motywowanie podwładnych do działania.
8. Utrzymywanie zdolności bojowej wojsk.
9. Przewodzenie.

b) Grupa dowódcy składa się z osób funkcyjnych i komórek organizacyjnych, z którymi pracuje bezpośrednio dowódca. Sprawuje ona głównie funkcje pomocnicze i doradcze.

c) Sztab. Pracą sztabu kieruje szef sztabu. Sztab przede wszystkim odpowiada za stworzenie dowódcy warunków niezbędnych do terminowego podejmowania decyzji oraz za przygotowanie i doprowadzenie do wykonawców dokumentów dowodzenia i koordynacji działań.
   Do zasadniczych zadań sztabu należy:
   1. Zbieranie i gromadzenie informacji.
   2. Ocenianie sytuacji.
   3. Przewidywanie rozwoju sytuacji.
   4. Informowanie o sytuacji i zagrożeniach.
   5. Przygotowanie i rekomendowanie dowódcy propozycji rozwiązań potrzebnych mu do podjęcia decyzji.
   6. Wydawanie w imieniu dowódcy dokumentów dowodzenia i koordynacji działań.
   7. Monitorowanie rozwoju sytuacji.
   8. Koordynowanie działania wojsk.
d) Sztaby szczebla taktycznego podzielone są na komórki organizacyjne (oddziały, wydziały i sekcje), z których każda spełnia określoną funkcję i w jej ramach realizuje określone zadania.
e) Komórka ds. personalno-administracyjnych odpowiada za:
   1. Zarządzania zasobami ludzkimi.
   2. Prowadzenie spraw personalnych i administracyjnych (w tym związanych z uzupełnianiem stanów osobowych).
   3. Dbałość o poziom dyscypliny i morale.
   4. Prowadzenie spraw związanych z jeńcami wojennymi.
   5. Prowadzenie spraw związanych z osobami internowanymi, poszkodowanymi w trakcie działań, itp.
f) Komórka ds. rozpoznania i przeciwdziałania rozpoznaniu odpowiada za:
   1. Dostarczanie komórkom sztabu aktualnych danych rozpoznawczych.
   2. Aktualizację sytuacji w zakresie oceny przeciwnika, terenu, warunków meteorologicznych oraz sytuacji psychologicznej w swoim obszarze zainteresowania.
   3. Przygotowanie analiz i wniosków w powyższym zakresie.

4. Planowanie i koordynację prowadzenia działań rozpoznawczych, wywiadowczych, kontrwywiadowczych, psychologicznych i walką elektroniczną.

g) Komórka ds. operacyjnych odpowiada za:

1. Prowadzenie działań bieżących - kierowanie działaniami bieżącymi i dezinformacyjnymi oraz za bezpieczeństwo tych działań.
2. Wsparcie operacyjne – określenie sposobu użycia wojsk i środków walki w działaniach bojowych oraz prowadzenia misji poszukiwawczo-ratunkowych.
3. Opracowywanie i rozsyłanie dokumentów dowodzenia oraz przygotowanie meldunków i sprawozdań dla dowódcy, a także za archiwizację wszystkich tych materiałów.
4. Koordynację obrony przed bronią masowego rażenia.

A ponadto:

1. Zapewnienie sprawnego i terminowego przebiegu procesu przygotowania i prowadzenia działań.
2. Określenie składu oraz struktury sił do planowanych działań.
3. Ocenę poziomu zdolności i możliwości bojowych przydzielonych sił.
4. Określenie zasad użycia sił oraz proponowanie dokonywania w nich zmian i uzupełnień.
5. Określanie zadań dla poszczególnych elementów.
6. Koordynowanie procesu przygotowania i prowadzenia działań.
7. Monitorowanie działań.
8. Koordynowanie działań oficerów łącznikowych.

h) Komórka ds. zabezpieczenia logistycznego odpowiada za:

1. Kierowanie zabezpieczeniem logistycznym wojsk.
2. Prognozowanie i planowanie zabezpieczenia logistycznego wojsk.
3. Monitorowanie i koordynowanie przemieszczenia wojsk w obszarze (rejonie, pasie) odpowiedzialności.
4. Zaspakajanie potrzeb bytowych jeńców wojennych.

i) Komórka ds. planistycznych (od szczebla operacyjnego) odpowiada za:

1. Planowanie operacji i przewidywanie.
2. Planowanie wyprzedzające i koordynację.
3. Planowanie wariantowe.

4. Przygotowanie analiz operacyjnych.
5. Przygotowanie właściwych dokumentów dowodzenia i koordynacji działań.

j) Komórka ds. systemów łączności i informatyki odpowiada za:
1. Zarządzanie systemami łączności i informatyki.
2. Zarządzanie częstotliwościami.
3. Kryptografię.
4. Bezpieczeństwo systemów łączności i informatyki.

k) Komórka szkoleniowa odpowiada za:
1. Kierowanie opracowaniem i wdrażaniem (zarządzaniem) doktryn.
2. Planowanie ćwiczeń i szkolenia.

Ponadto w okresie poprzedzającym działania organizuje szkolenie, natomiast w czasie trwania działań prowadzi je w stosunku do przydzielonych sił wzmocnienia, jednocześnie współdziałając na tym polu z siłami luzowanymi. Przekazuje zgromadzone doświadczenia z przebiegu działań siłom wchodzącym do walki. Zorganizowanie tej komórki nie jest konieczne, a jeżeli już istnieje, może stać się częścią organu dowodzenia danego dowództwa.

l) Komórka ds. zasobów materiałowych i finansowych odpowiada za:
1. Planowanie finansów i budżetu.
2. Przetargi, kontrakty i zakupy.
3. Sekretariat Cywilny.
4. Zarządzanie personelem cywilnym.

m) Komórka ds. współpracy cywilno-wojskowej odpowiada za:
1. Negocjacje dotyczące ustaleń i uzgodnień na temat koordynacji i wsparcia.
2. Koordynacje współpracy cywilno-wojskowej.
3. Koordynacje działania z lokalnymi (narodowymi) elementami (organizacjami, agencjami, władzami, itp.) odpowiedzialnymi za planowanie działań na wypadek stanów wyjątkowych (kryzysowych) na danym obszarze.

Ponadto komórka ta odpowiada za informowanie dowódcy o wpływie prowadzonych działań na relacje z lokalnymi władzami, ludnością cywilną, organizacjami międzynarodowymi i pozarządowymi oraz innymi agencjami. Personel współpracy cywilno-wojskowej musi posiadać odpowiednie doświadczenie wojskowe, rozumieć zasady i procedury jej współpracy, znać środowisko, w którym działa oraz znać rolę organizacji pozarządowych

i międzynarodowych. Niezwykle istotna jest umiejętność wyjaśnienia wymagań wojskowych przedstawicielom organizacji cywilnych z jednoczesnym zrozumieniem ich punktu widzenia. Komórka współpracy cywilno-wojskowej musi na bieżąco prowadzić dokładną ocenę sytuacji w obszarze, za który odpowiada.

n) Komórka łącznikowa Odpowiada min. za zapewnienie sprawnej wymiany informacji pomiędzy dowództwami.
   1. Personel łącznikowy reprezentuje interesy swojego przełożonego wobec dowódcy przyjmującego. Dlatego też w jego składzie powinny znajdować się osoby posiadające uprawnienia umożliwiające im, wpływanie na proces podejmowania decyzji przez sztab, do którego zostali skierowani. A ponadto powinni dysponować wiedzą o zdolnościach bojowych i ograniczeniach dowództw i wojsk, które reprezentują.
   2. Osoby wyznaczone do zespołów łącznikowych powinny być kreatywne i konsekwentne w działaniu, ale jednocześnie zachowywać się taktownie i z wyczuciem w stosunku do dowództw, w których wykonują zadania.
   3. Grupy łącznikowe powinny wykorzystywać własne środki łączności i tylko w wyjątkowych sytuacjach mogą korzystać ze środków jednostki, do której przybyli. Natomiast dowódca przyjmujący zespół łącznikowy powinien zapewnić mu odpowiednie wyposażenie umożliwiające funkcjonowanie w wewnętrznej sieci łączności dowództwa przyjmującego.

o) Grupa specjalistyczna. To specjaliści rodzajów wojsk i służb odpowiedzialni za dostarczanie niezbędnych informacji dla dowódcy oraz poszczególnych komórek sztabu w zakresie możliwości i sposobu użycia sił i środków danego rodzaju wojsk lub służb. W zależności od szczebla tworzą komórki organizacyjne (oddziały, wydziały i sekcje).

3) Zadania komórek organizacyjnych dowództw, podlegają weryfikacji w zależności od poziomu dowodzenia i potrzeb, lecz powinny uwzględniać wyżej opisane obszary zadaniowe.
4) Należy pamiętać, że struktura organizacyjna dowództw poszczególnych poziomów dowodzenia powinna umożliwiać możliwie najprostszy sposób ich transformacji na stanowiska dowodzenia.

14011 Podział dowództwa na stanowiskach dowodzenia.

1) Ważnymi elementami systemu dowodzenia są stanowiska dowodzenia, które stanowią ośrodki integrujące materialne i niematerialne, ludzkie i techniczne elementy systemu dowodzenia.
2) Stanowisko dowodzenia - odpowiednio przygotowane i wyposażone miejsca (obiekty, rejony), w których rozmieszcza się organy dowodzenia oraz elementy zabezpieczenia. W czasie działań bojowych dowództwa podzielone na organy dowodzenia mogą być rozmieszczone w kilku miejscach. Miejsce, z którego dowodzi dowódca nazywane jest stanowiskiem dowodzenia. Stanowiska dowodzenia są ze sobą powiązane funkcjonalnie i informacyjnie w określonym układzie poziomym i pionowym.
3) Rodzaje stanowisk dowodzenia i ich funkcje.
   a) Stanowisko dowodzenia (SD): zapewnia realizację funkcji dowodzenia na wszystkich poziomach dowodzenia oraz umożliwia dowodzenie wojskami i stanowi zasadnicze miejsce pracy dla dowództwa danego poziomu dowodzenia. Stanowisko dowodzenia powinno zapewniać:
      1. Dowodzenie wojskami i kierowanie środkami rażenia w toku walki.
      2. Miejsca pacy dla organów dowodzenia.
      3. Łączność dowodzenia i współdziałania zorganizowaną przy wykorzystaniu systemu łączności i informatyki, a w tym Zautomatyzowanych Systemów Dowodzenia (ZSyD) i Systemów Kierowania Środkami Walki (SK ŚW).
      4. Ciągłe zbieranie, analizowanie i opracowywanie informacji potrzebnych dowódcy do podejmowania decyzji.
      5. Przygotowanie dokumentów dowodzenia (rozkazodawczych, planistycznych i sprawozdawczo –informacyjnych).
      6. Koordynację prowadzenia rozpoznania i analizę informacji rozpoznawczych i wywiadowczych ze wszelkich dostępnych źródeł.
      7. Koordynację zabezpieczenia logistycznego i medycznego.
      8. Możliwość otrzymywania i wysyłania (dystrybucji) dokumentów dowodzenia zgodnie z przyjętym systemem dowodzenia.
      9. Planowanie kolejnych działań.
      10. Nadzór nad realizacją zadań.

11. Informowanie alternatywnych stanowisk dowodzenia o bieżącej sytuacji (przesyłanie duplikatów wytworzonych na SD dokumentów dowodzenia).

b) Alternatywne Stanowisko Dowodzenia (Alter. SD): organizowane w celu zapewnienia ciągłości i trwałości dowodzenia wojskami oraz przejęcia dowodzenia w wypadku obezwładnienia Stanowiska Dowodzenia (SD). Alter. SD zajmuje się głównie monitorowaniem rozwoju sytuacji oraz pozyskiwaniem, gromadzeniem, analizowaniem i przechowywaniem dokumentów dowodzenia opracowanych na SD. Struktura organizacyjna Alter. SD jest taka sama jak SD. O obsadzie personalnej Alter.SD decyduje dowódca.

c) Wysunięte Stanowisko Dowodzenia (WSD): rozwija się czasowo, stosownie do potrzeb, w celu zapewnienia dowódcy dowodzenia podległymi wojskami w decydujących fazach walki. Obsada operacyjna WSD wydzielana jest doraźnie ze składu SD. WSD rozwija się zgodnie z decyzją dowódcy danego poziomu dowodzenia. WSD powinno zapewniać:

1. Dowodzenie prowadzonymi działaniami bojowymi.
2. Dowodzenie oraz koordynację manewru i wsparcia ogniowego.
3. Koordynację wsparcia powietrznego i obrony przeciwlotniczej.
4. Przekazywanie potrzeb zabezpieczenia logistycznego i medycznego do SD.
5. Możliwość szybkiej zmiany rejonu rozmieszczenia stanowiska.
6. Ciągłą łączność z podległymi wojskami, własnym SD oraz z przełożonym i sąsiadami.

d) Punkt Dowódczo-Obserwacyjny (PD-O): organizuje się doraźnie w jednostkach poziomu taktycznego, w celu zapewnienia dowódcy możliwości bezpośredniego wglądu w teren i dowodzenie na kierunkach, gdzie realizowane są najważniejsze zadania bojowe (np.: odparcie kontrataku, wprowadzenie do walki odwodu, forsowanie przeszkody wodnej). PDO wydziela się ze składu SD.

A ponadto:

e) Powietrzny element dowodzenia: może być organizowany doraźnie, w przypadku posiadania odpowiednich sił i środków, w celu zapewnienia dowodzenia w czasie przemieszczania się dowódcy, przegrupowania

(przemieszczania) wojsk oraz wyprowadzania wojsk z rejonów zmasowanych uderzeń przeciwnika, itp..

4) Typy Stanowisk Dowodzenia (odpowiednio do stopnia przygotowania infrastruktury terenowej oraz sposobów urządzenia miejsc pracy).
   a) Stacjonarne: rozmieszczane w obiektach w pełni przygotowanych i dostosowanych pod każdym względem do potrzeb dowodzenia (obiekty w MSD, inne obiekty wojskowe, obiekty specjalne).
   b) Stacjonarno – mobilne: rozmieszczane w wybranych i przygotowanych wcześniej obiektach, a mobilne środki łączności i informatyki uzupełniają docelowe potrzeby dowodzenia w zakresie usług teleinformatycznych.
   c) Mobilno – stacjonarne: rozmieszczane w obiektach, które nie są w pełni przygotowane i dostosowane do potrzeb dowodzenia, a mobilne środki łączności i informatyki stanowią główną bazę w zakresie zaspokojenia potrzeb dowodzenia na usługi teleinformatyczne.
   d) Mobilne: przygotowane do rozmieszczenia w każdych warunkach i rejonach, z wykorzystaniem lub bez wykorzystania obiektów stacjonarnych, a praca operacyjna (sztabowa) prowadzona jest na środkach mobilnych.
5) Struktura organizacyjno – funkcjonalna stanowisk dowodzenia:
   a) Organ dowodzenia (część operacyjna): jest zasadniczym elementem stanowisk dowodzenia odpowiedzialnym za planowanie, organizację działań i dowodzenie wojskami w toku walki, wspierającym dowódcę w cyklu decyzyjnym procesu dowodzenia. Organ dowodzenia organizuje się w zespoły funkcjonalne odpowiadające obszarom problemowym dowodzenia i przeznaczone bezpośrednio do pracy operacyjnej (sztabowej).
   b) Węzeł łączności stanowiska dowodzenia (WŁ SD): to złożony element wojskowej sieci teleinformatycznej, stanowiący część składową stanowiska dowodzenia. Przeznaczony jest do zapewnienia wymiany informacji ze stanowiskiem dowodzenia: sił sojuszu, przełożonego, podwładnych i dowództw współdziałających oraz do zapewnienia łączności wewnątrz własnego stanowiska dowodzenia.

c) Grupa zabezpieczenia: zabezpiecza mobilność i zdolność przetrwania oraz organizuje zabezpieczenie logistyczne i medyczne stanowiska dowodzenia.
d) Lądowisko dla śmigłowców łącznikowych organizuje się w pobliżu stanowisk dowodzenia.

6) Rozmieszczanie stanowisk dowodzenia.
a) Przy doborze rejonów rozmieszczenia stanowisk dowodzenia, należy wziąć pod uwagę możliwość zapewnienia dowódcy elastyczności, efektywności, sprawności, trwałości i skrytości dowodzenia, a w tym między innymi, należy uwzględnić:
1. Ograniczenia wynikające z możliwości środków łączności, które zapewniają ciągłość obiegu informacji i czynią dowodzenia możliwym.
2. Możliwość maksymalnego wykorzystania infrastruktury stacjonarnej, w tym teleinformatycznej.
3. Odpowiednie oddalenie od obiektów prawdopodobnych uderzeń przeciwnika, rejonów podatnych na powstawanie pożarów, zatopień, a także obiektów stwarzających zagrożenie powstania skażeń i zakażeń terenu.
4. Dogodne warunki maskowania stanu osobowego i sprzętu oraz zorganizowanie ochrony i obrony.
b) Ponadto, dla każdego stanowiska dowodzenia:
1. Na poziomie operacyjnym: wybiera się Zapasowe Miejsca Pracy (ZMP), które zajmuje się w przypadku zagrożenia Dotychczasowego Miejsca Pracy (DMP). W sytuacjach zagrożenia wybranego ZMP wyznacza się kolejne planowane lub doraźnie wybrane ZMP.
2. Na poziomie taktycznym: wybiera się dwa rejony rozwinięcia: zasadniczy i zapasowy. Rejon zapasowy zajmuje się w przypadku konieczności opuszczenia rejonu zasadniczego lub jeżeli zajęcie rejonu zasadniczego jest niemożliwe.
3. Rejony i drogi dojazdu rozpoznaje się wcześniej.
c) Ilość, rodzaje i typy stanowisk dowodzenia, które są rozwijane na danym poziomie dowodzenia, określa „Instrukcja organizacji i funkcjonowania Wojennego Systemu Dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej”.

7) Przemieszczanie stanowisk dowodzenia.
   a) Zgodę na zmianę położenia stanowiska dowodzenia udziela przełożony na wniosek podwładnego.
   b) O rozpoczęciu przemieszczenia i zajęciu przez stanowisko dowodzenia nowych rejonów rozwinięcia, melduje się przełożonemu oraz informuje podwładnych, sąsiadów i inne elementy ugrupowania bojowego.
   c) Podczas przemieszczenia stanowiska dowodzenia z rejonu zasadniczego do nowego rejonu rozmieszczenia, dowodzenie realizuje się z innego stanowiska dowodzenia.
   d) Przemieszczenie stanowiska dowodzenia należy rozpocząć dopiero wtedy, gdy w nowym rejonie rozmieszczenia stanowiska dowodzenia elementy Węzła Łączności zostały włączone i funkcjonują w Taktycznej Sieci Łączności.
   e) W celu zachowania ciągłości i trwałości dowodzenia w czasie działań nie należy przemieszczać w tym samym czasie więcej niż jednego stanowiska dowodzenia danego poziomu dowodzenia.
   f) W celu zachowania efektywności i sprawności dowodzenia nie powinno się przemieszczać stanowisk dowodzenia w momentach decydujących o osiągnięciu powodzenia w działaniach.
   g) Przed zmianą stanowiska dowodzenia należy wysłać w nowy rejon Grupę Rekonesansowa - Przygotowawczą (GR - P), w celu stworzenia odpowiednich warunków do sprawnego rozwinięcia stanowiska dowodzenia w tym rejonie. GR - P powinna być wysłana z takim wyprzedzeniem czasowym, aby mogła wykonać swoje zadania przed przybyciem pozostałych sił i środków.
   h) Zmianę położenia stanowisk dowodzenia, należy przeprowadzać sprawnie, skrycie oraz w sposób zorganizowany.
   i) W trakcie przemieszczania stanowiska dowodzenia nie można dopuścić do utraty ciągłości dowodzenia z podległymi wojskami oraz łączności z przełożonym i sąsiadami.
   j) W celu sprawnego i terminowego przemieszczenia stanowiska dowodzenia, należy powiadomić odpowiednio wcześniej cały stan osobowy tego stanowiska oraz właściwie zorganizować opuszczenia zajmowanego rejonu.

8) Transformację dowództw na stanowiska dowodzenia oraz sposób organizacji i funkcjonowania stanowisk dowodzenia realizuje się zgodnie z instrukcją w zakresie organizacji i funkcjonowania Wojennego Systemu Dowodzenia

14012 Relacje pomiędzy dowództwami.

1) System dowodzenia opiera się na permanentnej wymianie informacji pomiędzy jego elementami, w wyniku tego tworzą się więzi pomiędzy dowództwami, czyli inaczej mówiąc relacje dowodzenia.
   a) Więzi służbowe (hierarchiczne, rozkazodawcze) wynikają z podległości służbowej. W ramach tych relacji przekazywane są zadania (tylko podwładnym, czyli „w dół") oraz meldunki wynikające z realizacji przedsięwzięć procesu dowodzenia (do przełożonych, czyli „w górę").
   b) Więzi funkcjonalne (współdziałania, koordynowania) funkcjonują wewnątrz dowództwa lub pomiędzy różnymi poziomami dowodzenia poza relacjami służbowymi.
   c) Więzi wewnętrzne – związane z przepływem informacji wewnątrz danego stanowiska dowodzenia i łączące jego osoby funkcyjne oraz komórki organizacyjno-funkcjonalne;
   d) Więzi zewnętrzne – związane z przepływem informacji pomiędzy danym stanowiskiem dowodzenia, a innymi stanowiskami dowodzenia, z przełożonym, z podwładnymi, z sąsiadem i innymi współdziałającymi podmiotami.

14013 Uprawnienia i odpowiedzialność dowództw.

1) Dla efektywnego prowadzenia dowodzenia, dowódca musi być świadomy wzajemnych powiązań, które istnieją pomiędzy nim, a dowódcami jednostek przydzielonych mu do wykonania zadania. Dlatego określono zakresy uprawnień i odpowiedzialności dowódców wobec podległych im wojsk, które są ściśle powiązane z relacjami dowodzenia.
2) Dowodzenie pełne (całkowite) – (Full Command – FULLCOM) jest to władza i odpowiedzialność przełożonego za wydawanie podwładnym rozkazów. Obejmuje wszystkie aspekty działań wojskowych oraz administracyjnych i logistycznych. Występuje jedynie w ramach sił narodowych. Stąd też dowódca posiadający uprawnieniai odpowiedzialność typu dowodzenie pełne może:

a) Ustalać, określać zadania oraz cel ich wykonania.
b) Ustalać, określać zadania do wykonania w ramach zadań określonych przez przełożonego.
c) Ustalać, określać oddzielne zadania dla podległych sił (dowodzenie przez szczebel).
d) Przekazywać, delegować uprawnienia dowódcze o takim samym zakresie jak posiadany.
e) Przekazywać, delegować uprawnienia dowódcze o niższym zakresie uprawnień niż posiadany.
f) Koordynować manewr i przemieszczanie wojsk na ograniczonym obszarze.

3) Dowodzenie operacyjne to władza i odpowiedzialność dowódcy, umożliwiająca samodzielne dowodzenie podległymi siłami wraz z prawem dokonywania zmiany ich podporządkowania, utrzymywanie lub przekazywanie innemu dowódcy relacji dowodzenia typu kontrola operacyjna i kontrola taktyczna. Nie obejmuje jednak odpowiedzialności za administrację i zabezpieczenie logistyczne. Dowódca posiadający uprawnienia i odpowiedzialność typu OPCOM może:
a) Ustalać, określać zadania oraz cel ich wykonania.
b) Ustalać, określać zadania do wykonania w ramach zadań określonych przez przełożonego.
c) Ustalać, określać oddzielne zadania dla podległych sił (dowodzenie przez szczebel).
d) Przekazywać, delegować uprawnienia dowódcze o niższym zakresie uprawnień niż posiadany.
e) Koordynować manewr i przemieszczanie na ograniczonym obszarze.

4) Kontrola operacyjna (Operational Control - OPCON) to zakres uprawnień przyznany dowódcy do kierowania przydzielonymi mu siłami tak, aby mógł wykonać określone zadanie, ograniczone w zakresie funkcji, czasu lub miejsca. Dowódca posiadający uprawnienia typu OPCON może określać, co i w jakim celu ma być osiągnięte w ramach narzuconych mu ograniczeń. Władza ta nie pozwala na określanie zadań dla części podległych sił (nie można postawić zadania dla części sił podwładnego). Nie obejmuje też kontroli nad sferą administracyjną i logistyczną, ale pozwala na delegowanie

uprawnień typu kontrola taktyczna (TACON). Dowódca posiadający uprawnienia i odpowiedzialność typu OPCON może:

a) Ustalać, określać zadania i cel ich wykonania.
b) Ustalać, określać zadania do wykonania w ramach zadań określonych przez przełożonego.
c) Przekazywać, delegować uprawnienia dowódcze o niższym zakresie uprawnień niż posiadany.
d) Koordynować manewr i przemieszczanie na ograniczonym obszarze.

5) Dowodzenie taktyczne (Tactical Command - TACOM) to władza i odpowiedzialność dowódcy do stawiania zadań siłom będącym pod jego dowództwem w celu wykonania zadań postawionych przez wyższego przełożonego. Dowódca posiadający zakres uprawnień i odpowiedzialność typu TACOM może:
   a) Ustalać, określać zadania do wykonania w ramach zadań określonych przez przełożonego.
   b) Przekazywać, delegować uprawnienia dowódcze o niższym zakresie uprawnień niż posiadany.
   c) Koordynować manewr i przemieszczanie na ograniczonym obszarze.
6) Kontrola taktyczna to zakres uprawnień przyznany dowódcy wobec podległych sił, ograniczony, co do miejsca i czasu, pozwalający na koordynowanie wykonywania ruchów wojsk i manewrów na ograniczonym obszarze niezbędnych do wykonania przydzielonych zadań.
7) Kontrola administracyjna to zakres uprawnień do kierowania podległymi siłami lub innymi organizacjami na administrowanym obszarze. Obejmuje takie dziedziny jak: sprawy personalne, zaopatrzenie oraz inne zagadnienia nieobjęte zadaniami taktycznymi (operacyjnymi).
8) Uprawnienia do koordynacji to uprawnienia przyznawane dowódcy lub innej osobie, obejmujące odpowiedzialność za koordynację działań, w których zaangażowane są siły dwóch lub więcej jednostek organizacyjnych. Wyznaczona osoba posiada uprawnienia do prowadzenia konsultacji z zaangażowanymi w przedsięwzięcie stronami. W przypadku rozbieżności zdań występujących pomiędzy nimi, koordynator podejmuje próbę uzyskania ostatecznej zgody drogą negocjacji. Jeżeli jest to niemożliwe przedstawia problem do rozwiązania właściwemu przełożonemu.

14.3 ŚRODKI DOWODZENIA.

14014 Środki dowodzenia obejmują środki do przekazywania informacji (środki łączności), środki do przetwarzania i opracowywania informacji (środki informatyczne) oraz środki pomocnicze.

14015 Środki łączności stanowią najważniejszy komponent środków dowodzenia i dzielą się na:

1) Środki telekomunikacyjne: pozwalają na przesyłanie informacji na znaczne odległości bez względu na przeszkody terenowe. Cechą pożądaną środków telekomunikacyjnych jest ich mobilność, pozwalająca w każdym miejscu komunikować się z otoczeniem. Do środków telekomunikacyjnych zalicza się:
   a) Środki teletransmisyjne: radiowe (radiostacje), radioliniowe (radiolinie) i satelitarne (terminale i zestawy) oraz urządzenia kablowe (regeneratory kablowe) i kable (wewnątrz węzłowe i międzywęzłowe /dalekosiężne/).
   b) Środki telekomutacyjne: łącznice, łącznico-krotnice, krotnice.
   c) Urządzenia końcowe (abonenckie): aparaty telefoniczne, modemy komunikacyjne, terminale abonenckie, telefaxy.
   d) Urządzenia specjalne: grupowego utajniania GUU, indywidualnego utajniania w terminalach abonenckich, moduły zarządzania siecią łączności, panele stanowiące punkty kierowania WŁ.
2) Środki pocztowe: są wykorzystywane w mniejszym stopniu niż środki telekomunikacyjne. Najniższym szczeblem planowania i organizowania wykorzystania poczty w Wojskach Lądowych jest samodzielny oddział. Do środków pocztowych zalicza się:
   a) Pojazdy (motocykle, samochody) i statki powietrzne (śmigłowce łącznikowe) do transportu poczty polowej.
   b) Odpowiednio wyposażone miejsca pracy elementów poczty polowej, w środki do segregacji i przechowywania przesyłek pocztowych oraz w środki radiowe do łączności ze statkami powietrznymi.
   c) Środki do właściwego zabezpieczenia przesyłek pocztowych (szafy, sejfy specjalne skrzynie, pojemniki, torby, itp.).
3) Środki sygnalizacyjne: w Wojskach Lądowych wykorzystywane są najczęściej na najniższych szczeblach dowodzenia i zalicza się do nich:

a) Środki wizualne: rakiety sygnałowe świetlne i dymne oraz latarki, reflektory i chorągiewki.

b) Środki dźwiękowe: gongi, syreny, itp..

14016 Środki informatyczne.

1) Środki informatyczne dzielą się na:

a) Sprzęt informatyczny, który obejmuje aparatownie informatyczne, zestawy komputerowe (komputery stacjonarne, komputery przenośne, stacje graficzne, serwery), urządzenia peryferyjne (drukarki, plotery), urządzenia sieciowe (routery, przełączniki, punkty dostępowe) i okablowanie sieciowe. Sprzęt ten może stanowić platformę do rozwinięcia na stanowisku dowodzenia jednej lub kilku (o różnych klauzulach tajności) lokalnych sieci komputerowych (LAN) zabezpieczających pracę osób funkcyjnych organu dowodzenia. Lokalne sieci komputerowe rozwijane na stanowiskach dowodzenia, stosownie do swoich klauzul, mogą być połączone z innymi sieciami (innych stanowisk dowodzenia) przy wykorzystaniu stacjonarnego lub mobilnego system teletransmisyjnego poprzez środki łączności przewodowej, radioliniowo-przewodowej, radiowej i satelitarnej tworząc rozległe sieci komputerowe (WAN).

b) Oprogramowanie, które obejmuje oprogramowanie systemowe (systemy operacyjne serwerów i stacji roboczych), oprogramowanie narzędziowe (oprogramowanie poczty elektronicznej, oprogramowanie baz danych, oprogramowanie do zarządzania sieciami komputerowymi) oraz oprogramowanie użytkowe (pakiety biurowe, pakiety grafiki operacyjnej, oprogramowanie zautomatyzowanych systemów dowodzenia i kierowania środkami walki, oprogramowanie symulacyjne).

2) Zastosowanie środków informatycznych w systemie dowodzenia umożliwia przede wszystkim automatyzację i przyspieszenie szeregu prac planistycznych związanych z wykorzystywaniem baz danych, przetwarzaniem informacji i wytwarzaniem standardowych dokumentów dowodzenia.

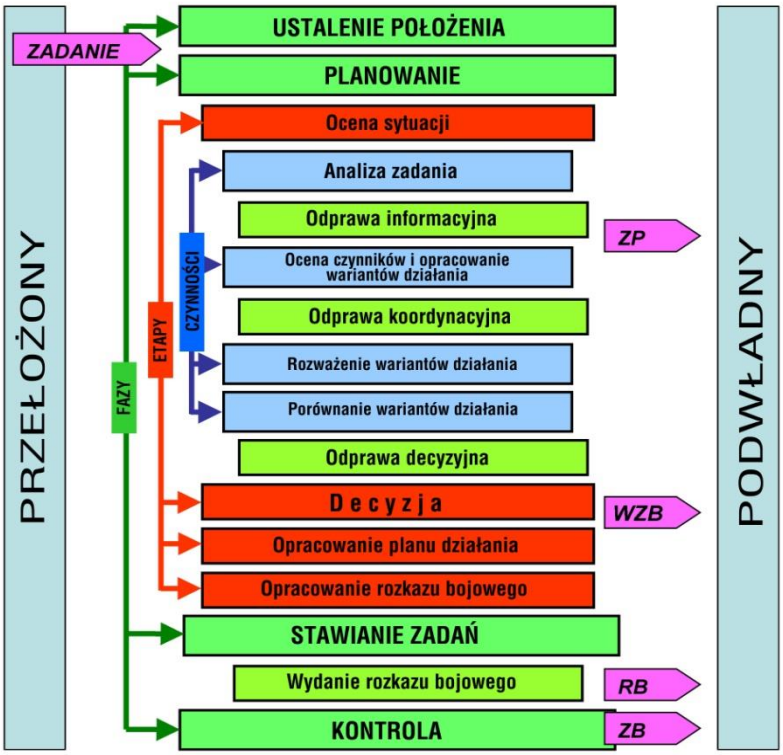
14017 Środki pomocnicze wspierają pracę organów dowodzenia, i są to między innymi: urządzenia do kopiowania dokumentów (kserografy), urządzenia do: rejestracji rozmów telefonicznych, transmisji wideo (magnetofony, magnetowidy), wideo telekonferencji (VTC) i inne.

14018 Środki dowodzenia wykorzystywane są dla: pozyskiwania, przesyłania, przetwarzania, gromadzenia i obrazowania informacji w dowództwach każdego poziomu dowodzenia oraz między podporządkowanymi i współdziałającymi jednostkami.

14019 Skuteczność użycia środków dowodzenia jest jednym z najważniejszych czynników umożliwiających osiągnięcie powodzenia w działaniach na współczesnym polu walki. Głównymi wyznacznikami skuteczności użycia środków dowodzenia są: znajomość możliwości ich wykorzystania, umiejętność posługiwania się nimi oraz środowisko, w jakim prowadzone są działania.

14.3 PROCES DOWODZENIA.

14020 Proces dowodzenia umożliwia realizację funkcji dowodzenia i jest traktowany, jako cykl decyzyjny. Składa się z powtarzalnych faz, etapów i czynności. Do faz tego procesu zalicza się: ustalanie położenia, planowanie, stawianie zadań, kontrolę.

Rys. 13 Proces dowodzenia

14021 Ustalanie położenia. Jest ciągłym procesem realizowanym we wszystkich komórkach organu dowodzenia stanowiska dowodzenia. Jego intensywność wzrasta z chwilą otrzymania zadania i jest ukierunkowana w głównej mierze na to zadanie. Ustalanie położenia jest pierwszą fazą procesu dowodzenia, tym niemniej czynności realizowane w czasie ustalania położenia będą kontynuowane równocześnie w trakcie kolejnych faz procesu decyzyjnego.

1) Faza ta charakteryzuje się pozyskiwaniem, gromadzeniem, porządkowaniem, przechowywaniem, wartościowaniem, porównywaniem i zobrazowaniem wszelkiego rodzaju informacji dotyczących wojsk własnych, przeciwnika oraz warunków prowadzenia działań.
2) Faza ta ma dać dowódcy oraz pozostałym osobom funkcyjnym dowództwa odpowiedź na pytania dotyczące warunków, w jakich realizowane będzie nowe zadanie. Jednocześnie określone zostaną poszczególne elementy środowiska działań, których informacje będą przydatne w trakcie opracowywania wariantów działania wojsk własnych i przeciwnika.
3) Ważną rolą ustalania położenia jest także, zidentyfikowanie tych obszarów, z których lub o których dowództwo nie ma informacji i należy je uzupełnić. W tej sytuacji ważnym staje się określenie źródeł pozyskania brakujących informacji.
4) Istotą wymienionych przedsięwzięć jest fakt, że muszą one doprowadzić do stworzenia dowódcy maksymalnie przejrzystego obrazu sytuacji, na podstawie, którego może on ją ocenić, podjąć decyzję, postawić zadania i dowodzić podległymi siłami.

14022 Planowanie. W trakcie planowania dokładnym analizom i ocenom podlega zadanie otrzymane od przełożonego oraz czynniki wpływające na jego wykonanie. Istotą tej fazy jest wypracowanie wariantów działania wojsk własnych, które następnie są szczegółowo rozważane i porównywane w celu stworzenia dowódcy jak najlepszych warunków do podjęcia decyzji. W ramach fazy planowania, podejmowana jest decyzja oraz zostaje sformułowany i wygłoszony przez dowódcę zamiar działania. Powstaje w tym czasie również plan działania oraz dokumenty dowodzenia o charakterze dyrektywnym.

14023 Stawianie zadań. Trzecią fazą cyklu procesu dowodzenia jest stawianie zadań. Celem tej fazy jest doprowadzenie do wykonawców zadań

wynikających z decyzji podjętej przez dowódcę. Formalnie rozpoczyna się ona po zakończeniu opracowywania rozkazu bojowego. W przypadku zastosowania wstępnych zarządzeń bojowych faza stawiania zadań rozpocznie się wcześniej, czyli po sporządzeniu planu działania.

14024 Kontrola. Stanowi czwartą fazę procesu dowodzenia. Zapewnia ona ciągłość tego procesu, gdyż jej rezultaty stanowią podstawę do uaktualniania posiadanych danych o sytuacji, czyli ustalania położenia. Celem kontroli, jako fazy procesu dowodzenia jest sprawdzenie efektów (skutków) dotychczasowego planowania i postawienia zadań oraz sposobu ich wprowadzania w życie. Za realizację kontroli odpowiedzialny jest dowódca, który planował i stawiał zadania do danego działania. Wyróżnia się następujące środki realizacji kontroli: elementy dowodzenia i koordynacji działań (EDKD), synchronizację działań, monitorowanie sytuacji oraz podejmowanie działań mających zmniejszyć różnice między stanem zaplanowanym a rzeczywistym.

14025 Szczegółowy zakres przedsięwzięć realizowanych w ramach procesu dowodzenia (cyklu decyzyjnego) zawiera instrukcja „Planowanie działań na szczeblu taktycznym w Wojskach Lądowych” DD/3.2.5

14.4 SYSTEM ŁĄCZNOŚCI.

14026 System łączności to organizacyjno-techniczny zespół sił i środków łączności i informatyki, rozwiniętych w sposób odpowiadający organizacji dowodzenia, charakterowi prowadzonych działań oraz wykonywanym zadaniom.

14027 System łączności powinien zapewnić organom dowodzenia ciągłą, skrytą, terminową i niezawodna wymianę informacji za pomocą transmisji mowy, transmisji danych (pliki tekstowe, dokumenty graficzne obrazy wideo) oraz wykorzystania Wojskowej Poczty Polowej (WPP). Ponadto umożliwia sprawne dowodzenie wojskami i kierowania środkami walki na obszarze kraju i poza jego granicami w układzie narodowym oraz współdziałanie jednostek Wojsk Lądowych z jednostkami sił koalicyjnych, a także kierowanie środkami walki.

14028 Na szczeblu taktycznym system łączności rozwija się głównie mobilnymi (polowymi) środkami łączności i informatyki, który może wykorzystać także dostępną na danym obszarze prowadzenia działań stacjonarną infrastrukturę telekomunikacyjną.

14029 Jeżeli zapewnienie właściwego poziomu łączności za pomocą środków technicznych jest niemożliwe to należy organizować łączność za pomocą grup łącznikowych (łączników).

14030 Elementy systemu łączności:

1) Podsystem przekazywania informacji (sieć łączności):
   a) Sieć telekomunikacyjna: budowana jest, jako zbiór mobilnych i mobilno stacjonarnych węzłów łączności o różnych funkcjach i przeznaczeniu oraz połączeń międzywęzłowych tworzonych przy wykorzystaniu różnych rodzajów linii teletransmisyjnych: przewodowych (w tym światłowodowych), radiowych i radioliniowych. Elementy te są zgrupowane w:
      1. sieci stacjonarne: obejmujące między garnizonowy i wewnątrz garnizonowy system łączności MON, wzmocniony dzierżawionymi łączami operatorów publicznych. Głównymi elementami tej sieci są Regionalne Węzły Łączności (RWŁ) i Garnizonowe Węzły Łączności (GWŁ) oraz łączące je trakty i linie teletransmisyjne.
      2. sieci polowe: budowane w rejonie działania wojsk przy wykorzystaniu sił i środków łączności wchodzących w skład etatowego wyposażenia pododdziałów dowodzenia i łączności. Głównymi elementami sieci polowej są Bazowe Węzły Łączności (BWŁ) i międzywęzłowe linie teletransmisyjne, które tworzą bazowa sieć łączności polowej i pokrywają cały obszar działania wojsk. Węzły Łączności Stanowisk Dowodzenia (WŁ SD) poprzez teletransmisyjne linie dowiązują się do BWŁ, tworząc sieć polową. BWŁ tworzą mobilny i mobilno stacjonarny zbiór węzłów łączności stanowiący punkty dostępowe (dowiązania) wszystkich elementów ugrupowania bojowego
   b) Sieć pocztowa: tworzy ją wojskowa poczta polowa, a jej elementami są:
      1. Wojskowe Stacje Pocztowe (WSP) organizuje się przy stanowiskach dowodzenia oraz w garnizonach wojskowych. Wchodzą one w skład Garnizonowych Węzłów Łączności i należą do ich podstawowych elementów;
      2. Punkty Wymiany Poczty Polowej (PWPP) organizuje się w celu pośredniczenia w wymianie poczty wojskowej między węzłem pocztowym, a zarejestrowanymi w nim stacjami pocztowymi.

3. Linie pocztowe (LP) to zespolenie sił i środków transportowych poczty polowej, zorganizowanych w linie pocztowe (kierunki, drogi okrężne lub osie) i zapewniających dostarczanie przesyłek pocztowych od stacji pocztowej nadającej (początkowej) do stacji (lub kilku stacji) przeznaczenia, rozmieszczonych po drodze przemieszczania się środków transportu poczty polowej.

c) Sieć sygnalizacyjna: służy do przekazywania umownych znaków i sygnałów przy pomocy środków wizualnych i dźwiękowych.

2) Podsystem zarządzania (kierowania) systemem łączności, tworzą organy kierowania łącznością rozmieszczone w punktach kierowania na stanowiskach dowodzenia, posiadające łączność ze wszystkimi elementami w ramach systemu łączności.

3) Podsystem zasilania obejmuje zabezpieczenie bojowe, zabezpieczenie (wsparcie) logistyczne oraz odwód sił i środków łączności.

14031 Zadaniem systemu łączności jest zapewnienie terminowej, wiernej i skrytej łączności na potrzeby:

1) Dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki:

a) Dowódcy i sztabowi: terminowego przekazywania rozkazów, zarządzeń, komend i sygnałów podległym dowódcom i sztabom;

b) Otrzymania od podwładnych meldunków o przebiegu realizacji postawionych zadań i osiągniętych w walce rezultatach.

2) Współdziałania: zapewnienie wymiany informacji pomiędzy własnymi jednostkami oraz z sąsiadami i elementami działającymi w ugrupowaniu przeciwnika w celu wykonania wspólnego zadania.

3) Ostrzegania i alarmowania: podstawowym zadaniem jest zapewnienie otrzymywania i przekazywania sygnałów ostrzegania i alarmowania o sytuacji powietrznej, bezpośrednim zagrożeniu i użyciu przez przeciwnika broni masowego rażenia, środków zapalających, zdarzeń typu ROTA, skażeń promieniotwórczych, chemicznych oraz zakażeń biologicznych.

14032 Wymagania stawiane systemowi łączności.

1) Terminowość łączności – zdolność do zapewnienia transmisji (dostarczenia, przekazywania) informacji lub prowadzenia rozmów w wyznaczonym czasie. Używa się także określenia terminowość organizacji łączności rozumianą, jako zdolność systemu łączności do zapewnienia dowodzenia wojskami

i kierowania środkami walki w ustalonych terminach. Polega na rozwinięciu systemu łączności i uruchomieniu go przed terminem rozpoczęcia działań bojowych i jego reorganizacji odpowiednio do sytuacji zaistniałej w toku walki. Innym aspektem terminowości łączności jest przekazywanie informacji o różnych kategoriach pilności przed upływem dopuszczalnego czasu dla danej kategorii.

2) Wierność łączności – zdolność do odtwarzania przekazywanych wiadomości w punktach odbioru z zadaną (wymaganą) dokładnością. Będzie ona zachowana tylko wówczas, jeżeli treść informacji, która została dostarczona do odbiorcy jest identyczna z treścią informacji przekazanej przez nadawcę do nadawczego urządzenia łączności.
3) Skrytość łączności – zdolność do uniemożliwienia lub maksymalnego utrudnienia przeciwnikowi przechwycenie informacji przekazywanych przez techniczne środki łączności oraz wykrycia rejonów rozmieszczenia stanowisk dowodzenia i węzłów łączności. Skrytość łączności jest ważnym elementem bezpieczeństwa systemu łączności.

14033 Zasady organizacji łączności.

1) Przełożony jest odpowiedzialny za zorganizowanie i utrzymanie łączności z jednostką bezpośrednio podległą.
2) Jednostka wspierająca zapewnia łączność z jednostką wspieraną, (jeżeli przełożony nie określił inaczej).
3) Łączność współdziałania między sąsiednimi jednostkami organizuje się od jednostki znajdującej się z lewej strony do jednostki z prawej strony ugrupowania („z lewa na prawo”).
4) Łączność współdziałania do jednostki będącej z przodu organizuje jednostka znajdująca się w głębi ugrupowania („z tyłu do przodu”).
5) Łączność współdziałania z desantem powietrznym organizuje dowódca ogólnowojskowy.
6) Łączność współdziałania z desantem morskim organizuje dowódca Desantowej Grupy Zadaniowej.
7) Łączność współdziałania z elementami układu pozamilitarnego realizują przedstawiciele struktur pozamilitarnych, którzy przebywają na stanowiskach dowodzenia i wykorzystują własne środki łączności.

8) Łączność w czasie działań na rzecz wsparcia pokoju organizowana jest każdorazowo według oddzielnych procedur opracowanych dla danej operacji.
9) W razie utraty łączności wszystkie zaangażowane strony są odpowiedzialne za jej odtworzenie, jednak zasadnicza odpowiedzialność spoczywa na dowództwie pierwotnie ją organizującym.

14034 Zasady wykorzystania środków łączności w działaniach bojowych.

1) W obronie wykorzystuje się:
   a) Środki przewodowe do organizacji łączności wewnętrznej na węzłach łączności i stanowiskach dowodzenia oraz do organizacji łączności między stanowiskami dowodzenia lub do wskazanych punktów dostępowych (BWŁ RWŁ GWŁ), jeżeli warunki na to pozwalają i jest wystarczająca ilość sił i środków.
   b) Środki radioliniowe do budowy linii międzywęzłowych (między stanowiskami dowodzenia).
   c) Środki satelitarne - stanowiące medium transmisyjne dla podsystemów wspomagających proces dowodzenia i kierowania wojskami.
   d) Środki radiowe wykorzystuje się zależnie od sposobu przejścia wojsk do obrony i stopnia rozbudowy oraz aktualnego stanu łączności radioliniowo-przewodowej. Podczas prowadzenia obrony środki radiowe powinny być maksymalnie ograniczone pod względem promieniowania elektromagnetycznego.
   e) Środki Wojskowej Poczty Polowej.
2) W natarciu wykorzystuje się:
   a) Środki radiowe - bez ograniczeń. W czasie prowadzenia działań wysoce manewrowych stanowią niekiedy jedyne środki zapewniające szybką wymianę informacji.
   b) Środki satelitarne – telefony satelitarne.
   c) Środki przewodowe tylko do organizacji łączności wewnętrznej na węzłach łączności i stanowiskach dowodzenia.
   d) Środki Wojskowej Poczty Polowej.
3) W rejonach wyjściowych, alarmowych i ześrodkowania wykorzystuje się:
   a) Środki przewodowe do organizacji łączności wewnętrznej na węzłach łączności i stanowiskach dowodzenia oraz do organizacji łączności między

stanowiskami dowodzenia, jeżeli warunki na to pozwalają i jest wytaczająca ilość sił i środków.

b) Środki radioliniowe do budowy linii międzywęzłowych (między stanowiskami dowodzenia).

c) Środki satelitarne.

d) Środki radiowe - obowiązuje zakaz wykorzystywania środków radiowych na nadawanie. Dopuszcza się możliwość przejścia na nadawanie w wyjątkowych przypadkach do przekazywania sygnałów alarmowych, gdy przeciwnik użył broni masowego rażenia lub zmasowanych uderzeń lotnictwa.

e) Środki Wojskowej Poczty Polowej.

4) W czasie marszu wykorzystuje się:

a) Środki radiowe - obowiązuje zakaz pracy na nadawanie. Dopuszcza się jedynie przekazywanie sygnałów dowodzenia w wydzielonych sieciach radiowych UKF, w szczególnych sytuacjach w sieciach radiowych KF.

b) Środki satelitarne.

c) Środki Wojskowej Poczty Polowej.

14035 Sieć radiowa pola walki.

1) Sieć radiowa pola walki jest jednym ze składników systemu łączności, a jej zadaniem jest zapewnienie łączności fonicznej i transmisji danych w celu dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki.

2) W skład sieci radiowej pola walki wchodzą radiostacje osobiste, przenośne i pokładowe (w wozach dowodzenia, zautomatyzowanych wozach dowódczo-sztabowych i wozach bojowych), które pracują w ustalonych sieciach i kierunkach radiowych na wszystkich szczeblach dowodzenia i w różnych rodzajach wojsk.

3) Wybrani użytkownicy sieci radiowej pola walki mają możliwość połączenia się za pomocą urządzeń radiodostępu z abonentami taktycznej sieci łączności (radioliniowo-przewodowej).

14036 Organizacja łączności środkami radiowymi.

1) W kierunkach radiowych: jest to sposób organizacji łączności miedzy dwoma korespondentami (węzłami łączności, stanowiskami dowodzenia, organami dowodzenia), w którym każdy korespondent wydziela radiostację pracująca na

tych samych danych radiowych ustalonych dla danego kierunku. W zależności od przeznaczenia kierunki radiowe mogą być:

a) Stałe: radiostacje obu korespondentów pracują nieprzerwanie na odbiór i posiadają możliwość wywołania się w dowolnym momencie czasu oraz prowadzenia wymiany w miarę potrzeb.
b) Dyżurne: radiostacja jednego korespondenta pracuje nieprzerwanie na odbiór, a drugiego włącza się na odbiór i nadawanie tylko dla przeprowadzenia wymiany.
c) Rezerwowe: organizuje się w celu zapewnienia kierowniczemu organowi łączności możliwości manewru relacjami łączności w walce, kiedy w konkretnych warunkach zaistnieje potrzeba uruchomienia nowych lub wzmocnienia istniejących relacji łączności. Pracę w tych kierunkach rozpoczyna się przez nadanie odpowiedniego sygnału w innych relacjach.
d) Skryte: organizuje się w celu zabezpieczenia systemu łączności w okresie celowych zakłóceń przeciwnika. Po pojawieniu się tych zakłóceń obie radiostacje powinny pracować na odbiór. Pracę na nadawanie (wymianę) można rozpocząć tylko w wypadku, kiedy zostały zakłócone wszystkie relacje z danym korespondentem, a zachodzi potrzeba przekazania mu ważnej i pilnej wiadomości.

2) W sieciach radiowych: jest to sposób organizacji łączności pomiędzy trzema i więcej korespondentami (węzłami łączności, stanowiskami dowodzenia, organami dowodzenia), z których każdy wydziela radiostację pracującą na wspólnych dla tej sieci danych radiowych.
   a) Podobnie jak kierunki, sieci radiowe mogą być stałe, dyżurne, rezerwowe i skryte, a ich przeznaczenie jest takie same.
   b) W zależności od funkcji, jaką pełnią w systemie łączności na szczeblu taktycznym możemy wyróżnić:
      1. sieci radiowe dowodzenia,
      2. sieci radiowe współdziałania,
      3. sieci radiowe ostrzegania i alarmowania.
   c) Przy wymianie dwustronnej w jednej funkcjonalnej sieci radiowej nie powinno pracować więcej niż dziesięciu korespondentów.

3) W każdej sieci (i kierunku) wyznacza się radiostację główną, której wszystkie dyspozycje muszą być natychmiast wykonywane przez pozostałe radiostacje danej sieci.

14037 System radiodostępu: zapewnia wymianę informacji pomiędzy abonentami (korespondentami) sieci radiowej pola walki i taktycznej sieci łączności (radioliniowo-przewodowej).

14038 Sposoby organizacji łączności satelitarnej:

1) W systemie punkt-punkt: jest to sposób organizacji łączności między dwoma korespondentami (węzłami łączności, stanowiskami dowodzenia, organami dowodzenia), w którym każdy korespondent wydziela terminal pracujący na tych samych danych ustalonych do pracy w systemie. Łączność odbywa się pomiędzy dwoma terminalami abonenckimi bezpośrednio za pomocą satelity na drodze terminal – satelita – terminal.
2) W systemie krata poszczególne terminale (więcej niż 2) łączą się ze sobą drogą satelitarną bezpośrednio, każdy z każdym. W systemie tym, jedna ze stacji musi być wyposażona w funkcje stacji MASTER.
3) W systemie gwiazda (star), cały ruch generowany w sieci jest realizowany za pośrednictwem stacji centralnej HUB, która retransmituje dane nadawane przez terminale końcowe drogą satelitarną zgodnie z adresem do właściwych stacji odbiorczych.
4) W zależności od przeznaczenia terminale mogą pracować w systemie:
   a) stałym: terminale pracują nieprzerwanie na odbiór i posiadają możliwość nawiązania łączności w dowolnym czasie. W systemie tym terminale są głównymi urządzeniami zapewniającymi łączność pomiędzy stanowiskami dowodzenia ze względu na brak możliwości wykorzystania innych środków łączności lub brak istniejącej infrastruktury telekomunikacyjnej.
   b) dyżurnym: jeden terminal pracuje nieprzerwanie na odbiór, a drugi włącza się na odbiór i nadawanie tylko dla przeprowadzenia wymiany.
   c) rezerwowym: organizuje się w celu zapewnienia możliwości manewru, kiedy w konkretnych warunkach istnieje potrzeba uruchomienia nowych lub wzmocnienia starych relacji łączności. W systemie tym łącze satelitarne traktowane jest, jako łącze rezerwowe w miejscach gdzie występuje zanik fal radiowych, zachodzi konieczność szybkiego nawiązania łączności na bardzo duże odległości.

d) skrytym: organizuje się w celu zabezpieczenia systemu w okresie celowych zakłóceń przeciwnika. Jest to także system pracy dla terminali znajdujących się na wyposażeniu jednostek rozpoznania, kiedy stacje pojawiają się w systemie okresowo np.: w określonych godzinach w celu odebrania i złożenia meldunku.

14039 Organizacja łączności środkami radioliniowo-przewodowymi.

1) Łączność radioliniowa jest łącznością międzywęzłową, a nie bezpośrednio między osobami funkcyjnymi. Radiolinie wykorzystywane są na szczeblu taktycznym do budowy traktów BWŁ i traktów dowiązania węzłów łączności stanowisk dowodzenia do BWŁ.
2) W zależności od sytuacji oraz posiadanych sił i środków, łączność środkami radioliniowymi organizuje się w:
   a) Kierunkach radioliniowych. Jest to sposób organizacji łączności między dwoma węzłami łączności, w którym na każdym węźle pracuje stacja radioliniowa na wspólnych ustalonych dla tego kierunku danych radioliniowych. Kierunek może być zorganizowany bezpośrednio przy pomocy stacji radioliniowych końcowych lub może być zorganizowany (wydłużenie zasięgu) przy zastosowaniu stacji retransmisyjnych.
   b) Osiach radioliniowych. Jest to sposób organizacji łączności między kilkoma (od trzech wzwyż) węzłami łączności rozmieszczonymi na kierunku (osi) ruchu i rozwinięcia operacyjnego wojsk. Oś radioliniowa organizuje się na kierunkach planowanego przemieszczania stanowisk dowodzenia danego Związku Taktycznego. Istota tego sposobu polega na tym, że łączy on ze sobą wszystkie stanowiska dowodzenia danego Związku Taktycznego za pomocą stacji radioliniowych.
3) Środki przewodowe.
   a) Na szczeblu taktycznym środki przewodowe wykorzystywane są w mniejszym stopniu niż środki bezprzewodowe. W praktyce zakres ich wykorzystywania będzie zależał od kalkulacji czasowych – czasu potrzebnego na rozwinięcie i zwinięcie linii przewodowych oraz czasu ich efektywnego wykorzystania.
   b) Łączność środkami przewodowymi zależnie od sytuacji, szczebla dowodzenia oraz posiadanych sił i środków łączności organizuje się w kierunkach przewodowych. Kierunek przewodowy jest to sposób

organizacji łączności między dwoma abonentami (dowódcami, sztabami) lub węzłami łączności za pomocą linii przewodowej wybudowanej bezpośrednio między nimi.

14040 Taktyczna Sieć Łączności.

1) Taktyczna Sieć Łączności organizowana jest na szczeblu związku taktycznego i składa się z następujących elementów:
   a) Bazowych Węzłów Łączności (BWŁ): mają charakter węzłów tranzytowych, których zasadniczą funkcją jest tranzyt zgłoszeń wysyłanych przez abonentów dowiązanych do nich węzłów łączności stanowisk dowodzenia oraz zgłoszeń abonentów miejscowych (personel BWŁ). BWŁ mają strukturę uzależnioną w zależności od zaistniałych potrzeb.
   b) Międzywęzłowych linii (traktów) radioliniowych i przewodowych między BWŁ: organizacyjnie są kierunkami radioliniowymi (przewodowymi). W pierwszej kolejności są rozwijane przy użyciu urządzeń radioliniowych, wybrane mogą być dublowane przez rozwinięcie linii przewodowych.
   c) Węzłów Łączności Stanowisk Dowodzenia (WŁ SD): są węzłami abonenckimi realizującymi usługi telekomunikacyjne i pocztowe na rzecz organów i osób funkcyjnych wchodzących w skład tych stanowisk dowodzenia. Węzły łączności poszczególnych stanowisk dowodzenia różnią się od siebie, tak jak różnią się same stanowiska dowodzenia, w których skład wchodzą.
   d) Linii (traktów) dowiązania radioliniowych i przewodowych: organizacyjnie są kierunkami radioliniowymi (przewodowymi) między węzłami łączności stanowisk dowodzenia ZT, oddziałów i samodzielnych pododdziałów, a BWŁ. Węzły łączności stanowisk dowodzenia samodzielnych pododdziałów, które nie posiadają środków radioliniowych, dowiązuje się jedną linią przewodową do najbliższych BWŁ.
2) Za optymalną strukturę taktycznej sieci łączności uznaje się układ czterech BWŁ, tzw. układ kraty. W celu zwiększenia żywotności systemu BWŁ, można połączyć je dodatkowym traktem międzywęzłowym poprowadzonym po przekątnej (traktem skośnym).
3) Bazowe Węzły Łączności rozmieszcza się odpowiednio względem ugrupowania bojowego. W praktyce taktyczna sieć łączności może mieć różną

strukturę, zależnie od sytuacji operacyjno-taktycznej oraz posiadanych sił i środków łączności.

4) Taktyczna sieć łączności dowiązywana jest własnymi środkami, co najmniej do dwóch BWŁ przełożonego i w miarę możliwości do stacjonarnej sieci teleinformatycznej oraz do BWŁ sąsiada.
5) WŁ SD dowiązywane są z zasady do dwóch BWŁ traktami radioliniowymi. Dla zwiększenia niezawodności WŁ SD można dowiązać ponadto traktem kablowym do najbliższego BWŁ.

14041 Węzeł łączności (WŁ) to: element systemu łączności stanowiący organizacyjno-techniczne połączenie sił i środków łączności i informatyki, przeznaczony do zapewnienia wymiany wszelkich rodzajów informacji w procesie dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki.

1) Funkcje WŁ:
   a) Funkcja wewnętrzna sprowadza się do zapewnienia możliwości komunikowania się między sobą osobom wchodzącym w skład elementów stanowiska dowodzenia, na którym rozwinięty jest węzeł.
   b) Funkcja zewnętrzna polega na zapewnieniu wymiany informacji między abonentami danego węzła z abonentami innych węzłów łączności oraz tranzytu zgłoszeń między różnymi węzłami pracującymi w sieci telekomunikacyjnej.
2) Podział węzłów łączności:
   a) Stacjonarne Węzły Łączności urządza się w specjalnych pomieszczeniach stałych na terenie garnizonu. Przeznaczone są do zapewnienia łączności związkom (operacyjnym, taktycznym), oddziałom i pododdziałom w garnizonach lub rejonach alarmowych. Można wyróżnić Centralny Węzeł Łączności MON, RWŁ i GWŁ.
   b) Polowe Węzły Łączności: spełniają zasadniczą rolę w zapewnieniu dowodzenia wojskami we wszystkich rodzajach działań. Rozwija się je w wyznaczonych rejonach tylko na okres, w którym zapewniają łączność z tych rejonów. Są węzłami mobilnymi tzn. zespoły (grupy, stacje, centra) środków łączności są na trwałe zamontowane w kontenerach, nadwoziach samochodów specjalnych i opancerzonych, które mogą się przemieszczać w warunkach polowych.

3) Polowe Węzły Łączności Stanowisk Dowodzenia (WŁ SD) są elementami wchodzącymi w skład stanowisk dowodzenia, przeznaczone do zapewnienia wymiany informacji z innymi stanowiskami (punktami) dowodzenia i zapewnienia wewnętrznej łączności na stanowiskach dowodzenia. Polowe węzły łączności stanowisk dowodzenia rozwijane są na wszystkich szczeblach organizacyjnych od batalionu (dywizjonu) wzwyż. W skład struktury organizacyjno-funkcjonalnej WŁ SD wchodzą następujące elementy:
   a) Punkt Zarządzania Systemem Łączności.
   b) Punkt Kierowania Węzłem Łączności.
   c) Grupa środków teletransmisyjnych.
   d) Grupa środków komutacyjnych.
   e) Grupa Zautomatyzowanych Wozów Dowodzenia.
   f) Wojskowa Stacja Pocztowa.
   g) Stacja Zasilania.

14042 Zasady organizacji łączności środkami Wojskowej Poczty Polowej.

1) Wojskowa Poczta Polowa (WPP) jest jednym z rodzajów łączności, który zapewnia wymianę przesyłek o charakterze niejawnym i jawnym, służbowych i prywatnych w czasie pokoju, kryzysu i wojny w kraju oraz poza jego granicami.
2) Zasadniczym zadaniem wykonawczych organów poczty polowej (urzędy pocztowych) jest terminowa wymiana niejawnych i jawnych wojskowych przesyłek pocztowych dla zarejestrowanych w tych organach jednostek wojskowych.
3) Dostarczanie pilnych dokumentów bojowych do podległych i współdziałających wojsk oraz sąsiadów organizuje się natychmiast (poza planem) – przeważnie drogą bezpośrednią, według zasady każdy z każdym.
4) Sposób organizacji poczty polowej uzależniony jest od: charakteru działań wojsk i ich zadań, odległości między organami poczty polowej Związków Taktycznych (oddziałów) organizujących dostarczanie poczty wojskowej i Związków Taktycznych (oddziałów) podległych i współdziałających, stanu dróg, charakteru terenu, pory roku, warunków atmosferycznych, ilości i stanu technicznego posiadanych środków przewozowych oraz ich możliwości.

5) Sposoby organizacji łączności środkami WPP:
   a) Kierunek pocztowy to sposób organizacji łączności pocztowej zapewniający bezpośrednie dostarczanie korespondencji z dowództwa organizującego łączność do jednego z dowództw podległych lub współdziałających na oddzielnym kierunku (trasie) poruszania się łącznika (dostawcy poczty). Sposób ten zapewnia szybkie dostarczanie korespondencji, ale wymaga posiadania znacznej ilości sił i środków transportowych.
   b) Droga okrężna poczty polowej to sposób organizacji łączności pocztowej zapewniający dostarczanie korespondencji z dowództwa organizującego łączność do kilku dowództw podległych lub współdziałających, rozmieszczonych po drodze poruszania się łącznika (dostawcy poczty). Sposób ten stosuje się przy ograniczonej ilości sił i środków transportowych. Doręczanie i przyjmowanie przesyłek odbywa się w kolejności położenia na trasie poruszania się łącznika.
   c) Oś pocztowa (sposób kombinowany) to sposób organizacji łączności pocztowej zapewniający dostarczanie korespondencji z dowództwa organizującego łączność do kilku dowództw podległych – poprzez punkt wymiany poczty polowej, od którego do podległych odbiorców organizuje się kierunki lub drogi okrężne poczty polowej siłami i środkami PWPP lub organów pocztowych podległych jednostek.

ROZDZIAŁ 15 ROZPOZNANIE

15.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE

15000 Wprowadzenie.

Rozpoznanie, bez względu na poziom dowodzenia, pozostaje w bezpośredniej odpowiedzialności dowódcy, co zobowiązuje go do kierowania procesem rozpoznawczym. Posiada on do tego celu sztabowe komórki rozpoznawcze, które zobowiązane są przedstawiać dowódcy wnioski z procesu Informacyjnego Przygotowania Pola Walki (IPPW). Dowódca powinien umiejętnie i zwięźle precyzować wymagania (potrzeby) rozpoznawcze w kontekście wykonywanego zadania i efektywnie interpretować dane otrzymane w odpowiedzi na jego wymagania.

15001 Rola rozpoznania.

Rozpoznanie zapewnia dowódcy dane o sposobach działania przeciwnika, jego zdolnościach, siłach, wyposażeniu, organizacji i prawdopodobnych zamiarach. Przygotowuje także ocenę skutków oddziaływania warunków środowiska, zarówno na siły własne jak i działanie przeciwnika. Pozyskiwane dane rozpoznawcze pozwalają dowódcy przeprowadzać krytyczną wariantową ocenę prawdopodobnych działań przeciwnika poprzez "symulację jego sposobu myślenia. Opierając się na tej wiedzy dowódca jest wstanie zaplanować własne działania, minimalizujące ryzyko w walce i zwiększyć szansę osiągnięcia sukcesu w operacji.

15002 Dane rozpoznawcze nigdy nie zapewnią kompletnej odpowiedzi na wszystkie pytania i problemy. Rozpoznanie nie gwarantuje całkowitej dokładności ale może przygotować ocenę prawdopodobnego działania przeciwnika pozwalającą dowódcy na podjęcie decyzji.

15003 Zasady rozpoznania.

Zasady, które rządzą wytwarzaniem danych rozpoznawczych i organizacją pracy zespołów, które to wykonują:

1) centralne kierowanie. Rozpoznanie musi być kierowane centralnie, aby uniknąć nieuzasadnionego dublowania zadań, zapewniać wzajemne i skuteczne wsparcie oraz ekonomiczne użycie wszystkich sił i środków;
2) terminowość. Dane rozpoznawcze są bezużyteczne, jeśli trafią do użytkownika zbyt późno. Tym samym system, przez który źródła, instytucje

i sztabowe komórki rozpoznawcze otrzymują zadania do wykonania, musi być zdolny do bezzwłocznego reagowania na znaczące zmiany w sytuacji;

3) systematyczne wykorzystanie źródeł. Źródła, instytucje i sztabowe komórki rozpoznawcze powinny otrzymywać pytania w trybie ciągłym poprzez metodyczne stawianie zadań do wykonania, oparte na gruntownej wiedzy na temat ich zdolności i ograniczeń;
4) obiektywność. Należy powstrzymywać wszelkie próby, zmierzające do przekształcenia informacji, tak by pasowała do wcześniej przyjętych rozwiązań.
5) dostępność. Odpowiednie informacje i dane rozpoznawcze muszą być łatwo dostępne dla sztabowych komórek rozpoznawczych i innych użytkowników w ramach prowadzonego obiegu informacji. Wszystkie informacje i dane rozpoznawcze muszą być przetworzone przez sztabowe komórki rozpoznawcze w celu ich weryfikacji. Dane rozpoznawcze są bezwartościowe, jeśli nie są dostępne dla tych, którzy ich potrzebują;
6) dyspozycyjność. Sztabowa komórka rozpoznawcza musi być w gotowości do realizowania, w dowolnym czasie, potrzeb rozpoznawczych dowódcy;
7) zabezpieczenie źródeł. Wszystkie źródła informacji muszą być właściwie chronione;
8) ciągła weryfikacja. Dane rozpoznawcze muszą być ciągle przeglądane i w razie konieczności weryfikowane z uwzględnieniem wszystkich nowych informacji.

15004 Wprowadzenie.

Dowódcy wszystkich szczebli muszą traktować działania rozpoznawcze, jako integralną część działania wojsk, ponieważ stanowią one podstawę do przeprowadzenia analiz, podejmowania decyzji, planowania i realizacji zadań.

15005 Charakterystyka rozpoznania:

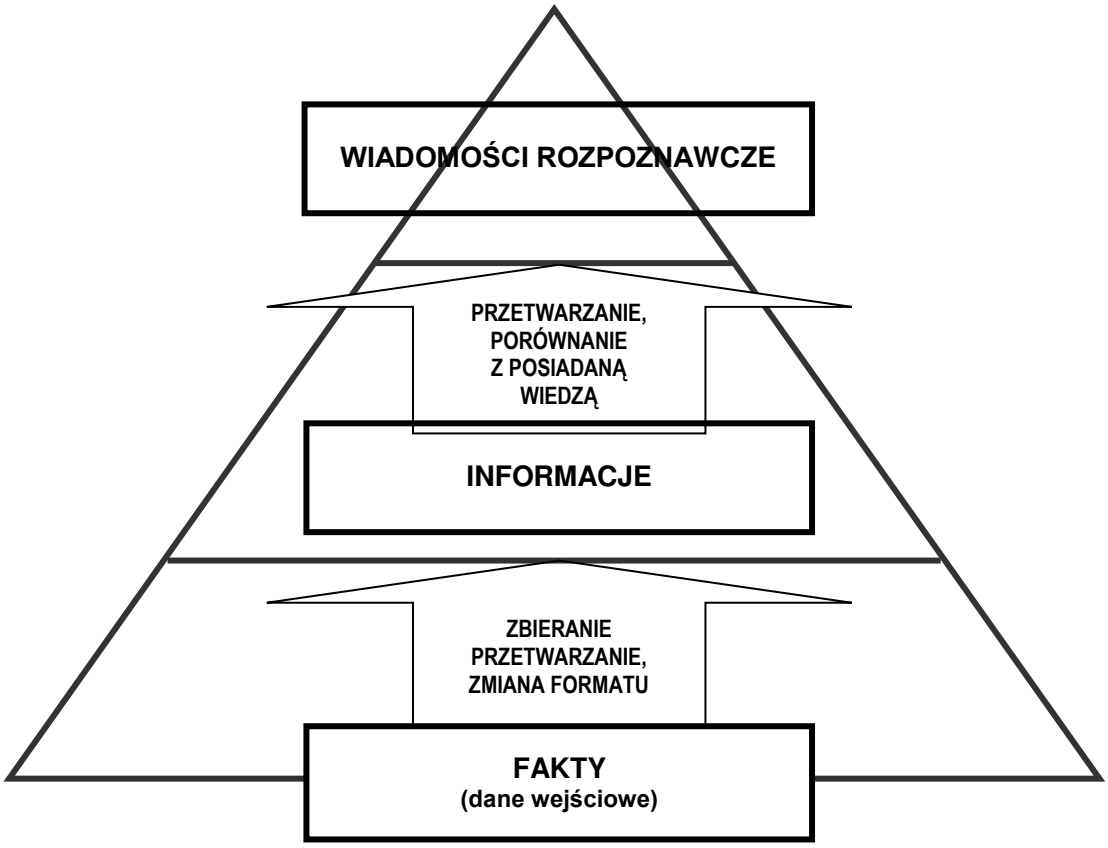
1) rozpoznanie w Wojskach Lądowych jest stanem wiedzy dotyczącej działalności i możliwości prowadzenia działań przez aktualnego lub potencjalnego przeciwnika, obszaru prowadzenia działań, warunków terenowych i hydrometeorologicznych;
2) w znaczeniu rzeczowym (potencjał rozpoznawczy) to zespół sił i środków, przeznaczonych do zdobywania (pozyskiwania) i gromadzenia danych (faktów), przetwarzania ich w informacje i wiadomości rozpoznawcze,

a następnie rozpowszechniania do zainteresowanych odbiorców;

3) rozpoznanie w znaczeniu rzeczowym tworzą: sztabowe komórki rozpoznawcze, oddziały i pododdziały rozpoznawcze oraz elementy rozpoznawcze.

15006 Informacja i wiadomości rozpoznawcze.

1) Informacja składa się z pojedynczego faktu lub grupy faktów (danych), które zostały zdobyte (pozyskane) za pomocą sił i środków rozpoznania. Stanowi ona opis zaistniałego stanu rzeczy w określonym czasie i przestrzeni. Jest definiowana jako nieprzetworzone fakty opisane w dowolny sposób i powiązane z innymi cząstkowymi informacjami, które poddane analizie przez sztabowe komórki rozpoznawcze tworzą wiadomości rozpoznawcze. Zdobyte (pozyskane) informacje powinny być wartościowe, co z punktu widzenia odbiorcy oznacza ich użyteczność, wiarygodność, aktualność i kompletność zawartych w sobie treści.
2) Informacje i wiadomości rozpoznawcze należą do głównych czynników decydujących o powodzeniu w walce. Ich zdobywanie odbywa się w warunkach ciągłej walki informacyjnej polegającej na: zdobywaniu (pozyskiwaniu) informacji, zakłócaniu informacyjnym oraz obronie informacyjnej.
3) Wiadomości rozpoznawcze zapewniają dowódcom, sztabom (komórkom sztabowym) prognozę prawdopodobnych zamiarów działania przeciwnika oraz ocenę jego możliwości.

Rys. 14 Relacje między faktami (danymi wejściowymi), informacją a wiadomościami rozpoznawczymi.

4) Wiadomość rozpoznawcza to produkt uzyskany poprzez przetwarzanie informacji rozpoznawczych o przeciwniku, warunkach terenowych i hydrometeorologicznych na bieżącym lub planowanym obszarze działań.
5) Rozpoznanie musi rozpatrywać pole walki w ścisłym powiązaniu z czasem i przestrzenią. Środowisko pola walki posiada swoją wysokość, szerokość oraz głębokość, a także obejmuje przedmioty naturalne i stworzone przez człowieka, w tym posiada wymiar informacyjny i elektromagnetyczny. Prowadzenie głębokich, bliskich i tyłowych operacji musi być rozpatrywane na wszystkich poziomach dowodzenia. Czynniki te określają rejon odpowiedzialności rozpoznawczej i rejon zainteresowania rozpoznawczego.
   a) Rejon odpowiedzialności rozpoznawczej. Jest to rejon wyznaczony dowódcy poziomu taktycznego, w którym odpowiada on za zdobywanie (dostarczanie) danych rozpoznawczych przy wykorzystaniu środków będących w jego dyspozycji. Rejon mieści się w ramach rejonu działania dowódcy. Rejon odpowiedzialności rozpoznawczej może być określony przez wyższy poziom dowodzenia albo posiadać standardowe wymiary.

Wielkość rejonu musi odpowiadać możliwościom organicznych i przydzielonych środków rozpoznania danej jednostki lub elementu ugrupowania bojowego.

b) Rejon zainteresowania rozpoznawczego. Jest zdefiniowany, jako „Rejon", z którego dowódca wymaga danych rozpoznawczych o czynnikach i wydarzeniach, które z dużym prawdopodobieństwem będą oddziaływać na rezultat jego aktualnych albo przyszłych działań". Dowódca będzie wymagał danych rozpoznawczych z obszarów będących na zewnątrz jego rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej w przypadkach, gdy wymagał tego będzie plan operacji lub sytuacja mogąca oddziaływać na przyszłe działania. Mało prawdopodobne jest, aby dowódca był w stanie zdobyć je za pomocą własnych systemów rozpoznania. W tej sytuacji sztabowa komórka rozpoznawcza poprosi o to nadrzędny lub sąsiedni poziom dowodzenia. Informacje i dane rozpoznawcze, które są pozyskiwane z zewnątrz rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej powinny zostać przekazane do innych elementów ugrupowania albo jednostek, które mogą być nimi zainteresowane. Rejon zainteresowania rozpoznawczego nie powinien być rozpatrywany tylko w znaczeniu geograficznym, może on obejmować ekonomię, politykę i religię oraz kilka innych czynników.

15007 Cykl rozpoznawczy

1) Cykl rozpoznawczy to proces, w którym prowadzone są cztery rodzaje czynności kończące się dystrybucją gotowego produktu rozpoznawczego. Każdy etap cyklu musi być synchronizowany z procesem podejmowania decyzji i potrzebami operacyjnymi, co korzystnie wpłynie na rezultat działań. To również proces powodujący zrozumienie i uporządkowanie wielu działań w ramach wytwarzania danych rozpoznawczych i jest on niezbędny do zabezpieczenia różnych etapów i rodzajów działań.
2) Każda informacja podlega identyfikacji w ramach cyklu rozpoznawczego, przed jej rozpowszechnieniem, w celu ustalenia: co jest związane z aktualnym problemem, poszukiwać tego, co nie jest dostępne i na tej bazie przetworzyć informacje w dane rozpoznawcze.
3) Proces rozpoznawczy nie musi być prowadzony poprzez całkowitą realizację cyklu i nie istnieją żadne wyraźne granice określające,

w którym miejscu każdy etap cyklu zaczyna się i kończy. Wyróżnia się następujące etapy cyklu:

a) ukierunkowanie;

b) gromadzenie (zbieranie);

c) przetwarzanie;

d) rozpowszechnianie.

Ukierunkowanie to część cyklu rozpoznawczego i składa się z „Określenia potrzeb rozpoznawczych, planowania zbierania informacji, wydawania rozkazów, poleceń i zapotrzebowań do źródeł i instytucji oraz ciągłego kontrolowania efektywności tych organów”.

Zbieranie to część cyklu rozpoznawczego, w którym informacje i dane rozpoznawcze są zbierane w określonym porządku, tak aby sprostać potrzebom rozpoznawczym i informacyjnym dowódcy, które zostały zdefiniowane w etapie "kierowania" cyklu rozpoznawczego.

Przetwarzanie to część cyklu rozpoznawczego, gdzie informacja zebrana w odpowiedzi na potrzeby dowódcy jest przetwarzana na dane rozpoznawcze i stanowi serię działań, które rozpoczynają się sekwencyjnie, ale mogą też być prowadzone jednocześnie. Zostało to zdefiniowane jako: „wytwarzanie danych rozpoznawczych przez porównanie, ocenę, analizę, integrację i interpretację informacji albo innych danych rozpoznawczych”.

Rozpowszechnianie jest to terminowe dostarczanie danych rozpoznawczych, w odpowiedniej formie i w odpowiedni sposób, do tych osób funkcyjnych, które ich potrzebują.

4) Zasadnicze potrzeby (wymagania) informacyjne dowódcy.

Zasadnicze potrzeby (wymagania) informacyjne, w formie pytań, dowódcy będą stawiać w zależności od okresu zaangażowania się w organizowanie i prowadzenie działań Pytania te nazywane są zasadniczymi potrzebami (wymaganiami) informacyjnymi dowódcy i dotyczą sprawności, stanu i zdolności sił własnych; sprawności, stanu, zdolności i prawdopodobnych zamiarów przeciwnika oraz danych o środowisku pola walki.

5) Priorytetowe potrzeby (wymagania) rozpoznawcze dowódcy.

Priorytetowe potrzeby (wymagania) rozpoznawcze dowódcy to tylko takie potrzeby, dla których dowódca przewidział i ogłosił odpowiedni priorytet w zadaniach do planowania i podejmowania decyzji. Mogą być realizowane

poprzez zbieranie i rozpowszechnianie informacji. Nie mogą być zrealizowane przez podanie prostych faktów i będzie wymagała przetworzenia informacji (szeregu faktów) w specjalistyczne dane rozpoznawcze.

15008 Ocena rozpoznawcza

Po zakończeniu zbierania i przetwarzania informacji wychodzących naprzeciw potrzebom dowódcy oraz uzyskaniu jasnego obrazu, co do sytuacji przeciwnika i jego celów dokonuje się oceny rozpoznawczej. Ocena rozpoznawcza jest wykonywana w ramach Informacyjnego Przygotowania Pola Walki (IPPW).

Informacyjne przygotowanie pola walki jest to systematyczny i dynamiczny proces, który pomaga realizować wymagania rozpoznawcze poprzez integrację informacji zobrazowanych w formie graficznie. Celem IPPW jest wypracowanie prognozy zagrożenia poprzez opracowanie możliwych wariantów (scenariuszy) działania przeciwnika w aktualnych warunkach terenowych i hydrometeorologicznych.

15009 Działalność rozpoznawcza ISTAR. – Intelligence (Process informacyjny), Survellance (Dozorowanie obszaru), Target Acquisition (Wykrywanie obiektów) and (i) Reconnaissance (Działania rozpoznawcze).

1) Możliwość szybkiego otrzymywania informacji o składzie, sposobie działania i możliwościach przeciwnika w powiązaniu z terenem i warunkami atmosferycznymi jest istotna dla prowadzenia działania wojsk. Przetworzone w wiadomości rozpoznawcze informacje dają dowódcy prawdopodobny obraz sytuacji, na bazie, którego może on rozmieścić siły i środki, określić priorytety oraz ustalić kryteria jeszcze przed rozpoczęciem działań.

   Działalność rozpoznawcza to dynamiczny, ciągły proces zdobywania (pozyskiwania) i gromadzenia danych o przeciwniku, obszarze działań oraz warunkach terenowych i hydrometeorologicznych. Zgromadzone dane podlegają przetworzeniu i rozpowszechnianiu w formie informacji i wiadomości rozpoznawczych, niezbędnych do przygotowania i prowadzenia działań.

   Elementami działalności rozpoznawczej ISTAR są:

   a) proces informacyjny - to działania prowadzone przez sztabowe komórki rozpoznawcze w wyniku, których zdobyte (pozyskane) informacje poddaje się ocenie i analizie w celu ich interpretacji, a następnie ich rozpowszechnianiu do zainteresowanych odbiorców w formie wiadomości

rozpoznawczych;

b) dozorowanie obszaru to systematyczny nadzór (poprzez obserwowanie) przestrzeni powietrznej, obszaru działania, osób lub rzeczy prowadzony przy wykorzystaniu technicznych lub osobowych sił i środków rozpoznania. Celem dozorowania obszaru jest:
   1. dostarczenie ogólnych informacji o rozmieszczeniu, poziomie aktywności, możliwościach, zamiarach i działaniach przeciwnika,
   2. ukierunkowanie działania sił i środków rozpoznania na wybrane obiekty,
   3. zapewnienie w ograniczonym zakresie ubezpieczenia wojsk własnych (w lukach, na skrzydłach lub strefie tyłowej),
   4. wstępne rozpoznanie i identyfikacja obiektów.

c) wykrywanie obiektów to proces identyfikacji oraz ustalenia położenia obiektów (celów) z wymaganą dokładnością pozwalającą na efektywne użycie środków rażenia (oddziaływania). Obejmuje ono:
   1. określanie obiektów (celów) dla potrzeb ognia bezpośredniego, zwykle w powiązaniu ze ściśle określonym systemem uzbrojenia, dostarcza ono informacji o przeciwniku, który został wykryty, zidentyfikowany oraz zlokalizowany i może być związany walką.
   2. określanie obiektów (celów) dla potrzeb ognia pośredniego, dostarcza informacji o przeciwniku będącym niedostępnym dla obserwacji wzrokowej dla jednego lub wielu pośrednich systemów broni.

d) działania rozpoznawcze to zadania realizowane przez element rozpoznawczy z wykorzystaniem dostępnych sposobów prowadzenia działań, w celu zdobycia informacji o przeciwniku oraz obszarze, a także warunkach terenowych i hydrometeorologicznych. Działania rozpoznawcze mogą zostać zainicjowane w wyniku dozorowania obszaru lub wniosków z analizy informacji w ramach procesu informacyjnego. Działania rozpoznawcze w sposób ogólny dzieli się na sytuacyjne (ukierunkowane na zdobywanie i dostarczanie informacji na potrzeby procesu decyzyjnego) i obiektowe (ukierunkowane na zdobywanie i dostarczanie informacji o obiektach przeciwnika na potrzeby rażenia). Ze względu na strefę działań dzielą się one na:

1. działania rozpoznawcze w rejonie odpowiedzialności (w styczności) – mające na celu zdobycie i dostarczenie wartościowych informacji oraz określenie obiektów/celów znajdujących się w tej strefie działań;
2. działania rozpoznawcze w rejonie zainteresowania (w głębi) – mające na celu zdobycie i dostarczenie wartościowych informacji oraz określenie obiektów/celów znajdujących się w tej strefie działań;
3. działania rozpoznawcze w strefie tylnej - mające na celu zdobycie i dostarczenie wartościowych informacji niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa wojsk.

2) Zasady użycia:

a) w celu sprawnego dowodzenia i kierowania działalnością rozpoznawczą organizuje się podsystem rozpoznania. Obejmuje on rozwinięte i ugrupowane w czasie i przestrzeni siły i środki rozpoznania wszystkich rodzajów wojsk wraz z ich komórkami kierowania, powiązane więzami informacyjnymi i działającymi zgodnie z zamiarem dowódcy.

b) podsystem rozpoznania przygotowuje się i rozwija z takim wyprzedzeniem, aby zapewnić optymalne przygotowanie działań, ich skuteczne prowadzenie oraz dostarczanie niezbędnych wiadomości do planowania kolejnych przedsięwzięć.

c) działalność rozpoznawcza jest prowadzona w czasie pokoju, kryzysu i wojny, a wszystkie jej elementy wzajemnie się uzupełniają i spełniają kryteria w zakresie:

1. przestrzeni przez pokrycie całego rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej, umożliwiając wykrycie przeciwnika wszelkimi możliwymi środkami;
2. czasu przez zapewnienie ciągłości działań;
3. sił przez wydzielenie elementu stosownie do potrzeb realizowanych zadań;
4. interoperacyjności przez zapewnienie zdolności do współdziałania z innymi systemami rozpoznania, w całej przestrzeni operacyjnej;
5. różnorodności dzięki zastosowaniu różnych rodzajów sił i środków rozpoznania;

6. celowości przez podporządkowanie działalności rozpoznawczej ogólnej koncepcji działań z uwzględnieniem specyfiki możliwości sił i środków rozpoznania.

3) Planowanie i realizacja:
   a) plan zbierania informacji jest graficzną formą przedstawienia zamiaru dowódcy w zakresie rozpoznania. Zapewnia on efektywne wykorzystanie wszystkich elementów systemu rozpoznania. W celu opracowania planu dowódca i jego sztab powinien:
      1. przeanalizować i określić zadania z zakresu rozpoznania,
      2. określić priorytety,
      3. przeanalizować dostępne siły i środki (pod względem możliwości pozyskiwania danych, oraz wybrać najbardziej odpowiednie),
      4. określić potrzeby informacyjne (z obszarów poza rejonem odpowiedzialności rozpoznawczej w tym od przełożonego i sąsiadów, z zachowaniem priorytetów).
   b) zadania w zakresie rozpoznania – są stawiane przez dowódcę dla wszystkich dostępnych sił i środków po podjęciu decyzji. Jednakże należy dążyć do rozwinięcia systemu rozpoznania z wyprzedzeniem (w stosunku do pozostałej części ugrupowania bojowego) przez wydanie wcześniej wstępnych zadań dla sił i środków rozpoznania.
   c) podsystem rozpoznania powinien umożliwiać szybkie opracowywanie zdobytych (pozyskanych) informacji i terminową dystrybucję wiadomości rozpoznawczych z zachowaniem wcześniej przyjętych priorytetów.
   d) informacje niedostępne dla elementów własnego systemu rozpoznania pozyskuje się ze źródeł zewnętrznych na podstawie opracowanych Zapotrzebowań na informacje.
   e) ocena realizacji zadań odbywa się na na podstawie pierwotnych potrzeb rozpoznawczych, określonych w Planie zbierania informacji. W przypadku niepełnej realizacji, plan jest aktualizowany, a elementy systemu rozpoznania zostają przekierowane do realizacji innych zadań.

15.3 WALKA ELEKTRONICZNA (WE)

15010 Wprowadzenie.

Wojska wykorzystują spektrum fal elektromagnetycznych do realizacji różnych grup zadań: organizacji łączności, dowodzenia, kierowania uzbrojeniem, rozpoznania, walki elektronicznej, nawigacji oraz do ochrony wojsk i uzbrojenia. Promieniowanie energii elektromagnetycznej charakteryzuje się tym, że nie jest ograniczane żadnymi liniami rozgraniczenia (sztucznymi, naturalnymi) dzielącymi walczące wojska lub strony konfliktu. Dlatego też każda z walczących stron, w obszarze działania, dąży do maksymalnego wykorzystania i zdominowania spektrum fal elektromagnetycznych na własną korzyść:

1) działania w spektrum fal elektromagnetycznych są domeną wszystkich dowódców i ich sztabów. Dowódcy są wspomagani przez specjalistów łączności, radiolokacji i walki elektronicznej, wyszkolonych w zakresie wykorzystywania spektrum fal elektromagnetycznych dla pozyskania lub przekazania informacji. Specjaliści stanowią obsadę Komórki Walki Elektronicznej (S/G-2) lub Komórki Koordynacji Walki Elektronicznej (KKWE), która jest odpowiedzialna za planowanie i prowadzenie WE;
2) w operacjach połączonych, z udziałem sił sojuszniczych i koalicyjnych, ze względu na odmienne usytuowanie komórek WE w strukturach sztabowych, istnieje konieczność zorganizowania komórki odpowiedzialnej za koordynację przedsięwzięć WE – Komórki Koordynacji Walki Elektronicznej (KKWE);
3) specjaliści WE identyfikują, analizują i wykorzystują przechwytywane emisje elektromagnetyczne urządzeń przeciwnika i w wyniku wnioskowania dokonują oceny elektronicznej, przez co poszerzają ogólną ocenę sytuacji. Posiadając określony potencjał sił i środków WE mogą rozpoznać i przeciwdziałać systemom dowodzenia i kierowania przeciwnika. Przyczyniają się do ochrony własnych systemów dowodzenia i kierowania przez dostarczanie informacji o środkach zakłóceń przeciwnika i ich możliwościach, a także przez wskazywanie i sugerowanie przedsięwzięć obrony elektronicznej, właściwych w danej sytuacji;

4) walka elektroniczna (WE) (Electronic Warfare):
   a) walka elektroniczna to działania militarne polegające na rozpoznawaniu źródeł emisji elektromagnetycznej oraz dezorganizowaniu pracy środków i systemów elektronicznych przeciwnika wykorzystujących energię elektromagnetyczną, w tym energię wiązkową, przy jednoczesnym zapewnieniu warunków jej efektywnego użycia przez wojska własne. Wyróżniamy trzy grupy zadań WE związane z prowadzeniem: rozpoznania elektronicznego (RE), przeciwdziałania elektronicznego (PE) oraz obrony elektronicznej (OE),
   b) walka elektroniczna jest integralną częścią wszystkich działań. Jest ona jednym z elementów działań informacyjnych. Informacje otrzymywane od elementów WE są wykorzystywane do oceny sytuacji w procesie decyzyjnym. Stosowana jest również do rozpoznania systemów dowodzenia i oddziaływania na nie. Ponadto prowadzenie WE w sposób zasadniczy wpływa na utrzymanie ciągłości dowodzenia, rozpoznania i kierowania uzbrojeniem wojsk własnych.

15011 Podstawowe założenia dowodzenia:

1) współczesne pole walki wymaga, by na każdym szczeblu dowodzenia umożliwić efektywne wykorzystanie spektrum fal elektromagnetycznych do własnych celów, a jednocześnie zapobiegać efektywnemu jego użycia przez przeciwnika. W tym znaczeniu WE jest bardzo ważnym środkiem wykorzystywanym przez poszczególne dowództwa. Dowodzenie jest kluczowym punktem dla każdego działania wojsk, a zwłaszcza dla elementów, których wysiłek jest koordynowany centralnie. Wszystkie zadania i działania WE są koordynowane na najwyższym szczeblu dowodzenia przez właściwą dla tego szczebla komórkę WE;
2) wykorzystanie WE jest funkcją dowodzenia. Szefowie komórek WE odpowiadają między innymi za:
   a) planowanie i koordynację,
   b) tworzenie planu operacyjnego wykorzystania sił i środków,
   c) tworzenie planów wspomagających lub alternatywnych,
   d) planowanie przedsięwzięć z zakresu RE oraz PE w koordynacji z przedsięwzięciami OE;

3) dowódcy jednostek WE odpowiadają między innymi za:
   a) organizowanie WE, a w ramach tego za: postawienie zadań, utworzenie ugrupowania, zorganizowanie systemu dowodzenia i kierowania oraz systemu wymiany danych o obiektach elektronicznych, współdziałanie sił i środków WE oraz bojowe i logistyczne zabezpieczenia WE,
   b) szkolenie podległych jednostek,
   c) osiąganie odpowiednich stanów gotowości bojowej;
4) dowódca jednostki WE będzie dowodził swoimi organicznymi pododdziałami w całym obszarze odpowiedzialności właściwego dowódcy. Siły i środki WE przydzielone do organicznych pododdziałów WE mogą być dowodzone w relacjach:
   a) dowodzenia (kontroli) operacyjnej (OPCOM, OPCON),
   b) dowodzenia taktycznego (TACOM),
   c) wsparcia i wzmocnienia, w przypadku pozostawienia ich w podporządkowaniu dowódcy szczebla operacyjnego;

   Podczas prowadzenia operacji połączonych powinno być zorganizowane wspólne dowództwo sił lądowych, powietrznych i morskich. Jeśli to jest niemożliwe, niezbędna będzie bezpośrednia łączność między komórkami sztabowymi poszczególnych rodzajów sił zbrojnych (SZ). Koordynatorem przedsięwzięć WE między nimi będzie wówczas KKWE.

15012 Podstawowe założenia koordynacji i kontroli działań:

1) użycie WE wymaga koordynacji i współpracy między komórkami: operacyjną, rozpoznania i łączności. Przedsięwzięciami z tego zakresu zajmuje się komórka WE w G2, a w przyszłości KKWE, we współdziałaniu z pozostałym komórkami rozpoznania sztabu. Przeznaczona jest ona do kierowania całokształtem przedsięwzięć z zakresu WE, prowadzonych w obszarze działań. Stanowi ona integralną część sztabu i odpowiada za planowanie i koordynację użycia wszystkich organicznych, przydzielonych i wspierających sił i środków WE;
2) komórka WE koordynuje użycie potencjału WE w obszarze działań. Jej zasadniczą funkcją jest integracja wszystkich zadań walki elektronicznej: RE, PE i OE. Komórka WE może koordynować wysiłek przedsięwzięć WE między wspierającymi się jednostkami wykorzystującymi środki elektroniczne.

Dlatego niezbędna jest synchronizacja z:

a) komórką operacyjną w celu koordynacji dowodzenia zasobami WE i określenia ich zadań w stosunku do zadań innych elementów ugrupowania, czy rodzajów sił zbrojnych (np. Sił Powietrznych),
b) komórką rozpoznania w celu koordynacji wysiłku WE (np. rozpoznania),
c) komórką łączności i informatyki w celu zapewnienia dostępu do systemów łączności i informacyjnych;
d) innych operacyjnych i planistycznych komórek działających w obrębie stanowisk dowodzenia (SD) dla koordynacji ich odrębnych celów z zadaniami WE;

3) w działaniach sojuszniczych i koalicyjnych personel KKWE powinien składać się z przedstawicieli wszystkich komponentów narodowych i zapewnić wsparcie WE wszystkim zasadniczym elementom ugrupowania. Dla zapewnienia efektywnego wykorzystania sił i środków WE komórka koordynacyjna musi mieć dostęp do informacji i danych szczególnie chronionych takich, jak materiały (dane) rozpoznawcze. By tego dokonać należy zsynchronizować systemy zautomatyzowanego przetwarzania danych, bezpieczeństwa i innych;
4) komórka WE, odpowiedniego szczebla dowodzenia, odpowiedzialna jest za koordynację działań własnych i przydzielonych sił i środków WE;
5) odpowiedzialność komórek sztabu w zakresie WE:
   a) komórka operacyjna odpowiedzialna jest za: uzgodnienie zasad rozmieszczenia środków WE w ugrupowaniu, eliminujących (ograniczających) występowanie zakłóceń wzajemnych i możliwość rażenia przez własne środki ogniowe (stosownie do zadań przewidzianych dla pozostałych elementów ugrupowania), zapewnienie swobody przemieszczania się sił i środków WE na kolejne pozycje (rubieże), zorganizowanie ochrony i obrony tych elementów oraz systemu powiadamiania o zagrożeniach,
   b) komórka rozpoznania odpowiada za planowanie, koordynację i kierowanie działaniami WE. Specjaliści rozpoznania doradzają dowódcy i oficerom sztabu w zakresie wyboru obiektów elektronicznych i etapów realizacji zadań WE, włączając w to dezinformowanie i bezpieczeństwo działań,

c) komórka łączności, jako koordynator spektrum fal elektromagnetycznych i środków, odpowiada za sprawne, terminowe i bezpieczne przesyłanie: informacji i danych rozpoznawczych, rozkazów oraz sygnałów ostrzegania, dowodzenia i współdziałania, za swobodne wykorzystanie zasobów baz danych, a także za bezpieczeństwo teleinformacyjne, określanie obiektów (systemów i elementów) elektronicznych własnego systemu dowodzenia i łączności posiadających kluczowe znaczenie dla zachowania zdolności dowodzenia i kierowania środkami walki oraz wskazanie takich samych u przeciwnika, w dowiązaniu do etapu działań,

d) komórka logistyki odpowiada za planowanie i realizację zadań zabezpieczenia technicznego, materiałowego na rzecz potencjału WE,

e) komórka Współpracy Cywilno – Wojskowej (CIMIC), korzystając z lokalnego personelu, materiałów i obiektów jest odpowiedzialna za określanie możliwości (w tym źródeł) i koordynowanie przedsięwzięć wsparcia cywilnego na rzecz realizacji zadań WE,

f) komórka kontroli przestrzeni powietrznej odpowiada za właściwe koordynowanie czasu, tras lotu (stref dyżurowania) i punktów zmiany trasy śmigłowców rozpoznania elektronicznego.

g) komórka medyczna odpowiada za planowanie i realizację zadań zabezpieczenia medycznego na rzecz potencjału WE.

15013 Łączność i elementy łącznikowe:

1) dowodzenie jednostkami WE jest możliwe tylko dzięki zastosowaniu wszelkich możliwych systemów łączności spełniających wymagania w zakresie: skuteczności przekazu, bezpieczeństwa i żywotności;
2) organizacja łączności w jednostkach WE i pomiędzy nimi zapewniana jest na ogólnych zasadach zawartych w narodowych lub sojuszniczych dokumentach normatywnych;
3) komórka WE (KKWE) powinna posiadać elementy strukturalne umożliwiające sprawną realizację zadań z zakresu:
   a) kierowania pracą całego zespołu (szef, zastępca),
   b) organizacji rozpoznania systemów: łączności, radiolokacji, radionawigacji itp. oraz prowadzenia analizy,
   c) organizacji przeciwdziałania, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych komponentów: lądowego, powietrznego i morskiego,

d) koordynacji działań na rzecz Sił Specjalnych,

e) łączności i transmisji danych,

f) zabezpieczenia bojowego i logistycznego.

15014 Rozpoznanie elektroniczne (RE):

1) RE to forma zdobywania informacji (pasywna lub aktywna) o obiektach elektronicznych przeciwnika emitujących energię elektromagnetyczną, przez ich poszukiwanie, śledzenie, przechwytywanie, namierzanie oraz analizę. Stanowi istotny element systemu rozpoznania. Rozpoznanie elektroniczne umożliwia wykrycie bezpośredniego zagrożenia wojsk i obiektów, zapewnia podjęcie działań wyprzedzających i ograniczających skutki oddziaływania przeciwnika;

2) RE może być wykorzystywane do monitorowania elektronicznego, które jest związane głównie z wykrywaniem, przechwytywaniem, określaniem kierunku i lokalizacją źródeł energii elektromagnetycznej. Dlatego też może dostarczać informacji o zamiarze działania przeciwnika i wspomagać takie przedsięwzięcia jak:

   a) rozpoznanie (pozyskiwanie informacji i danych),

   b) kierowanie przeciwdziałaniem elektronicznym,

   c) dezinformacja i planowanie przedsięwzięć z zakresu operacji informacyjnych,

   d) ostrzeganie o zagrożeniu;

3) ogólnie RE można scharakteryzować następująco:

   a) może ono być prowadzone bez względu na istniejącą sytuację polityczno – militarną, warunki atmosferyczne, czas, miejsce oraz położenie wojsk. Jest ono najszybszym, najbardziej manewrowym, a jednocześnie skrytym oraz bezpiecznym rodzajem rozpoznania,

   b) może być ono użyte w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Informacje pozyskane w czasie pokoju mogą być wykorzystane do budowy bazy danych. Informacje w nich zawarte mogą mieć wpływ na utrzymywanie i osiąganie gotowości bojowej przez jednostki,

   c) środki RE tworzą jeden z kilku taktycznych systemów zdobywania informacji, który partycypuje w systemie bezpieczeństwa w ramach obszaru zainteresowania rozpoznawczego,

   d) dostarcza informacje o możliwościach i zamiarach działania przeciwnika,

e) emisje elektromagnetyczne środków przeciwnika są trudne do ukrycia, dlatego też RE wykorzystuje je w celu identyfikacji źródeł i określenia prawdopodobnych zamiarów działania.

15015 Przeciwdziałanie elektroniczne (PE):

1) przeciwdziałanie elektroniczne jest aktywnym składnikiem WE. Obejmuje działania redukujące lub obniżające efektywne użycie przez przeciwnika spektrum fal elektromagnetycznych. Jest to zespół skoordynowanych przedsięwzięć ukierunkowanych na dezorganizację pracy systemów oraz urządzeń elektronicznych przeciwnika, funkcjonujących w środowisku elektromagnetycznym;
2) przeciwdziałanie elektroniczne może przyjmować formę aktywną lub pasywną. Forma aktywna polega na wypromieniowaniu przez urządzenie nadawcze, zakłócającej lub neutralizującej energii elektromagnetycznej, na częstotliwościach lub w paśmie pracy urządzeń odbiorczych przeciwnika. Do tego celu mogą być wykorzystywane urządzenia stacjonarne (mobilne) oraz nadajniki jednorazowego użytku, odznaczające się różnorodnymi parametrami taktyczno – technicznymi, dostosowanymi do konkretnych środków i systemów elektronicznych, na które mają oddziaływać. Forma pasywna polega na wtórnym wypromieniowaniu (odpromieniowaniu), odbijaniu i rozpraszaniu, zmianie lub wchłanianiu energii elektromagnetycznej, przez środki nie będące jej generatorami, w sposób zamierzony, w celu zmylenia, odwrócenia uwagi lub oszukania przeciwnika i jego systemów elektronicznych;
3) Przeciwdziałanie elektroniczne dzieli się na:
   a) zakłócanie elektroniczne,
   b) pozorowanie elektroniczne,
   c) neutralizację elektroniczną;
4) zakłócanie elektroniczne polega na celowym (rozmyślnym) promieniowaniu energii elektromagnetycznej powodującej obniżenie efektywności użycia odbiorczych urządzeń (systemów) elektronicznych wykorzystywanych przez przeciwnika i jest aktywną formą przeciwdziałania elektronicznego. Wnosi ono, do urządzeń elektronicznych, dodatkowe wartości energetyczne, o strukturze zbliżonej do sygnałów użytecznych, które powodują dezorganizację ich pracy;

5) neutralizacja elektroniczna polega na celowym użyciu energii elektromagnetycznej o dużej gęstości, powodującej uszkodzenie lub zniszczenie podzespołów elektronicznych sprzętu bojowego, wykorzystywanych w systemach dowodzenia, łączności, kierowania uzbrojeniem, nawigacji i rozpoznania;
6) pozorowanie elektroniczne to zespół przedsięwzięć i działań ukierunkowanych na ukrywanie rzeczywistego stanu systemów i urządzeń elektronicznych, a także położenia obiektów i wojsk własnych oraz ich zamiarów. Polega, na sztucznym tworzeniu obrazu (obiektu, czynności itp.) zbliżonym do rzeczywistego przez promieniowanie, odpowiednie odbijanie lub tłumienie sygnałów wejściowych w sposób powodujący mylną interpretację danych pozyskanych w wyniku działania systemów elektronicznych przeciwnika. Przyjmuje formy aktywnego i pasywnego oddziaływania elektronicznego.

15016 Obrona elektroniczna (OE)

1) obrona elektroniczna stanowi zespół przedsięwzięć organizacyjno – technicznych zapewniających stabilną pracę własnym systemom elektronicznym podczas prowadzonej przez przeciwnika WE oraz w warunkach intensywnego użycia środków elektronicznych wojsk własnych;
2) celem OE jest stworzenie warunków do zachowania ciągłości dowodzenia i kierowania oraz zapewnienia żywotności własnych urządzeń i systemów elektronicznych;
3) zadaniem obrony elektronicznej jest:
   a) uniemożliwienie lub zminimalizowanie skutków działania środków WE przeciwnika, w tym: rozpoznania elektronicznego, zakłócania elektronicznego, rażenia ogniowego z wykorzystaniem środków naprowadzanych na źródła promieniowania elektromagnetycznego, oddziaływania kierunkową energią elektromagnetyczną,
   b) ochrona systemów dowodzenia, kierowania i łączności przed zakłóceniami wzajemnymi, wynikającymi z faktu wykorzystywania spektrum fal elektromagnetycznych przez własne środki elektroniczne,
4) za OE odpowiedzialni są wszyscy użytkownicy urządzeń wykorzystujących energię elektromagnetyczną.

15017 Wspólne procedury WE

W działaniach sojuszniczych (koalicyjnych) zasady wymiany informacji powinny być zawarte w odpowiednich dokumentach dowodzenia, stałych procedurach (instrukcjach) operacyjnych i publikacjach sojuszniczych. Wspólne procedury WE, jako rezultat procesu planistycznego powinny uwzględniać:

1) zestawienie danych dotyczących wojsk własnych i przeciwnika;
2) tryb prowadzenia wymiany danych w czasie pokoju, kryzysu lub wojny;
3) zasady prowadzenia ćwiczeń w czasie pokoju;
4) możliwości bojowe potencjału WE (siły i środki) jednostek sojuszniczych (koalicyjnych);
5) elementy dowodzenia i koordynacji;
6) wymianę zespołów łącznikowych wyposażonych w odpowiednie środki łączności;
6) przygotowanie i sprawdzenie planów operacyjnych pod kątem wymiany informacji o wojskach własnych i przeciwnika;
7) przygotowanie procedur łączności;
8) zapewnienie bezpieczeństwa i żywotności systemom łączności.

15.4. DZIAŁANIA INFORMACYJNE.

15018 Wprowadzenie

Działanie informacyjne stanowią połączenie elementów innych działań, dlatego zawsze będą wymagały koordynacji i synchronizacji wielu elementów.

15019 Definicja

Działania informacyjne to przedsięwzięcia, których celem jest wpływanie na postrzeganie (poglądy) i nastawienie określonych jednostek i grup, prowadzące do zachowań korzystnych z własnego punktu widzenia. To przedsięwzięcia mające wpływ na podejmowanie decyzji politycznych i wojskowych przez oddziaływanie na informację, podstawowe procesy informacyjne oraz systemy dowodzenia, kierowania, łączności i informatyki przeciwnika, a także chroniące własne informacje, procesy i systemy informacyjne. W działaniach informacyjnych biorą udział przedstawiciele: rozpoznania, walki elektronicznej, rodzajów wojsk, logistyki, służby zdrowia,

PSYOPS, prasy, wychowawców, wywiadu i kontrwywiadu, duszpasterstwa, CIMIC i administracji.

Działania informacyjne mogą być ofensywne lub defensywne.

15020 Cele działań informacyjnych.

Głównym celem działań informacyjnych jest uzyskanie przewagi informacyjnej nad przeciwnikiem.

Celami szczegółowymi są:

1) Promowanie pokojowego rozwiązania konfliktu;
2) Uświadomienie ludności negatywnych skutków ulegania propagandzie przeciwnika;
3) Nakłanianie do zaprzestania wrogich zachowań wobec przedstawicieli innych grup narodowościowych;
4) Promowanie podporządkowania się zaleceniom regionalnej administracji (zarówno wojskowej jak i cywilnej) i zachęcenie do współpracy;
5) Obniżanie poparcia wśród społeczeństwa dla organizacji paramilitarnych i terrorystycznych;
6) Wspieranie akcji i działań organizacji międzynarodowych i pozarządowych;
7) Uświadomienie ludności destruktywnych konsekwencji aktów terrorystycznych;
8) Przekazanie prawdziwych i wiarygodnych informacji na tematy fałszywie przedstawione przez propagandę przeciwnika;
9) Podkreślenie niewiarygodności źródeł informacji propagandy przeciwnika oraz dyskredytowanie jakichkolwiek informacji pochodzących z tych źródeł;
10) Odwrócenie uwagi obiektów oddziaływania od spraw poruszanych przez propagandę przeciwnika;

15021 Cechy działań informacyjnych.

1) niepewność sytuacji;
2) wielowymiarowość pola walki;
3) synergia i synchronizacja;
4) nieliniowość działań;
5) ciągłość prowadzonych działań o dużej intensywności;
6) zmienność sytuacji na polu walki;
7) precyzja rażenia;

15022 Zasady

Do zasad działań informacyjnych zalicza się:

1) wytyczne dowódcy. Dowódca dowodzi i nadzoruje także wszystkie działania z zakresu działań informacyjnych włącznie ze strukturą procesu podejmowania decyzji. Dlatego też jego zamiar będzie również definiował cel działań informacyjnych. Cel ten musi określać stan końcowy;
2) koordynacja. Działania informacyjne muszą być zintegrowane w całej strukturze dowodzenia. Wszystkie elementy działań informacyjnych muszą być skoordynowane i zsynchronizowane z innymi działaniami, tak by nie wpływały na siebie negatywnie, a szczególnie między komponentami działań informacyjnych;
3) terminowe i dokładne rozpoznanie. Działania informacyjne muszą być wspierane terminowymi i dokładnymi informacjami o wszystkich stronach konfliktu a także o podmiotach neutralnych, które mogą wpływać na realizację zadania. Rozpoznanie przez dostarczanie danych i wniosków, powinno kształtować podłoże operacyjne, wspomagając ocenę dowódcy;
4) punkt ciężkości. Działania informacyjne muszą skupiać się na punkcie ciężkości przeciwnika, który jest określany w drodze analizy jego działań. Jednocześnie dowódca musi identyfikować swój własny punkt ciężkości zapewniając mu odpowiedni poziom ochrony;
5) centralne planowanie. To zasada centralnego planowania i decentralizacji wykonania działań informacyjnych na niższych poziomach (w tym definiowanie ograniczeń i zakresu działań). Jednakże dla niektórych działań wymagane będzie zcentralizowane koordynowanie (np. takich jak dezinformowanie), kiedy wszystkie elementy sił własnych muszą trzymać się jednorodnego planu;
6) targeting. Potencjalna lista celów działań informacyjnych jest duża i zróżnicowana. Dotyczy szerokiego grona uczestników działań, zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz rejonu prowadzonych działań, rozpoznania, dowodzenia oraz wsparcia dowodzenia;
7) terminowość. Planowanie działań informacyjnych musi rozpocząć się z wyprzedzeniem, szczególnie tam gdzie kształtowanie opinii jest kluczem do sukcesu, ponieważ zarówno planowanie jak i wykonanie wymagają czasu a rezultaty mogą pojawić się znacznie później. W związku z tym, wytyczne

(priorytety), jako część procesu planowania, muszą być określone w pierwszej kolejności. Defensywne działania informacyjne wymagają znacznie więcej przygotowań, szczególnie dla systemu łączności i informatyki, ponieważ te przedsięwzięcia muszą być wbudowane w koncepcję prowadzonych działań i tworzyć podłoże działań informacyjnych;

8) elastyczność. Celem działań informacyjnych jest wpływanie na podejmujących decyzje, ich percepcję oraz procedury i potencjał systemu dowodzenia. Szczególnie percepcja jest podatna na oddziaływanie (niezauważalne lub niewielkie zmiany). Plan działań informacyjnych musi być elastyczny i zawierać wystarczająco skuteczne działania, by reagować na różne wydarzenia w szczególności wykorzystać nagłe zmiany w społecznych nastrojach;
9) analiza efektywności oddziaływania. Efektywność działań informacyjnych zależna jest od ciągłej oceny skutków, krótkoterminowych i długoterminowych, wzajemnie ze sobą powiązanych działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonego celu. Dokonanie analizy efektywności oddziaływania jest możliwe dzięki pozyskiwaniu informacji ze wszystkich dostępnych źródeł.

15023 Elementy działań informacyjnych.

Działania informacyjne są połączeniem poszczególnych elementów i ich wspólnych funkcji. W ich skład wchodzą:

1) niszczenie. Niszczenie to uderzenie, wykonane w celu pozbawienia zdolności bojowej kluczowych elementów (sił i środków) systemu dowodzenia, łączności, informatyki i rozpoznania przeciwnika;
2) walka elektroniczna. Walka elektroniczna w działaniach informacyjnych jest istotnym źródłem rozpoznania, przeciwdziałania elektronicznego (zakłócania) skierowanego na elementy sytemu dowodzenia, łączności, informatyki i rozpoznania przeciwnika oraz jest ważnym komponentem planu realizowania dystrybucji informacji, pozorowania i dezinformacji elektronicznej w stosunku do strony przeciwnej, jak i mieszkańców rejonu prowadzenia działań;
3) bezpieczeństwo działań. Realizacja przedsięwzięć z zakresu bezpieczeństwa pozwala zapobiec utracie informacji, ujawnieniu przeciwnikowi elementów

własnego planu działania. Bezpieczeństwo działań zapobiega wnioskowaniu przez przeciwnika na temat zdolności bojowej wojsk własnych, ich potencjału, zamiaru działania i wrażliwych elementów ugrupowania;

4) dezinformacja. Działania dezinformacyjne dostarczają przeciwnikowi w określony sposób tylko takich informacji, które pozwolą na podjęcie błędnych decyzji lub zakłócą jego proces podejmowania decyzji. Są to przedsięwzięcia zmierzające do zmylenia przeciwnika przez manipulację, zniekształcanie lub tworzenie faktów mających na celu spowodowanie, by przeciwnik działał w niekorzystny dla niego sposób;
5) działania psychologiczne. Są to planowe przedsięwzięcia wykorzystujące metody masowej komunikacji oraz inne środki i techniki, aby dotrzeć do wytypowanych grup odbiorców w celu zmiany ich postaw i zachowań w kierunku umożliwiającym osiągnięcie założonych celów. Ich celem jest osłabienie morale i woli walki przeciwnika (wojsk, społeczeństwa), wzmocnienie morale i woli walki własnych wojsk (społeczeństwa) oraz zapewnienie poparcia i wsparcia stron niezaangażowanych;
6) rozpoznanie. Rozpoznanie pozwala zidentyfikować słabe strony przeciwnika oraz określić cele i obiekty działań psychologicznych, dezinformacyjnych, walki elektronicznej (WE) oraz przeznaczone do niszczenia.

15024 Funkcje wspólne

Oprócz powyższych elementów militarnych, można wyróżnić dwa kolejne komponenty związane z INFO OPS, ale niewchodzące w ich zakres:

1) informowanie opinii publicznej (Public Information) realizowane jest przez środki masowego przekazu. Są to wszelkiego rodzaju wiadomości udostępniane lub publikowane w ramach ogólnie stosowanej procedury nadawczej określonych środków przekazu. Na poziomie militarnym wiadomości dotyczą charakteru prowadzonych działań przy jednoczesnej ochronie informacji ważnych dla przeciwnika. Informowanie opinii publicznej (określanie rodzaju środka przekazu, tematu, formy, zakresu, czasu emisji) musi być skoordynowane z innymi elementami działań informacyjnych, a szczególnie z działaniami psychologicznymi, by zapewnić konsekwentną realizację ich zadań. Niezbędne jest jednak utrzymanie niezależności pomiędzy środkami przekazu i informowaniem opinii publicznej a elementami działań informacyjnych;

2) współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC). Współpraca cywilno-wojskowa są to działania podejmowane przez dowódców w czasie działań, ukierunkowane na utrzymywanie przyjaznych stosunków miedzy wojskami, a rządem, przedstawicielami organów władzy samorządowej (terenowej), ludnością cywilną lub organizacjami innych krajów, na terenie, których wojska te stacjonują, są wspierane lub przemieszczają się. Kiedy istnieje taka możliwość, CIMIC może wspierać działania informacyjne, szczególnie działania psychologiczne, przez zapewnienie rzeczowych korzyści dla ludności cywilnej, takich jak: przywracanie infrastruktury transportu lub prowadzenie programów ostrzegania przed minami.

15.5. BEZPIECZEŃSTWO I OCHRONA.

15025 Wprowadzenie.

Bezpieczeństwo działań, jest procesem, który przy użyciu pasywnych lub aktywnych przedsięwzięć zapewnia działaniom lub ćwiczeniom odpowiednią ochronę (bezpieczeństwo), ograniczając zdolności prowadzenia rozpoznania i wiedzę przeciwnika na temat: potencjału, rozmieszczenia, możliwości i zamiaru działania wojsk własnych.

15026 Cele stosowania przedsięwzięć bezpieczeństwa działań.

Bezpieczeństwo działań jest procesem identyfikacji najważniejszych informacji i analizowania własnych akcji, które towarzyszą działaniom militarnym i innym działaniom w celu:

1) identyfikowania tych akcji, które mogą być obserwowane przez systemy wywiadowcze przeciwnika;
2) określania informacji częściowych, które obce systemy rozpoznania mogą zebrać, zinterpretować i złożyć w całość, aby uzyskać najważniejsze informacje we właściwym czasie;
3) wybierania i zastosowania środków, które wyeliminują lub zredukują do akceptowalnego poziomu słabości własnych działań wobec przeciwnika.

15027 Zasady skuteczności bezpieczeństwa działań:

1) punkt widzenia przeciwnika. Ocena realizowana w ramach bezpieczeństwa działań, musi być prowadzona zgodnie z prognozą zagrożenia. Kluczowym w identyfikowaniu zasadniczych elementów informacji o działaniach wojsk własnych jest ustalenie wniosków, jakie przeciwnik może wygenerować

z poszczególnych wydarzeń lub częściowych informacji. Stąd wynika znaczenie identyfikowania i ochrony zasadniczych elementów informacji o wojskach własnych;

2) informacja istotna. Oceny prowadzone w ramach bezpieczeństwa działań muszą identyfikować istotne dla przeciwnika informacje lub wydarzenia. Informacje o aktywności wojsk własnych i sprzęt, które przeciwnik może wykorzystać, aby przewidzieć, zakłócić lub uniemożliwić działanie wojsk własnych powinny być szczególnie dobrze chronione;
3) koordynacja. Plan bezpieczeństwa działań musi być skoordynowany z najwyższym szczeblem dowodzenia, zaangażowanym w działania. Dystrybucja wyników oceny stopnia bezpieczeństwa powinna być ograniczona do dowódcy i kierowniczego personelu jego sztabu. Zasada niezbędnych informacji powinna obowiązywać również bezpośrednio podległych dowódców, którzy realizują własne przedsięwzięcia bezpieczeństwa, tak, aby skoordynować wszystkie przedsięwzięcia w ramach jednorodnego planu;
4) kompletność. Bezpieczeństwo działań musi odnosić się do wszystkich jego aspektów. Obejmują one również takie zagadnienia, jak: synchronizację, administrację, logistykę, łączność i manewr wszystkich elementów ugrupowania;
5) kontrola. Jedną z funkcji bezpieczeństwa działań jest kontrolowanie i analizowanie poziomu bezpieczeństwa programów i procedur. W planie bezpieczeństwa działań brane są pod uwagę stałe i doraźne zdarzenia /przedsięwzięcia/ w wojskach własnych oraz urządzenia, instalacje, dokumenty i wyposażenie tylko wtedy, gdy są jego częścią lub przyczyniają się do tworzenia zasadniczych elementów informacji o wojskach własnych. W innych przypadkach mają zastosowanie stałe procedury bezpieczeństwa;
6) terminowość oceny. Ocena wrażliwych na rozpoznanie elementów, w tym elementów ugrupowania i ich podatności na uderzenia, musi być wykonana przed lub podczas procesu planowania. W miarę rozwoju sytuacji należy ją ciągle uaktualniać, aby identyfikować nowe zagrożenia. Przedsięwzięcia bezpieczeństwa działań muszą być zrealizowane przed jej rozpoczęciem,

ponieważ tylko wówczas możliwa jest realizacja odpowiednich działań zabezpieczających w tym ochronnych;

7) rzetelność oceny. Prawidłowa, wieloaspektowa ocena zarówno własnych wojsk, jak i możliwości sytemu rozpoznania przeciwnika, jest niezbędna do zastosowania właściwych, co do zagrożeń, środków bezpieczeństwa. Przeciwdziałanie podjęte w stosunku do zawyżonego potencjału przeciwnika może spowodować zaangażowanie nadmiernej ilości środków potrzebnych w tym czasie do innych działań;
8) wiarygodność. Przedsięwzięcia bezpieczeństwa działań, o ile to możliwe, powinny wydawać się przeciwnikowi ich częścią, dlatego nie powinny być zidentyfikowane przez przeciwnika. Do planu bezpieczeństwa działań, w razie konieczności mogą być włączone działania dezinformacyjne;
9) elastyczność. Plan bezpieczeństwa działań musi być elastyczny, zdolny do reagowania na zmiany sytuacji i ciągle uaktualniany w celu doboru środków przeciwdziałania do sytuacji.

15028 Kompetencje w zakresie bezpieczeństwa działań.

Bezpieczeństwo działań należy do obowiązków dowódcy. Jest on wspierany przez komórkę operacyjną. Komórka operacyjna wspomagana jest przez inne komórki sztabu (szczególnie przez rozpoznawczą). W ramach zadań sztabu jest ona odpowiedzialna za całościowe monitorowanie i składanie meldunków w zakresie bezpieczeństwa działań.

15029 Planowanie.

Bezpieczeństwo działań jest planowane i realizowane w pięciu etapach, w tym w czterech przygotowawczych i jednym wykonawczym:

1) ocena potencjału i możliwości rozpoznawczych przeciwnika;
2) identyfikacja zasadniczych elementów informacji o wojskach własnych;
3) analiza zagrożeń;
4) analiza wrażliwych elementów;
5) określenie wpływu środków bezpieczeństwa na sprawność wojsk własnych.

15030 Realizacja bezpieczeństwa działań:

1) wdrażanie. Środki bezpieczeństwa działań wyszczególnione w planie bezpieczeństwa działań powinny być wdrożone zgodnie z nim. Realizacja zadań zgodnie z planem jest odpowiedzialnością wszystkich dowódców;

2) aktualizacja. Plan bezpieczeństwa działań powinien być stale monitorowany i uaktualniany zgodnie z rozwojem sytuacji;
3) kontrola przedsięwzięć bezpieczeństwa działań. Jeśli spodziewane jest niepowodzenie przedsięwzięć bezpieczeństwa działań lub stają się one niewykonalne lub bezcelowe, należy o tym poinformować dowódcę, aby mógł zmodyfikować plan. Analizie i ocenie, w takiej sytuacji, powinny podlegać następujące elementy:
   a) sposób wykorzystania i potencjał systemu rozpoznania przeciwnika,
   b) zeznania jeńców wojennych lub relacje w środkach masowego przekazu,
   c) zidentyfikowane lub podejrzewane naruszenia w systemie bezpieczeństwa.

15031 Przedsięwzięcia bezpieczeństwa działań.

Plan bezpieczeństwa działań składa się z elementów wspólnych dla całego szczebla dowodzenia (oddział, związek taktyczny), jak i określonych przedsięwzięć dla wybranych jednostek (pododdziałów), sprzętu, instalacji czy rejonów (stref). Przedsięwzięcia bezpieczeństwa działań mogą być realizowane na całą głębokość działań lub w określonych ich etapach, zgodnie z oceną przeciwnika. Dzielą się na następujące kategorie:

1) przedsięwzięcia aktywne. Są to działania związane z obezwładnieniem, zakłócaniem bądź zwalczaniem potencjału rozpoznania przeciwnika np. wykorzystanie wydzielonych środków obrony przeciwlotniczej do zwalczania bezpilotowych środków rozpoznawczych lub patrolowanie rejonów działania elementów rozpoznawczych przeciwnika;
2) dezinformacja. Ma na celu wprowadzenie przeciwnika w błąd i ukrycie faktycznych zamiarów własnych;
3) działania psychologiczne (PSYOPS). Działania psychologiczne mogą być wykorzystane w celu wpływania na percepcję przeciwnika w zakresie identyfikowania sposobu i zamiaru działania wojsk własnych;
4) działania defensywne. Działania defensywne to przedsięwzięcia prewencyjne, podejmowane w celu udaremnienia środkom rozpoznania przeciwnika pozyskiwania informacji (np. przez ochronę osobistą, kamuflaż, ukrycie, odpowiednią politykę informacyjną, media);
5) zmiana planu. Jeśli któreś ze środków bezpieczeństwa działań zawiodły lub okazały się niewystarczające, plan musi być dostosowany do sytuacji przez:

zmianę czasu jego realizacji, zmianę sił i środków przewidzianych do wykonania bądź zmianę rozmieszczenia jednostek.

15.6. DEZINFORMACJA.

15032 Wprowadzenie

Dezinformacja jest definiowana, jako te przedsięwzięcia, których zadaniem jest wprowadzanie w błąd przeciwnika przez: manipulację, zniekształcanie lub fałszowanie faktów w celu wywołania u niego reakcji niekorzystnej dla jego własnych interesów, w taki sposób, aby spowodować, żeby przyjął zdarzenia symulowane za prawdziwe.

15033 Cele dezinformacji:

1) uzyskać zaskoczenie;
2) zapewnić bezpieczeństwo działań;
3) umożliwić swobodę działania dowódcom;
4) wprowadzić w błąd przeciwnika;
5) zminimalizować straty własne, ograniczyć czas działania i poziom wykorzystania sił i środków.

15034 Poziomy dezinformacji

Dezinformacja może być prowadzona na poziomie strategicznym, operacyjnym i taktycznym:

1) dezinformacja strategiczna. Realizowana jest w celu wprowadzenia przeciwnika w błąd, co do czasu, miejsca, potencjału i zamiaru działania na najwyższym szczeblu dowodzenia. W operacjach połączonych działania dezinformacyjne mogą być planowane na poziomie narodowym lub teatru działań;
2) dezinformacja operacyjna. Zawiera przedsięwzięcia i środki wprowadzające w błąd przeciwnika w zakresie sposobu prowadzenia operacji. Może być zawarta w strategicznym planie dezinformacji;
3) dezinformacja taktyczna. Zawiera całość przedsięwzięć i środków, mających na celu wprowadzić przeciwnika w błąd na lądzie, morzu oraz w powietrzu.

15035 Rodzaje dezinformacji

Rodzaje dezinformacji mogą być ofensywne lub defensywne. Podział taki wynika raczej z celu, dla jakiego konkretne sił i środki zostają wykorzystane,

niż z natury zastosowanych środków. Niektóre z nich mogą być używane tak ofensywnie jak i defensywnie:

1) ofensywne działania dezinformacyjne. Są one prowadzone przez rozpowszechnianie nieprawdziwych i mylących informacji, aby wprowadzić przeciwnika w błąd, co do przyszłego zamiaru działania wojsk własnych. Najważniejszym celem tego rodzaju dezinformacji jest uzyskanie zaskoczenia i utrzymanie inicjatywy;
2) defensywne działania dezinformacyjne. Obejmują przekazywanie przeciwnikowi, który posiada inicjatywę, fałszywych i wprowadzających go w błąd informacji. Działania te są podejmowane, aby odwrócić uwagę przeciwnika i jego wysiłki od właściwych (prawdziwych) celów oraz możliwości wojsk własnych. Najważniejszym celem tego rodzaju dezinformacji jest poprawienie bezpieczeństwa działań i stworzenie warunków do realizacji zadań.

15036 Zasady działań dezinformacyjnych

Zasadami dezinformacji są:

1) celowość. Dezinformacja musi mieć jasno sprecyzowany cel, który określa pożądany rezultat i wspiera plan działań;
2) scentralizowane kierowanie. Sukces zależy od koordynacji i współdziałania między sztabami, w tym sztabami rodzajów wojsk w planowaniu, wykonaniu i monitorowaniu planu dezinformacji. Brak koordynacji w opracowaniu planu dezinformacji może spowodować niebezpieczne zamieszanie w wojskach własnych i w rezultacie ujawnić przeciwnikowi cel działania;
3) przygotowanie. Obiektami zainteresowania dezinformacji są ludzie i ich reakcje (dowódca i sztab). Wszystkie sił i środki potrzebne do wsparcia i monitorowania planu dezinformacji muszą być gruntownie przygotowane włącznie z kalkulacjami i ocenami, co do spodziewanych reakcji i skutków oddziaływania na wybrane celów;
4) wiarygodność. Przedsięwzięcia dezinformacji nie mogą być oceniane przez przeciwnika, jako nieadekwatne do sytuacji, czy nielogiczne;
5) potwierdzenie. Nieprawdziwe informacje muszą być przekazywane przeciwnikowi przez możliwie dużą ilość jego źródeł,. Zarazem ilość źródeł przekazujących informacje, jak i czas ich przekazania, wpływają na poziom wiarygodności przygotowanych działań dezinformacyjnych;

6) elastyczność. Elastyczność jest konieczna do umiejętnego wykorzystywania reakcji przeciwnika, zarówno przewidywanych jak i nieprzewidywalnych w celu uzyskania przewagi. W przypadku niepowodzenia planu dezinformacji czy tylko częściowego sukcesu, należy zaniechać działań dezinformacyjnych, albo zaniechać realizacji niektórych jego elementów, bez ujawniania pierwotnego celu dezinformacji;
7) koordynacja czasowa. Koordynacja czasowa w przypadku dezinformacji jest decydująca. Przeciwnikowi należy wydzielić wystarczająco dużo czasu na otrzymanie, zrozumienie informacji oraz na reakcję, lecz nie tak wiele, żeby mógł przeprowadzić gruntowną analizę i ustalił, że informacje są pozorne. Plan dezinformacji powinien być tak koordynowany, aby spowodować maksymalne szkody w decydującym momencie działań przeciwnika;
8) bezpieczeństwo. W procesie dezinformowania muszą być przestrzegane zasady bezpieczeństwa, ochrony własnych zamiarów i zasadniczych elementów informacji. Informacja fałszywa musi być przekazana przeciwnikowi w taki sposób, żeby nie wzbudzić podejrzeń. Ważnym zadaniem w zakresie bezpieczeństwa jest to, żeby chronić informacje przed przeciwnikiem. Nawet rozpowszechnianie ich we własnym sztabie powinno się odbywać zgodnie z zasadą tylko niezbędne informacje.

15.7 DZIAŁANIA PSYCHOLOGICZNE (PSYOPS)

15037 Wprowadzenie

Działania psychologiczne to planowe działania w czasie pokoju, kryzysu i wojny przy użyciu metod komunikacji i innych środków, skierowane do wrogich, przyjaznych lub neutralnych odbiorców wpływające na ich postawy i zachowania z zamiarem osiągnięcia pożądanych celów politycznych i wojskowych. Realizowane są na obszarze kraju i poza jego granicami w obszarach zainteresowania dowództw sztabów wszystkich szczebli.

15038 Cel

Celem działań psychologicznych jest:

1) osłabianie woli przeciwnika lub negatywnie nastawionych odbiorców (obiektów oddziaływania);
2) wzmocnienie postaw przyjaźnie nastawionych obiektów oddziaływania;

3) pozyskiwanie poparcia i współpracy ze strony odbiorców niezdecydowanych lub niezaangażowanych.

15039 Kategorie działań psychologicznych

Wyróżnia się trzy kategorie działań psychologicznych: strategiczne (SPO – Strategic Psychological Operations), kryzysowe (CRPO – Crisis Response Psychological Operations), bojowe (CPO – Combat Psychological Operations). Przedstawiony podział pozwala na określenie zakresu odpowiedzialności między NATO, państwowymi władzami narodowymi, państwem gospodarzem i siłami zbrojnymi. Z reguły podziały te są przestrzegane, ale należy mieć świadomość, że działania psychologiczne mogą wykraczać poza obszary tych podziałów:

1) strategiczne operacje psychologiczne (SPO). Definiowane są one, jako planowe działania psychologiczne, których głównym celem jest pozyskanie poparcia i współpracy przyjaźnie nastawionych oraz neutralnych krajów, a także w znacznym stopniu zredukowanie woli i możliwości prowadzenia działań zbrojnych przez wrogie lub potencjalnie wrogie państwa. SPO są najwyższym poziomem (szczebel rządu danego państwa) działań psychologicznych, które mogą być prowadzone w czasie pokoju, kryzysu i wojny, skierowane przeciwko przyjacielsko, wrogo, potencjalnie wrogo lub neutralnie nastawionemu audytorium (społeczeństwu). Obiekty (cele) oddziaływania psychologicznego w ramach SPO są z reguły długoterminowe i politycznie neutralne. Zakładają one podważenie gotowości do rozpoczęcia konfliktu zbrojnego przez przeciwnika, lub potencjalnego przeciwnika, jego woli do prowadzenia walki, a przez to obniżenie jego możliwości do prowadzenia walki zbrojnej z jednoczesnym pozyskiwaniem poparcia i współpracy społeczeństw państw przyjaznych i neutralnych. Prowadzenie działań psychologicznych w ramach SPO pozostaje w sferze odpowiedzialności narodowej. Rada Północnoatlantycka (NAC – North Atlantic Council) ma za zadanie koordynować działania w ramach najwyższego poziomu (szczebla) wśród poszczególnych państw;
2) kryzysowe działania psychologiczne (CRPO). Definiowane są one jako planowe działania psychologiczne prowadzone jako integralna część operacji kryzysowej, mające na celu wytworzenie atmosfery współpracy pomiędzy stronami konfliktu oraz skierowane do ludności cywilnej przebywającej na

obszarze prowadzonej operacji połączonej w celu osiągnięcia pożądanych zachowań wśród ludności cywilnej, która swoim zachowaniem popiera postawione przed armią cele oraz zapewnia wspieranym dowódcom tzw. swobodę operacyjną. Powinny one pozostawać w ścisłej harmonii z SPO, pozostając jednocześnie w gestii odpowiedzialności narodowej lub nacji tzn. wiodącej. Działania te powinny być prowadzone w koordynacji z dowódcą NATO;

3) bojowe działania psychologiczne (CPO). Definiowane są one, jako planowe działania psychologiczne prowadzone jako integralna część operacji bojowej, której celem jest wywieranie wpływu na siły zbrojne i ludność cywilną pozostającą pod kontrolą przeciwnika w celu ułatwienia osiągnięcia zakładanych celów. CPO prowadzone są zarówno na poziomie operacyjnym jak i taktycznym, a ich głównym zadaniem jest zapewnienie przewagi. Pozostają one w gestii odpowiedzialności dowódcy NATO, są one planowane i realizowane w ramach integralnej części operacji i w pełnej harmonii z celami strategicznymi Sojuszu. Muszą być one skoordynowane zarówno z C2W jak i obszarem zainteresowania INFO OPS jak również ze wszystkimi innymi aspektami operacji. CPO są skierowane do sił zbrojnych przeciwnika i ludności cywilnej pozostającej pod jego kontrolą. Celem tych działań jest ograniczenie zdolności bojowej wojsk przeciwnika do wykonania postawionych zadań w wyniku obniżenia morale ich dowódców i wojsk oraz chęci ludności cywilnej do wspierania prowadzonych przez te wojska operacji.

15040 Zasady prowadzenia działań psychologicznych.

Działania psychologiczne mogą być zarówno długo jak i krótkotrwałe, a zasady ich prowadzenia uzależnione są od zasięgu prowadzonych działań militarnych. Jakkolwiek złożoność metodologiczna, jeśli chodzi o cele oddziaływania (audytorium) jest różna, to zasady stanowiące podstawy rozważań do prowadzenia działań psychologicznych są zawsze takie same:

1) zadanie. Zadanie dla działań psychologicznych musi być jasno zdefiniowane zarówno, co do ogólnie przyjętej terminologii, korespondującej z wizją zamiaru wspieranego dowódcy, jak i sposobu przeprowadzenia określonej kampanii (operacji);

2) badanie i analiza. Cele działań psychologicznych, tematy poszczególnych akcji oraz wykorzystywane w nich symbole powinny być poparte gruntownymi badaniami i analizami audytoriów oraz możliwościami oddziaływania psychologicznego, zarówno ze strony wojsk własnych jak i przeciwnika. Należy przy tym uwzględniać fakt, że konflikt może przybierać różne formy, zmienne, co do intensywności działań np. niepokoje społeczne, wojna partyzancka, przewroty, zwalczanie terroryzmu itp.;
3) „identyfikowania się". Podstawą efektywnych działań psychologicznych jest zdolność do „wczuwanie się" ze sposobami myślenia i działania obiektów oddziaływania w celu osiągnięcia maksymalnie pożądanego efektu końcowego prowadzonych działań psychologicznych.
4) poprawność informacji. Informacja musi być odpowiednio skoordynowana i spójna wewnętrznie w taki sposób, aby wspierała założone przez dowódcę cele. Media i środki oddziaływania powinny być tak wyselekcjonowane, aby przesyłane myśli były godne zaufania, ciekawie przedstawiane, a przede wszystkim łatwo przyswajalne przez obiekty oddziaływania w stosunku, do których prowadzone są działania psychologiczne.
5) aktualność. Wykorzystywanie zachodzących w rejonie działania zmian sytuacji ma często przełomowe znaczenie dla ich prowadzenia, dlatego też planowanie, testowanie i aprobowanie procedur musi być do tego stopnia rozwinięte, aby móc natychmiast wykorzystać nadarzające się okazje tematyczne;
6) wiarygodność. Wiarygodność środków i informacji jest podstawą sukcesu prowadzonych działań psychologicznych. Wszystkie działania psychologiczne muszą opierać się na sprawdzalnych i prawdziwych informacjach.

15041 Wsparcie dla działań psychologicznych:

1) rozpoznanie wspiera prowadzenie działań psychologicznych przez dostarczanie niezbędnych wiadomości związanych ze zlokalizowaniem celu, jego usytuowaniem, wrażliwymi punktami, podatnością na oddziaływanie oraz polityczną, ekonomiczną, kulturową i historyczną jego kondycją. Skuteczność prowadzonych działań psychologicznych zależy w głównej mierze od aktualnych i dokładnych wiadomości rozpoznawczych dostarczanych w ramach obiegu informacji rozpoznawczej. Ich pozyskiwanie

powinno być zapewnione ze wszystkich dostępnych źródeł oraz agencji rządowych. Powinny one stanowić bazę dla planowanych operacji i założeń;

2) dowodzenie, kontrola, łączność i systemy informatyczne (C4). Systemy te ułatwiają realizację zadań i sprawowanie kontroli. Są one niezbędne do przygotowania, prowadzenia oraz odniesienia sukcesu przez siły koalicyjne prowadzące działania psychologiczne i powinny być tak zaprojektowane, aby zapewniać interoperacyjną, niezawodną, oraz bezpieczną wymianę informacji między wszystkimi ogniwami dowodzenia;
3) systemy łączności i informatyki (Communications Information System – CIS). Powinny one zapewniać dostęp do wszystkich baz danych, włączając w to bazę danych wywiadu (rozpoznanie) oraz służyć jako środek do przesyłania produktów oddziaływania psychologicznego;
4) logistyka. Zapewnienie zabezpieczenia logistycznego połączonym siłom działań psychologicznych, kierowania zaopatrywaniem w części zamienne oraz podstawowymi środkami materiałowymi niezbędnymi dla wyposażenia i uzupełnienia wymaga od zespołu planowania logistycznego współpracy z zespołem planowania działań psychologicznych, mając na uwadze zapewnienie ciągłości realizacyjnej zadań, a jednocześnie zabezpieczenia wykonania planu operacji psychologicznych. Dostarczenie tych środków dla sił prowadzących działania psychologiczne w odpowiednim czasie stawia wyjątkowe wymagania przed transportem, które podyktowane są charakterem działań, istnieniem na danym teatrze działań infrastruktury transportowej oraz poziomem potrzeb. Wszystkie potrzeby w zakresie zabezpieczenia logistycznego muszą być rozważone i skoordynowane z planem prowadzenia operacji psychologicznych zanim zostanie on wprowadzony do realizacji. Jednocześnie rozważone powinny zostać możliwości realizacji zadań z wykorzystaniem już istniejącej, dostępnej infrastruktury materiałowej i technicznej znajdującej się na danym obszarze działań; np. drukarń oraz nadajników radiowych i telewizyjnych.

15042 Organizacja sił działań psychologicznych.

Siły działań psychologicznych są zwykle wykorzystywane do wykonania specyficznych misji, a ich skład zależy od zakresu prowadzonej misji, rodzaju teatru działań, rodzaju, składu i możliwości przeciwnika, miejscowej populacji ludzkiej, itp.:

1) Połączone Zespoły Zadaniowe Działań Psychologicznych - PZZDP (Combined Joint Psychological Operations Task Force – CJPOTF). Z reguły siły PSYOPS przeznaczone do wsparcia dowódcy danego teatru działań przybierają formę sił PZZDP. Głównym zadaniem sił PZZDP ma być zapewnienie kontroli związanej z opracowaniem, produkcją i rozpowszechnianiem wszystkich produktów oddziaływania psychologicznego, a także koordynowanie wysiłków wszystkich elementów wsparcia psychologicznego – EWP (Psychological Support Elements – PSE) oraz taktycznych zespołów działań psychologicznych – TZDP (Tactical Psychological Teams – TPT) oddelegowanych do podporządkowanych dowództw działających na teatrze działań. PZZDP zwykle składa się:
   a) dowództwa - składającego się z Grupy Dowódcy (Command Group) oraz sekcje CJ1, CJ2, CJ3, CJ4 i CJ5,
   b) sekcji produkcji materiałów (Production Development Section),
   c) sekcji badań i analiz (Research and Analysis Section/s/),
   d) sekcji poligraficznej (Print Section),
   e) sekcji emisji programów radiowych/telewizyjnych (Radio/TV Broadcast Section/s/),
   f) elementów wsparcia psychologicznego (EWP) oraz taktycznych zespołów działań psychologicznych (TZDP);
2) elementy wsparcia psychologicznego (EWP). Głównym zadaniem EWP jest wydzielenie sekcji planowania i nadzoru działań psychologicznych na poszczególnych szczeblach dowodzenia. Skład i wyposażenie EWP może ulegać zmianie w zależności od potrzeb. Główną funkcją korpuśnego i dywizyjnego EWP jest zapewnienie koordynacji z PZZDP w zakresie przygotowania i wykonania produktów oddziaływania psychologicznego w celu zabezpieczenia potrzeb poszczególnych dowódców w tym zakresie;
3) taktyczne zespoły działań psychologicznych (TZDP). Głównym celem TZDP jest umożliwienie dowódcom szczebla taktycznego bezpośrednie oddziaływanie na przeciwnika oraz ludność cywilną. TZDP może wykonywać zadania na rzecz dywizyjnych lub brygadowych EWP lub bezpośrednio na rzecz wspieranego batalionu. W trakcie wykonywania zadań na rzecz batalionu manewrowego, szef TZDP pełni rolę oficera sztabu. TZDP prowadzi swoje działania wykorzystując zatwierdzone tematy i komunikaty

elektroakustyczne. Ponadto w trakcie prowadzenia działań przez rozśrodkowane rozgłośnie elektroakustyczne, TZDP mogą: rozpowszechniać materiały drukowane, prowadzić działania metodą bezpośrednią, gromadzić dane i oceniać skuteczność własnych i wrogich działań lub zdobywać odpowiednie informacje od/o miejscowej ludności.

4) struktura systemu dowodzenia siłami działań psychologicznych ma istotne znaczenie dla ich prowadzenia we wszystkich rodzajach działań na danym obszarze, ale z powodu wyrafinowanych, nowoczesnych środków masowego przekazu również poza nim. Zapewnienie skuteczności działania tego systemu spoczywa na dowódcach wszystkich szczebli. Uwzględnianie przez nich, zarówno aktualnych jak i potencjalnych efektów oddziaływania psychologicznego, może przyczynić się do sukcesu prowadzonej operacji. Dowódcy są odpowiedzialni za wszystkie działania i przeciwdziałanie psychologiczne na obszarze ich odpowiedzialności. Sytuacja ta będzie wymagała od oficerów działań psychologicznych na wszystkich szczeblach dowodzenia koordynacji działań.

   Aby ułatwić sprawowanie kontroli nad prowadzonymi działaniami psychologicznymi, a także ze względu na potencjalną polityczną drażliwość z nimi związaną, Połączone Dowództwo Działań Psychologicznych (nawet wtedy, gdy działa w ramach sił narodowych) powinno znajdować się pod bezpośrednią kontrolą operacyjną (OPCON – Operational Control) Dowódcy Teatru Działań. Natomiast Elementy Wsparcia Psychologicznego i Taktyczne Zespoły Działań Psychologicznych powinny pozostawać pod taktyczną kontrolą dowódcy, na rzecz, którego wykonują zadania. Możliwe jest wystąpienie sytuacji, gdy poszczególne państwa zastrzegą wykorzystanie swoich sił i środków oddziaływania psychologicznego tylko do wybranych zadań, lub w przypadku, gdy ich cele są zbieżne z celami operacji, nawet bez podpisania umowy o przekazaniu dowodzenia, będą wspierać operację sojuszniczą. Pomimo, iż powyżej opisana sytuacja nie jest idealną dla prowadzenia połączonych działań psychologicznych, to zakłada się możliwość jej wystąpienia. W takim przypadku, Połączone Dowództwo Działań Psychologicznych musi występować, jako struktura koordynująca przedsięwzięcia, które są wykonywane pod kontrolą narodową.

15043 Planowanie działań psychologicznych

Proces planowania dla potrzeb działań psychologicznych w operacjach Sojuszu, powinien przebiegać zgodnie z zasadami obowiązującymi w Procesie Planowania Operacyjnego NATO (NATO's Operational Planning Process – OPP):

1) zakres planowania. Działania psychologiczne są nieodłączną częścią sojuszniczych działań militarnych oraz ich procesów politycznych i decyzyjnych. W związku z tym, działania psychologiczne mogą oddziaływać nie tylko na struktury wojskowe, ale również na ich otoczenie polityczne, gospodarcze i społeczne. Dla oficera planowania operacji psychologicznych niezwykle istotnym jest fakt udziału w procesie planowania operacji od jak najwcześniejszego etapu. Celem zapewnienia przełożonemu ciągłej oceny sytuacji w ciągu całej fazy planowania, musi on rozpocząć wykonywanie zadań z takim wyprzedzeniem by być aktywnym uczestnikiem procesu planowania;
2) zadania ogólne. Ogólne zadania oficera planowania działań psychologicznych są następujące:
   a) ocena teatru działań,
   b) analiza zadań,
   c) udział w opracowywaniu wariantów działania,
   d) udział w opracowywaniu planów operacji,
   e) określenie wymagań dla procesu formowania sił,
   f) opracowywanie wytycznych planistycznych dla wspieranego dowódcy,
   g) dokonywanie aktualizacji planów działań psychologicznych.

15044 Przeciwdziałanie prowadzonym działaniom psychologicznym

Celem prowadzenia przeciwdziałania jest ochrona obiektów oddziaływania przed wpływem propagandy przeciwnika. Środki walki psychologicznej używane są do analizowania aktywności przeciwnika w tym zakresie i badania wpływu jego działań na przyjazne obiekty oddziaływania i wojska własne (sojusznicze). Analiza propagandy może być prowadzona metodą subiektywną lub obiektywną. Wynik analizy stanowi podstawę do opracowania celów i tematów przeciwdziałania. Tematy te mogą służyć: podważeniu realnego lub potencjalnego prestiżu przeciwnika, zdyskredytowaniu efektów

jego działań psychologicznych oraz informowaniu obiektów oddziaływania o celach działania sił Sojuszu.

ROZDZIAŁ 16 ZABEZPIECZENIE BOJOWE I OCHRONA WOJSK

16.1. ZASADY OGÓLNE

16000 Zabezpieczenie bojowe to całokształt przedsięwzięć mających na celu zmniejszenie skuteczności uderzeń przeciwnika oraz zapewnienie wojskom własnym sprzyjających warunków do pomyślnego wykonania zadań w różnych sytuacjach.

16001 Zabezpieczenie bojowe obejmuje:

1) ubezpieczenie;
2) maskowanie;
3) powszechną obronę przeciwlotniczą;
4) zabezpieczenie inżynieryjne;
5) obronę przed bronią masowego rażenia.

16.2. UBEZPIECZENIE

16002 Ubezpieczenie organizuje się w celu niedopuszczenia do przenikania elementów rozpoznania przeciwnika do ugrupowania bojowego wojsk oraz zapewnienie im dobrych warunków do przygotowania i prowadzenia działań bojowych.

16003 W zależności od charakteru wykonywanych zadań wojska ubezpieczają się:

1) w walce – ubezpieczeniem bojowym;
2) w marszu – ubezpieczeniem marszowym;
3) w rejonach ześrodkowania (wyjściowym, odpoczynku) – ubezpieczeniem postoju.
4) ponadto we wszystkich działaniach organizuje się ubezpieczenie bezpośrednie.

16004 Ilość sił i środków wydzielonych do ubezpieczenia zależy od stopnia zagrożenia ze strony przeciwnika, właściwości terenu, warunków meteorologicznych oraz pory doby.

16005 Ubezpieczenie bojowe ma ochronić wojska przed niespodziewanym atakiem przeciwnika, przenikaniem jego elementów rozpoznania do rejonu działania oraz zmusić przeciwnika do wcześniejszego rozwinięcia sił głównych. Z reguły wysyła się je na odległość nieprzekraczającą zasięgu ognia środków strzelających na wprost.

16006 Do zadań ubezpieczeń bojowych należy:

1) utrzymanie lub nawiązanie kontaktu ogniowego z przeciwnikiem;
2) umożliwienie ubezpieczonym pododdziałom przyjęcia odpowiedniego ugrupowania i dokonanie manewru siłami i środkami;
3) bezpośrednia ochrona wojsk na stanowiskach bojowych w przerwach w walce, w czasie lokalnych przegrupowań, luzowania, wyjścia z walki lub wycofania;
4) mylenie przeciwnika, co do ilości sił, zamiaru i kierunku działania.

16007 Pododdziały wyznaczone na ubezpieczenia bojowe powinny być osłaniane ogniem artylerii i moździerzy sił głównych.

16008 Dowódcy są obowiązani do zorganizowania współdziałania i zapewnienia łączności pomiędzy ubezpieczeniem bojowym, a wojskami ubezpieczanymi. Oprócz tego, powinni oni wspierać walkę ubezpieczeń ogniem i moździerzy, prowadzonym z zapasowych stanowisk ogniowych.

16009 Ubezpieczenie bezpośrednie organizuje się w każdych warunkach dla ochrony własnych wojsk przed niespodziewanym atakiem przeciwnika.

16.3. MASKOWANIE

16010 Celem maskowania jest ukrycie pododdziałów, ich ugrupowania, sprzętu bojowego i uzbrojenia, składów materiałowych, rozbudowy fortyfikacyjnej terenu, stanowisk dowodzenia, dróg manewru oraz dowozu i ewakuacji przed wszystkimi rodzajami rozpoznania przeciwnika lub wprowadzenia go w błąd, co do zamiaru działania własnych pododdziałów.

16011 Maskowanie, niezależnie od tego, na jakim szczeblu jest prowadzone, powinno być aktywne, ciągłe, wiarygodne i różnorodne.

16012 Aktywność maskowania polega na nieustannym wprowadzaniu przeciwnika w błąd, co do zamiaru, położenia i działania wojsk oraz obiektów poprzez ich zakrycie i imitację oraz działania demonstracyjne. Powyższe przedsięwzięcia powinny doprowadzić przeciwnika do fałszywej oceny sytuacji i wywołać przeciwdziałanie zgodne z naszym zamiarem.

16013 Ciągłość maskowania oznacza, prowadzenie przedsięwzięć maskujących bez przerwy w każdej sytuacji, na wszystkich etapach walki, a przy maskowaniu różnych urządzeń i obiektów stałych – we wszystkich okresach ich projektowania, budowy i eksploatacji.

16014 Wiarygodność maskowania polega na tym, aby prowadzone przedsięwzięcia były prawdopodobne, naturalne, odpowiadały warunkom terenowym, porze roku i konkretnej sytuacji.

16015 Różnorodność sposobów maskowania polega na niestosowaniu szablonowości podczas wykonywania przedsięwzięć maskujących, niestosowaniu jednakowych, często powtarzających się, zamaskowanych obiektów.

16.4. POWSZECHNA OBRONA PRZECIWLOTNICZA

16016 Powszechna obrona przeciwlotnicza (POPL) to zespół przedsięwzięć, mających na celu samoobronę (samo osłonę) wojsk w sytuacji zagrożenia lub bezpośredniego uderzenia środków napadu powietrznego przeciwnika. Powszechną obronę przeciwlotniczą organizuje się w każdym rodzaju działań. Organizatorami powszechnej obrony przeciwlotniczej są dowódcy na wszystkich szczeblach dowodzenia.

16017 Powszechna obrona przeciwlotnicza obejmuje:

1) rozpoznanie przeciwnika powietrznego;
2) alarmowanie pododdziałów o zagrożeniu z powietrza;
3) prowadzenie zorganizowanego ognia do celów powietrznych niespecjalistycznymi środkami;
4) maskowanie przed rozpoznaniem z powietrza;
5) rozśrodkowanie wojsk;
6) przygotowanie schronów i ukryć (szczelin) przeciwlotniczych;
7) likwidację skutków uderzeń środków napadu powietrznego (ŚNP).

16018 Rozpoznanie przeciwnika powietrznego powinno zapewnić:

1) wykrycie w odpowiednim czasie ŚNP:
2) zaalarmowanie pododdziału w celu niedopuszczenia do zaskoczenia atakiem z powietrza;
3) identyfikacja obiektu powietrznego;
4) zapewnienie środkom ogniowym warunków do prowadzenia walki z przeciwnikiem powietrznym.

16019 Alarmowanie pododdziałów o zagrożeniu z powietrza organizuje się i realizuje na podstawie danych z własnych źródeł rozpoznania oraz sygnałów alarmowych otrzymywanych od przełożonego. Prowadzi się je dla uniknięcia

lub ograniczenia strat od uderzeń ŚNP, umożliwiając terminowe wykorzystanie przygotowanych ukryć oraz osiągnięcie gotowości do natychmiastowego otwarcia ognia przez pododdziały dyżurne.

16020 Na szczeblu oddziału organizuje i prowadzi się alarmowanie wojsk o zagrożeniu z powietrza, na podstawie sygnałów ostrzegania oraz informacji uzyskanych z własnych posterunków obserwacyjnych.

16021 Na szczeblu związku taktycznego organizuje się i prowadzi ostrzeganie wojsk o zagrożeniu z powietrza na podstawie rozpoznania radiolokacyjnego.

16022 Prowadzenie zorganizowanego ognia do celów powietrznych niespecjalistycznymi środkami stosuje się dla potrzeb samoobrony wojsk. Przygotowuje i realizuje je każdy oddział (pododdział) w sytuacji zagrożenia lub bezpośredniego uderzenia ŚNP.

16023 Maskowanie przed rozpoznaniem z powietrza to zespół przedsięwzięć mających na celu ukrycie sił i środków przed rozpoznaniem przeciwnika, wprowadzenie go w błąd, co do położenia pododdziałów i prowadzonych przez nie działań oraz utrudnienie przeciwnikowi skutecznego oddziaływania ogniem. Przedsięwzięcia maskowania wykonuje się, własnymi siłami i w sposób ciągły. W pierwszej kolejności maskuje się uzbrojenie i sprzęt wojskowy.

16024 Rozśrodkowanie wojsk polega rozmieszczeniu sił i środków w odstępach i odległościach określonych normami w celu zmniejszenia skutków uderzeń ŚNP.

16025 Przygotowanie schronów i ukryć (szczelin) przeciwlotniczych realizuje się poprzez wykonanie prac inżynieryjnych lub wykorzystanie ochronnych właściwości terenu. Rozmieszczenie pododdziału w terenie z zasady powinno umożliwiać prowadzenie ognia z broni pokładowej do celów powietrznych.

16026 Likwidacja skutków uderzeń ŚNP obejmuje realizację następujących przedsięwzięć:

1) ewakuację rannych i kontuzjowanych;
2) naprawę uszkodzonego sprzętu;
3) odbudowę zniszczonych schronów i ukryć;
4) gaszenie pożarów powstałych w wyniku ataku ŚNP;
5) odtworzenie zapasów materiałowych i amunicji;
6) odtworzenie systemu dowodzenia, łączności i rozpoznania.

16027 Oddziały i pododdziały wojsk OPL realizują zadania w ramach aktywnej i biernej obrony przeciwlotniczej.

16028 Aktywna obrona przeciwlotnicza ma na celu udaremnienie lub zmniejszenie skuteczności działań przeciwnika powietrznego. Obejmuje ona takie przedsięwzięcia jak:

1) użycie oddziałów i pododdziałów przeciwlotniczych;
2) naziemnych niespecjalizowanych środków rażenia;
3) prowadzenie rozpoznania powietrznego przy wykorzystaniu naziemnych pokładowych systemów radiolokacyjnych;
4) stosowanie walki elektronicznej.

16029 Bierna (pasywna) obrona przeciwlotnicza obejmuje ogół przedsięwzięć ukierunkowanych na minimalizację skutków działań przeciwnika powietrznego. Jej zakres działań jest uzależniony od sytuacji, miejsca, czasu oraz szczebla organizacyjnego i może obejmować:

1) ograniczenie promieniowania radioelektronicznego;
2) zabezpieczenie w systemie alarmowania i ostrzegania;
3) rozśrodkowanie;
4) zapewnienie mobilności (manewrowości) wojsk;
5) ochronę sprzętu (ukrycie);
6) przedsięwzięcia walki elektronicznej (np. zabezpieczenie sprzętu przed impulsem elektromagnetycznym);
7) zabezpieczenie pododdziałów w środki do pozoracji;
8) zgromadzenie zapasowych (rezerwowych) środków walki;
9) maskowanie (kamuflaż itp.).

16.5. ZABEZPIECZENIE INŻYNIERYJNE

16030 Zabezpieczenie inżynieryjne to zorganizowane działanie wojsk polegające na przystosowaniu terenu do prowadzenia działań taktycznych.

16031 Obejmuje ono zespół przedsięwzięć i zadań, których rodzaj, zakres i czas realizacji określa dowódca, a sposób wykonania – zasady inżynierii wojskowej. Zabezpieczenie inżynieryjne działań bojowych realizują wszystkie rodzaje wojsk.

16032 Celem zabezpieczenia inżynieryjnego jest stworzenie warunków do: skutecznego prowadzenia działań bojowych przez pododdziały, oddziały

i związki taktyczne oraz osiągnięcia przez nie powodzenia w walce, zwiększenie efektywności obrony wojsk przed środkami rażenia przeciwnika i utrudnienia jego wojskom działania w terenie, a także zadania mu strat.

16033 Do zasadniczych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego należą:

1) rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu;
2) rozbudowa fortyfikacyjna terenu (rejonów, rubieży, punktów i stanowisk);
3) budowa zapór inżynieryjnych i wykonywanie niszczeń;
4) przygotowanie i utrzymanie dróg (osłona techniczna dróg);
5) wykonywanie przejść (torowanie) w zaporach, przez przeszkody naturalne i rejony zniszczeń oraz rozminowanie terenu i obiektów;
6) urządzanie i utrzymanie przepraw;
7) realizacja przedsięwzięć w ramach maskowania i ubezpieczenia;
8) udział w likwidacji skutków uderzeń przeciwnika oraz klęsk żywiołowych i ekologicznych;
9) wydobywanie i oczyszczanie wody;
10) wykonywanie prac związanych z urządzaniem lądowisk dla śmigłowców;
11) usuwanie i niszczenie niewybuchów.

16.6. OBRONA PRZED BRONIĄ MASOWEGO RAŻENIA

16034 Obrona przed bronią masowego rażenia (OPBMR) to zespół przedsięwzięć wykonywanych w celu odstraszania przeciwnika od użycia broni masowego rażenia (BMR) oraz zapewnienia wojskom bezpieczeństwa podczas działań w warunkach skażeń powstałych na skutek użycia broni jądrowej, biologicznej, chemicznej i radiologicznej,jak również w wyniku uwolnienia substancji niebezpiecznych w sytuacjach innych niż uderzenie BMR (zdarzeń typu ROTA - Release Other Than Attack).

16035 Celem Obrony przed Bronią Masowego Rażenia jest maksymalne ograniczenie i osłabienie skutków użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia oraz skażeń powstałych w wyniku zdarzeń ROTA z uwolnieniem substancji niebezpiecznych, zapewnienie możliwie największej ochrony wojsk oraz stworzenie im warunków niezbędnych do wykonania zadań w środowisku skażonym.

16036 Obronę przed bronią masowego rażenia, w zakresie adekwatnym do istniejącego zagrożenia BMR, realizuje się w każdym rodzaju działań przez

wszystkie rodzaje wojsk. Dowódcy na wszystkich szczeblach dowodzenia są zobowiązani do planowania, organizowania i kierowania obroną przed BMR. Ustalają oni zakres przedsięwzięć OPBMR do wykonania w zależności od stopnia (poziomu) zagrożenia BMR, warunków wykonywanego przez pododdział zadania, posiadanych sił i środków do realizacji przedsięwzięć OPBMR oraz specyfikę prowadzonych działań.

16037 Ocenę zagrożenia dokonuje się w oparciu o cztery poziomy zagrożenia BMR i zdarzeniami ROTA: 0 (brak), 1 (niski), 2 (średni) i 3 (wysoki), formułowane oraz wdrażane na podstawie różnorodnych danych i informacji, w tym między innymi o posiadaniu przez przeciwnika BMR, przygotowaniach do działań z jej użyciem lub o jej użyciu, powstałych skażeniach, itd. Poziomy zagrożenia BMR obejmują swoim zakresem szereg stałych procedur i przedsięwzięć OPBMR realizowanych po wdrożeniu określonych poziomów zagrożenia, a mieszczących się w zakresie wchodzącym w skład kierowania obroną przed bronią masowego rażenia.

16038 Kierowanie OPBMR realizowane jest poprzez podejmowanie przez dowódców określonych decyzji w trzech etapach:

1) etap przygotowawczy – wdrożenie przedsięwzięć w ramach przygotowania OPBMR w obszarze działań;
2) etap w czasie uderzenia BMR – wdrożenie procedur i przedsięwzięć OPBMR w celu reagowania na skutki uderzeń BMR i zdarzeń ROTA;
3) etap po uderzeniu BMR – realizacja przedsięwzięć mających na celu ochronę zagrożonego stanu osobowego i sprzętu oraz odtwarzanie zdolności bojowej wojsk.

16039 Obrona przed bronią masowego rażenia obejmuje przedsięwzięcia, których zakres realizacji wynika z aktualnie istniejącego poziomu (stopnia) zagrożenia oraz sił, środków i sprzętu do ich wykonania:

1) rozpoznanie, identyfikacja i monitoring skażeń;
2) ostrzeganie, alarmowanie i meldowanie o skażeniach;
3) ochrona przed skażeniami;
4) ograniczanie zagrożenia skażeniami;
5) medyczna ochrona przed BMR.

Zagrożenie BMR i TŚP ulega ciągłym zmianom, zarówno co do rodzaju, jak i stopnia powoduje to, że wojska muszą pozostawać w gotowości do

wykonania wszystkich przedsięwzięć OPBMR w pełnym zakresie i przy pełnym zabezpieczeniu w sprzęt i środki do ich realizacji.

16040 Rozpoznanie skażeń, identyfikacja skażeń i monitoring to przedsięwzięcia niezbędne w celu wykrycia uderzeń BMR, zdarzeń typu ROTA oraz oceny ich skutków poprzez rozpoznanie i identyfikacje występujących skażeń, określenie stopnia skażenia, określenie granic rejonów skażonych, pobranie próbek oraz monitorowanie zmian w sytuacji skażeń.

16041 Ostrzeganie, alarmowanie i meldowanie o skażeniach to przedsięwzięcia konieczne w celu natychmiastowego zebrania danych dotyczących uderzeń BMR, zdarzeń typu ROTA oraz przekazania poza wszelką kolejnością i we wszystkich relacjach łączności sygnałów, które umożliwią zagrożonym wojskom wykonanie przedsięwzięć ograniczających skutki rażącego działania skażeń. Swoim zakresem obejmuje także dokonywanie prognozowanej i rzeczywistej sytuacji skażeń wchodzących w skład oceny sytuacji oraz kompleksową oceną skutków uderzeń BMR i zdarzeń typu ROTA, a także przesłanie meldunków NBC w ramach ostrzegania.

16042 Ochrona przed skażeniami to przedsięwzięcie dotyczące indywidualnej i zbiorowej ochrony przed skażeniami. Realizowane jest w celu zapewnienia wojskom zdolności przetrwania i kontynuowania działań w warunkach skażeń. Przedsięwzięcie to dotyczy również realizacji zadań związanych z ochroną sprzętu i wyposażenia. W sytuacjach konieczności prowadzenia działań w warunkach skażeń, wojska winny być przygotowane do wykonania zadań w indywidualnych i zbiorowych środkach ochrony. Stopnie (stany) gotowości indywidualnych i zbiorowych środków ochrony stosownie do poziomów zagrożenia BMR opracowuje się w formie stałych procedur od szczebla związku taktycznego wzwyż. W ramach poszczególnych poziomów zagrożenia BMR i warunków lokalnych dowódcy wdrażają określone stany gotowości indywidualnych i zbiorowych środków ochrony, mając na względzie bezpieczeństwo żołnierzy i ich wpływ na efektywność działań.

16043 Ograniczanie zagrożenia skażeniami ma na celu uniknięcie skażeń, a w sytuacji ich wystąpienia ograniczanie narażenia, rozprzestrzeniania oraz ich likwidację. Skażenie może powstać bezpośrednio na skutek użycia BMR, zdarzeń typu ROTA lub pośrednio poprzez przeniesienie skażeń z innych

poprzednio skażonych obiektów i obszarów. Przedsięwzięcie to może być realizowane poprzez:

1) unikanie skażeń;
2) ograniczanie rozprzestrzeniania skażeń;
3) kontrolę stopnia skażenia;
4) likwidację skażeń.

16044 Ograniczenie zagrożenia skażeniami obejmuje działania ochronne realizowane przed wystąpieniem oraz po wystąpieniu skażeń.

1) Działania ochronne podejmowane przed wystąpieniem skażeń to działania mające na celu maksymalne ograniczenie prawdopodobieństwa porażenia wojsk przez BMR, zdarzenia typu ROTA oraz zmniejszenie skutków ich ewentualnego użycia.
   a) obejmują: wykorzystanie właściwości ochronnych infrastruktury, maskowanie, wykorzystanie właściwości ochronnych terenu, rozśrodkowanie, pozorowanie (mylenie) oraz utrzymywanie rezerw i środków zastępczych.
2) Działania ochronne podejmowane po wystąpieniu skażeń to działania zmierzające do unikania wszelkich zagrożeń związanych z użyciem BMR, zdarzeń typu ROTA, a szczególnie możliwości skażenia wojsk i sprzętu.
   a) obejmują: unikanie skażeń, kontrolę rozprzestrzeniania się skażeń, ograniczanie narażenia na działanie BMR i zdarzeń typu ROTA oraz likwidację skażeń.

16045 Medyczna ochrona przed BMR ma na celu obniżenia podatności wojsk własnych na działanie BMR oraz w celu leczenia i ewakuacji porażonych. Realizacja przedsięwzięcia dotyczy również rannych od broni konwencjonalnej przebywających w środowisku skażeń.

16046 Zabezpieczenie medyczne realizowane w warunkach skażeń obejmuje: profilaktykę medyczną, medyczne środki zapobiegawcze, leczenie porażonych w warunkach skażeń oraz ewakuację porażonych.

16.7. OCHRONA WOJSK

16047 Pojecie, cele, funkcja, stopnie zagrożeń.

1) Ochrona Wojsk jest całokształtem podejmowanych i realizowanych przedsięwzięć zapewniających ochronę i obronę stanów osobowych,

obiektów infrastruktury, sprzętu wojskowego oraz systemów informatycznych umożliwiających zachowanie swobody oraz efektywności działania sił w czasie pokoju, kryzysu i wojny.

Jej efektywność powinna być odzwierciedleniem właściwego i celowego użycia oraz koordynacji odpowiednich sił i środków do ochrony elementów, zarówno wymiernych (stanowiska dowodzenia, rejonu koncentracji, składów itp.), jak i niewymiernych (systemy informatyczne itp.), mających wpływ na funkcjonowanie organów wojskowych jak również władz i administracji rządowej państwa.

Ochrona Wojsk ma charakter interdyscyplinarny.

2) W skład ochrony wojsk wchodzą następujące komponenty:
   a) rozpoznanie;
   b) dowodzenie i łączność;
   c) bezpieczeństwo;
   d) walka elektroniczna;
   e) obrona przed terroryzmem;
   f) obrona przeciwlotnicza;
   g) operacje informacyjne;
   h) zabezpieczenie inżynieryjne;
   i) operacje psychologiczne;
   j) zabezpieczenie logistyczne;
   k) zabezpieczenie medyczne;
   l) zabezpieczenie meteorologiczne;
   m) ochrona przeciwpożarowa;
   n) obrona przed bronią masowego rażenia.

16048 Celem Ochrony Wojsk jest stworzenie warunków do zminimalizowania wrażliwości stanów osobowych, obiektów, sprzętu na wszelkie zagrożenia oraz łagodzenie ich skutków w czasie pokoju, kryzysu i wojny w celu zachowania zdolności taktycznych (operacyjnych), swobody manewru oraz skuteczności działania sił.

1) Podmiotem Ochrony Wojsk są jednostki Wojsk Lądowych i Sił Sojuszu będące pod narodowym lub sojuszniczym dowództwem, które są rozmieszczone, wykonują zadania lub przemieszczają się przez terytorium państwa, realizujące proces szkolenia w miejscu stałej dyslokacji i na

poligonach oraz wojska uczestniczące w operacjach połączonych, wsparcia pokoju poza granicami kraju, a także instytucje ważne ze względu na obronność państwa, jak również pracownicy wojska oraz personel (osoby) realizujący zadania na rzecz obronności i sił zbrojnych.

2) Przedmiotem Ochrony Wojsk są siły i środki (w ciągłej gotowości) do stosownego rozwinięcia – zależnie od potrzeb: częściowego lub pełnego - w celu zapewnienia skutecznego bezpieczeństwa, ochrony i obrony sił i środków oraz infrastruktury w razie zaistnienia sytuacji nadzwyczajnych (kryzysu lub wojny).

16049 Funkcja Ochrony Wojsk.

Ochrona Wojsk wypełnia funkcję bojowo - zabezpieczającą realizowaną w czterech obszarach zadaniowych:

1) działaniach zapobiegawczych;
2) obronie aktywnej;
3) obronie pasywnej;
4) odtworzeniu zdolności bojowych.

16050 Działania zapobiegawcze – to zestaw stałych przedsięwzięć realizowanych na wszystkich szczeblach dowodzenia w celu osiągnięcia i utrzymywania wymaganego poziomu bezpieczeństwa stanów osobowych, obiektów, działań i informacji, w ramach funkcjonujących programów oraz obowiązujących zasad i procedur, a także opracowanych wariantów Ochrony Wojsk.

16051 Obrona aktywna – to forma działań polegająca na podjęciu walki z przeciwnikiem, przeciwdziałaniu jego wrogim zamiarom, skutecznym odstraszaniu, neutralizacji jego zdolności bojowych oraz zapobieganiu, zmniejszaniu efektywności lub odparciu jego ataku. Obrona aktywna jest formą fizycznego przeciwdziałania atakom z lądu, powietrza i wody.

16052 Obrona pasywna – to forma działań obejmująca przedsięwzięcia obrony wojsk przed zagrożeniami niemilitarnymi (klęskami żywiołowymi, katastrofami, itp.) oraz politycznymi, operacyjnymi, taktycznymi i psychologicznymi konsekwencjami użycia przez przeciwnika broni konwencjonalnej i broni masowego rażenia.

16053 Odtworzenie zdolności bojowych – to całokształt przedsięwzięć realizowanych przez dowództwa i podległe wojska, niwelujących skutki zagrożeń militarnych

i niemilitarnych w celu przywrócenia podstawowych zdolności bojowych i możliwości dalszego funkcjonowania oraz realizowania powierzonych zadań.

16054 Planowanie Ochrony Wojsk.

Planowanie Ochrony Wojsk musi być integralną częścią każdego procesu planowania użycia wojsk na wszystkich szczeblach dowodzenia.

16055 Celem planowania jest określenie koncepcji użycia sił i środków do Ochrony Wojsk oraz sprecyzowanie struktury organizacyjnej i wykonawców do przyjętej koncepcji.

16056 Planowanie Ochrony Wojsk powinno obejmować ustalenie celów, punktów ciężkości, zadań i sposobów ich realizacji, sposobu użycia oraz współdziałania sił i środków będących we własnej dyspozycji i niższych szczebli dowodzenia, organizację dowodzenia a także zakres wsparcia logistycznego.

16057 Problematyka Ochrony Wojsk powinna być zawarta w załączniku do planu użycia wojsk, który dla potrzeb zmieniających się warunków oraz poziomów zagrożeń powinien uwzględniać warianty zwiększania sił i środków do Ochrony Wojsk.

16058 Za planowanie przedsięwzięć wchodzących w zakres Ochrony Wojsk odpowiedzialny jest szef komórki operacyjnej sztabu. Wspólnie z pełnomocnikiem dowódcy ds. ochrony oraz oficerem rozpoznania przygotowuje „Plan Ochrony" oraz czuwa nad właściwym adresowaniem wymagań i zadań dowódcy w stosunku do podległych wojsk.

16059 Podstawowe uwarunkowania.

Zachowanie przez wojska zdolności operacyjnych do wykonywania zadań we wszystkich rodzajach działań bojowych wymaga ciągłej oceny aspektów ich bezpieczeństwa.

16060 Poziomy zagrożeń w Ochronie Wojsk:

1) niski poziom zagrożenia **-** to możliwość wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa wojsk właściwych dla czasu pokoju w stosunku do wszystkich jednostek wojskowych własnych i sojuszniczych w miejscach stałej dyslokacji, przegrupowujących się lub stacjonujących w rejonach ćwiczeń, uczestniczących w operacjach reagowania kryzysowego, realizujących misje pokojowe lub wsparcia pokoju w ramach sił wielonarodowych Sojuszu;

2) średni poziom zagrożenia - to hipotetyczna możliwość zaistnienia konfliktu na obszarze jednego z państw NATO lub w jego strefie przygranicznej. Jest to kompilacja niskiego poziomu zagrożenia z możliwościami operacyjnymi sił zbrojnych potencjalnego przeciwnika, bez określenia celu i czasu ewentualnej agresji. Na tym poziomie zagrożenia realne jest oddziaływanie na wojska konwencjonalnych środków rażenia;
3) wysoki poziom zagrożenia - to zagrożenie bezpieczeństwa wojsk postrzegane bezpośrednio przed wybuchem konfliktu zbrojnego oraz w trakcie jego trwania. Na tym poziomie należy się liczyć z możliwością wystąpienia zagrożeń od terroryzmu i aktów dywersji do ataków potencjalnego przeciwnika na dużą skalę. Możliwe są również ataki sił specjalnych na najważniejsze kluczowe obiekty.

16061 Realizacja zadań związanych z Ochroną Wojsk na poszczególnych poziomach zagrożenia wymaga od dowódców wszystkich szczebli dowodzenia:
1) właściwej oceny zagrożeń i ryzyka działań;
2) określenia właściwych priorytetów i punktów ciężkości Ochrony Wojsk;
3) oszacowania zdolności wojsk i zasobów służących do Ochrony Wojsk (siły i środki, zapasy środków materiałowych, itp.);
4) odpowiedniego przygotowania stanów osobowych (włączając w to kryteria stanów gotowości bojowej i alarmowej, wzmocnienie, itp.);
5) określenia zakresów odpowiedzialności dowódców wszystkich szczebli dowodzenia;
6) posiadania sprawnego systemu kierowania, dowodzenia i łączności;
7) opracowania stosownych planów i stosowania odpowiednich procedur Ochrony Wojsk;
8) realizacji procesu szkolenia i oceny nabytych zdolności (włączając w to ćwiczenia, częstotliwość ich prowadzenia oraz wymagane normy);
9) posiadania sprawnego systemu meldowania i ostrzegania o zagrożeniach.

16062 Realizacja powyższych zadań odnosi się do dowódców sił własnych i sojuszniczych, dotyczy wszystkich rodzajów działań oraz powinna być wykonywana w oparciu o znormalizowane zasady i procedury określone w zarządzeniach oraz wytycznych dowódców, a także normach obronnych i instrukcjach.

16063 W czasie prowadzenia połączonych operacji sojuszniczych i wielonarodowych, kiedy standardy Ochrony Wojsk nie są określone, należy stosować zasady i procedury narodowe.

16064 Zasady Ochrony Wojsk.

Do najważniejszych zasad Ochrony Wojsk należy zaliczyć:

1) celowość - oznacza podporządkowanie wszelkich działań osiągnięciu celu Ochrony Wojsk;
2) jednoosobowość dowodzenia – oznacza uzgodnienie zadań, odpowiedzialności i uprawnień;
3) jedność działania – oznacza skierowanie wszelkich działań ochronno-obronnych na osiągnięcie wspólnego celu;
4) swoboda działania – oznacza uprawnienia decyzyjne i odpowiedzialność na tym szczeblu struktury organizacyjnej, który zapewnia najdogodniejsze warunki do realizacji zadań Ochrony Wojsk;
5) ekonomia sił – oznacza racjonalne dysponowanie siłami i środkami odpowiednio do poziomu zagrożenia, gwarantując osiągnięcie celu Ochrony Wojsk w możliwie najkrótszym czasie, przy jak najmniejszych stratach własnych;
6) koncentracja wysiłków – oznacza zmasowanie oddziaływania Ochrony Wojsk w punktach ciężkości;
7) akceptacja Ochrony Wojsk – oznacza przyzwolenie na użycie sił ochraniających z przekonaniem, co do zasadności działania;
8) inicjatywa – oznacza działanie, nie oznacza reakcji. Inicjatywa, jako zasada przejawia się w ocenie zagrożeń, planowaniu, informowaniu i stawianiu zadań Ochrony Wojsk we właściwym czasie;
9) bezpieczeństwo Ochrony Wojsk – oznacza ograniczenie wrażliwości sił ochraniających na oddziaływanie przeciwnika i inne zagrożenia.

ROZDZIAŁ 17 ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE I MEDYCZNE.

17.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

17000 Zabezpieczenie logistyczne Wojsk Lądowych stanowi proces zasilania wojsk dostawami zaopatrzenia oraz świadczenie usług niezbędnych do zabezpieczenia funkcjonowania, szkolenia i walki. Dostawy zaopatrzenia obejmują uzbrojenie i sprzęt wojskowy oraz środki bojowe i materiałowe. Natomiast usługi logistyczne są to przedsięwzięcia wykonywane przez oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne. W skład zabezpieczenia logistycznego Wojsk Lądowych wchodzą:

1) zabezpieczenie materiałowe;
2) zabezpieczenie techniczne;
3) transport i ruch wojsk;
4) zabezpieczenie medyczne
5) specjalistyczne usługi logistyczne.

17001 Celem zabezpieczenia logistycznego jest zaspokojenie potrzeb wojsk w środki niezbędne do życia i walki oraz zachowanie zdolności ludzi i sprzętu do prowadzenia działań. Cel zabezpieczenia logistycznego uznaje się za osiągnięty, jeżeli niezbędne wojskom zaopatrzenie i usługi zostaną zrealizowane we właściwym czasie, właściwej, jakości (asortymencie), do właściwego odbiorcy i we właściwej ilości.

17002 Zabezpieczenie logistyczne, jako jeden z głównych podsystemów będących częścią systemu walki ma za zadanie utrzymanie potencjału bojowego na wszystkich poziomach działań wojennych i w różnorodnych warunkach, w tym również w ekstremalnych warunkach użycia BMR i sytuacjach skażeń.. W związku z realizacją działań, zabezpieczenie logistyczne dzielimy na cztery funkcjonalne poziomy: poziom I taktyczny – pododdział, poziom II taktyczny – oddział, ZT, poziom III operacyjny, poziom IV strategiczny.

17003 Poziom I taktyczny pododdział – stanowi zabezpieczenie bezpośrednie od linii styczności z przeciwnikiem do szczebla batalionu włącznie. Charakteryzuje się bezpośrednim oddziaływaniem zabezpieczenia logistycznego na żołnierza oraz świadczenia usług na jego rzecz przez urządzenia i elementy zabezpieczenia logistycznego. Głównymi funkcjami zabezpieczenia logistycznego na tym poziomie jest świadczenie specjalistycznych usług

logistycznych (np. żywienie, tankowanie itp.), rozpoznanie i ewakuacja techniczna, ewakuacja medyczna. Na tym poziomie zabezpieczenie logistyczne skupia się na żołnierzu, jako głównym elemencie oddziaływania tak, aby mógł on wykonywać zadania. Sukces zostaje osiągnięty, gdy wszyscy żołnierze są we właściwy sposób zaopatrzeni, a usługi świadczone na ich korzyść realizowane w odpowiedniej, jakości, miejscu, czasie i właściwej ilości.

17004 Poziom II taktyczny – oddział, ZT - stanowi zabezpieczenie pośrednie od szczebla brygady do szczebla dywizji włącznie. Charakteryzuje się realizacją zadania poprzez organizację zabezpieczenia logistycznego za pomocą jednostek logistycznych od szczebla batalionu logistycznego wzwyż. Na tym poziomie głównymi funkcjami zabezpieczenia logistycznego jest: zaopatrzenie, transport i ruch wojsk, zabezpieczenie techniczne, zabezpieczenie medyczne świadczone dla pododdziałów, aby mogły one zrealizować swoje zadania. Sukces zostaje osiągnięty, gdy pododdziały są zabezpieczone we właściwej, jakości, ilości, odpowiednim czasie i właściwym miejscu.

17005 Poziom III operacyjny. Na poziomie operacyjnym główny wysiłek zabezpieczenia logistycznego skupiony jest na utworzeniu i utrzymaniu linii zaopatrzenia oraz ciągłości zabezpieczenia wojsk będących w połączonym obszarze operacji uwzględniając priorytety danego dowódcy. Poziom ten ma również za zadanie stworzenie warunków dla transformacji wytycznych strategicznego poziomu na sukces poziomu taktycznego i w związku z tym realizacją zadań łącznika pomiędzy poziomem strategicznym i taktycznym. Poziom operacyjny zabezpieczenia logistycznego jest związany z zabezpieczeniem przyjęcia, rozmieszczenia i rozwinięcia operacyjnego jednostek personelu, rozbudowy infrastruktury polowej, dystrybucji i kierowaniu rezerwami w obszarze połączonym działań, kontraktacją, pozyskiwaniem zaopatrzenia i usług oraz kontrolą ruchu wojsk.

17006 Poziom IV strategiczny. Poziom strategiczny zabezpieczenia logistycznego jest realizowany przez Polskę w celu osiągnięcia celu narodowego zawartego w narodowej doktrynie bezpieczeństwa. Jest on również związany z przygotowaniem wojsk w czasie pokoju. Na tym poziomie główny wysiłek jest realizowany poprzez MON, Sztab Generalny oraz centralne instytucje

wojskowe, przemysł i kontrakty na rzecz zabezpieczenia wojsk. Poziom strategiczny zabezpieczenia logistycznego związany jest z mobilizacją wojsk, mobilizacją gospodarki narodowej, tworzeniem wojsk, przerzutem strategicznym i skupieniem wysiłku w połączonym obszarze operacji. Poziom strategiczny zabezpieczenia logistycznego styka się z poziomem operacyjnym na poziomie wojsk połączonych. W celu efektywnego zabezpieczenia logistycznego rozmieszczanych wojsk połączenie to jest główny obszarem zainteresowania dla kierowania zabezpieczeniem logistycznym.

17007 Usługi logistyczne dzielą się na gospodarczo-bytowe i specjalistyczne. Do gospodarczo-bytowych należą usługi: piekarnicze, handlowe, kwaterunkowe, finansowe, szewskie, krawieckie, pralnicze, kąpielowe, fryzjerskie itp. Mają one na celu zapewnienie żołnierzom właściwych warunków życia[1].

17008 Do realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego, w czasie działań tworzone są następujące urządzenia i elementy logistyczne:

1) Urządzenia logistyczne zabezpieczenia materiałowego:
   a) Korpuśny Punkt Zaopatrzenia (KPZ),
   b) Dywizyjny Punkt Zaopatrzenia (DPZ),
   c) Brygadowy Punkt Zaopatrzenia (BPZ),
   d) Pułkowu Punkt Zaopatrywania (PPZ),
   e) batalionowy Punkt Zaopatrzenia (bPZ),
   f) dywizjonowy Punkt Zaopatrywania (dPZ)
2) Elementy zabezpieczenia materiałowego:
   a) Czołówka materiałowa,
3) Urządzenia logistyczne zabezpieczenia technicznego:
   a) Korpuśny Punkt Zbiórki Uszkodzonego Sprzętu korpusu, dywizji brygady (PZUS),
   b) Dywizyjny Punkt Zbiórki Uszkodzonego Sprzętu korpusu, dywizji brygady (PZUS),
   c) Brygadopwy Punkt Zbiórki Uszkodzonego Sprzętu korpusu, dywizji brygady (PZUS),

[1] Usługi specjalistyczne takie jak grzebanie poległych i zmarłych, zaspakajanie potrzeb bytowych jeńców wojennych i zabezpieczenie logistyczno – techniczne lotnictwa wojsk lądowych zostały opisane w rozdziale 17.7

4) Elementy zabezpieczenia technicznego:
   a) Grupa Ewakuacyjno – Remontowa (GER),
   b) Patrol Rozpoznania i Pomocy Technicznej (PRiPT),
   c) Patrol Rozpoznania Technicznego (PRTech),
   d) Grupa Ewakuacji Technicznej (GET).

17009 W sytuacjach wynikających ze specyfiki działania wojsk np. misjach poza granicami kraju, w działaniach powietrznodesantowych, aeromobilnych, desantowych z morza, dopuszcza się tworzenie innych urządzeń i elementów logistycznych niż te wymienione w pkt. 17008.

17010 Organizowanie zabezpieczenia logistycznego prowadzone jest w okresie przygotowania walki lub w toku jej trwania. Obejmuje ono:

1) Przygotowanie, przemieszczanie, ugrupowanie i rozmieszczenie oddziałów, pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych;
2) Wyznaczenie i utrzymanie dróg dowozu i ewakuacji, w tym ewakuacji technicznej;
3) Zorganizowanie obrony i ochrony oddziałów, pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych.

17011 Przygotowanie oddziałów, pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych do realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego na rzecz walczących wojsk jest uzależnione od stopnia ich ukompletowania w chwili otrzymania zadania, możliwości uzupełniania strat i braków w stanie osobowym, sprzęcie, środkach bojowych i materiałowych oraz czasu, jakim będą dysponowały na osiągnięcie gotowości do działania. Obejmuje ono:

1) Uzupełnienie braków w stanach osobowych oraz uzbrojeniu i sprzęcie wojskowym;
2) Zgromadzenie zapasów środków bojowych i materiałowych /normatywnych i doraźnych/;
3) Wykonanie remontów uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
4) Przekazanie nadwyżkowego funduszu remontowego;
5) Przygotowanie uzbrojenia i sprzętu wojskowego do użycia w istniejących /przewidywanych/ warunkach atmosferycznych i terenowych;
6) Wyewakuowanie rannych i chorych do szpitali stacjonarnych lub polowych;
7) Zorganizowanie lub wydzielenie z oddziałów, pododdziałów logistycznych sił i środków przewidzianych do działania w pierwszym rzucie logistycznym.

17012 Zakres przedsięwzięć przygotowawczych zależy głównie od rodzaju otrzymanego i dotychczas realizowanego zadania oraz sposobu przejścia do walki.

17013 Ugrupowanie i rozmieszczenie oddziałów, pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych zależy przede wszystkim od rodzaju wykonywanego zadania, warunków terenowych i atmosferycznych, a w natarciu ponadto od sposobu przejścia wojsk do niego.

1) W obronie i w działaniach opóźniających oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne ugrupowuje się zazwyczaj w dwóch rzutach. Do pierwszego rzutu wydziela się siły i środki rozpoznania technicznego, ewakuacyjno – remontowe, medyczne oraz zaopatrzenia (czołówki materiałowe). Drugi rzut stanowią pozostałe siły i środki zaopatrzenia i remontowe, które rozwijają punkty zaopatrzenia i punkty zbiórki uszkodzonego sprzętu. Oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne rozmieszcza się na kierunkach najmniej prawdopodobnych uderzeń przeciwnika. Pierwszy rzut logistyczny rozmieszcza się jak najbliżej pierwszego rzutu ugrupowania bojowego, natomiast drugi w tylnej strefie działań.

2) W natarciu podobnie jak w obronie oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne ugrupowuje się zazwyczaj w dwa rzuty. Podczas natarcia z marszu oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne przemieszczają się w takich miejscach ugrupowania marszowego, aby z chwilą wejścia wojsk na rubież (linię) ataku mogły przyjąć ugrupowanie adekwatne dla potrzeb natarcia. Natomiast podczas przechodzenia do natarcia z bezpośredniej styczności z przeciwnikiem oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne przed jego rozpoczęciem mogą przyjąć zaplanowane urzutowanie, wydzielając w pierwszym rzucie siły i środki rozpoznania technicznego, ewakuacyjno – remontowe, medyczne oraz zaopatrzenia (czołówki materiałowe), które przemieszczają się za pierwszym rzutem ugrupowania bojowego w gotowości do realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego z marszu lub na krótkotrwałych postojach, przestrzegając zasad ubezpieczenia i maskowania. Pozostałe siły i środki logistyczne przemieszczają się za

odwodem. Oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne rozmieszcza się na kierunku głównego uderzenia wojsk własnych.

3) W działaniach powietrznodesantowych i aeromobilnych oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne dzieli się na dwa rzuty. Pierwszy rzut przerzucany jest do rejonu działań bojowych z desantem powietrznym/śmigłowcowym. Rozmieszcza się je w rejonach walki zabezpieczanych oddziałów /pododdziałów/. Część drugiego rzutu przemieszcza się z siłami głównymi wojsk lądowych wykonujących zadanie na kierunku działania wojsk powietrzno – desantowych, kawalerii powietrznej, pozostała część drugiego rzutu realizuje zadania zabezpieczenia logistycznego z rejonu rozmieszczenia w pobliżu lotnisk/lądowisk. Po wylądowaniu/wysadzeniu desantu urządzenia i elementy logistyczne ześrodkowują się w pobliżu zrzutowisk, są w stałej gotowości do przemieszczania się z walczącymi pododdziałami oraz przyjęcia zrzutu. Ponadto na kierunku działania wojsk aeromobilnych organizuje się jedno lub więcej wysuniętych punktów tankowania dla śmigłowców.
4) W działaniach desantowych z morza oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne, w szczególności medyczne muszą być odpowiednio zaplanowane i rozdzielone z uwzględnieniem fal desantowych, zarówno rzutu szturmowego jak i sił głównych desantu.
5) W działaniach w terenie zurbanizowanym oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne zazwyczaj ugrupowuje się w dwa rzuty. W obronie miasta oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne rozmieszcza się wykorzystując obiekty infrastruktury logistycznej oraz naturalne i sztuczne ukrycia terenowe. W razie przygotowania miasta do obrony okrężnej urządzenia i elementy logistyczne rozmieszcza się centralnie w stosunku do ugrupowania bojowego. W natarciu na miasto oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy logistyczne) rozmieszcza się na przedmieściach wykorzystując stałe ukrycia, sutereny, przejścia i pomieszczenia podziemne. W trakcie rozwijania natarcia do dowozu zaopatrzenia, ewakuacji oraz manewru oddziałów i pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych wykorzystuje się nieobserwowane przez przeciwnika ulice, skwery, parki, place, tunele i inne przejścia podziemne. Wykonuje się ponadto dodatkowe przejścia i przejazdy oraz przystosowuje

podziemne pomieszczenia do potrzeb logistycznych. Pododdziałom i środkom transportowym dowożącym zaopatrzenie i ewakuującym rannych i chorych przydziela się przewodników. W skomplikowanych sytuacjach komunikacyjnych, na trudno dostępnych odcinkach podstawowe środki zaopatrzenia mogą dostarczać tragarze.

6) W działaniach w terenie lesistym oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne ugrupowuje się częściami na poszczególnych kierunkach działania. Szczególną uwagę zwraca się na utrzymanie przejezdności dróg dowozu i ewakuacji. Oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy logistyczne) rozmieszcza się wzdłuż dróg i przesiek - bezpośrednio za pierwszym rzutem. Rozwija się je na skraju lasu w pobliżu dużych polan.
7) W działaniach w górach oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne ugrupowuje się częściami na poszczególnych kierunkach działania. W obronie i natarciu oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne rozmieszcza się pod osłoną głównego zgrupowania bojowego, w pobliżu i wzdłuż dróg.
8) W obronie wybrzeża morskiego z reguły oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne ugrupowuje się w dwóch rzutach, na różnych kierunkach obrony. Podstawową część oddziałów, pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych rozmieszcza się w rejonie głównego wysiłku, umożliwiając im wykonanie manewru.
9) Podczas obrony przeszkody wodnej oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne ugrupowuje i rozmieszcza się na zasadach jak w obronie.
10) W natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne ugrupowuje się na zasadach jak w natarciu. Ponadto wydziela się dodatkowe siły i środki ewakuacyjne do grup ratunkowych. Na czas forsowania dodatkowo organizuje się, oprócz etatowych punktów opatrunkowych, medyczne punkty i posterunki przeprawowe.
11) W działaniach w okrążeniu oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy logistyczne) rozmieszcza się w centrum ugrupowania wojsk. Transport z zaopatrzeniem rozśrodkowuje się i rozmieszcza w ukryciach

i miejscach zamaskowanych. Rannych i chorych, wymagających leczenia szpitalnego, grupuje się w pobliżu lądowisk i ewakuuje w pierwszej kolejności transportem powietrznym. Wykonując zadania zabezpieczenia logistycznego korzysta się z terenowej bazy remontowej, zasobów miejscowych (zwłaszcza paliw i żywności) oraz zdobyczy wojennej. W czasie wyjścia z okrążenia oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy) logistyczne formują kolumny i przemieszczają się w ślad za wojskami przełamującymi ugrupowanie przeciwnika. Część środków transportowych przeznacza się do ewakuacji rannych i chorych.

12) W działaniach nieregularnych oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy logistyczne) zazwyczaj ugrupowuje się częściami na poszczególnych kierunkach działania wojsk. Transport z zaopatrzeniem rozśrodkowuje i rozmieszcza się w ukryciach i miejscach zamaskowanych.

13) Podczas marszu oddziały, pododdziały (urządzenia i elementy logistyczne) przemieszczają się za siłami głównymi, tworząc samodzielne kolumny marszowe. Organizują one zamykanie techniczne kolumn, wydzielając w tym celu środki ewakuacyjne i remontowe, samochody z częściami zamiennymi, żywnością, paliwami oraz siły i środki z pododdziałów medycznych.

17014 Oddziały, pododdziały logistyczne, wyznaczone do oddziałów wydzielonych lub awangard, maszerują w składzie ich kolumn, będąc w gotowości do rozwinięcia urządzeń i elementów logistycznych w wypadku nawiązania walki z przeciwnikiem.

17015 Rejony rozmieszczenia oddziałów i pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych powinny odpowiadać następującym uwarunkowaniom: zapewniać właściwe warunki sanitarnohigieniczne i przeciwepidemiczne, posiadać naturalne lub sztuczne ukrycia inżynieryjne, umożliwiać dogodne zajęcie i opuszczenie rejonu, a także posiadać rozwiniętą sieć dróg wewnętrznych i dostęp do źródła wody do celów konsumpcyjnych i technicznych.

17016 Oddziałów, pododdziałów (urządzeń i elementów) logistycznych nie należy rozmieszczać: w pobliżu obiektów, które mogą być celem uderzeń przeciwnika (węzły komunikacyjne, duże miasta, zakłady), w głębi masywów leśnych, z których utrudniona jest ewakuacja w razie skażenia lub pożaru; na przewidywanym kierunku głównego uderzenia przeciwnika, na kierunkach

działania wojsk własnych, w rejonach podzielonych obiektami terenowymi i sztucznymi uniemożliwiającymi połączenie się części sił i środków logistycznych oraz manewr nimi (np. górami, rzekami, bagnami, torowiskami na nasypach).

17017 Oddziałom, pododdziałom (urządzeniom i elementom) logistycznym wyznacza się główne i zapasowe rejony rozmieszczenia.

17018 Dowódca każdego szczebla dowodzenia powinien przewidzieć obronę i ochronę urządzeń i elementów logistycznych, organizując większą liczbę patroli i posterunków ochronnych oraz zorganizować punkty regulacji ruchu na drogach dowozu i ewakuacji oraz drogach ewakuacji technicznej w celu utrzymania ciągłości zaopatrywania i ewakuacji, a także zapewnić ochronę transportu zaopatrzenia do walczących wojsk.

17.2. ZABEZPIECZENIE MATERIAŁOWE.

Zabezpieczenie materiałowe to zespół działań, którego celem jest zaspokojenie potrzeb wojsk w wymagane asortymentowo ilości środków zaopatrzenia oraz specjalistyczne usługi materiałowe, w miejscu i czasie umożliwiającym wojskom lądowym właściwe funkcjonowanie w okresie pokoju, kryzysu i wojny. Obejmuje ono: gromadzenie, przechowywanie, wydawanie i dostarczanie środków zaopatrzenia, a ponadto eksploatację zasobów miejscowych i zdobyczy wojennych, ewakuację materiałową oraz działalność gospodarczo – bytową.

17019 Środki zaopatrzenia się na pięć klas:

1) klasa I - środki zaopatrzenia przeznaczone do konsumpcji przez personel jak i zwierzęta, występujące w jednolitych racjach niezależnie od lokalnych warunków bojowych lub terenowych;
2) klasa II - środki zaopatrzenia, na które zostały ustalone tabele należności lub wyposażenia;
3) klasa III - paliwa, oleje i smary do wszelkich zastosowań (z wyłączeniem lotnictwa) oraz bojowe środki specjalne wytwarzane na bazie produktów naftowych;
4) klasa III A - paliwa, oleje i smary stosowane w lotnictwie;
5) klasa IV środki zaopatrzenia, w tym materiały konstrukcyjne i fortyfikacyjne, dla których nie zostały ustalone tabele należności i wyposażenia;

6) klasa V - środki bojowe.

17020 Do realizacji zadań zabezpieczenia materiałowego w czasie działań tworzone są następujące urządzenia i elementy zabezpieczenia materiałowego: punkty zaopatrzenia (KPZ, DPZ, BPZ, PPZ, bpz) oraz czołówki materiałowe.

17021 Punkty zaopatrzenia rozmieszcza się w pobliżu dróg dowozu i ewakuacji oraz w pobliżu źródeł zaopatrywania. Punkty zaopatrzenia rozwija się na bazie pododdziałów zaopatrzenia, z etatowych sił i środków z zadaniem przyjmowania, utrzymania i dystrybucji środków bojowych, materiałowych oraz technicznych środków materiałowych. Ich wielkość zależy od składu bojowego i wykonywanego zadania przez wojska i powinna zapewnić możliwość wykonania postawionego zadania, niezależnie od sytuacji operacyjno - taktycznej.

17022 W skład punktu zaopatrzenia mogą wchodzić następujące elementy: skład żywnościowy, skład materiałów pędnych i smarów, składy amunicji, skład środków inż. – sap, skład OPBMAR, skład mundurowy, skład technicznych środków materiałowych, rejon rozwinięcia elementów produkcyjno – usługowych, rejony przeładunkowe, rejony wyczekiwania na wyładunek, rejon formowania kolumn, rejon wyczekiwania transportu po wyładunku, stanowisko dowodzenia, posterunki ochronne.

17023 Czołówka materiałowa jest organizowana z sił i środków pododdziału zaopatrzenia, wydzielona przez przełożonego wraz ze środkami transportu (najczęściej z amunicją i paliwami) do wsparcia procesu zaopatrywania podwładnego. Czołówka materiałowa działa na kierunku pododdziałów pierwszego rzutu. Jej dysponentem jest ten, kto ją zorganizował.

17024 Środki zaopatrzenia powinny być gromadzone w rejonie prowadzenia operacji/działań w ilościach zgodnych z wymogami operacyjno - taktycznymi oraz wykorzystywane w możliwie skuteczny i jednocześnie ekonomiczny sposób. W pierwszej kolejności gromadzi się niezbędną ilość zapasów na szczeblu taktycznym, a następnie na wyższych szczeblach organizacyjnych wojsk.

17025 Wojskom prowadzącym działania w specyficznych warunkach, gdzie dowóz zaopatrzenia jest utrudniony lub niemożliwy, przydziela się zwiększony zapas środków zaopatrzenia.

17026 Do dowozu zaopatrzenia wykorzystuje się głównie transport własny. Gdy wojska działają w pierwszym rzucie i na głównym kierunku, dowóz odbywa się ponadto środkami transportowymi przełożonego. Dowóz środków bojowych (amunicji artyleryjskiej i rakietowej) może być realizowany siłami przełożonego do stanowisk ogniowych pododdziałów artylerii w celu uniknięcia wielokrotnego przeładunku. W drodze powrotnej opróżniony transport należy wykorzystać do prowadzenia ewakuacji ewakuacji. Zaopatrywanie organizuje się i realizuje zgodnie z decyzją dowódcy. Organizacja zaopatrywania powinna zapewniać ekonomiczne wykorzystanie posiadanych sił i środków, szybki manewr nimi, skuteczne i skryte dowodzenie (kierowanie) oraz zachowanie żywotności pododdziałów zaopatrzeniowych

17027 Podczas prowadzenia działań, wojska zaopatrują się w uzbrojenie i sprzęt wojskowy oraz środki bojowe i materiałowe w wyznaczonych wojskowych źródłach zaopatrzenia, ponadto w środki materiałowe - także w wydzielonych źródłach niewojskowych.

17028 Środki zaopatrzenia decydujące o wyniku działań powinny być w całości utrzymywane na środkach transportowych w celu wykonania sprawnego manewru zaopatrzeniem lub szybkiej ewakuacji.

17029 W każdym rodzaju działań, dowódca każdego szczebla dowodzenia określa jednostki priorytetowe, do których w pierwszej kolejności powinien być realizowany dowóz środków zaopatrzenia.

17030 Podczas prowadzenia działań priorytetem jest dowóz środków zaopatrzenia klasy III i V. Dodatkowo w działaniach prowadzonych w górach i w terenie pustynnym priorytetem jest dowóz wody pitnej. W sytuacjach szczególnych dowódca może zmienić priorytet dowozu środków zaopatrzenia.

17031 W klasie V dowódca określa rodzaj środków bojowych stanowiący priorytet dowozu.

17032 Dla środków zaopatrzenia, którego zapas jest niewystarczający lub jest na wyczerpaniu dowódca określa jego limit zużycia.

17033 Podczas prowadzenia działań istnieje możliwość wykorzystania zasobów miejscowych i zdobyczy wojennych. Wykorzystanie ich polega na zorganizowanym użytkowaniu środków zaopatrzenia i obiektów przydatnych dla wojsk znajdujących się na terenie prowadzonych działań wojennych. Eksploatacja zasobów miejscowych powinna się odbywać w sposób

nieutrudniający funkcjonowanie logistyki cywilnej. Zdobyczne środki zaopatrzenia przed wykorzystaniem powinny być sprawdzone oraz przygotowane do użycia przez specjalistów. Zasoby miejscowe i ewentualne zdobycze wojenne środków zaopatrzenia należy traktować, jako uzupełniające źródło zaopatrzenia. Rozliczenie wykorzystanych zasobów regulują odrębne przepisy.

17034 W przypadku zaistnienia niekorzystnej sytuacji operacyjno - taktycznej i braku czasu na ewakuację składów/punktów zaopatrzenia, środki zaopatrzenia powinny zostać zniszczone lub zanieczyszczone, aby nie mogły być wykorzystane przez przeciwnika. Dopuszcza się wydanie środków zaopatrzenia klasy I dla miejscowej ludności cywilnej. Decyzję o zniszczeniu, zanieczyszczeniu lub przekazaniu środków zaopatrzenia, podejmuje dowódca danego szczebla dowodzenia, powiadamiając przełożonego o rodzaju i ilości poszczególnych klas zaopatrzenia.

17.3. ZABEZPIECZENIE TECHNICZNE.

17035 Zabezpieczenie techniczne to utrzymanie uzbrojenia, sprzętu wojskowego i technicznych środków bojowych w gotowości do użycia oraz odtwarzanie ich zdatności w razie uszkodzenia, a także zaopatrywanie wojsk w uzbrojenie, sprzęt wojskowy oraz części wymienne i materiały techniczne niezbędne w procesie obsługowo-remontowym. Obejmuje: obsługiwanie techniczne (w tym usługi metrologiczne i specjalne urządzeń poddozorowych), rozpoznanie techniczne, ewakuację techniczną, remont uzbrojenia i sprzętu wojskowego, zaopatrywanie w uzbrojenie i sprzęt wojskowy (UiSW) oraz techniczne środki materiałowe (tśm).

17036 Do realizacji zadań zabezpieczenia technicznego, w czasie działań tworzone są urządzenia i elementy zabezpieczenia technicznego: Punkty Zbiórki Uszkodzonego Sprzętu korpusu, dywizji i brygady (PZUS), Grupy Ewakuacyjno – Remontowe (GER), Patrole Rozpoznania i Pomocy Technicznej (PRiPT), Patrole Rozpoznania Technicznego (PRTech), Grupy Ewakuacji Technicznej (GET), techniczne zamykanie kolumn marszowych (TZK).

17037 Punkt Zbiórki Uszkodzonego Sprzętu korpusu, brygady, pułku (PZUS) rozmieszcza się w miejscu gromadzenia funduszu remontowego na tyłach pododdziałów, oddziałów ZT. Rozwija się go na bazie pododdziałów remontowych z zadaniem odtworzenia zdolności technicznej UiSW uszkodzonego w czasie działań. Należy dążyć do tego, aby PZUS był rozwijany z wykorzystaniem stacjonarnych obiektów infrastruktury obsługowo – remontowej wojska lub gospodarki narodowej.

17038 Grupa Ewakuacyjno – Remontowa (GER) tworzona jest na bazie sił i środków oddziałów i pododdziałów remontowych, która doraźnie może być wzmocniona siłami i środkami remontowymi przełożonego oraz elementami medycznymi. Do głównych jej zadań należy: ratownictwo techniczne UiSW, lokalizacja uszkodzonego UiSW oraz ocena stopnia uszkodzenia i zakresu prac ewakuacyjno – remontowych, usuwanie uszkodzeń UiSW wymagających remontu do sześciu (6) godzin postoju (na szczeblu batalionu – 1 – 2 godz., na szczeblu brygady – 3 – 4 godz., na szczeblu dywizji – 5 – 6 godz.) dostarczanie do uszkodzonego sprzętu niezbędnych części zamiennych i materiałów technicznych, udzielanie pomocy medycznej poszkodowanym załogom.

17039 Patrol Rozpoznania i Pomocy Technicznej (PRiPT) zazwyczaj organizuje się na szczeblu batalionu z zadaniem: prowadzenia ciągłej obserwacji UiSW zabezpieczanego pododdziału, ewakuacji uszkodzonego UiSW spod ognia przeciwnika, ratownictwa technicznego unieruchomionego i uszkodzonego sprzętu, udzielania pierwszej pomocy medycznej poszkodowanym załogom i udzielania pomocy technicznej w zakresie porad technicznych uszkodzonych i unieruchomionych pojazdów, wydawania części zamiennych umożliwiających usuwanie uszkodzeń siłami załóg (obsług);

17040 Patrol Rozpoznania Technicznego (PRTech) jest elementem zabezpieczenia technicznego, który tworzy się z sił i środków pododdziałów remontowych. PRTech działa na całej głębokości ugrupowania bojowego, jako element rozpoznawczy z zadaniem: zlokalizowania miejsca uszkodzonego lub unieruchomionego sprzętu, rozpoznania lokalnej infrastruktury terenowej i technicznej, rozpoznania miejscowych zasobów materiałowych i mps pod kątem przyszłego rozmieszczenia pododdziałów remontowych.

17041 Grupa Ewakuacji Technicznej (GET) jest elementem doraźnym, który tworzy się z sił i środków pododdziałów remontowych. Wydzielenie GET będzie wynikało przede wszystkim z rodzaju i intensywności prowadzonych działań bojowych. Do głównych jej zadań należy: ewakuowanie w pierwszej kolejności UiSW, odgrywającego zasadniczą rolę w wykonywaniu zadania bojowego, transportowanie uszkodzonego UiSW stanowiącego fundusz remontowy w doraźnie wyznaczone rejony, na drogi ewakuacji technicznej, do warsztatów remontowych i PZUS, odzysk zespołów, podzespołów i części ze sprzętu technicznego zakwalifikowanego do strat bezpowrotnych, ewakuowanie sprzętu zdobycznego.

17042 Zadania zabezpieczenia technicznego realizują wszyscy użytkownicy uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz specjalistyczne siły i środki przy wykorzystaniu terenowej - wojskowej i cywilnej - infrastruktury technicznej.

17043 Obsługiwania techniczne UiSW należy realizować każdorazowo przed wykonywaniem zadania jak i niezwłocznie po jego zakończeniu. Realizacja obsług technicznych nie może naruszać gotowości bojowej.

17044 Rozpoznanie techniczne organizuje i prowadzi się we wszystkich rodzajach działań. Rozpoznanie techniczne uszkodzonego UiSW rozpoczyna się udzielaniem pomocy medycznej rannym załogom.

17045 Zadania ewakuacyjne powinny być wykonywane w następującej kolejności: ratownictwo techniczne, transportowanie pozostawionego sprzętu, transportowanie uszkodzonego sprzętu stanowiącego fundusz remontowy w kolejności od najmniejszej do największej pracochłonności, ewakuacja obiektów zakwalifikowanych do strat bezpowrotnych w celu odzyskania z nich zespołów, podzespołów, mechanizmów i części, ewakuacja zdobytego sprzętu przeciwnika.

17046 Na szczeblu taktycznym zadania ewakuacyjne mogą być łączone z rozpoznaniem technicznym.

17047 Dowódca każdego szczebla dowodzenia określa priorytety w zakresie ewakuacji i remontu uszkodzonego uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

17048 Remont uszkodzeń wojennych w odniesieniu do sprzętu decydującego o powodzeniu walki, w szczególnych przypadkach, będzie powodować konieczność wykonywania jedynie pomocy technicznej i remontów o małej pracochłonności R1 (remont pierwszego stopnia) (16-40 rbh).

17049 Uzbrojenie i sprzęt wojskowy, który nie może być wyremontowany przekazuje się szczeblowi nadrzędnemu w miejscu jego uszkodzenia, na drogach ewakuacji technicznej lub w punktach zbiórki uszkodzonego sprzętu.

17050 Zapasy technicznych środków materiałowych do zasadniczych rodzajów i typów UiSW powinny być utrzymywane w pododdziałach remontowych w formie zestawów remontowych, a dla sprzętu występującego w niewielkich (jednostkowych) ilościach mogą to być zestawy eksploatacyjno - remontowe. Zestawy remontowe powinny zawierać odpowiednią ilość części zamiennych, podzespołów, zespołów oraz materiałów technicznych przeznaczonych do wyremontowania określonej ilości UiSW. Asortyment i liczba części w zestawach są uzależnione od zakresu remontu i prognozowanych uszkodzeń UiSW i powinny podlegać ciągłej weryfikacji.

17051 W czasie prowadzenia działań, uzbrojenie i sprzęt wojskowy, który nie może być wykorzystany przez wojska własne lub ewakuowany powinien być zniszczony, aby nie był użyteczny dla przeciwnika.

17.4. TRANSPORT I RUCH WOJSK

17052 Transport i ruch wojsk lądowych to proces sprawnego i terminowego przemieszczenia wojsk, zaopatrzenia, wyposażenia i personelu. Obejmuje infrastrukturę, organizację i wyposażenie niezbędne do rozmieszczenia wojsk w procesie przyjęcia, przeformowania i dalszego ruchu oraz utrzymania ciągłości zabezpieczenia logistycznego podczas prowadzonej operacji.

17053 Rozróżnia się trzy rodzaje transportu: powietrzny, morski oraz lądowy, w którym wyróżnia się: drogowy (samochodowy), kolejowy, wodny śródlądowy.

17054 Transport samochodowy stanowi zasadniczy środek przemieszczania ładunków w taktycznej strefie działań. Zasadniczy trzon tego transportu stanowią siły i środki jednostek zaopatrzeniowych i transportowych poszczególnych pododdziałów.

17055 Transport kolejowy charakteryzuje się największą zdolnością przewozową z pośród wszystkich rodzajów transportu lądowego. Predysponowany jest do transportowania dużych ilości personelu, ciężkiego sprzętu i ładunków na większe odległości.

17056 Na czas transportu wojskom przydziela się doraźnie zapasy paliw i żywności, zapasy wody konsumpcyjnej i inne środki zaopatrzenia. Zapasy zaopatrzenia rozdziela się na kilka transportów. Ewakuację rannych i chorych z transportów prowadzi się do najbliższych punktów opatrunkowych i szpitali.

17057 Za organizację załadowania (wyładowania) oraz dyscyplinę w czasie przemieszczenia odpowiada dowódca przewożonej jednostki.

17058 W czasie przewozu wojsk transport powinien być chroniony siłami przewożonej jednostki. Przy przewozie ładunków niebezpiecznych lub o dużej wartości, transport powinien być konwojowany. Stacje (rejony) załadowania (wyładowania) powinny być w czasie załadunku/rozładunku chronione siłami przewożonej jednostki lub wydzielanymi przez szczebel nadrzędny.

17059 Transport powietrzny może być wykorzystywany do przewozów wojskowych z uwagi na prędkość, zasięg i manewrowość. Priorytetowo wykorzystywany jest w następujących przypadkach:

1) Przewóz jednostek powietrznodesantowych, aeromobilnych, sił reagowania;
2) Dowóz środków zaopatrzenia dla wojsk w okrążeniu,powietrznodesantowych, aeromobilnych oraz dla pozostałych wojsk, gdy nie ma możliwości wykorzystania innych rodzajów transportu;
3) Ewakuacji medycznej;
4) Innych przedsięwzięć ratowniczych w rejonach występowania strat masowych, itp.

17060 Transport morski jest jednym z podstawowych rodzajów transportu strategicznego, szczególnie w przypadku przerzutu dużych ilości sprzętu wojskowego na duże odległości. Może mieć również znaczny udział w przewozach na nadmorskim kierunku operacyjnym, w przypadku wystąpienia masowych zniszczeń na sieci dróg lądowych.

17061 Transport konny, juczny oraz przy pomocy tragarzy może być wykorzystywany do dostarczania zaopatrzenia podczas prowadzenia działań w górach.

17062 W celu zapewnienia ciągłości dostaw zaopatrzenia oraz ewakuacji materiałowej, medycznej i technicznej, a także dogodnych warunków do przemieszczania kolejnych rzutów i odwodów wyznacza się i utrzymuje drogi dowozu i ewakuacji. Drogi te wybiera się spośród istniejącej sieci drogowej.

17063 Na każdym szczeblu dowodzenia przygotowuje się, co najmniej jedną zasadniczą drogę dowozu i ewakuacji oraz jedną drogę ewakuacji technicznej.

Jedna z zasadniczych dróg dowozu i ewakuacji stanowi zazwyczaj przedłużenie drogi dowozu i ewakuacji /drogi samochodowej/ szczebla wyższego.

17064 W celu umożliwienia manewru przemieszczających się po drogach kolumn zaopatrzenia i wojsk między zasadniczymi drogami dowozu i ewakuacji wyznacza się drogi rokadowe.

17065 Oprócz dróg zasadniczych i rokadowych wyznacza się również drogi zapasowe. Droga zapasowa przeznaczona jest do przejęcia ruchu drogowego w sytuacji, gdy korzystanie z drogi zasadniczej będzie niemożliwe.

17066 Wyboru dróg dowozu i ewakuacji oraz ewakuacji technicznej dokonują komórki logistyczne wspólnie z inżynieryjnymi, a zatwierdzane są przez dowódcę. Wymienione drogi utrzymują w stanie przejezdności wojska inżynieryjne, natomiast regulację ruchu zapewniają pododdziały ochrony i regulacji ruchu.

17067 Drogi dojazdowe oraz wewnętrzne w rejonach rozmieszczenia utrzymywane są siłami i środkami jednostek wojskowych.

17068 W celu bezkolizyjnego ruchu wojsk po drogach, dowódca określa jego priorytety, które powinny obejmować przemieszczanie (zmiany) stanowisk dowodzenia, manewrujące jednostki bojowe, kolumny transportowe z zaopatrzeniem, ewakuację chorych i rannych oraz ewakuację techniczną.

17.5. ZABEZPIECZENIE MEDYCZNE.

17069 Zabezpieczenie medyczne ma na celu utrzymanie dobrego stanu zdrowia żołnierzy zapewniającego zachowanie przez nich zdolności bojowej, objęcie opieką rannych i chorych oraz ich leczenia, również w warunkach użycia BMR i skażeń w ramach medycznej ochrony przed BMR, a także zapobieganie powstawaniu i rozpowszechnianiu się chorób. Obejmuje ono: przedsięwzięcia leczniczo-ewakuacyjne, profilaktyki zdrowotnej, sanitarnohigieniczne i przeciwepidemiczne oraz zaopatrywanie w materiały medyczne.

17070 Możliwości zabezpieczenia medycznego powinny być adekwatne do ilości wojsk użytych w danej operacji, rodzaju zadania oraz prognozowanych strat.

17071 Planowanie zabezpieczenia medycznego. Kluczowymi zagadnieniami, które powinny zostać określone przez Dowódcę (na podstawie rekomendacji Szefa

Służby Zdrowia) przy opracowaniu spójnego i wydolnego planu zabezpieczenia medycznego są:

1) Rozmieszczenie Etapów Ewakuacji Medycznej – rozmieszczenie urządzeń medycznych (bpo, BPO i SzW) powinno zapewniać odpowiednią odległość od linii styczności wojsk oraz uwzględniać łatwość dostępu do dróg ewakuacji i możliwościami wydzielenia lądowisk.
2) Zasady Ewakuacji Medycznej – w ramach zasad ewakuacji medycznej określa się sposób przewożenia rannych i chorych pomiędzy punktami medycznymi (transport na siebie i od siebie) określone na podstawie przewidywanej intensywności powstawania strat sanitarnych i możliwości ewakuacyjnych poszczególnych szczebli.
3) Zakres Udzielania Pomocy Medycznej na punktach ewakuacji medycznej (pomoc medyczna ze wskazań życiowych, w pełnym zakresie) określa, w jakim stopniu poszczególne poziomy ewakuacji odpowiadają za proces terapeutyczny rannych i chorych. Stopień obciążenia powinien być determinowany możliwościami punktów medycznych oraz ilością dostępnych sił i środków.

17072 System ewakuacji medycznej musi posiadać następujące możliwości:

1) Umożliwiać dostęp do pomoc medycznej 24 godziny na dobę,
2) Umożliwiać planową podyktowaną względami zdrowotnymi ewakuację medyczną.
3) Zapewniać ciągłość opieki medycznej na wszystkich poziomach zabezpieczenia medycznego oraz w trakcie ewakuacji;
4) Umożliwiać monitorowanie procesu ewakuacji rannych i chorych i zapewniać dostęp do informacji na temat ich stanu, rokowania, co do powrotu do służby oraz aktualnej lokalizacji;

17073 Schemat udzielania pomocy medycznej na punktach ewakuacyjnych:

1) Pierwsza pomoc medyczna powinna być udzielana w formie samopomocy, pomocy koleżeńskiej lub kwalifikowanej pierwszej pomocy bezpośrednio po ustaniu walk bądź o ile istnieją sprzyjające warunki w trakcie walk (ranny znajduje się za ukryciem istnieje możliwość bezpiecznego podejścia dla ratownika)

2) Pierwsza pomoc lekarska powinna być udzielona jak najszybciej nie później niż w ciągu jednej godziny („złota godzina”) od zranienia czy zachorowania żołnierza;
3) Udzielanie kwalifikowanej pomocy lekarskiej powinno następować jak najszybciej, jednakże kolejność ewakuacji powinna być determinowana ciężkością i stabilnością stanu zdrowia rannego stwierdzonego w czasie wstępnej segregacji;
4) Ewakuacja na kolejne poziomy powinna następować bez zbędnych opóźnień umożliwiając dotarcie rannego do docelowego miejsca jego leczenia w jak najkrótszym czasie.

17074 Urządzenia zabezpieczenia medycznego. W wojskach lądowych urządzenia zabezpieczenia medycznego są dzielone w związku z ich możliwościami na cztery poziomy. Minimum możliwości każdego z nich to realizacja zabiegów medycznych ze wskazań życiowych oraz ewakuacja do wyższego poziomu. Każde urządzenie wyższego poziomu ma możliwości urządzenia poziomów niższych.

17075 Liczba oraz typy i miejsca rozwinięcia urządzeń zabezpieczenia medycznego są determinowane prognozą strat oraz wymaganiem limitu czasowego odnośnie ewakuacji rannego i chorego do odpowiedniego poziomu zabezpieczenia medycznego.

17076 Poziom pierwszy (I). Urządzenie poziomu I zabezpieczenia medycznego (batalionowy punkt opatrunkowy (bpo) – lub ekwiwalent) jest organiczną lub przydzieloną częścią danego pododdziału. Zadaniami jego są:
1) Wstępna segregacja rannych i chorych;
2) Udzielanie pierwszej pomocy lekarskiej według wskazań;
3) Działania profilaktyczne w tym zapobieganie stresowi pola walki;
4) Rutynowe leczenie mniej poważnych schorzeń i nadzór nad powrotem żołnierza do pododdziału;
5) Leczenie stomatologiczne (prowadzone w elementach oznaczonych jako poziom I+)
6) Izolacja chorych zakaźnie oraz ich leczenie do czasu ewakuacji do szpitali (oddziałów) chorób zakaźnych.

17077 Poziom drugi (II). Zabezpieczenie medyczne poziomu II jest rutynowo realizowane na poziomie oddziału (Brygadowy Punkt Opatrywania (BPO) lub

ekwiwalent). Rozwinięcie urządzeń przydzielonych tego poziomu jest uzależnione od realizowanego zadania. Głównymi jego zadaniami są:

1) Wypełnienie zadań realizowanych przez placówki poziomu I;
2) Ewakuacja medyczna z urządzeń poziomu I;
3) Kwalifikowana segregacja;
4) Zabiegi chirurgiczne ze wskazań życiowych oraz intensywna opieka medyczna;
5) Przygotowanie rannego do dalszej ewakuacji medycznej oraz utrzymanie stałej opieki medycznej nad oczekującymi;
6) Krótkotrwałe leczenie i nadzór nad powrotem żołnierza do pododdziału;
7) Realizacja zaopatrywania w środki medyczne dla poziomu I oraz wydzielanie elementów zabezpieczenia medycznego do wsparcia poziomu I, gdy istnieje taka konieczność;
8) Rozpoznanie stresu pola walki i kierowanie na leczenie specjalistyczne do szpitali (oddziałów) psychiatrycznych;

17078 Poziom trzeci (III). Urządzenia zabezpieczenia medycznego poziomu III są pierwszym poziomem hospitalizacji (Szpital Polowy (SzP) – ekwiwalent lub stacjonarne szpitale wojskowe bądź wydzielone szpitale publiczne). Główne zadania to:

1) Ewakuacja medyczna z poziomu I i II;
2) Wypełnienie zadań realizowanych przez placówki poziomu I i II;
3) Kwalifikowana (specjalistyczna) pomoc lekarska;
4) Wykonanie operacji chirurgicznych w pełnym zakresie;
5) Diagnozowanie oraz leczenie rannych i chorych, którzy mogą być wyleczeni na tym poziomie i powrócić do jednostek w czasie prowadzenia działań na danym teatrze działań;
6) Przygotowanie do dalszej ewakuacji medycznej rannych wymagających leczenia w wyspecjalizowanych ośrodkach medycznych;
7) Realizacja zaopatrywania w środki medyczne dla jednostek medycznych poziomu I i II;
8) Ewakuacja do szpitali poziomu IV;
9) Uzupełnianie lub wspieranie personelem medycznym jednostek zabezpieczenia medycznego poziomu 2;

17079 Poziom IV. Zabezpieczenie medyczne poziomu IV (wyspecjalizowane ośrodki medyczne – kliniki, rehabilitacja medyczna, ośrodki opieki nad przewlekle chorymi) leżą w gestii szczebla centralnego.

17080 Przydział lokalnych placówek służby zdrowia. Niezbędna ilość łóżek szpitalnych możliwych do wykorzystania w stacjonarnych szpitalach wojskowych bądź wydzielonych szpitalach publicznych na potrzeby wojsk walczących powinna zostać przydzielona przez szczebel centralny na podstawie przewidywanych strat sanitarnych a następnie uzgodniona w terenie przez szefów służby zdrowia oddziałów i pododdziałów.

17081 Ewakuacja medyczna. Ewakuacja medyczna to transport rannych i chorych z kwalifikowaną opieką medyczną (ratownik medyczny, lekarz, pielęgniarka lub sanitariusz) poprzez poszczególne poziomy zabezpieczenia medycznego. Skład zespołu medycznego powinien być uwarunkowany ciężkością stanu zdrowia przewożonych rannych.

17082 Ilość i rodzaje środków ewakuacji medycznej należy planować z uwzględnieniem przydzielonego zadania, przewidywanej wielkości strat sanitarnych, długości i jakości dróg ewakuacji medycznej.

17083 Ewakuacja medyczna śmigłowcami (MEDEVAC) o ile jest dostępna powinna zapewniać możliwość ewakuacji rannych z punktu medycznego bądź bezpośrednio z miejsca zranienia do poziomu III. Przydzielone czasowo do zadań ewakuacji medycznej śmigłowce transportowe powinny być przystosowane do wykonywania zadań poprzez:

1) Przydzielenie do załóg śmigłowców ewakuacji powietrznej kwalifikowanego personelu medycznego (adekwatnie do potrzeb);
2) Przydzielenie odpowiedniego wyposażenia medycznego;

17084 Strategiczna Powietrzna Ewakuacja Medyczna – obejmuje ewakuację z odległych teatrów działań do kraju i powinna być obejmować rannych, których stan został ustabilizowany na poprzednich etapach ewakuacji medycznej. Powinna podlegać następującym wymaganiom:

1) Ewakuacja rannych powinna się odbywać zgodnie ze wskazaniami medycznymi z zapewnieniem odpowiedniej opieki medycznej;
2) Przed transportem rannego należy dokonać niezbędnych uzgodnień dotyczących odbioru rannego na lotnisku docelowym (powinien zostać

wyznaczony zespół medyczny w odpowiednim składzie oraz odpowiednio wyposażony) i ustalone miejsce dalszej hospitalizacji.

3) Statki powietrzne, które mają być użyte jako środki ewakuacji medycznej powinny zostać odpowiednio doposażone w celu zapewnienia bezpieczeństwa w czasie transportu. Udział asysty personelu medycznego w transporcie powinien być uwarunkowany ciężkością stanu zdrowia rannego.

17085 Ewidencja rannych powinna być prowadzona pod kątem ewentualnego powrotu do służby w trakcie działań na danym teatrze. Planowanie postępowania powinno być uzależnione od rokowania oraz czasu leczenia i rehabilitacji. Dążyć należy do szybkiej weryfikacji stanu zdrowia i przedstawienia prognozy dalszego postępowania bądź ustalenia inwalidztwa.

17086 Uzupełnianie sprzętu medycznego. Generalną zasadą uzupełniania jest zaopatrywanie poziomów niższych przez poziomy wyższe. Dotyczy to jednakże jedynie organicznych pododdziałów służby zdrowia. Sprzęt medyczny i materiały medyczne powinny zostać pobierane na podstawie przewidywanych potrzeb bądź dokompletowywane zgodnie tabelą należności z baz lub ośrodków zaopatrzenia medycznego. Uzupełnianie sprzętem i materiałami medycznymi pozostaje w gestii szczebla centralnego.

17087 Uzupełnianie personelu medycznego. Ewentualne straty bądź wakaty w personelu medycznym powinny zostać ukompletowane z centrów szkolenia bądź ośrodków mobilizacyjnych i pozostaje w gestii szczebla centralnego.

17088 Prowadzenie rozpoznania stanu epidemicznego rejonu stacjonowania wojsk i monitorowanie zagrożeń powinno zostać prowadzone w oparciu o lokalne wojskowe bądź publiczne placówki sanitarne i medycyny prewencyjnej (stacje sanitarno epidemiologiczne, Wojskowe Ośrodki Medycyny Prewencyjnej WOMP-y etc.) Pozyskane informacje należy wykorzystywać dla zapewnienia bezpieczeństwa epidemiologicznego wojsk wydając wytyczne, co do zachowania odpowiedniego reżimu sanitarnego.

17089 W przypadkach wystąpienia chorób szczególnie niebezpiecznych bądź zachorowań masowych, a także w razie zastosowania broni biologicznej należy zastosować izolację osób chorych, podejrzanych o zachorowanie oraz mających kontakt z chorymi. Sposób postępowania należy koordynować na szczeblu centralnym. Jednostkami specjalistycznymi do użycia w wyżej

wymienionych sytuacjach są bataliony przeciwepidemiczne oraz centra i ośrodki reagowania epidemiologicznego (centralnego podporządkowania).

17090 Ewakuacja chorych zakaźnie powinna przebiegać bezpośrednio z izolatorów zorganizowanych w punktach medycznych do szpitali (oddziałów) zakaźnych.

17091 Charakterystyka działania pododdziałów medycznych w różnorodnych warunkach i w czasie wykonywania różnorodnych działań na polu walki:

1) Zabezpieczenie medyczne natarcia: Cechą charakterystyczną prowadzenia działań w natarciu jest szybkie przesuwanie się do przodu walczących wojsk i stałe zwiększanie się odległości od punktów opatrunkowych. W związku z powyższym rozwinięcie punktów medycznych powinno nastąpić możliwie blisko strefy głównej, aby długość dróg ewakuacji nawet po kilku godzinach natarcia stwarzała realne możliwości dotarcia rannych do punktów opatrunkowych w odpowiednim czasie. Po nadmiernym wydłużeniu dróg ewakuacji należy rozwinąć kolejny punkt opatrunkowy (wydzielony z sił wyższego szczebla bądź z przydzielonego batalionu wzmocnienia medycznego). Należy zwrócić uwagę na zapewnienie odpowiedniej ilości grup ewakuacyjnych do wyszukiwania i zbierania rannych rozrzuconych w pasie natarcia.
2) Zabezpieczenie medyczne obrony: Charakterystyczną cechą działań obronnych jest stopniowe przesuwanie się do tyłu. W związku z tym rozmieszczenie punktów opatrunkowych powinno być jak najbardziej oddalone od kierunku głównego natarcia i znajdować się na granicy rejonu rozwinięcia pododdziału (oddziału) zachowując (dostęp do dróg ewakuacji). Należy zapewnić sprawną ewakuację rannych z punktów opatrunkowych (odpowiednia ilość samochodów sanitarnych) ze względu na ryzyko zajęcia rejonu rozwinięcia punktów opatrunkowych przez przeciwnika. W sytuacji zbliżania się wojsk przeciwnika należy przemieścić punkt opatrunkowy do nowego rejonu (bądź rozwinąć kolejny punkt opatrunkowy z przydzielonych sił wzmocnienia medycznego). O ile istnieje ryzyko zajęcia punktu opatrunkowego należy ewakuować wszystkich rannych, których ewakuacja jest możliwa (ze względu na stan zdrowia) i udzielić im pomocy na kolejnym punkcie medycznym. Do opieki nad pozostającymi rannymi należy wydzielić minimalny, niezbędny personel medyczny.

3) Zabezpieczenie medyczne desantu powietrznego: Elementy zabezpieczenia medycznego są podzielone są pomiędzy tyły i desant. W składzie desantu powinno znajdować się jak najwięcej ratowników medycznych (lekarzy). Z uwagi na znikome możliwości prowadzenia ewakuacji medycznej do czasu połączenia się z wojskami własnymi, punkty medyczne rozwinięte w rejonie desantowania muszą być przygotowane do prowadzenia długotrwałej intensywnej opieki nad ciężko rannymi w warunkach polowych (przerzut możliwie dużej ilości materiałów i leków łącznie z desantowaniem pododdziałów medycznych). Należy w sposób odpowiedni przygotować pododdziały medyczne do sprawnej ewakuacji rannych z tych punktów w chwili połączenia z wojskami własnymi.
4) Zabezpieczenie medyczne desantu morskiego: Elementy pododdziałów medyczne powinny zostać przerzucone w rejon desantu po uzyskaniu znaczącego powodzenia operacji. Razem z wojskami desantowymi pierwszego rzutu powinni dokonywać desantu jedynie etatowi sanitariusze pododdziałów. Kolejne rzuty desantu powinny być uzupełnione dodatkowymi grupami ewakuacyjnymi. Ewakuację rannych należy prowadzić na okręty i tam udzielać pomocy medycznej do czasu desantowania i rozwinięcia pododdziałów medycznych. W zależności od warunków (odległości od portów, możliwości ewakuacji powietrznej, przewidywanej ilości strat sanitarnych) należy uzgodnić uczestnictwo w operacji desantowej okrętów szpitalnych.
5) Zabezpieczenie medyczne działań w górach: Ze względu na znaczne odległości od dróg ewakuacji należy zapewnić (w zależności od przewidywanych strat sanitarnych) odpowiednią ilość grup ewakuacyjnych do transportu rannych do punktów medycznych. Ze względu na osłonięcie terenu punkty medyczne można rozmieszczać możliwie blisko strefy głównej, zwracając jednocześnie uwagę na możliwość łatwego dostępu do dróg ewakuacji.
6) Zabezpieczenie medyczne działań w terenie zurbanizowanym: W związku porozrywaniem kierunków natarcia oraz występowaniem licznych przemieszanych rejonów walk należy przydzielić adekwatną do intensywności powstawania strat sanitarnych liczbę grup ewakuacyjnych. Punkty opatrunkowe należy rozmieszczać z dala od rejonów głównych

działań bojowych. Należy zwrócić baczną uwagę na wyraźne oznaczenie dróg prowadzących do punktu opatrunkowego.

7) Zabezpieczenie medyczne forsowania przeszkody wodnej: Punkty opatrunkowe należy rozmieszczać możliwie blisko przeprawy wodnej. Rozwinięcie punktu opatrunkowego na przyczółku powinno nastąpić w momencie uzyskania zasadniczego powodzenia natarcia. Do tego czasu etatowych sanitariuszy nacierających pododdziałów należy wzmocnić grupami ewakuacyjnymi (w odpowiedniej ilości).
8) Zabezpieczenie medyczne walki w okrążeniu: przewidując niekorzystny rozwój sytuacji i dostanie się wojsk własnych w okrążenie należy starać się ewakuować z zagrożonego rejonu możliwie dużą liczbę rannych i udzielać im pomocy na pobliskich innych punktach ewakuacji należy jednocześnie dostarczyć do rozwiniętych punktów medycznych możliwie dużą ilość środków opatrunkowych i leków. Nie należy ewakuować pododdziałów medycznych będących organiczną częścią pododdziałów zagrożonych okrążeniem a jedynie poprawić ich lokalizację (przesunąć z kierunku natarcia przeciwnika). Przesunięcie pododdziału medycznego w rejon, który może zostać okrążony musi być podyktowane ważnymi względami operacyjnymi (planowana długotrwała obrona; znaczna ilość wojsk, które znajdą się w okrążeniu).
9) Zabezpieczenie medyczne działań nieregularnych: o ile to możliwe należy organizować miejsca zbiórki rannych i udzielać im pomocy w oparciu o lokalne placówki stacjonarnej służby zdrowia. Miejscom tym należy zapewnić możliwość szybkiej ewakuacji rannych w przypadku wykrycia przez przeciwnika.
10) Zabezpieczenie medyczne działań wsparcia pokoju: W zależności od możliwości przydzielonych pododdziałów medycznych można je wykorzystać do prowadzenia akcji badań profilaktycznych bądź diagnostyczno-terapeutycznych dla ludności miejscowej, której celem będzie poprawa wizerunku wojsk własnych.

17.7. SPECJALISTYCZNE USŁUGI LOGISTYCZNE

17092 Specjalistyczne usługi logistyczne obejmują: grzebanie poległych i zmarłych żołnierzy, zaspokajanie potrzeb bytowych jeńców wojennych, zabezpieczenie logistyczno – techniczne Lotnictwa Wojsk Lądowych.

17093 Grzebanie poległych i zmarłych żołnierzy organizuje się na szczeblu oddziału, samodzielnego pododdziału, organizowane jest przez Szefa Logistyki/Szefa Sztabu (gdzie niema szefa logistyki organizuje szef sztabu) na podstawie wytycznych dowódcy wykorzystując do tego wyznaczony przez dowódcę pododdział.

17094 Uroczystościom pogrzebowym nadaje się oprawę zgodną z ceremoniałem wojskowym. Miejsca pochówku powinny odpowiadać wymaganiom sanitarnym i przeciwepidemicznym. Ewidencję poległych i zmarłych żołnierzy, ze wskazaniem miejsc ich pochowania, prowadzi S – 1 oddziału, samodzielnego pododdziału.

17095 Dowódca zobowiązany jest czuwać, aby grzebanie zwłok było dokonywane z czcią i w miarę możliwości z obrządkiem religii, którą zmarły wyznawał, a groby były szanowane i zgrupowane według narodowości zmarłych.

17096 W ramach oczyszczania pola walki odszukuje się, rejestruje i grzebie poległych żołnierzy wojsk własnych i przeciwnika. Nadzór sanitarny nad tym przedsięwzięciem sprawuje Szef Służby Zdrowia. Obejmuje on: udział przedstawiciela służby zdrowia w wyborze miejsc przeznaczonych do grzebania poległych i zmarłych, kontrolę przestrzegania zasad higieny w czasie grzebania; przeprowadzenie zabiegów dezynfekcyjnych podczas grzebania zwłok; kontrolę zaopatrzenia żołnierzy pododdziałów zbierających poległych z pola walki w specjalną odzież ochronną oraz ich kąpiel po zakończeniu prac.

17097 Pododdział przeznaczony do oczyszczania pola walki powinien składać się z następujących grup: wyszukiwania poległych wyposażonych w nosze; transportowej z samochodami ciężarowymi oraz lawetą; kopania grobów (bratnich mogił) wraz ze sprzętem mechanicznym do prac ziemnych (sprzęt okopowy, koparki itp.), piłami, siekierami, narzędziami stolarskimi, gwoździami. Żołnierze pododdziału przeznaczonego do oczyszczania pola walki powinni być wyposażeni w specjalną odzież ochronną, maski twarzowe

(chirurgiczne), rękawice gumowe (lateksowe), fartuchy ochronne (środki ochrony przeciwchemicznej), środki do dezynfekcji odzieży i sprzętu (chlor, chloramina), worki z tworzywa sztucznego z zamkiem błyskawicznym. Samochody do transportu poległych powinny być wyłożone folią lub linoleum, co ułatwi utrzymanie ich w czystości i przeprowadzenie dezynfekcji.

17098 Prowadząc działania na obszarze kraju, poległych należy przede wszystkim grzebać na cmentarzach komunalnych lub wojskowych w porozumieniu z ich administracją. Jeżeli jest to niemożliwe przygotowuje się miejsca grzebania wybierając do tego celu parki, zagajniki lub inny teren o suchym gruncie oddalony minimum 150 - 200 m od źródeł wody, punktów żywienia, obozowisk.

17099 Żołnierzy zmarłych w punktach opatrunkowych lub podczas ewakuacji medycznej grzebie się w miejscach wyznaczonych przez dowódcę pododdziału lub oddziału medycznego nie bliżej niż 300 m od rejonu punktu opatrunkowego.

17100 W przypadku zastosowania w walce broni biologicznej lub śmierci żołnierzy z powodu chorób zakaźnych może okazać się konieczne ich spalenie lub dezynfekcja przed grzebaniem (zawinięcie w płótno nasycone płynami odkażającymi).

17101 Po zgromadzeniu poległych i zmarłych obok wspólnej mogiły, przed ich pochowaniem, należy na podstawie posiadanych przez nich dokumentów (kart tożsamości, legitymacji, książeczek wojskowych, tabliczek tożsamości) stwierdzić ich tożsamość. Przed pochowaniem poległego lub zmarłego żołnierza należy jedną część (połówkę) tabliczki tożsamości pozostawić przy zwłokach (w ustach) natomiast drugą część oraz z pozostałymi po żołnierzu dokumentami i przedmiotami (wartościowymi i pamiątkowymi) oraz orderami i odznaczeniami przekazać w paczce (pakiecie) z wypisanymi na niej danymi personalnymi żołnierza do sztabu pododdziału, oddziału (organu wojskowego), który zarządził grzebanie zwłok.

17102 Poległych żołnierzy należy grzebać zgodnie z ceremoniałem w użytkowanych przez nich przedmiotach zaopatrzenia mundurowego (z wyjątkiem pasa głównego z szelkami, tornistra, menażki i manierki). Broń oraz wyposażenie indywidualne odbiera się poległym i gromadzi, a następnie przekazuje do punktu zaopatrzenia. Zmarłych żołnierzy grzebie się w umundurowaniu lub

tylko w bieliźnie i skarpetkach szpitalnych, a oficerów również w prześcieradłach. Grzebanie poległych w trumnach ze względu na znaczną liczbę strat bezpowrotnych może odbywać się sporadycznie. Miejsce grzebania poległych i zmarłych oznacza się dobrze widocznymi trwałymi znakami (obelisk, kamień, płyta itp.) oraz wrysowuje na mapę.

17103 W przypadku chowania zwłok w grobach wspólnych podaje się ich dokładną lokalizację w terenie w stosunku do stałych punktów (miejscowości) na mapie, a na planie - szkicu rozmieszczenie zwłok.

17104 Na podstawie otrzymanych dokumentów poległych i zmarłych żołnierzy sporządza się imienne spisy strat bezpowrotnych i warunkowych, które wraz z częściami (połówkami) tabliczek tożsamości żołnierzy należy przesłać do przełożonego.

17105 Zaspakajanie potrzeb bytowych jeńców wojennych w punktach zbiórki jeńców wojennych obejmuje zapewnienie im wyżywienia i pomocy medycznej do czasu ewakuacji ich do obozów dla jeńców wojennych. Za zorganizowanie i funkcjonowanie punktu zbiórki odpowiada dowódca pododdziału wyznaczony przez dowódcę jednostki.

17106 Punkty zbiórki jeńców wojennych powinny być organizowane od szczebla oddziału, samodzielnego pododdziału. Przekazanie jeńców wojennych do obozów jenieckich organizuje i zabezpiecza dowódca najwyższego szczebla dowodzenia na teatrze działań.

17107 Wzięci do niewoli żołnierze przeciwnika powinni zostać przeszukani i rozbrojeni. Rozbrojenie obejmuje poszukiwanie i odebranie rynsztunku i dokumentów posiadających znaczenie wojskowe (np. amunicja, mapy, rozkazy, sprzęt telekomunikacyjny, informatyczny i kody). Tego rodzaju przedmioty są zdobyczą wojenną. Przy jeńcu wojennym należy pozostawić: dokument dla osobistej identyfikacji (np. karta identyfikacyjna, znaczek identyfikacyjny); odzież, przybory do jedzenia i przedmioty osobistego użytku; przedmioty osobistej ochrony (np. hełmy, maski przeciwgazowe).

17108 W oczekiwaniu na ewakuację wzięci do niewoli żołnierze powinni być zgromadzeni w punktach zbiórki jeńców wojennych. Powinny być one rozlokowane na obszarach nienarażonych na skutki działań zbrojnych, a gdyby to nastąpiło należy jeńców wojennych ewakuować w inny rejon.

17109 Warunki bytowe jeńców wojennych powinny być takie same jak własnych żołnierzy. Jeńcy wojenni mają prawo do bezpłatnego utrzymania i opieki medycznej. Dzienne racje żywnościowe i odzież powinny być wystarczające do utrzymania jeńców wojennych w dobrym zdrowiu.

17110 Jeńcom wojennym należy pozwolić na wykonywanie praktyk religijnych.

17111 Jeńcy wojenni ranni lub chorzy oczekujący na ewakuację powinni otrzymać niezbędną pomoc medyczną. Taką, jakiej wymaga ich stan zdrowia. Mogą oni być leczeni w rejonie punktu zbiórki jeńców wojennych lub w punktach opatrunkowych (szpitalach) wojsk własnych. Jeżeli będzie konieczność leczenie jeńców wojennych poza punktami zbiórki można podjąć w stosunku do nich niezbędne środki bezpieczeństwa.

17112 Opieka medyczna jeńców wojennych może być realizowana przez personel medyczny wojsk własnych lub wzięty do niewoli i zatrzymany personel medyczny przeciwnika. Podczas leczenia jeńcy wojenni mają prawo do odmowy poddania się jakiemukolwiek zabiegowi chirurgicznemu. Jeżeli jest to konieczne personel medyczny powinien uzyskać pisemne oświadczenie podpisane lub uznane przez odmawiającego. Służba zdrowia powinna prowadzić rejestry medyczne, w których należy odnotowywać każde pobranie od jeńca krwi do transfuzji lub skóry do przeszczepu oraz wszystkie inne czynności medyczne.

17113 Ewakuację jeńców wojennych z punktów zbiórki należy zorganizować i rozpocząć tak szybko, jak tylko pozwala na to sytuacja taktyczna. Powinna być ona przeprowadzona humanitarnie i w warunkach podobnych do tych, jakie stosuje się podczas przewozu wojsk własnych, np. wykorzystywane środki transportu. W czasie ewakuacji należy zapewnić jeńcom wojennym wystarczającą ilość żywności, wody pitnej i odzieży oraz opiekę medyczną. W czasie ewakuacji może być wykorzystywany wojskowy personel medyczny przeciwnika do pełnienia działalności medycznej.

17114 Zabezpieczenie logistyczno – techniczne Lotnictwa Wojsk Lądowych (LWL) ma na celu zapewnienie warunków do utrzymania sprawności technicznej oraz zaopatrywanie w środki materiałowe i bojowe jednostek lotniczych Wojsk Lądowych. Obejmuje całokształt przedsięwzięć wykonywanych na lotniskach i lądowiskach w zakresie: naziemnego elektronicznego zabezpieczenia lotniska (lądowiska), zabezpieczenia inżynieryjno – lotniczego, zabezpieczenia

lotniczo – lekarskiego, zabezpieczenia metrologicznego, zabezpieczenia przeciwpożarowego, zabezpieczenia technicznego, zabezpieczenia transportowego, zabezpieczenia wysokościowo – ratowniczego, zaopatrywania, usług gospodarczo – bytowych oraz remontu statków powietrznych LWL.

17115 Potrzeby środków bojowych i materiałowych pododdziałów LWL zależą od rodzaju działań, odległości od baz lotniczych (lądowisk), czasu na organizację działań itp. Decydujące znaczenie dla zachowania ciągłości zaopatrywania będą miały: paliwo lotnicze (ok. 50%), amunicja (40%) i pozostałe rodzaje środków zaopatrzenia (10%).

17116 Zasadniczymi źródłami zaopatrzenia pododdziałów LWL są: mobilne składy materiałowe organicznych pododdziałów logistycznych.

17117 Dostarczanie zaopatrzenia może odbywać się transportem powietrznym oraz samochodowym.

17118 Podstawowe znaczenie dla zapewnienia gotowości bojowej będą miały procesy: obsługiwania, rozpoznania technicznego, ewakuacji i remontu statków powietrznych. Załogi śmigłowców powinny być przygotowane do szybkiego odtwarzania ich gotowości bojowej w zakresie obsługiwania startowego.

17119 Organiczne siły i środki pododdziałów LWL będą miały niewielkie możliwości odtwarzania sprawności technicznej śmigłowców, stąd ich remont powinien być wykonywany przede wszystkim przez grupy zabezpieczenia lotniczo - technicznego oddziałów lotnictwa wojsk lądowych na lądowiskach lub po ewakuacji w polowych warsztatach lotniczych.

17120 Zabezpieczenie medyczne powinno być zorganizowane na lądowisku na bazie organicznych sił i środków medycznych lub pododdziału medycznego przełożonego, tworząc punkt opatrunkowy.

17121 Ewakuacja medyczna powinna być prowadzona przy użyciu transportu powietrznego lub samochodowego do najbliższego punktu opatrunkowego lub szpitali wojskowych (cywilnych).

ROZDZIAŁ 18. DZIAŁANIA LOTNICTWA WOJSK LĄDOWYCH

18.1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

18000 Wprowadzenie

Lotnictwo Wojsk Lądowych przeznaczone jest do wsparcia działań komponentu naziemnego.

18.2. UŻYCIE SIŁ

18001 Zasady ogólne:

1) działania lotnictwa wojsk lądowych są zarówno częścią walki lądowej, jak i powietrznej, zależą od dokładnego i aktualnego rozpoznania. Lotnictwo wojsk lądowych może działać wspólnie z siłami lądowymi, powietrznymi lub samodzielnie;
2) użycie lotnictwa wojsk lądowych umożliwia dowódcom szybką reakcję na całej szerokości i głębokości ich obszaru (pasa, rejonu) odpowiedzialności, a zatem pomaga w przejęciu inicjatywy i uzyskaniu swobody działania. Śmigłowce lotnictwa wojsk lądowych są również odpowiednie do pełnienia roli mobilnego odwodu.

18002 Zadania

Działania lotnictwa wojsk lądowych dzielą się na następujące rodzaje:

1) działania powietrzno-zmechanizowane, jako podstawowy rodzaj zastosowania śmigłowców uzbrojonych w ramach wojsk walczących:
   a) zadania przeciwpancerne,
   b) udział w składzie połączonych lotniczych zespołów uderzeniowych
   c) niszczenie siły żywej,
   d) obezwładnianie obrony przeciwlotniczej przeciwnika
   e) walki powietrzne,
   f) zadania wsparcia bezpośredniego
2) działania powietrzno-szturmowe:
   a) osłona obszaru i wojsk własnych,
   b) wsparcie ogniowe wojsk własnych,
   c) niszczenie siły żywej;
3) działania aeromobilne:
   a) zapewnienie opanowania i utrzymania terenu kluczowego,

b) pokonanie przeszkód,

c) przeprowadzanie rajdów,

d) walka z siłami przeciwnika przerzuconymi drogą powietrzną,

e) wykorzystanie efektów użycia broni masowego rażenia,

f) prowadzenie działań rozpoznawczych,

g) zapewnienie osłony jednostkom walczącym lub obszaru (pasa, rejonu) tyłowego,

h) wspieranie działań mających na celu zmylenie przeciwnika,

i) przeciwdziałanie rozpoznaniu przeciwnika,

j) wzmocnienie sił okrążonych;

4) działania powietrznodesantowe:

a) zabezpieczenie działań sił specjalnych,

b) desantowanie za pomocą technik linowych,

c) desantowanie za pomocą podwieszeń zewnętrznych,

d) desantowanie z zawisu,

e) desantowanie po przyziemieniu,

f) desantowanie na spadochronach;

5) działania transportowe:

a) zabezpieczenie rozmieszczania wysuniętych punktów uzupełniania amunicji i tankowania,

b) wysadzanie i podejmowanie elementów rozpoznawczych,

c) transport sprzętu i środków materiałowych,

d) transport rannych i chorych;

6) działania specjalne:

a) bojowe poszukiwanie i ratownictwo ewakuacja rannych

b) rozpoznanie pola walki,

c) obserwacja pola walki i koordynowanie ognia artylerii,

d) walka elektroniczna,

e) rozpoznanie skażeń promieniotwórczych i chemicznych,

f) zabezpieczenie dowodzenia wojskami lądowymi i lotnictwem sił powietrznych z powietrza,

g) minowanie narzutowe,

h) zadymianie manewrowe.

18003 Charakterystyka

Śmigłowce lotnictwa wojsk lądowych charakteryzują się następującymi cechami:

1) wielozadaniowością i wszechstronnością. Zapewniają one zdolność do wykonywania różnorodnych zadań, mimo tego, iż w projektowaniu śmigłowców można zaobserwować pewną specjalizację;
2) mobilnością. Zdolność do działania śmigłowców nie jest ograniczona przez przeszkody terenowe, takie jak: zbiorniki wodne, bagna, lasy, itp. Śmigłowce mogą wykorzystywać przygodne lądowiska, a często także dostarczać oraz podejmować wojska i ładunek w terenie trudno dostępnym;
3) elastycznością. Oznacza zdolność do szybkiego reagowania na zmieniającą się sytuację w czasie walki;
4) szybkością wykonania zadań. Zapewnia to rozmieszczanie śmigłowców blisko wspieranych wojsk, co pozwala na skrócenie czasu reakcji w przypadku realizacji zadań o wysokim priorytecie;
5) zaskoczeniem. Uniknięcie wykrycia przez przeciwnika możliwe jest dzięki prędkości, swobodzie manewru, wykonywaniu lotu na małej wysokości w dzień i w nocy oraz wykorzystaniu maskujących właściwości terenu;
6) podatnością na oddziaływanie przeciwnika. Większość śmigłowców jest bardzo podatna na oddziaływanie szerokiego spektrum środków rażenia. Najlepsze efekty można osiągnąć traktując śmigłowce, jako część zespołu złożonego z różnych rodzajów sił.

18004 Ograniczenia:

1) ograniczenia techniczne sprzętu. Użycie śmigłowców może być ograniczone przez:
   a) wysokość lotu nad poziomem morza i temperaturę. Wraz ze wzrostem wysokości lotu lub wzrostem temperatury otoczenia spadają ich możliwości manewrowe i udźwig,
   b) zasięg i ładunek. Masa ładunku ma wpływ na ograniczenie zasięgu. W przypadku, kiedy wymagany jest większy zasięg, ilość zabieranego paliwa wpływa na ograniczenie masy ładunku,
   c) przenoszenie ładunków podwieszanych. Konieczność transportu ładunku podwieszanego ogranicza prędkość i manewrowość oraz wymusza zwiększenie wysokości lotu,

d) działanie w nocy. Wymaga bardziej dokładnego zaplanowania działania oraz wykorzystania dodatkowych urządzeń wspomagających prowadzenie obserwacji i wykonywanie zadań w powietrzu;

2) ograniczenia związane z warunkami meteorologicznymi. Wykonywanie zadań przez śmigłowce może być ograniczone przez: małą widzialność, niską podstawę chmur, występowanie oblodzenia lub bardzo silnego wiatru;

3) zapewnienie bezpieczeństwa lądowisk. Śmigłowce zgromadzone na lądowiskach są wartościowym celem dla sił lądowych i powietrznych przeciwnika. Ograniczona liczba personelu powoduje, że przy wyborze miejsc na lądowiska należy kierować się właściwościami terenu, położeniem sąsiadujących sił oraz miejscem w planie obrony dowódcy odpowiedniego szczebla;

4) zabezpieczenie logistyczne. Śmigłowce są wymagające pod względem konieczności zapewnienia wyspecjalizowanej obsługi technicznej oraz części zamiennych;

5) dostępność personelu latającego. Stosunek ilości załóg do ilości śmigłowców w warunkach pokojowych powinien wynosić od 1,2 do 1,5;

6) zagrożenie bronią masowego rażenia. Mimo wyposażenia załóg w indywidualne środki ochrony przed skażeniami, działanie w warunkach użyciem broni masowego rażenia jest w znacznej mierze ograniczone.

18.3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ

18005 Organizacja

Lotnictwo wojsk lądowych może być zorganizowane, jako:

1) samodzielne formacje w ramach wojsk walczących;

2) pododdziały organicznie wchodzące w skład jednostek aeromobilnych, wykonujące wsparcie na korzyść pododdziałów szturmowych;

3) pododdziały, wykonujące zadania na korzyść innych rodzajów wojsk.

18006 Planowanie:

1) podczas planowania działań lotnictwa wojsk lądowych należy uwzględnić następujące czynniki:

a) sytuację, w tym siły przeciwnika i własne,

b) zadanie,

c) zadania innych rodzajów wojsk,

d) ustalenia w zakresie dowodzenia i kierowania,

e) wymagania łączności i ograniczenia techniczne,

f) wymagania w zakresie personelu łącznikowego,

g) harmonogram działania,

h) plany alternatywne, plany w przypadku opóźnień i odwołania zadania,

i) koordynację wykorzystania przestrzeni powietrznej,

j) warunki meteorologiczne;

2) zarządzenie przygotowawcze powinno być wysłane do wszystkich sił już na wstępnym etapie planowania wraz z terminami i wymaganiami dotyczącymi rozpoznania i zabezpieczenia logistycznego;

3) w miarę możliwości, dowódca powinien przeprowadzić kompleksowe rozpoznanie. W planie rozpoznania powinny znajdować się rejony działań, planowane lądowiska i strefy wyczekiwania;

4) szczegółowe planowanie działań lotnictwa wojsk lądowych i pozostałych rodzajów wojsk powinno być skoordynowane.

18007 Wykonanie

Każdy rodzaj wykonywanych zadań charakteryzuje się specyficznym sposobem realizacji.

18008 Wykorzystanie sił wsparcia:

1) artyleria. Wyznaczone pododdziały artylerii mogą razić środki obrony przeciwlotniczej przeciwnika podczas pokonywania linii styczności wojsk przez lotnictwo wojsk lądowych;

2) lotnictwo. Siły powietrzne mogą być wykorzystywane do pokonywania obrony przeciwlotniczej przeciwnika, do osłony przed środkami napadu powietrznego oraz podczas pokonywania linii styczności bojowej wojsk;

3) obrona przeciwlotnicza. Siły obrony przeciwlotniczej mogą być wykorzystywane do osłony miejsc bazowania lotnictwa wojsk lądowych przed uderzeniami środków napadu powietrznego;

4) walka elektroniczna. Środki walki elektronicznej są niezbędne podczas wykonywania zadań w rejonie styczności bojowej, pokonywania linii styczności bojowej wojsk oraz działania na terenie zajętym przez przeciwnika.

18009 Elementy składowe organizowania działań:

1) planowanie;
2) podział sił i priorytety wsparcia;
3) personel łącznikowy;
4) zapotrzebowanie;
5) postawienie zadań;
6) wykonanie;
7) meldunek o wykonaniu zadania.

18010 System dowodzenia

Na wszystkich szczeblach dowodzenia wymagane jest ustanowienie elementów odpowiedzialnych za planowanie i realizację zadań. W strukturach organizacyjnych zaangażowanych w działania lotnictwa wojsk lądowych powinien być ustanowiony personel łącznikowy.

18011 Organizacja

Typowy podział kompetencji na poszczególnych szczeblach dowodzenia jest następujący:

1) szczebel korpusu obejmuje uprawnienia do dowodzenia operacyjnego w stosunku do sił organicznie jemu podporządkowanych;
2) szczebel dywizji obejmuje uprawnienia do kierowania operacyjnego w stosunku do sił organicznie jemu podporządkowanych;
3) szczebel brygady obejmuje uprawnienia do kierowania taktycznego (operacyjnego) w stosunku do przydzielonych sił;
4) szczebel batalionu obejmuje uprawnienia do kierowania taktycznego, które mogą być delegowane w sytuacjach szczególnych na określony okres.

18012 Kontrola przestrzeni powietrznej:

1) lotnictwo wojsk lądowych wykorzystuje przestrzeń powietrzną w ramach systemu kontroli przestrzeni powietrznej ustanowionemu przez właściwego dowódcę;
2) dowódca sprawujący kontrolę przestrzeni powietrznej wydaje rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej na podstawie złożonych zapotrzebowań na środki kontroli przestrzeni powietrznej do centrum koordynacji operacji powietrznych i dokonania uzgodnień w centrum koordynacji przestrzeni powietrznej,. zgodnie z kompetencjami określonymi w regulaminie działań sił powietrznych;

3) rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej powinien dotrzeć do wszystkich użytkowników co najmniej 5 godzin przed rozpoczęciem okresu jego obowiązywania. Przyjęcie rozkazu musi być potwierdzone. Jeżeli zainteresowani użytkownicy nie otrzymają rozkazu na 3 godziny przed czasem rozpoczęcia okresu jego obowiązywania, wówczas zobowiązani są do rozpoczęcia działań wyjaśniających, mających na celu jego otrzymanie w jak najkrótszym czasie;
4) każdy dowódca odpowiada za:
   a) zapewnienie działań swoich sił zgodnie z rozkazem o kontroli przestrzeni powietrznej,
   b) koordynację swoich potrzeb użytkowania przestrzeni powietrznej z dowódcą sprawującym kontrolę przestrzeni powietrznej,
   c) opracowanie szczegółowych instrukcji kontroli przestrzeni powietrznej zgodnie z zasadami i procedurami określonymi w rozkazie o kontroli przestrzeni powietrznej,
   d) tworzenie i utrzymywanie kanałów łączności z właściwymi organami w zakresie zarządzania i kontroli przestrzeni powietrznej dla realizacji planowania i koordynacji operacji w tej przestrzeni,
   e) wydzielenie personelu i środków niezbędnych do podjęcia funkcji kontroli przestrzeni powietrznej na wyznaczonych szczeblach dowodzenia,
   f) zapewnienie, stosownie do potrzeb, obecności przedstawicieli i oficerów łącznikowych przy organach wykonawczych dowódców odpowiedzialnych za kontrolę przestrzeni powietrznej;
5) kontrola przestrzeni powietrznej odbywa się przez stosowanie kombinacji metod nakazowej i proceduralnej:
   a) metoda nakazowa polega na identyfikacji, śledzeniu i kierowaniu trasą statku powietrznego oraz parametrami jego lotu. Prowadzona jest przez organy kontroli przestrzeni powietrznej przy pomocy środków elektronicznych,
   b) metoda proceduralna polega na stosowaniu wcześniej uzgodnionych i rozpowszechnionych rozkazów i procedur wydanych w tym zakresie;
6) nakazowa i proceduralna kontrola przestrzeni powietrznej ma charakter uzupełniający. Wykorzystanie elektronicznych środków identyfikacji jest uzupełnieniem stosowanych procedur. Dowódca komponentu decyduje

o sposobie kontroli przestrzeni powietrznej i dokonuje jej modyfikacji. Jeśli zajdzie taka potrzeba, może ustalić procedury dodatkowe. Szczegółowe zmiany powinny być ujęte w rozkazie o kontroli przestrzeni powietrznej;

7) organa wykonawcze na każdym szczeblu dowodzenia w ramach swoich kompetencji rezerwują przestrzeń, dla określonych użytkowników, koordynują ich działania, kontrolują wykorzystanie przestrzeni powietrznej i wymagają wykonania określonych ustaleń w celu uniknięcia ryzyka porażenia wojsk własnych przez własne systemy uzbrojenia;
8) lotnictwo wojsk lądowych wykorzystuje następujące rodzaje środków kontroli przestrzeni powietrznej:
   a) zastrzeżona strefa działań
   b) strefa zakazana dla działań lotnictwa
   c) strefa obrony bazy lotniczej
   d) strefa intensywnej kontroli przestrzeni powietrznej
   e) poziom koordynacji
   f) droga tranzytowa
   g) standardowe drogi lotnictwa wojsk lądowych
   h) okresowe drogi minimalnego ryzyka
   i) korytarz specjalny
   j) linia włączenia
   k) linia wyłączenia
9) w przestrzeni powietrznej funkcjonują także elementy kontroli przestrzeni powietrznej, wykorzystywane przez innych użytkowników:
   a) trasa lotnicza
   b) ścieżka bezpiecznego podejścia/odejścia
   c) przerwa czasowa
   d) korytarz tranzytowy
   e) poziom przejścia

18013 Łączność:

1) w procesie przygotowania i prowadzenia działań przez lotnictwo wojsk lądowych musi być zapewniona łączność, tam gdzie to jest możliwe utajniona, w następujących relacjach:
   a) pomiędzy stanowiskami naziemnymi,
   b) powietrze – ziemia,

c) pomiędzy stanowiskami powietrznymi;

2) łączność w relacjach naziemnych jest wykorzystywana do:
   a) zabezpieczenia dowodzenia, w tym składania zapotrzebowań i stawiania zadań,
   b) koordynowania działań między jednostkami lotnictwa wojsk lądowych i innymi rodzajami wojsk,
   c) współdziałania między prowadzącymi działania jednostkami lotnictwa wojsk lądowych, a innymi uczestnikami wspólnych przedsięwzięć, np. jednostkami wsparcia lotniczego, naziemnego wsparcia ogniowego, czy też organami kontroli przestrzeni powietrznej,
   d) zabezpieczenia logistycznego;
3) łączność w relacjach powietrze – ziemia będzie wymagana między następującymi elementami:
   a) śmigłowce – siły lądowe,
   b) śmigłowce – siły lotnicze,
   c) śmigłowce – wyspecjalizowane komórki (np. oznaczania lądowisk, wskazywania celów, kierujących załadunkiem),
   d) śmigłowce – organy kontroli przestrzeni powietrznej,
   e) śmigłowce – inne siły wykorzystujące przestrzeń powietrzną (np. artyleria, OPL, itp.),
   f) śmigłowce – elementy zabezpieczenia logistycznego (np. wysunięte punkty uzbrajania i tankowania, punkty pomocy medycznej, itp.);
4) łączność w relacjach powietrze – powietrze będzie wymagana między następującymi elementami:
   a) pomiędzy śmigłowcami, włączając w to również zapewnienie wzajemnej łączności między dowódcami elementów ugrupowania sił lądowych znajdującymi się na pokładach śmigłowców,
   b) pomiędzy śmigłowcami, a innymi statkami powietrznymi wspierającymi ich działania (np. samolotami walki elektronicznej, osłoną myśliwską, lotnictwem sił powietrznych wykonującym bezpośrednie wsparcie lotnicze w rejonie działań lotnictwa wojsk lądowych),
   c) łączność wewnętrzna między załogą śmigłowca a dowódcami sił lądowych znajdującymi się na pokładzie;

5) łączność UKF, zwłaszcza w relacjach powietrze-ziemia, ze względu na wykonywanie lotów na małych bądź skrajnie małych wysokościach może być realizowana z wykorzystaniem dodatkowych radiostacji;
6) lokalizacja i częstotliwości pracy pomocy nawigacyjnych powinna być wymieniona w rozkazach dowódców odpowiedniego szczebla;
7) identyfikacja swój – obcy powinna być ustanowiona przy wykorzystaniu pokładowych urządzeń w oparciu o ustalone procedury;
8) w przypadku realizacji zadań przez śmigłowce z różnych państw, należy uwzględnić wymagania kompatybilności wykorzystywanych urządzeń.

Wsparcie wykonywane przez lotnictwo wojsk lądowych musi być kontynuowane także w przypadku zakłóceń łączności, ograniczeń emisji własnych środków oraz braku łączności przez stosowanie odpowiednich procedur.

SŁOWNIK DEFINICJI

Zawarte w niniejszym słowniku hasła wykraczają poza aparat pojęciowy stosowany w regulaminie ze względu na potrzebę kompatybilności z innymi dokumentami Sojuszu.

Administracja - zarządzanie i wykonywanie wszystkich zadań związanych z wojskiem, nieodnoszących się do taktyki i strategii; a także wewnętrzne zarządzanie jednostkami przede wszystkim w dziedzinie logistyki i w sprawach personalnych.

Aktywna obrona powietrzna - bezpośrednie działania obronne podejmowane w celu uniemożliwienia lub zmniejszenia skuteczności nieprzyjacielskich działań powietrznych. Obejmuje użycie statków powietrznych, broni przeciwlotniczej i innej oraz walkę radioelektroniczną.

Aktywne przedsięwzięcia obrony elektronicznej - wykrywalne przedsięwzięcia, takie jak zmiana w razie potrzeby parametrów nadajnika w celu zapewnienia skutecznego użycia własnego widma promieniowania elektromagnetycznego.

Alarmowanie o skażeniach – ma na celu natychmiastowe doprowadzenie do wojsk sygnału o uderzeniu BMR lub zdarzeniu typu ROTA. Umożliwia ona bezzwłoczne podjęcie przedsięwzięć zmierzających do ograniczenia skutków uderzeń BMR i zdarzeń typu ROTA.

Analiza celów - ocena potencjalnych celów, aby określić ich znaczenie z wojskowego punktu widzenia, kolejność niszczenia i rodzaju broni potrzebnej do osiągnięcia żądanego poziomu porażenia lub strat.

Analiza operacyjna - zastosowanie matematycznych, statystycznych oraz innych form analitycznych do badania sytuacji oraz rozwiązywania problemów, podczas podejmowania decyzji. Fakty i prawdopodobne zdarzenia przetwarzane są w szablony stosownie do zakładanych kierunków działania.

Analiza terenu - zbieranie, analizowanie, ocena oraz interpretacja informacji geograficznych, związanych z naturalnymi i powstałymi w efekcie działalności ludzkiej cechami terenu, która w połączeniu z innymi istotnymi czynnikami prognozuje wpływ terenu na działania bojowe.

Analiza zadania - misji - logiczny proces wyciągania wniosków, z rozkazu postawionego przez przełożonego, celem realizacji zadania (misji).

Artyleria przeciwlotnicza - część rodzaju broni, której zadaniem jest ochrona oddziałów i pododdziałów, obiektów i konstrukcji przed wszelkimi typami zagrożeń pochodzących z powietrza.

Artyleria wsparcia bezpośredniego - artyleria, która wspiera formacje i jednostki w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem na żądanie wspieranej jednostki.

Artyleria wsparcia ogólnego - artyleria, która wykonuje zadania ogniowe na rozkaz dowódcy danej jednostki, do której organizacyjnie należy lub do której jest przydzielona; prowadzi ogień wspierając działania bojowe sił, jako całości, a nie działania poszczególnych pododdziałów.

Artyleria wsparcia ogólnego, wzmacniająca - artyleria, która wspiera działania bojowe sił, jako całości i dodatkowo jako kolejne zadanie realizuje wzmocnienie ognia innego pododdziału artylerii.

Atak doraźnie przygotowany - atak, w którym czas przygotowania jest ograniczony ze względu na potrzebę szybkiego działania w celu wykorzystania nadarzającej się okazji.

Atak mylący - atak, w czasie, którego siły atakują lub zagrażają atakiem obiektowi innemu niż główny cel ataku, przeprowadzany w celu wycofania sił obrony przeciwnika z głównego kierunku obrony.

Atak oskrzydlający - manewr zaczepny na skrzydło przeciwnika

Atak powietrzny – gwałtowne uderzenie środków napadu powietrznego (lotnictwa, bezzałogowych środków powietrznych) na ugrupowanie wojsk i obiekty przemysłowe przeciwnika z pełnym wykorzystaniem ich możliwości bojowych:

Skoordynowany - połączenie dwóch lub więcej typów ataku powietrznego (nurkowanie, szybowanie, lot na małej wysokości) w jednym uderzeniu, przy wykorzystaniu jednego lub więcej typów samolotów.

Opóźniony w czasie - procedura, przy której atakujące grupy spotykają się jako jeden zespół. Stosowany jest, gdy grupy atakujące starują z więcej niż jednego miejsca, a ich start do wypełnienia zadania jest opóźniony w oczekiwaniu na dalsze rozkazy.

Podzielony - metoda prowadzenia skoordynowanego ataku powietrznego, który polega na tym, że utrzymuje się samoloty w ścisłym szyku taktycznym, a następnie rozdziela się je, aby zaatakować cel z różnych kierunków.

Atak wyprzedzający jest rodzajem natarcia wykorzystywanym do dezorganizacji działań przeciwnika, podczas, gdy jest on w trakcie ześrodkowywania lub przegrupowywania do ataku. Celem ataku wyprzedzającego jest osłabienie potencjału bojowego przeciwnika przygotowującego się do natarcia. Jest on skuteczny, wtedy, gdy przeciwnik nie jest przygotowany, w sytuacji, gdy przemieszcza się lub przegrupowuje przed przekroczeniem swojej linii rozwinięcia.

Atak zaplanowany to rodzaj akcji ofensywnej charakteryzującej się wcześniej zaplanowanym i skoordynowanym użyciem sił ogniowych oraz manewrów mających na celu zbliżenie się do przeciwnika i zniszczenia lub pojmania go.

Baza:

1) miejsce, z którego prowadzi się lub wspiera operacje;
2) obszar lub miejsce z urządzeniami wsparcia logistycznego lub innego typu.

Baza operacji - całość zasobów administracyjnych i logistycznych przeznaczonych do zapewnienia ciągłości dostaw logistycznych pomiędzy zapasami państwowymi, a jedną lub większą grupą sił.

Baza sił specjalnych - baza dowodzenia, kontroli i wsparcia założona i kierowana przez grupę sił specjalnych lub batalion z organicznych i przydzielonych zasobów/ środków. Dowódca bazy i jego sztab koordynuje i synchronizuje działania podporządkowanych i wysuniętych sił. Baza sił specjalnych jest zazwyczaj założona na dłuższy okres czasu celem wsparcia ciągu operacji.

Baza śmigłowcowa - obiekt przeznaczony do działania, bazowania, obsługi i remontów śmigłowców.

Bezpieczeństwo:

1) w działaniach lądowych, przedsięwzięcia niezbędne do zabezpieczenia swobody działania sił własnych oraz ostrzegania i/lub ochrony przed niespodziewanym starciem lub atakiem ze strony przeciwnika.
2) stan osiągany, gdy określona informacja, sprzęt, personel, działania i urządzenia są zabezpieczone przed szpiegostwem, sabotażem, dywersją i terroryzmem, jak również przed utratą lub ujawnieniem tajemnicy.

Bezpieczeństwo działań - Procesem, który przy użyciu pasywnych lub aktywnych przedsięwzięć zapewnia działaniom lub ćwiczeniom odpowiednią ochronę (bezpieczeństwo), ograniczając zdolności prowadzenia rozpoznania i wiedzę

przeciwnika na temat: potencjału, rozmieszczenia, możliwości i zamiaru działania wojsk własnych.

Bezpieczeństwo elektroniczne - ochrona, będąca wynikiem całości przedsięwzięć podjętych w celu niedopuszczenia do przekazania osobom nieupoważnionym informacji, które mogłyby pochodzić z przechwycenia przez nie, bądź z analizy promieniowania elektromagnetycznego (nie ze środków łączności) np. z radarów.

Bezpieczeństwo fizyczne - część systemu bezpieczeństwa związana z fizycznymi zabezpieczeniami przeznaczonymi dla personelu ochraniającego, niedopuszczająca osób nieupoważnionych do sprzętu, instalacji, materiałów i dokumentów oraz chroniąca je przed szpiegostwem, sabotażem, zniszczeniem i kradzieżą.

Bezpieczeństwo informacji - ochrona i obrona informacji i systemów informacyjnych przed nieupoważnionym dostępem lub modyfikacją informacji w czasie jej przechowywania, obróbki lub przesyłania, oraz przed zakłóceniami w dostępie osób upoważnionych; bezpieczeństwo informacji obejmuje przedsięwzięcia niezbędne do wykrywania, dokumentowania, i przeciwdziałania takim zagrożeniom; na bezpieczeństwo informacji składa się bezpieczeństwo systemów komputerowych i bezpieczeństwo łączności.

Bezpieczeństwo łączności - zespół przedsięwzięć i środków organizacyjno- technicznych (w tym wykorzystania środków ochrony kryptograficznej, odpowiednich technik transmisyjnych i fizycznych środków bezpieczeństwa) w celu zabezpieczenia przed nieupoważnionym dostępem do informacji, mogących pochodzić z nasłuchu technicznych środków łączności.

Bezpieczeństwo operacji - proces, zapewniający operacjom lub działaniom militarnym odpowiednie bezpieczeństwo, wykorzystujący środki bierne lub aktywne w celu zdezorientowania przeciwnika, co do możliwości i zamiarów sił własnych

Bezzałogowy środek powietrzny - mały, bezzałogowy środek powietrzny z zaprogramowanym planem lotu, który jest zdalnie sterowany w czasie rzeczywistym.

Bioterroryzm - bezprawne użycie lub groźba użycia broni lub środków biologicznych w stosunku do ludzi, zwierząt, roślin lub materiałów z zamiarem wymuszenia działań lub zastraszenia rządów lub społeczeństw dla osiągnięcia celów politycznych, religijnych lub ideologicznych.

Bitwa - podstawowa część operacji. Jest to skoncentrowane w czasie i przestrzeni starcie sił głównych przeciwstawnych związków operacyjnych (taktycznych) mające istotne znaczenie dla osiągnięcia celów operacji. Walki toczone w ramach bitwy powinny być skoordynowane czasowo i przestrzennie. Mogą być także prowadzone niezależnie od siebie, lecz połączone powinny być wspólnym celem.

Bliskie wsparcie - działania sił wspierających przeciw obiektom przeciwnika znajdującym się na tyle blisko sił wspieranych, że wymagają dokładnej integracji lub koordynacji z ogniem, ruchem, lub innymi działaniami tych sił.

Bój spotkaniowy - to forma natarcia. Ma miejsce, gdy obie strony dążą do rozstrzygnięcia walki poprzez natarcie. Dochodzi do niego podczas dążenia do nawiązania styczności z przeciwnikiem.

Broń biologiczna – to drobnoustroje chorobotwórcze oraz środki ich przenoszenia.

Broń chemiczna – to środki walki, których rażące działanie polega na wykorzystaniu toksycznych właściwości bojowych środków trujących (BST).

Broń jądrowa - kompletny zestaw (np. typu implozyjnego, artyleryjskiego lub termojądrowego), który w swej ostatecznej konfiguracji, po zakończeniu procedury uzbrajania i odpalenia jest zdolny do zainicjowania reakcji jądrowej z uwolnieniem energii.

Broń konwencjonalna - broń niebędąca jądrową, chemiczną ani biologiczną.

Broń masowego rażenia (BMR) – to rodzaj broni przeznaczony do masowego rażenia ludzi, sprzętu bojowego i obiektów rozmieszczonych na dużych obszarach. Do broni masowego rażenia zalicza się: broń jądrową, broń chemiczną, biologiczną oraz radiologiczną. Jako broń masowego rażenia mogą być stosowane również niektóre środki wykorzystywane w przemyśle i zaliczane do grupy toksycznych środków przemysłowych (TŚP).

Broń niepowodująca ofiar śmiertelnych - broń zdolna do obezwładniania lub częściowego wyłączania z działań ludzi i sprzętu. Stosowana jest celem nie powodowania ofiar śmiertelnych.

Cel 1) fizyczny cel podjętych działań, na przykład dokładnie określony obiekt taktyczny, którego zdobycie i/lub utrzymanie ma istotne znaczenie w planie dowódcy;
2) jednoznaczne zamierzenie wojskowe które musi być wskazane przed opracowaniem każdego planu operacji wojskowej na każdym szczeblu dowodzenia.

Cel pozorowany - imitacja osoby, obiektu lub zjawiska, stosowana w celu zmylenia przeciwnika lub jego systemów obserwacji i wykrywania.

Cel punktowy - we wsparciu ogniem artylerii cel o średnicy mniejszej niż 50 metrów.

Cel szczególnego zainteresowania - obszar geograficzny lub punkt wzdłuż korytarza ruchu wojsk, którego udane przechwycenie spowoduje zaniechanie przez przeciwnika obranego kierunku działania lub zmusi go do użycia specjalistycznego wsparcia saperskiego celem kontynuacji obranego kierunku. Jest to rejon, w którym przeciwnik może być zaangażowany w walkę.

Cel wojskowy - dozwolony przez prawo międzynarodowe cel, który obejmuje wszystkich kombatantów zdolnych do i prowadzących walkę, urządzenia, budynki i obszary gdzie siły zbrojne lub jej środki / zasoby są zlokalizowane oraz inne obiekty, które poprzez swój charakter i przeznaczenie, lokalizację lub użycie wykorzystywane są do prowadzenia działań militarnych a które całkowite lub częściowe zniszczenie, przechwycenie lub neutralizacja powoduje wymierne korzyści z wojskowego punktu widzenia.

Cel wysokoopłacalny - cel, którego utrata przez przeciwnika, w sposób zasadniczy wpływa na powodzenie wojsk własnych; cele o wysokiej opłacalności są tymi celami wielkiej wartości, które zostały zidentyfikowane podczas gry wojennej i które muszą być rozpoznane i pomyślnie atakowane dla zapewnienia sukcesu w realizacji zadania postawionego przez dowódcę wojsk własnych.

Centrum informacji prasowej - komórka zorganizowana przez narodowy sztab lub organizację w celu udzielania środkom masowego przekazu ścisłych i aktualnych informacji dotyczących spraw narodowych i sojuszniczych oraz prowadzonych działań. Udziela też wsparcia, porad i pomocy korespondentom wojennym łącznie z ich eskortowaniem.

Centrum kierowania ogniem - element stanowiska dowodzenia, w skład którego wchodzi personel artylerii i łączności oraz wyposażenie, za pomocą których dowódca kieruje i kontroluje prowadzenie ognia; centrum kierowania ogniem otrzymuje informacje o rozpoznanych celach i zapotrzebowania na wsparcie ogniowe, a następnie przekłada je na właściwe komendy ogniowe.

Centrum koordynacji wsparcia ogniowego - element funkcjonalny sztabu, z którego znajdujący się tam personel koordynuje realizacją wszystkich rodzajów wsparcia ogniowego.

Cykl rozpoznawczy - Cykl rozpoznawczy jest procesem, w którym prowadzone są cztery rodzaje czynności kończące się dystrybucją gotowego produktu rozpoznawczego. Każdy etap cyklu musi być synchronizowany z procesem podejmowania decyzji przez dowódcę i potrzebami operacyjnymi, co korzystnie wpłynie na rezultat działań. Cykl rozpoznawczy to proces powodujący zrozumienie i uporządkowanie wielu działań w ramach wytwarzania danych rozpoznawczych i jest on przydatny podczas ustalania wzajemnych powiązań pomiędzy różnymi etapami. Wyróżnia się następujące etapy cyklu:

Czas ataku - godzina, o której ma rozpocząć się atak. Jeżeli jest określona linia styczności, jest to godzina przekroczenia jej przez jednostki pierwszorzutowe.

Czas gotowości - czas, w którym jednostka uzyskuje gotowość do wykonania zadań w jej miejscu pobytu, do których została powołana, wyposażona i wyszkolona. Wyznacznikami tego czasu są: aktualny stan osobowy jednostki, stan wyposażenia w sprzęt wojskowy środki logistyczne oraz stan wyszkolenia.

Dane rozpoznawcze - Jest to produkt uzyskany poprzez przetwarzanie informacji o przeciwniku lub potencjalnym przeciwniku oraz o obszarach bieżących lub planowanych działań. Dane rozpoznawcze powinny zapewnić dowódcy prognozy, co do prawdopodobnych zamiarów i możliwości przeciwnika lub dane niezbędne do jego rażenia.

Dane wywiadowcze, dane rozpoznawcze, wywiad, rozpoznanie, wywiadowczy, rozpoznawczy - produkt wynikający z przetworzenia informacji dotyczących innych państw, wrogich lub potencjalnie wrogich sił lub elementów oraz obszarów rzeczywistych lub potencjalnych działań; termin ten jest stosowany także do określania działania, którego wynikiem jest ten produkt oraz do struktur zaangażowanych w taką działalność.

Dezinformacja - Te przedsięwzięcia, których zadaniem jest wprowadzanie w błąd przeciwnika przez: manipulację, zniekształcanie lub fałszowanie faktów w celu wywołania u niego reakcji niekorzystnej dla jego własnych interesów, w taki sposób, aby spowodować, żeby przyjął zdarzenia symulowane za prawdziwe.

Dezinformacja elektromagnetyczna - zamierzona emisja, reemisja, zmiana, tłumienie, pochłanianie, osłabianie, wzmacnianie lub odbijanie energii elektromagnetycznej mająca na celu wprowadzenie w błąd przeciwnika lub jego systemów uzbrojenia opartych na wykorzystaniu energii elektromagnetycznej dla obniżenia lub zneutralizowania jego zdolności bojowych.

Dezinformacja, mylenie, maskowanie - wszelkie środki przeznaczone do wprowadzenia przeciwnika w błąd drogą dezinformacji, zakłócania, lub fałszowania dowodów, mające na celu sprowokowania jego reakcji szkodzącej jego własnym interesom.

Diagram desantowania, diagram lądowania - graficzne przedstawienie planu ruchu wojsk z okrętów na brzeg.

Długość kolumny - długość odcinka drogowego zajmowana przez kolumnę lub konwój w ruchu lub na postoju

Długość marszowa kolumny - długość odcinka drogowego, przydzielonego i/lub zajmowanego przez kolumnę w ruchu, wyrażony w kilometrach.

Doktryna - podstawowe zasady, według których siły zbrojne prowadzą swoją działalność realizując określone cele. Spełniają nadrzędną rolę, ale wymagają oceny odnośnie ich stosowania.

Dokument graficzny - produkt lub produkty kartograficzne lub fotogrametryczne; mogą to być mapy, schematy, mozaiki lub nawet filmy, wykonane technikami kartograficznymi.

Dokumenty dowodzenia - wszystkie dokumenty dotyczące przygotowania i prowadzenia działań sił zbrojnych. W zależności od treści i przeznaczenia dokumenty dowodzenia dzielimy na: dyrektywne, planistyczne, sprawozdawczo – informacyjne i pomocnicze.

Dokumenty dyrektywne - rodzaj dokumentów dowodzenia służących do przekazania wyników planowania podwładnym. Do dokumentów tych zaliczamy: dyrektywy, rozkazy, zarządzenia.

Dokumenty planistyczne - rodzaj dokumentów dowodzenia służących do planowania i organizowania walki, do dokumentów tych zaliczamy: plany, warianty działania, tabele, i inne dokumenty**.**

Dokumenty pomocnicze - rodzaj dokumentów dowodzenia opracowywanych zazwyczaj na użytek wewnętrzny dowództwa np. szkice, tabele, kalkulacje, wykresy, zestawienia, zapotrzebowania itp.

Dokumenty sprawozdawczo-informacyjne - rodzaj dokumentów dowodzenia, w których znajdują się zazwyczaj opisy położenia wojsk własnych i przeciwnika oraz wydarzeń, które nastąpiły w określonym przedziale czasu. Do dokumentów tych zaliczamy: meldunki, sprawozdania, dzienniki działań, mapy sytuacyjne, komunikaty rozpoznawcze i inne.

Doraźne pokonanie przeszkody wodnej - pokonanie przeszkody wodnej z wykorzystaniem posiadanych lub łatwo dostępnych środków przeprawowych, bez przerwy na dokładne jej przygotowanie.

Doraźne ustawianie min - w lądowych działaniach minowych, ustawianie min bez ustalonego schematu.

Doraźne wykonywanie przejścia - szybkie wykonanie jakąkolwiek metodą przejścia w polu minowym, zaporze lub fortyfikacji.

Dowodzenie - proces, poprzez który dowódca narzuca swoją wolę i zamiary podwładnym oraz w ramach, którego wspomagany przez swój sztab planuje, organizuje, koordynuje i ukierunkowuje działania podległych mu wojsk przez użycie standardowych procedur działania i wszelkich dostępnych środków przekazywania informacji".

Dowodzenie operacyjne - władza przyznana dowódcy do przydzielania zadań podległym dowódcom, do rozwijania jednostek do działań, do ponownego przydzielania im sił oraz do zatrzymywania sobie lub przekazywania komuś innemu kontroli operacyjnej i / lub taktycznej, jeśli uzna to za niezbędne. Władza ta nie obejmuje odpowiedzialności za administrację czy logistykę, może być też rozciągnięta na siły przydzielone temu dowódcy. Celem dowodzenia operacyjnego jest czasowa i przestrzenna koordynacja działań związków taktycznych i oddziałów różnych rodzajów sił zbrojnych.

Dowodzenie pełne (całkowite) - władza i odpowiedzialność przełożonego za wydawanie rozkazów podwładnym. Dowodzenie takie obejmuje wszystkie aspekty działań wojskowych i administracyjnych i występuje jedynie w ramach sił narodowych.

Dowodzenie taktyczne - władza i przydzielona dowódcy do stawiania zadań siłom będącym pod jego dowództwem w celu wykonania zadań postawionych przez wyższe dowództwo.

Dowódca - żołnierz (oficer, chorąży, podoficer) formalnie powołany na stanowisko kierownicze, to przełożony, który ma prawo rozkazywania podwładnym. Rolę dowódcy określa zestaw jego obowiązków i uprawnień.

Dowódca narodowy – dowódca narodowy terytorialny lub funkcjonalny, który zwykle nie jest w sojuszniczej strukturze.

Dowódca sił narodowych – dowódca sił narodowych wydzielonych jako samodzielne elementy podległe dowództwom sojuszniczym.

Dowódca Desantowej Grupy Zadaniowej - to dowódca marynarki, który odpowiada za prowadzenie działań w całej strefie działań desantowych i któremu bezpośrednio podlegają siły marynarki.

Dowódca Działań Powietrznodesantowych: to dowódca powietrzno-desantowego ZT lub dowódca ogólnowojskowy (w przypadku podporządkowania mu sił WPD). Dowódcy działań powietrznodesantowych podlegają elementy desantu, tyłów oraz przydzielone na czas wykonania zadania, siły i środki transportu powietrznego, o ile nie określi tego inaczej wyższy przełożony.

Dowódca Sił Desantowych - to dowódca ogólnowojskowy**,** któremu podlegają siły desantowe i który odpowiada za prowadzenie działań na brzegu.

Dowódca Ugrupowania Lotniczego – to dowódca ugrupowania całości transportowych statków powietrznych przydzielonych do zabezpieczenia desantowania sił WPD.

Dowódca Wojsk Aeromobilnych - to dowódca, któremu podlegają siły i środki wojsk powietrzno-desantowych, wojsk desantowo-szturmowych, wojsk kawalerii powietrznej i Lotnictwa Wojsk Lądowych, przydzielone na czas wykonania zadania.

Dowództwo - zespół osób funkcyjnych i komórek organizacyjnych, przy pomocy, którego dowódca dowodzi podległymi wojskami (jednostkami).

Dowództwo strategiczne – najwyższy narodowy organ dowodzenia spełniający funkcje planowania, dowodzenia i prowadzenia wszelkich działań wspierających osiąganie celów politycznych państwa w sposób militarny.

Droga marszu (przegrupowania) – trasa marszu (przegrupowania) jednostki wyznaczona po drogach lub na przełaj, poprowadzona przez charakterystyczne punkty terenowe.

Droga wojskowa – droga wyznaczona przez organy wojskowe z istniejącej sieci dróg samochodowych lub doraźnie wytyczonych dla zorganizowanego ruchu wojsk.

Dyrektywa

informacja wojskowa określająca zasady działania lub nakazująca wykonanie określonego działania;

plan opracowany w celu realizacji po zarządzeniu lub w określonej sytuacji; **dowolne polecenie**, które zapoczątkowuje lub zarządza działanie, typ zachowania lub procedurę.

Dyrektywa planistyczna - dokument wydany przez dowódcę zespołu sił lądowania po otrzymaniu dyrektywy inicjującej, którego celem jest zapewnienie koordynacji, terminowości i jakości procesu planistycznego oraz sporządzenie wzajemnie od siebie zależnych planów wypracowywanych przez poszczególne dowództwa wydzielające siły do zespołu.

Dyslokacja

1) rozmieszczenie elementów dowództwa na określonym obszarze, zazwyczaj w miejscu położenia kwatery głównej każdego oddziału, oraz rozmieszczenie podległym mu sił zbrojnych;
2) wcześniej ustalone rozmieszczenie miejsc postoju, które będą zajęte przez kilka formacji lub poszczególne okręty floty albo jej główne pododdziały, w dowolnym celu, takim jak patrolowanie, podejście, utrzymanie kontaktu albo bitwa.

Dywersja - akcja podejmowana w celu osłabienia wojskowej, ekonomicznej lub politycznej siły państwa poprzez podważanie morale, lojalności lub solidności jego obywateli.

Działalność rozpoznawcza - Dynamiczny, ciągły proces zdobywania (pozyskiwania) i gromadzenia danych o przeciwniku, obszarze działań oraz warunkach terenowych i hydrometeorologicznych. Zgromadzone dane podlegają przetworzeniu i rozpowszechnianiu w formie informacji i wiadomości rozpoznawczych, niezbędnych do przygotowania i prowadzenia działań.

Działania asymetryczne – to działania, w których strona przeciwna nie jest zdefiniowana lub jej zdefiniowanie nie jest wystarczające do zastosowania regularnych form walki. Występują gdy strona przeciwna znacząco odbiega poziomem technologicznym, kulturowym (systemem wartości), a angażowane siły i środki są niewspółmierne do rozmachu prowadzonych działań.

Działania bezpośrednie - działania polegające na użyciu sił głównych i wspierających w obszarze (pasie, rejonie) obrony, podejmowane w celu spowolnienia, skanalizowania i pokonania głównych sił przeciwnika.

Działania bojowe – to uderzenia na wojska przeciwnika bądź odparcie jego uderzeń. Ich rezultatem jest doprowadzenie do rozbicia (obezwładnienia) wojsk przeciwnika oraz opanowania określonego rejonu lub utrzymanie własnego.

Działania demonstracyjne - atak lub demonstracja siły na froncie, w miejscu gdzie nie przewiduje się działań rozstrzygających, wykonane w celu wprowadzenia przeciwnika w błąd.

Działania głębokie - działania stosowane w celu jednoczesnego zaangażowania przeciwnika w walkę na całej głębokości jego ugrupowania oraz stworzenia warunków do przyszłych działań. Działania te powodują rozproszenie potencjału bojowego przeciwnika, zakłócając jego tempo i ciągłość natarcia.

Działania informacyjne - Przedsięwzięcia, których celem jest wpływanie na postrzeganie (poglądy) i nastawienie określonych jednostek i grup, prowadzące do zachowań korzystnych z własnego punktu widzenia.

Działania militarne - działania prowadzone przy użyciu wojska. O prowadzeniu działań militarnych decyduje rząd. Organ wojskowy planuje, koordynuje i dowodzi ich przebiegiem.

Działania na połączenie - nawiązanie styczności między dwoma lub więcej oddziałami (pododdziałami) wojsk własnych, na terenie zajętym przez przeciwnika. Celem działania na połączenie jest zniszczenie przynajmniej części sił przeciwnika znajdujących się między tymi wojskami, by mogło dojść do nawiązania kontaktu między własnymi wojskami.

Działania opóźniające to rodzaj działań, na który składa się szereg walk, bitew, szeroko stosowany manewr, zmuszający siły główne przeciwnika prowadzącego natarcie do rozwinięcia się przed zaplanowanymi kolejnymi rubieżami opóźniania, unikając jednocześnie rozstrzygających starć i zadając mu maksymalne straty. Istotą działań opóźniających jest to, że wojska, nie wdając się w przewlekłe walki, opuszczają teren, stawiając opór na kolejnych rubieżach (liniach, pozycjach) opóźniania.

Działania osłonowe - działania sił lądowych, powietrznych lub morskich w celu ochrony poprzez atak lub obronę albo groźbę jednego, drugiego albo obu rodzajów działań.

Działania partyzanckie - działania wojskowe i paramilitarne prowadzone przez nieregularne, przeważnie miejscowe oddziały zbrojne na terenie zajętym przez przeciwnika lub wrogim.

Działania poszukiwawczo - ratownicze w warunkach bojowych - skoordynowane działania prowadzone według wcześniej ustanowionych procedur w celu wykrywania, lokalizowania, identyfikowania i ratowania załóg, zestrzelonych i przymusowo lądujących na terytorium przeciwnika w czasie kryzysu lub wojny oraz, w razie potrzeby, innego personelu znajdującego się w niebezpieczeństwie, który został w tym celu odpowiednio wyszkolony i wyposażony.

Działania powstrzymujące - działania prowadzone w celu utrudnienia lub uniemożliwienia przeciwnikowi wykorzystania przestrzeni, sił i środków. Mogą obejmować niszczenie, usuwanie, skażenie lub wznoszenie przeszkód.

Działania pozorne to działania ukierunkowane na wprowadzenie przeciwnika w błąd co do przyjętego ugrupowania, potencjału bojowego oraz zmniejszenia ryzyka wykrycia sił w czasie ich przemieszczania lub wycofywania.

Działania prowadzone do czasu przybycia sił własnych - działania prowadzone przed operacją przez jednostki nienależące do sił rozpoczynających operację. Jednym z jego celów jest uchwycenie taktycznych punktów rozpoznawczych w przyszłym rejonie działania zanim uczyni to przeciwnik. Działania te zazwyczaj prowadzone są przez siły specjalne.

Działania prowadzone po zakończeniu konfliktu - operacje stabilizacyjne i wsparcia prowadzone bezpośrednio po zakończeniu konfliktu.

Działania psychologiczne - zaplanowane przedsięwzięcia psychologiczne, realizowane w celu wpływania na postawy i zachowania mogące decydować o osiągnięciu celów politycznych i wojskowych.

Działania psychologiczne na polu walki - planowane działania psychologiczne, wspomagające osiąganie celów taktycznych i operacyjnych, prowadzone, jako integralna część działań wojskowych, których celem jest wywarcie presji psychologicznej na siły przeciwnika i ludność cywilną znajdującą się pod kontrolą przeciwnika w obszarze walk.

Działania specjalne - działania wojskowe prowadzone przez specjalnie przygotowane, zorganizowane, wyszkolone i wyposażone siły wykorzystujące techniki operacyjne i metody postępowania nietypowe dla sił konwencjonalnych. Działania te są prowadzone we wszystkich rodzajach operacji wojskowych samodzielnie lub we współdziałaniu z siłami konwencjonalnymi dla osiągnięcia celów politycznych, wojskowych, psychologicznych i ekonomicznych. Uwarunkowania polityczno-wojskowe mogą wymagać stosowania tajnych procedur i technik oraz uwzględnienia fizycznego i politycznego ryzyka niewystępującego w działaniach konwencjonalnych.

Działania stabilizacyjne - działania mające na celu stabilizację sytuacji i redukcję poziomu przemocy. Narzucają one utrzymanie bezpieczeństwa i kontroli w całym obszarze odpowiedzialności przy wykorzystaniu możliwości bojowych wojska do czasu odtworzenia zdolności do działania służb i urzędów cywilnych.

Działania w strefie tylnej - działania, które zabezpieczają wojska podtrzymując ich zdolność bojową.

Działania wojenne - wszystkie działania przeciwstawnych stron przy użyciu różnych (zbrojnych i niezbrojnych) środków zmierzające do osiągnięcia sprzecznych celów w sferze politycznej, militarnej, ekonomicznej lub społecznej.

Działania wojskowe w terenie zurbanizowanym - wszystkie działania wojskowe prowadzone w określonym topograficznie zabudowanym kompleksie o charakterze miejskim i jego bezpośrednio przyległym naturalnym terenie.

Działania zaczepne - to wielofunkcyjne i wielowymiarowe działania połączonych zgrupowań zadaniowych, których zadaniem jest opanowanie punktów decydujących umożliwiających pośrednio lub bezpośrednio osiągnięcie celu operacji.

Działania zbrojne – wszelkie działania prowadzone przy użyciu sił zbrojnych zmierzające do osiągnięcia celu poprzez pokonanie przeciwnika w sferze militarnej.

Działanie - wykonywanie zadań administracyjnych, szkoleniowych, bojowych, wspierających i zabezpieczających niezbędnych do osiągnięcia celu lub treści zadania.

Działanie dywersyjne - działanie ofensywne prowadzone na terytorium przeciwnika, w celu zniszczenia ważnych obiektów (osób) lub zdezorganizowanie jego działania.

Działanie na korzyść - termin oznaczający wsparcie zapewniane innej jednostce, formacji lub organizacji przy pozostaniu w istniejącym podporządkowaniu.

Elastyczność - zdolność do reagowania na zmiany zachodzące w walce.

Elementy dowodzenia i koordynacji działań (EDKD) - to elementy ułatwiające dokonanie jednoznacznego i wyraźnego podziału odpowiedzialności między określonymi szczeblami dowodzenia.

Elementy logistyczne to wydzielone siły i środki z oddziałów i pododdziałów logistycznych zorganizowane w grupy do zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego walczących wojsk. Wielkość elementów logistycznych, jaki będzie towarzyszył wojskom zależeć będzie od składu bojowego i powinien zapewnić możliwość wykonania zadań niezależnie od sytuacji bojowej oraz do maksymalnego usamodzielnienia zabezpieczanej jednostki bojowej.

Elementy rozpoznawcze - Etatowe pododdziały rozpoznawcze lub doraźnie (czasowo) wyznaczone siły i środki do prowadzenia działań rozpoznawczych (zdobywania informacji) bezpośrednio na polu walki.

Etapy pośrednie - zorganizowane, autonomiczne, przejściowe działania uzupełniające łączące podstawowe rodzaje działań, których celem jest zapewnienie ciągłości działań prowadzących do uzyskania kontaktu z przeciwnikiem, uniknięcia decydującego starcia lub utrzymania właściwego tempa walki.

Ewakuacja

1) proces przemieszczania rannych, poszkodowanych lub chorych do i/lub między pomieszczeniami opieki medycznej;
2) usuwanie personelu, zwierząt, lub sprzętu z określonego rejonu;
3) kontrolowany proces gromadzenia, klasyfikowania i transportowania niezdatnego do użycia lub porzuconego sprzętu, własnego i obcego, do właściwych komórek organizacyjnych zajmujących się naprawą, przetwarzaniem, wywiadem technicznym lub usuwaniem;
4) nakazany przez właściwego dowódcę, lub uzgodniony, wyjazd ludności cywilnej z określonego rejonu; dotyczy to przemieszczeniu z jednego rejonu do innego w tym samym lub innym państwie.

Ewakuacja lotnicza - ewakuacja osób oraz ładunku prowadzona drogą powietrzną.

Ewakuacja medyczna - transport pacjentów z pola walki do i pomiędzy punktami pomocy medycznej.

Ewakuacja uszkodzonego sprzętu - przemieszczanie wewnątrz systemu logistycznego sprzętu wymagającego naprawy.

Faza działania - specyficzna część zadania charakteryzowana celem szczegółowym i innymi metodami działania w stosunku do pozostałych jego części.

Formacja

nakazane rozmieszczenie wojsk i/lub pojazdów w określonym celu;

nakazane rozmieszczenie dwóch lub więcej jednostek działających wspólnie pod jednym dowództwem.

Forsowanie - natarcie połączone z pokonaniem bronionej przez przeciwnika przeszkody wodnej.

Front (front):

1) przestrzeń poprzeczna zajmowana przez pododdziały, ograniczona skrzydłami pododdziału;
2) kierunek nieprzyjaciela;
3) linia kontaktu dwóch przeciwstawnych sił zbrojnych;
4) w każdej innej sytuacji, kiedy nie ma wojny i nie przewiduje się jej, jest to kierunek , którym jest skierowany dowódca stojący przed pododdziałem.

Główna droga zaopatrzeniowa - droga lub drogi wyznaczone na danym obszarze działań, po których przemieszcza się większość środków transportujących zaopatrzenie dla pododdziałów zaangażowanych w działaniach wojennych.

Główna linia oporu - linia pozycji bojowych wyznaczona do koordynowania osiągania głównego celu walki lub operacji przez jej wszystkich uczestników. Linia ta określa ograniczenia i możliwości wzajemnego wsparcia się z poszczególnych obszarów obrony

Główne uderzenie natarcie, do którego dowódca kieruje zasadnicze siły uderzeniowe i wsparcia, znajdujące się w jego dyspozycji natarcie w kierunku głównego celu kampanii, operacji głównej lub bitwy.

Główny rejon walki - część pola walki, w której prowadzone są decydujące działania celem rozbicia przeciwnika. Obejmuje on obszar położony pomiędzy przednią linią własnych wojsk a linią koordynacji wsparcia ogniowego.

Główny wysiłek - koncentracja sił lub wysiłków w odpowiednim miejscu i czasie gdzie dowódca zamierza zrealizować swoją decyzję.

Gotowość do obrony - kod cyfrowy lub hasło informujące o osiągnięciu przez jednostkę stanu gotowości do prowadzonej operacji lub ćwiczeń.

Gotowość operacyjna - zdolność jednostki/formacji, systemu broni lub wyposażenia do wykonania zadań lub prowadzenia działań, do których zostały powołane lub przeznaczone. Może być używana w znaczeniu ogólnym lub do określenia stopnia gotowości.

Gromadzenie sił i środków:

1) proces polegający na osiąganiu określonej siły jednostek i stanu ich wyposażenia w pojazdy,
2) sprzęt, zapasy i zaopatrzenie. Termin ten może być stosowany również do określania środków realizacji takiego procesu.

Grupa bojowa – zespół żołnierzy lub pododdziałów (oddziałów), a nawet związków występujący pod wspólnym dowództwem, przeznaczony do wykonania określonego zadania.

Grupa celów, cel grupowy - dwa lub więcej celów wymagających jednoczesnego ostrzału; grupa celów oznaczana jest kombinacją liter lub cyfr albo pseudonimem.

Grupa Dowódcy - organ sprawujący funkcje pomocniczą i doradczą dla dowódcy, w którego skład wchodzą osoby funkcyjne i komórki organizacyjne, z którymi dowódca pracuje bezpośrednio.

Grupa (oddział) ratunkowo – ewakuacyjny – to element ugrupowania bojowego, który zbiera się i działa na określony sygnał w sytuacji uzasadniającej jego użycie. Do jego składu należy przewidzieć pododdział wojsk inżynieryjnych, chemicznych, remontowych, medycznych oraz piechoty. Używa się go jeśli w wyniku uderzeń przeciwnika (np. bronią jądrową) określony element ugrupowania poniesie bardzo wysokie straty i nie jest w stanie prowadzić akcji własnymi siłami.

Grupa specjalistyczna - specjaliści rodzajów wojsk i służb odpowiedzialni za dostarczanie niezbędnych informacji dla dowódcy oraz poszczególnych komórek sztabu w zakresie możliwości i sposobu użycia sił i środków danego rodzaju wojsk lub służb.

Grupa zabezpieczenia: element stanowiska dowodzenia odpowiedzialny za zabezpieczenie mobilności i zdolności przetrwania oraz organizuję zabezpieczenia logistycznego i medycznego stanowiska dowodzenia.

Humanitarne działania wojskowe - działania w ramach, których siły zbrojne mają zadanie udzielać pomocy miejscowej ludności oraz ją osłaniać w taki sposób jak robiłaby to organizacja humanitarna obecna na teatrze działań. Ten rodzaj działania prowadzony jest w ramach operacji wsparcia pokoju lub operacji kryzysowej.

Identyfikacja skażeń – to działalność mająca na celu określenie rodzaju użytego środka lub materiału wykorzystywanego w uderzeniu BMR lub pochodzącego ze zdarzeń typu ROTA.

Informacja - pojedynczy fakt lub grupy faktów (danych), które zostały zdobyte (pozyskane) za pomocą sił i środków rozpoznania. Stanowi ona opis zaistniałego stanu rzeczy w określonym czasie i przestrzeni. Jest definiowana jako nieprzetworzone fakty opisane w dowolny sposób i powiązane z innymi cząstkowymi informacjami, które poddane analizie przez sztabowe komórki rozpoznawcze tworzą wiadomości rozpoznawcze.

Informacyjne przygotowanie pola walki - Jest to systematyczny i dynamiczny proces, który pomaga realizować wymagania rozpoznawcze poprzez integrację informacji zobrazowanych w formie graficznie. Celem IPPW jest wypracowanie prognozy zagrożenia poprzez opracowanie możliwych wariantów (scenariuszy) działania przeciwnika w aktualnych warunkach terenowych i hydrometeorologicznych.

Infrastruktura - ogólny termin stosowany do określenia wszystkich stałych instalacji, budowli lub urządzeń wykorzystywanych do zabezpieczenia i kontroli sił zbrojnych.

Instytucje bezpieczeństwa - instytucje odpowiedzialne za ochronę przed szpiegostwem, sabotażem, dywersją i terroryzmem, jak również przed utratą lub ujawnieniem tajemnicy.

Jednostka zmotoryzowana - jednostka wyposażona w transport motorowy umożliwiający przemieszczanie całego stanu osobowego, broni i wyposażenia w tym samym czasie bez pomocy innych środków.

Jeniec wojenny - zatrzymana osoba – zdefiniowana w artykule 4 i 5 Konwencji Genewskiej o traktowaniu jeńców wojennych przyjęta 12 sierpnia 1949 roku – szczególnie, kto angażował się w działania bojowe pod rozkazami swojego rządu i został zatrzymany przez siły zbrojne strony przeciwnej. Osoba taka nazywana jest kombatantem posiadającym immunitet wynikający z międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych. Dla przykładu, jeńcem wojennym może być, osoba należąca do jednej z poniższych kategorii: członek sił zbrojnych, zorganizowanej milicji lub jednostek ochotniczych; osoba, która towarzyszy siłom zbrojnym nie będąc jednak jej

członkiem; członek cywilnego okrętu lub statku powietrznego niestwarzającego ewentualnego zagrożenia lub indywidualna osoba, która podczas podchodzenia przeciwnika chwyta spontanicznie za broń w celu obrony własnego terytorium.

Kierowanie - władza wykonywana przez dowódcę nad częścią działań podległej organizacji, lub innej organizacji normalnie nie będącej pod jego dowództwem, obejmująca odpowiedzialność za realizacje rozkazów lub dyrektyw. Cała lub część tej władzy może być przeniesiona lub przekazana.

Kierowanie przegrupowaniem – planowanie, wyznaczanie dróg, opracowywanie rozkładów jazdy i kontrola ruchu osób i ładunków na liniach transportowych, również odpowiedzialność za organizowanie tych funkcji.

Kierowanie ruchem wojsk – planowanie przestrzenne i czasowe oraz kierowanie transportu i ruchu wojsk, personelu i cargo wzdłuż linii komunikacyjnej.

Koalicja - sojusz państw w celu wspólnego prowadzenia wojny przeciwko innemu państwu lub grupie państw;

Koncepcja działań - jasne i zwięzłe określenie sposobu działania wybranego przez dowódcę w celu wykonania zadania.

Koncepcja manewru - opis jak przydzielone siły wykonają zamiar dowódcy. Jest to główny obraz koncepcji dowódcy prowadzenia walki lub operacji.

Konflikt - sytuacja polityczno-wojskowa pomiędzy pokojem a wojną. Od pokoju różni ją istnienie zorganizowanej przemocy politycznej, a od wojny stosowanie metod politycznych. Ma wiele cech wspólnych z wojną, m.in. rozpad rządu i panowanie na pewnym obszarze.

Kontratak jest zwrotem zaczepnym wykonywanym całością lub częścią sił będących w obronie. Prowadzi się go w celu odzyskania utraconego terenu, odcięcia przeciwnika lub zniszczenia jego wysuniętych oddziałów. Jest działaniem prowadzanym przez odwód lub inne elementy ugrupowania obronnego, które dają obrońcy możliwość wykorzystania własnego potencjału bojowego.

Kontrmobilność - przeciwdziałaniu ruchowi wojsk.

Kontrola - rozumiana, jako jedna z faz cyklu decyzyjnego polega na: ustaleniu stanu rzeczywistego, to jest warunków, sposobów, wyników lub stopnia realizacji postawionych zadań oraz porównaniu stanu rzeczywistego z celami określonymi w zadaniu (planie), a następnie na wykryciu przyczyn niezgodności stanu rzeczywistego z zaplanowanym i wskazaniu drogi do osiągnięcia sprawności oraz skuteczności działania Kontrola może być realizowana w formie bezpośredniej lub

pośredniej (poprzez inne osoby, dokumenty).

Kontrola administracyjna – kierowanie lub sprawowanie władzy nad podległymi lub innymi organizacjami w zakresie spraw administracyjnych, takich jak sprawy personalne, zaopatrzenie, służby oraz innych spraw nieobjętych zadaniami operacyjnymi tych organizacji.

Kontrola operacyjna - zakres władzy przyznany dowódcy do kierowania przydzielonymi mu siłami zbrojnymi tak, aby mógł on wydawać określone zadania, ograniczony zwykle, jeśli chodzi o funkcję, czas lub położenie, do rozwijania tych jednostek do działań oraz do zatrzymywania sobie lub przekazywania komuś innemu kontroli taktycznej nad tymi jednostkami. Władza ta nie obejmuje możliwości wyznaczania oddzielnych zadań dla części tych sił, nie obejmuje też kontroli administracyjnej ani logistycznej.

Kontrola taktyczna - szczegółowe, zwykle lokalne kierowanie i kontrola ruchów wojsk i manewrów niezbędnych do wykonania przydzielonych zadań.

Kontrwywiad - działania ukierunkowane na identyfikację i przeciwdziałanie zagrożeniu bezpieczeństwa, jaką stanowią wrogie służby wywiadowcze lub organizacje, albo osoby zaangażowane do prowadzenia szpiegostwa, sabotażu, akcji wywrotowych lub terrorystycznych.

Konwój wojskowy - konwój, który jest dowodzony i określany, jako jednostka wojskowa.

Koordynacja - uzgadnianie w skali operacyjnej lub taktycznej wysiłków różnych jednostek lub pododdziałów w celu najbardziej efektywnego wykonania wspólnych zadań.

Koordynator wsparcia ogniowego - oficer kierujący centrum koordynacji wsparcia ogniowego, odpowiedzialny z ramienia dowódcy za realizację wsparcia ogniowego.

Korytarz manewrowy - obszar gdzie kanalizowane są działania sił zbrojnych w zależności od jego ukształtowania. Pozwala wojskom wykorzystać zasadę gromadzenia sił oraz prędkość a przy tym jest przeważnie wolny od przeszkód.

Kryzys - (sytuacja kryzysowa) – zespół okoliczności zewnętrznych i wewnętrznych, wpływających na dany układ w taki sposób, iż zaczynają się i trwają w nim zmiany. Rezultatem tych zmian może być jakościowo nowy układ lub nowa struktura i funkcja w układzie istniejącym.

Linia (punkt) wyrównania - linia (punkt) wyznaczona w terenie przez dowódcę organizującego marsz lub przemieszczenie w celu koordynowania oraz regulowania tempa marszu po równoległych drogach.

Linia faz operacji - linia wykorzystywana do kontroli i koordynacji działań, zwykle są to cechy terenu rozciągające się w poprzek strefy działań.

Linia odpowiedzialności (linia przekazania odpowiedzialności) - linia koordynacyjna, łatwa do zidentyfikowania w terenu, na której odpowiedzialność za prowadzenie działań bojowych zostaje przekazana od jednego oddziału lub związku do innego.

Linia ograniczonego prowadzenia ognia - linia ustanowiona pomiędzy dwoma elementami ugrupowania wojsk własnych działającymi na zbieżnych kierunkach, często nacierającymi na ten sam obiekt (jeden z tych elementów lub oba mogą być w ruchu). Prowadzenie jakiegokolwiek ognia poprzez tę linię bez uprzedniej koordynacji między zainteresowanymi wojskami jest zakazane, również efekty prowadzenia ognia nie mogą być odczuwalne poza nią. Celem jej wyznaczenia jest zapobieganie rażenia wojsk własnych.

Linia rozgraniczenia - w działaniach lądowych, linia rozgraniczająca obszary odpowiedzialności sąsiednich jednostek/formacji.

Linia wyjściowa linia koordynacji wyjścia poszczególnych elementów nacierających sił; w działaniach morsko-desantowych, odpowiednio oznaczona w morzu linia koordynacyjna, ułatwiająca nacierającym pojazdom lądowanie na wyznaczonych plażach o wyznaczonym czasie.

Logistyka - dziedzina działań związana z przygotowaniem i wykonawstwem zadań przemieszczania oraz utrzymywania i odtwarzania zdolności bojowej wojsk; w najszerszym znaczeniu, są to działania wojsk, które obejmują:

projektowanie, rozwój, pozyskiwanie, przechowywanie, transportowanie, rozdział, obsługiwanie, ewakuację oraz niszczenie środków zaopatrzenia; przewozy stanów osobowych;

pozyskiwanie, budowę, obsługiwanie, wykorzystywanie oraz niszczenie obiektów oraz urządzeń infrastruktury;

pozyskiwanie lub świadczenie usług socjalno-bytowych;

zabezpieczenie medyczne.

Luzowanie - przejęcie walki, zadań i obszaru (pasa, rejonu) działania przez wojska luzujące od wojsk luzowanych, w celu zamiany sił, które utraciły lub mogą utracić zdolność do prowadzenia efektywnych działań w tym obszarze, lub są planowane do innych działań.

Maksymalny zasięg - największa odległość, na jaką może strzelać broń bez uwzględniania rozrzutu.

Maksymalny zasięg skuteczny - maksymalna odległość, dla której przyjmuje się, że broń jest celna i możliwe jest uzyskanie zamierzonych rezultatów jej użycia.

Manewr - jest to przemieszczenie sił wyrażone przez ruch powiązany z prędkością i siłą ognia, w celu przyjęcia korzystnego ugrupowania w stosunku do przeciwnika zgodnie z otrzymanym zadaniem.

Manewr mylący -akcja obejmująca kontakt z przeciwnikiem pozorująca główne działania w celu wprowadzenia go w błąd, co do miejsca i czasu rzeczywistych działań.

Manewr obejścia - rodzaj okrążenia, w którym siły atakujące obchodzą lub omijają główne pozycje obronne przeciwnika w kierunku jego obiektów tyłowych, aby zmusić go do opuszczenia pozycji lub do rozdzielenia głównych sił w celu stawienia czoła zagrożeniu.

Manewr ogniem - całość przedsięwzięć, dzięki którym szef artylerii dokonuje podziału zadań ogniowych między pododdziały artylerii oraz pododdziały innych rodzajów wojsk, w celu koncentracji ognia na wybranych celach w odpowiednim czasie i z wymaganym natężeniem.

Manewr wycofania - zaplanowane działanie, w którym siły zbrojne będące w styczności z przeciwnikiem przerywają z nim kontakt.

Marsz jest to zorganizowane przemieszczanie wojsk na własnych środkach transportu do wyznaczonego rejonu lub na rubież walki, z zachowaniem zdolności do wykonywania zadań bojowych. Celem marszu jest osiągniecie przez wojska nakazanego rejonu lub rubieży w odpowiednim czasie i pełnej gotowości do prowadzenia walki.

Marsz zbliżania - etap pośredni w działaniach, podczas którego wojska własne przemieszczają się w kierunku wojsk przeciwnika w warunkach zagrożenia bezpośrednim kontaktem z jego siłami w celu doprowadzenia wojsk do obszaru bezpośredniego starcia w określonym czasie i uchwycenia kontaktu bojowego.

Maskowanie - zastosowanie materiałów naturalnych lub sztucznych nakładanych na osoby, obiekty lub pozycje taktyczne, w celu zmylenia, wprowadzenia w błąd lub oszukania przeciwnika.

Maskowanie radioelektroniczne - kontrolowane promieniowanie energii elektromagnetycznej na częstotliwościach zajmowanych przez siły własne, tak, aby zabezpieczyć emisję środków łączności i systemów radioelektronicznych sił własnych przed środkami wsparcia walki radioelektronicznej przeciwnika (rozpoznaniem radioelektronicznym) bez wyraźnego obniżenia jakości działania systemów sił własnych.

Meldunek sytuacyjny - zwięzły meldunek zawierający istotną informację obejmujący wydarzenia lub warunki mające natychmiastowy i znaczący wpływ na bieżące planowanie i operacje przekazywane najszybszymi środkami łączności z zachowaniem obowiązujących zasad bezpieczeństwa. UWAGA: W działaniach działania rozpoznawczych i obserwacyjnych nie należy używać meldunku sytuacyjnego.

Mobilność - właściwość lub możliwość wojsk do przemieszczania się z miejsca na miejsce przy zachowaniu zdolności do wykonania ich podstawowego zadania.

Mobilność taktyczna - umiejętność szybkiego przemieszczania się z jednego rejonu pola walki do drugiego w bliskim sąsiedztwie przeciwnika.

Monitoring skażeń – jest to działanie polegające na ciągłej lub okresowej obserwacji i analizie zmian zachodzących w sytuacji skażeń w określonym obszarze działania. W ramach monitoringu dokonuje się wielokrotnych pomiarów w tym samym miejscu, obserwując i analizując na bieżąco wszelkie zmiany.

Najwyższy narodowy organ dowodzenia spełniający funkcje planowania, dowodzenia i prowadzenia wszelkich działań wspierających osiąganie celów politycznych państwa w sposób militarny.

Natarcie czołowe - manewr zaczepny, w którym główne działania skierowane są przeciwko frontowi sił przeciwnika.

Natarcie jest działaniem podstawowym, rozstrzygającym rodzajem działań bojowych (walki). Prowadzi się je głównie w formie zwrotów zaczepnych w celu rozbicia wojsk przeciwnika i odzyskania zajmowanego przez niego terenu (ważnych rejonów, rubieży i obiektów). Cel ten osiąga się przez: rażenie przeciwnika, wykonanie zdecydowanego uderzenia sięgającego w głąb jego ugrupowania, rozbicie wojsk i zajęcie ważnych obiektów i rejonów (rubieży).

Natarcie planowe polega na zaplanowanym i skoordynowanym użyciu manewru nacierających elementów ugrupowania w celu rozbicia broniącego się przeciwnika. W tym rodzaju natarcia priorytet ma zmasowanie siły bojowej kosztem czasu.

Nawiązanie kontaktu - działania zaczepne w celu nawiązania lub ponownego nawiązania kontaktu z przeciwnikiem.

Obejście - zadanie taktyczne polegające na manewrze wokół przeszkody, pozycji lub sił przeciwnika. O tych przeszkodach i siłach melduje się do dowództwa wyższego szczebla.

Obezwładnianie radioelektroniczne - w przeciwdziałaniu radioelektronicznym zamierzone użycie energii elektromagnetycznej, w celu okresowego lub stałego unieszkodliwienia urządzeń przeciwnika wykorzystujących fale promieniowania elektromagnetycznego.

Obowiązująca procedura działania - zbiór instrukcji obejmujący takie metody postępowania, które prowadzą do określonych lub znormalizowanych procedur bez utraty ich skuteczności. Procedurę taką stosuje się o ile nie zarządzi się inaczej.

Obrona - działania zmierzające do pokonania atakującego przeciwnika i niedopuszczenia do osiągnięcia zamierzonych przez niego celów. Wykorzystuje wszystkie dostępne środki i metody w celu uniemożliwienia, powstrzymania lub odparcia ataku przeciwnika. Podstawowe formy obrony to obrona pozycyjna i manewrowa.

Obrona cywilna - mobilizacja, organizacja i kierowanie ludnością cywilną, prowadzone w celu minimalizacji środkami pasywnymi rezultatów działań przeciwnika przeciwko wszystkim aspektom życia ludności cywilnej.

Obrona doraźna - obrona organizowana zwykle w czasie nawiązania kontaktu z przeciwnikiem lub gdy kontakt taki jest nieunikniony, a czas na jej zorganizowanie jest ograniczony; charakteryzuje się poprawianiem naturalnych walorów obronnych terenu przez wykorzystanie niszczeń, stanowisk i przeszkód.

Obrona elektroniczna - Zespół przedsięwzięć organizacyjno – technicznych zapewniających stabilną pracę własnym systemom elektronicznym podczas prowadzonej przez przeciwnika WE oraz w warunkach intensywnego użycia środków elektronicznych wojsk własnych;

Obrona manewrowa - rodzaj działań obronnych koncentrujących się na rozbiciu zasadniczych sił nacierającego przeciwnika w głębi własnego ugrupowania. Osiąga się to poprzez manewr sił i środków, uporczywą obronę ważnych rejonów (obiektów) w celu zniwelowania jego przewagi, kanalizowania ruchu i osłabiania tempa natarcia. Istota obrony manewrowej sprowadza się do redukowania początkowej przewagi materialnej nacierającego przez zadawanie mu strat i rozkładanie jego potencjału zaczepnego w czasie i przestrzeni.

Obrona okrężna - obrona bez odsłoniętego skrzydła, obejmująca siły rozwinięte wzdłuż obwodu obszaru obrony.

Obrona pasywna - środki podjęte do zmniejszenia prawdopodobieństwa efektów zniszczeń spowodowanych działaniem przeciwnika.

Obrona pozycyjna - rodzaj obrony, która skupia się na utrzymaniu terenu poprzez zaangażowanie przeciwnika w walkę na pozycjach obronnych, powiązanych ze sobą, z których jest on rażony (niszczony) ogniem. Istotą obrony pozycyjnej jest opór i utrzymanie pasa (rejonu) obrony. Aby to osiągnąć musi być ona odpowiednio silna, dobrze rozbudowana pod względem inżynieryjnym, wsparta ogniowo, ubezpieczona i osłonięta przed uderzeniami z powietrza. Obrona pozycyjna może być prowadzona na rozmaitej głębokości, zależnej od zadania, możliwości wojsk i charakteru terenu.

Obrona przeciwlotnicza - wszelkie środki zastosowane do wykrycia, zidentyfikowania, przechwycenia lub zniszczenia środków ataku powietrznego.

Obrona przed terroryzmem - przedsięwzięcia obronne zastosowane do ograniczenia narażenia ludzi i sprzętu na działania terrorystyczne. Obejmują ograniczone możliwości reagowania lokalnych sił wojskowych.

Obrona radioelektroniczna - dział walki radioelektronicznej obejmujący działania podejmowane w celu zapewnienia skutecznego wykorzystania widma elektromagnetycznego przez siły własne, pozbawiające jednocześnie przeciwnika możliwości wykorzystania energii elektromagnetycznej.

Obszar (strefa) tyłów - obszar, w którym działania wymierzone są na **utrzymanie swobody** działania sił własnych przewidywanych do działania w strefie działań bezpośrednich lub głębokich oraz zapewnienia ciągłości dowodzenia i zaopatrywania..

Obszar obrony - wydzielony geograficznie obszar, w którym osiągane są cele obrony. Struktura obszaru obrony: strefa działań głębokich, strefa działań bezpośrednich, strefa działań tylnych.

Obszar odpowiedzialności - wydzielony geograficznie obszar, w którym dowódca odpowiada za osiągane cele działań.

Obszar zabudowany - teren, na którym znajdują się budynki i obiekty zamieszkałe i użytkowane przez skupiska ludności takie jak wioski, miasta, miasteczka.

Ocena rozpoznawcza - Wykonuje się po zakończeniu zbierania i przetwarzania informacji wychodzących naprzeciw potrzebom dowódcy oraz uzyskaniu jasnego obrazu, co do sytuacji przeciwnika i jego celów. Ocena rozpoznawcza jest wykonywana w ramach informacyjnego przygotowania pola walki (IPPW).

Ocena sytuacji - proces logicznego rozumowania w czasie, którego dowódca uwzględnia wszelkie okoliczności mające wpływ na sytuację wojskową i podejmuje decyzję, co do rodzaju działań, jakie należy podjąć w celu wykonania zadania.

Ochrona Wojsk – całokształt podejmowanych i realizowanych przedsięwzięć zapewniających ochronę i obronę stanów osobowych, obiektów infrastruktury i sprzętu wojskowego umożliwiających zachowanie swobody oraz efektywności działania sił w czasie pokoju, kryzysu i wojny.

Odcinek forsowania związku taktycznego (oddziału) jest to pas przeszkody wodnej z przylegającym do niej terenem na brzegu wyjściowym i przeciwległym, odpowiednio przystosowanym do forsowania wojsk w kilku najbardziej dogodnych miejscach, w których urządza się główne i zapasowe przeprawy desantowe, promowe, mostowe, a w dogodnych warunkach - przeprawy czołgów pod wodą.

Odcinek przeprawy - pewna ilość sąsiadujących z sobą punktów przepraw pod kontrolą jednego dowódcy.

Oddział:

1) jednostka wojskowa o stałej strukturze organizacyjnej, samodzielna pod względem gospodarczym i administracyjnym, mająca osobowość prawną. Oddziały istnieją we wszystkich rodzajach wojsk i sił zbrojnych, wchodzą w skład wyższych związków organizacyjnych (związków taktycznych, operacyjnych) lub występują samodzielnie; zalicza się do nich brygady, pułki i samodzielne bataliony;
2) jednostka lub element ugrupowania bojowego i marszowego.

Oddział obejścia, przeznacza się do realizacji zadań w bardzo specyficznym terenie np. góry, teren lesisty lub lesisto-jeziorny. Powinien on przeniknąć na tyły przeciwnika i nagłym, zaskakującym uderzeniem zdezorganizować działanie określonych i wybranych elementów jego ugrupowania bojowego. Specyfika działania sprawia, że najbardziej do utworzenia OO nadaje się pododdział zmechanizowany.

Oddział rajdowy, stanowią na ogół siły zgrupowania taktycznego tworzonego w oparciu o pododdział ogólnowojskowy. Ten element ugrupowania bojowego związku taktycznego (oddziału) przeznaczony jest głównie do niszczenia (obezwładniania) ważnych obiektów położonych w ugrupowaniu przeciwnika, szczególnie groźnych dla nacierających wojsk.

Oddział wydzielony - stanowią siły zgrupowania taktycznego, z reguły formowanego na bazie batalionu. Przeznaczony on jest do tworzenia korzystnych warunków działania siłom głównym przez opanowanie i utrzymanie newralgicznych rejonów (obiektów) w głębi obrony przeciwnika. Ten element ugrupowania bojowego z zasady łączy swe wysiłki z taktycznym desantem śmigłowcowym i współdziała z grupami desantowo szturmowymi.

Odtwarzanie - uruchomienie w odpowiednim czasie, w całości lub częściowo, istniejących sił i infrastruktury, włączając przywrócenie ukompletowania stanu osobowego, sprzętu i zapasów do wyznaczonych poziomów.

Odwód - siły utrzymywane w celu przeciwdziałania nieprzewidzianym sytuacjom lub użycia ich w przyszłości.

Oficer łącznikowy - oficer wyznaczony do wykonania określonych zadań lub nawiązania łączności z wyższym dowództwem oraz dowództwami wojsk współdziałających i podległych.

Oficer łącznikowy lotnictwa wojsk lądowych - oficer specjalnie wyszkolony w dziedzinie rozpoznania powietrznego i/lub wsparcia lotniczego działań zaczepnych; oficerowie tacy, zorganizowani zwykle w zespoły podległe odpowiedniemu dowódcy sił lądowych, prowadzą działalność łącznikową pomiędzy oddziałami wojsk lądowych a lotnictwem i jednostkami marynarki wojennej, biorącymi udział w ćwiczeniach lub w walce

Ogień bezpośredni - ogień skierowany na cel obserwowany przez celowniczego.

Ogień wspierający (wsparcie ogniowe) - ogień prowadzony przez jednostki wspierające w celu wsparcia lub ubezpieczenia jednostki walczącej.

Operacja - skoordynowane użycie różnych rodzajów sił zbrojnych do osiągnięcia określonego celu. Ze względu na rodzaj wspieranego celu polityki państwa wyróżnia się operacje: wojenną, reagowania kryzysowego, pokojową.

Operacja pokojowa to forma organizacyjna aktywności państwa na forum międzynarodowym. Są to wielofunkcyjne działania zmierzające do deeskalacji lub usuwania napięć militarnych i społecznych w rejonie konfliktu pod auspicjami światowej lub regionalnej organizacji pokojowej, akceptowane przez strony sporu. Celem jest utrzymanie pokoju oraz nakłonienie stron konfliktu do przestrzegania pokojowych zachowań w rozwiązywaniu sporu.

Operacja powietrzno-desantowa - to działania prowadzone na cel walki lub operacji przez wojska powietrznodesantowe po ich wylądowaniu na terytorium kontrolowanym przez przeciwnika. Desant powietrzny może być zrzucany na spadochronach lub wysadzany poprzez przyziemienie statków powietrznych. Działania powietrznodesantowe mogą być prowadzone we wszystkich rodzajach operacji.

Operacja reagowania kryzysowego - to sojusznicze, wielonarodowe lub narodowe wielofunkcyjne i wielowymiarowe działania przy użyciu sił zbrojnych skierowane na usuwanie przyczyn sytuacji kryzysowych i kryzysów zagrażających narodowemu,

regionalnemu lub światowemu bezpieczeństwu lub naruszeniu praw człowieka. Istotą jest szybkie i bezpośrednie działanie na przyczyny sytuacji kryzysowych i kryzysów, po których usunięciu lub neutralizacji ustaje zasadność działania militarnego. Zadaniem operacji reagowania kryzysowego w kraju lub w środowisku międzynarodowym jest niedopuszczenie do eskalacji sytuacji kryzysowych w wojnę lub inny niebezpieczny konflikt.

Operacja wojenna - to działanie zapobiegające zagrożeniom bezpośrednim lub pośrednim utraty suwerenności i nienaruszalności terytorialnej własnej kraju oraz sojuszniczego lub działania skierowane na pozbawienie suwerenności i nienaruszalności terytorialnej innych państw. Istotą operacji wojennej jest pobicie przeciwnika oraz ochrona własnej suwerenności lub zabranie jej innym państwom.

Operacyjny szczebel działań wojennych - jest to szczebel dowództwa operacyjnego, które planuje synchronizuje i koordynuje osiąganie celu kampanie lub operacji na teatrze lub w rejonach działań operacyjnych.

Opóźnianie ciągłe to sposób (metoda) prowadzenia działań polegająca na prowadzeniu ciągłej walki z przeciwnikiem nacierającym na lądzie przy równoległym odpieraniu jego powietrzno lądowych ataków jednocześnie na całej szerokości przydzielonego obszaru (pasa, rejonu, kierunku).

Opóźnianie przemienne to sposób (metoda) prowadzenia działań polegająca na prowadzeniu stopniowej walki z przeciwnikiem. W czasie, gdy jedno ze zgrupowań powstrzymuje natarcie inne pododdziały przygotowują obronę na kolejnej linii (rubieży, pozycji). Wymaga zorganizowania, co najmniej dwu linii (rubieży, pozycji) opóźniania lub nawet dwurzutowego ugrupowania.

Organizacja dowodzenia - komponent systemu dowodzenia obejmujący ogólne zasady działania (doktrynę), sposób zorganizowania dowództw, relacje pomiędzy dowództwami, uprawnienia i odpowiedzialność dowództw oraz podział i strukturę funkcjonalną dowództw na stanowiskach dowodzenia.

Organy Dowodzenia (obsady operacyjne) - jest zasadniczym elementem stanowisk dowodzenia odpowiedzialnym za planowanie, organizację działań i dowodzenie wojskami w toku walki, wspierającym dowódcę w cyklu decyzyjnym procesu dowodzenia.

Oskrzydlenie - manewr ofensywny, w czasie, którego główne siły atakujące otaczają lub przechodzą przez główne pozycje obrony przeciwnika, prowadzony w celu osiągnięcia obiektów znajdujących się na jego tyłach.

Osłona - działania sił lądowych, powietrznych lub morskich w celu ochrony poprzez atak lub obronę albo groźbę jednego, drugiego albo obu rodzajów działań.

Ostrzeganie i meldowanie o skażeniach – to proces, w którym meldunki o uderzeniach BMR i zdarzeniach typu ROTA są przekazywane w systemie dowodzenia, a jednostki są ostrzegane o tych zagrożeniach. Zadania związane z ostrzeganiem i meldowaniem o skażeniach realizowane są przez siły Systemu Wykrywania Skażeń (SWS).

Oświetlenie pola walki - oświetlenie obszaru pola walki przy użyciu sztucznego światła widzialnego lub niewidzialnego dla oka nieuzbrojonego.

Państwo – gospodarz - państwo, które na podstawie umowy: przyjmuje siły i środki krajów NATO lub innych działających na jego terytorium lub przez nieprzemieszczających się; zezwala na rozmieszczenie środków i/lub organizacji NATO na jego terytorium; zapewnia wsparcie dla ww. celów.

Pasywna (bierna) obrona powietrzna - wszelkie środki, inne niż w aktywnej obronie powietrznej, podejmowane w celu zmniejszenia skuteczności działań sił powietrznych przeciwnika. Do środków tych zalicza się dezinformację, rozproszenie i użycie konstrukcji ochronnych.

Pasywne przedsięwzięcia obrony radioelektronicznej - niewykrywalne przedsięwzięcia dotyczące procedur operacyjnych i technicznych właściwości sprzętu, zapewniające efektywne wykorzystanie widma elektromagnetycznego przez środki wojsk własnych.

Patrol - pododdział wysłany w celu zebrania informacji lub przeprowadzania działań zaczepnych, oczyszczenia rejonu walki, działań zabezpieczających i destrukcyjnych w ugrupowaniu przeciwnika.

Patrol bojowy - w siłach lądowych pododdział wysyłany przez siły główne w celu podjęcia samodzielnej walki do obrony czoła, skrzydeł, lub tyłów sił ubezpieczanych przez podjęcie walki.

Patrol rozpoznawczy - patrol sił lądowych przeznaczony do uzyskania informacji taktycznych.

Plan przemieszczenia – to zbiór dokumentów planistyczno – kalkulacyjnych, opisujących szczegółowo przewidywany w czasie i przestrzeni sposób przemieszczenia danej jednostki wojskowej. W zależności od potrzeb, forma tych dokumentów może być różna, np. mapy, tabele, wykresy, schematy.

Plan użycia - dokument opracowywany, dla każdego rozpatrywanego teatru działań i dla każdego możliwego składu sił, określający założenia użycia oraz siły i środki ujęte

w ogólnym planie użycia sił; w oparciu o istniejące zobowiązania, porozumienia i uzgodnienia, plan łączy elementy i podstawowe dane wspólne dla różnych planów operacyjnych, w celu ustanowienia ram instytucjonalnych wybranego planu operacyjnego; dokument ten jest opracowywany na najbardziej ogólnym szczeblu szkolenia operacyjnego odnoszącego się do określonego teatru działań, podczas gdy wiedza o sytuacji, w jej szerokim aspekcie, wymaga szeregu założeń; bazując na założeniach użycia odnoszących się do danego teatru działań, połączony sztab planistyczny przygotowuje cały szereg planów użycia, gdzie każdy plan zawiera opcję wojskową, której celem jest jej spójne dopasowanie do wybranej opcji strategicznej; każdy plan użycia opisuje podstawy projektu operacji wojskowej rozważany do wypełnienia zadania postawionego dla sił w określonej opcji strategicznej; celem planu użycia, w normalnych warunkach, jest stworzenie podstaw do opracowania planu operacyjnego.

Plan zbierania informacji - plan zbierania informacji ze wszystkich dostępnych źródeł w celu zaspokojenia potrzeb wywiadowczych i rozpoznawczych oraz dla przekształcenia ich w rozkazy i zapotrzebowania na informację do właściwych agencji.

Planowanie - jedna z funkcji dowodzenia, opiera się na wnikliwej analizie zadania i ocenie sytuacji. Planowanie polega na przewidywaniu przyszłego układu rzeczowo - czasowo - przestrzennego przyszłych działań oraz formułowaniu do tego układu odpowiednich celów. Realizowana, jako ciągły proces, którego celem jest racjonalizacja działań zorganizowanych poprzez opracowanie planu ogólnego i planów cząstkowych z różnym stopniem szczegółowości. Przedmiotem planowania są zadania, zagadnienia współdziałania, zabezpieczenie bojowe i logistyczne oraz dokumenty do bezpośredniego kierowania walką.

Pododdział - część oddziału lub związku taktycznego nie mająca zwykle samodzielności gospodarczej i administracyjnej.

Podwładny - żołnierz (oficer, chorąży, podoficer), który ma, co najmniej jednego przełożonego (dowódcę). Rolę podwładnego określa zestaw jego obowiązków i uprawnień.

Pokój – stan opisujący stosunki między państwami, lub wewnątrz nich, oznaczający brak wojny, wykluczający konflikt zbrojny i używanie przemocy. W węższym znaczeniu pokój oznacza zakończenie wojny

Polowy obiekt fortyfikacyjny - stanowisko lub schron o charakterze tymczasowym, zbudowane w sposób prosty przez pododdziały dowolnego rodzaju wojsk bez specjalistycznego nadzoru i sprzętu inżynieryjnego.

Pościg jest formą natarcia, mającą na celu uchwycenie terenu i odcięcie wycofujących się wojsk przeciwnika, z zamiarem ich rozbicia. Wykorzystując powodzenie natarcia, pościg może rozwinąć się wtedy, gdy przeciwnik jest zdemoralizowany, ulega dezintegracji i stracił możliwość efektywnego działania próbując zerwać styczność. Głównym celem jest zniszczenie sił przeciwnika oraz opanowanie obiektów w głębi jego terenu. Podczas pościgu wywierany jest nieustanny nacisk na wycofującego się przeciwnika, równocześnie z siłami oskrzydlającymi, które odcinają mu drogę wycofania.

Potencjał rozpoznawczy - Zespół sił i środków, przeznaczonych do zdobywania (pozyskiwania) i gromadzenia danych (faktów), przetwarzania ich w informacje i wiadomości rozpoznawcze, a następnie rozpowszechniania do zainteresowanych odbiorców.

Priorytetowe potrzeby (wymagania) rozpoznawcze dowódcy - Potrzeby rozpoznawcze, względem, których dowódca stosuje pierwszeństwo podczas stawiania zadań do planowania i podejmowania decyzji.

Procedury - standardowe działania, które opisują jak wykonać zadanie.

Procedury dowodzenia - przyjęty tryb postępowania określający kolejność, zakres i zasady postępowania dowództwa w procesie realizacji funkcji dowodzenia.

Procedury operacyjne - szczegółowe metody, którymi dowództwa i jednostki wykonują swoje zadania.

Proces dowodzenia - cykl informacyjno-decyzyjny realizowany przez dowództwa, jednakowy na wszystkich poziomach dowodzenia polegający na cyklicznej realizacji czynności w ramach funkcji dowodzenia.

Proces informacyjny - Proces, w którym pozyskaną informacje poddaje się ocenie i badaniu w celu określenia znaczących faktów i właściwej ich interpretacji, a następnie dystrybucji do zainteresowanych użytkowników w formie danych rozpoznawczych.

Przebazowanie - przerzut sił oraz sprzętu celem wsparcia zdolności operacyjnych innego dowódcy sił połączonych, lub powrót personelu, sprzętu oraz zapasów do miejsca stałej dyslokacji lub punktów demobilizacyjnych celem odtworzenia zdolności lub przetworzenia.

Przeciwdziałanie elektroniczne - Przeciwdziałanie elektroniczne jest aktywnym składnikiem WE. Obejmuje działania redukujące lub obniżające efektywne użycie przez przeciwnika spektrum fal elektromagnetycznych. Jest to zespół skoordynowanych przedsięwzięć ukierunkowanych na dezorganizację pracy systemów oraz urządzeń elektronicznych

przeciwnika, funkcjonujących w środowisku elektromagnetycznym;

Przeciwdziałanie radioelektroniczne - rodzaj walki radioelektronicznej obejmujący działania podejmowane w celu uniemożliwienia lub osłabienia efektywnego użycia widma elektromagnetycznego przez przeciwnika poprzez wykorzystanie energii elektromagnetycznej; wyróżnia się trzy kategorie przeciwdziałania radioelektronicznego: zakłócanie radioelektroniczne, dezinformacja radioelektroniczna oraz obezwładnianie radioelektroniczne.

Przeciwnik - osoba, grupa osób (zorganizowana lub niezorganizowana), wojska lub siły paramilitarne, elementy narodowe lub sojusznicze, które prowadzą w sposób zamierzony wrogie działania wymierzone przeciwko stronie własnej, i z którymi należy walczyć z użyciem, w razie konieczności, siły.

Przedni skraj pola walki - przednia granica rejonów rozmieszczenia jednostek bojowych sił lądowych z wyjątkiem rejonów, w których działają siły osłonowe lub blokujące, utworzona w celu koordynacji wsparcia ogniowego, obsadzenia pozycji lub kierowania manewrami pododdziałów.

Przednia rubież wojsk własnych - linia wskazująca najbardziej wysunięte pozycje wojsk własnych w określonym czasie.

Przegrupowanie – zmiana istniejącego rozmieszczenia sił i środków. Może ono nastąpić drogą przemieszczeń wojsk z jednego rejonu (rubieży) do drugiego w celu stworzenia nowego ugrupowania, adekwatnego do zaistniałej sytuacji lub potrzeb pola walki.

Przejście przez linię ugrupowania bojowego - droga wyznaczona przez ugrupowanie wojsk własnych i przeciwnika zapewniająca swobodne i bezpieczne podejście wojskom własnym.

Przekazanie dowodzenia - przekazanie odpowiedzialności i kompetencji innemu dowódcy za dotychczasowy obszar odpowiedzialności. Termin przekazania dowodzenia określony jest na bazie porozumienia pomiędzy dowódcami obu jednostek lub na bazie rozkazu wyższego dowództwa.

Przekazanie uprawnień - działanie polegające na przekazaniu przez danego dowódcę uprawnień i odpowiedzialności do dowodzenia i kierowania wyznaczonymi siłami innemu dowódcy zgodnie z posiadanymi uprawnieniami.

Przełamanie - wykonanie wyłomu w bronionej linii obrony przeciwnika poprzez zniszczenie jego sił i środków by umożliwić działanie wojsk własnych w głąb i na skrzydła jego ugrupowania po liniach wewnętrznych.

Przemieszczenie – to wszelkie zmiany położenia wojsk w formie marszy, przewozów lub przerzutów. Zmiany te dokonuje się z jednego rejonu do drugiego w celu utworzenia zamierzonego ugrupowania bojowego lub dokonania koncentracji sił i środków. Przemieszczenie obejmuje, więc marsze wojsk, ich przewozy transportem kolejowym i powietrznym, a także transportem wodnym.

Przenikanie - wprowadzenie, w sposób skryty, pewnej ilości wojsk w ugrupowanie przeciwnika w celu realizacji zadania w głębi jego ugrupowania.

Przeprawa pozorna to przeprawa organizowana w ramach maskowania operacyjnego. Ma ona na celu pozorowanie przeprawy rzeczywistej, organizowanej w innym miejscu.

Przeprawa wodna - operacja taktyczna będąca częścią operacji mającej na celu przegrupowanie grupy sił z jednego brzegu rzeki na drugi.

Przeprawy demonstracyjne to przeprawy wydzielonych sił na wybranych kierunkach, organizowane w ramach maskowania operacyjnego i funkcjonujące równolegle z przeprawami rzeczywistymi. Mają one na celu odwrócenie uwagi przeciwnika od przepraw głównych, organizowanych na kierunku głównego natarcia.

Przestrzeń walki – czynniki i warunki, które wywierają określony wpływ na wojska i ich siłę bojową, determinującą wykonanie zadania. W skład przestrzeni walki wchodzą: przestrzeń powietrzna, lądowa, morska, możliwości oddziaływania sił przeciwnika, sił własnych, jak również, pogody, terenu, przestrzeni elektromagnetycznej, środowiska informatycznego w ramach obszaru działania oraz obszaru zainteresowania.

Przewóz – przewiezienie na środkach transportowych stanu osobowego, uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz środków zaopatrzenia z uwzględnieniem postojów i przerw wynikających z warunków ruchu.

Przewóz koleją – przemieszczenie na wagonach kolejowych stanu osobowego, uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz środków materiałowych i technicznych, z uwzględnieniem postojów wynikających z warunków ruchu.

Przygotowanie do działania - wszelkie przedsięwzięcia realizowane do czasu rozpoczęcia działań, wykonywane w rejonach do tego wyznaczonych. Obejmują ześrodkowanie wojsk, przygotowywanie i obsługiwanie sprzętu, przemieszczenie do punktów załadunku i następnie załadunek na środki transportu morskiego lub powietrznego jeśli jest to wymagane;

przedsięwzięcia realizowane przed rozpoczęciem działania celem podniesienia zdolności do działania. Obejmują (ale nie są limitowane): przegląd i udoskonalenie planów działania, prowadzenie rozpoznania, omówienie współdziałania, kontrolę

i manewr w celu poprawy położenia.

Punkt decydujący - punkt, z którego można zagrozić środkowi ciężkości przeciwnika lub własnemu. Taki punkt może istnieć w czasie, przestrzeni lub w środowisku informatycznym.

Punkt kluczowy - miejsce lub instalacje, których zniszczenie lub zdobycie ma poważny wpływ na działania wojenne lub powodzenie operacji.

Punkt koordynacji działań - wyznaczony punkt, w którym, w przypadku podjęcia różnego typu działań bojowych, sąsiadujące jednostki/formacje muszą się kontaktować w celu kontroli i koordynacji działań.

Punkt ładunkowy – miejsce na stacji kolejowej, przy bocznicy lub na szlaku, które jest położone bezpośrednio przy torze i wyposażone w rampę oraz niezbędne środki i urządzenia ładunkowe.

Punkt obrony o specjalnym znaczeniu - obrona lub ochrona elementu o specjalnym znaczeniu dla systemu obrony np. elementy struktury dowodzenia lub bazy lotnicze.

Punkt początkowy – ściśle zdefiniowany punkt na trasie marszu, w którym rozpoczyna się ich ruch pod kontrolą dowódcy marszu. W punkcie tym kolumna jest formowana poprzez kolejne dołączanie w wyznaczonym czasie każdego z elementów składowych kolumny. Obok zasadniczego punktu początkowego kolumny mogą występować dodatkowe punkty początkowe dla różnych jej elementów.

Punkt zbiórki uszkodzonego sprzętu - punkt rozwinięty celem zbierania sprzętu oczekującego na naprawę, kontrolę, ewakuację lub likwidację. Może być prowadzony przez użytkowników lub przez pośrednią jednostkę remontową.

Rejon (strefa) tylny - dla dowolnego szczebla dowodzenia, obszar (pas, rejon) rozciągający się w przód od jego tylnej granicy obszaru odpowiedzialności do tylnej granicy strefy działań bezpośrednich. Strefa działań tyłowych przeznaczona jest głównie do wykonywania funkcji zabezpieczenia działań bojowych.

Rejon alarmowy to teren, który zajmują wojska po ogłoszeniu alarmu i wyjściu z miejsca stałej dyslokacji. Może być wyznaczony także w innych sytuacjach.

Rejon działania - Część obszaru działań wojennych niezbędny dla prowadzenia działań wojskowych i kierowania tymi działaniami

Rejon kluczowy- miejsce (obszar), którego przejęcie lub utrzymanie daje znaczną przewagę jednej z walczących stron.

Rejon koncentracji to teren, na którym dokonuje się zgrupowania większej ilości pododdziałów, w celu przygotowania ich do podjęcia działań niekiedy przeprowadzenia ćwiczeń zgrywających itp. Może być wyznaczony także dla luzowanych pododdziałów.

Rejon obrony - dla dowolnego dowództwa, obszar działań rozciągający się od linii styczności do jego tyłów. Jest to rejon prowadzenia decydujących działań obronnych.

Rejon odpoczynku to teren wyznaczony dla pododdziałów wykonujących przemieszczenia w formie marszu. Powinien umożliwiać regenerację sił żołnierzy oraz dokonanie niezbędnych obsług sprzętu.

Rejon odpowiedzialności rozpoznawczej - Rejon wyznaczony dowódcy poziomu taktycznego, w którym odpowiada on za zdobywanie (dostarczanie) danych rozpoznawczych przy wykorzystaniu środków będących w jego dyspozycji. Rejon mieści się w ramach rejonu działania dowódcy. Rejon odpowiedzialności rozpoznawczej może być określony przez wyższy poziom dowodzenia albo posiadać standardowe wymiary. Wielkość rejonu musi odpowiadać możliwościom organicznych i przydzielonych środków rozpoznania danej jednostki lub elementu ugrupowania bojowego.

Rejon wyczekiwania to obszar zajęty (planowany do zajęcia) przez oddziały, w którym przygotowują się one i osiągają gotowość do wykonania określonych zadań. Wyznacza się go przede wszystkim w czasie luzowania oraz przewozów.

Rejon wyjściowy to teren zajmowany przez pododdział bezpośrednio przed podjęciem walki. Powinien zapewniać warunki właściwego przygotowania się do podjęcia działań bojowych, a także do zorganizowania w nim obrony przed niespodziewanym uderzeniem przeciwnika.

Rejon zainteresowania celami (TAI) to fragment terenu, w którym dowódca może oddziaływać posiadanymi środkami rażenia na wybrane elementy ugrupowania bojowego przeciwnika, wpływając tym samym na przebieg walki.

Rejon zainteresowania rozpoznawczego - To forma zdobywania informacji (pasywna lub aktywna) o obiektach elektronicznych przeciwnika emitujących energię elektromagnetyczną, przez ich poszukiwanie, śledzenie, przechwytywanie, namierzanie oraz analizę.

Rejon załadowania to teren, na którym pododdziały ładują się na środki transportu. Zwykle jest to obszar stacji kolejowej, lotniska, lądowiska, a w przypadku transportu drogą wodną-port rzeczny lub morski.

Rejon zastrzeżony, strefa ograniczonego dostępu przestrzeń powietrzna o określonych wymiarach, rozciągająca się ponad obszarem lądowym lub wodami terytorialnych państwa, w której lot statku powietrznego podlega szczególnym ograniczeniom.

obszar, w którym stosuje się specjalne środki ograniczające, aby zapobiec lub zminimalizować możliwość wystąpienia kolizji między jednostkami sił własnych.

obszar, będący pod zarządem wojskowym, w którym stosuje się specjalne środki bezpieczeństwa, zapobiegające przedostaniu się do niego osób nieupoważnionych. Patrz także closed area; danger area; prohibited area.

Rejon ześrodkowania to obszar zajęty (przewidywany do zajęcia) przez wojska przed, w czasie i po wykonaniu określonego zadania. W pierwszym wypadku będzie on zajmowany zwykle po osiągnięciu gotowości bojowej oraz podczas tworzenia określonych zgrupowań do działania (walki).

Rekonesans, rozpoznanie - misja podejmowana w celu uzyskania, w drodze bezpośredniej obserwacji lub wykorzystania innych metod wykrywania, informacji o działaniach i środkach przeciwnika lub potencjalnego przeciwnika, albo danych meteorologicznych, hydrograficznych lub geograficznych określonego obszaru.

Rozkaz - wiadomość, w formie pisemnej, ustnej lub sygnału, w której przekazywane są instrukcje od przełożonego do podwładnego.

Rozkaz bojowy - wytyczne dowódcy, zazwyczaj formalne, wydane podległym dowódcom, w celu skoordynowanego przeprowadzenia operacji.

Rozminowanie terenu i obiektów polega na wykonaniu prac minerskich w celu usunięcia wszelkich środków wybuchowych z określonego rejonu lub obiektów (budowli).

Rozpoznanie taktyczne - rozpoznanie niezbędne do planowania i prowadzenia działań taktycznych.

Rozpoznanie walką - działania zaczepne zaplanowane w celu wykrycia i/lub zbadania sił przeciwnika lub uzyskania innych informacji.

Rozśrodkowanie - rozśrodkowanie lub rozdzielenie oddziałów, materiałów, urządzeń lub działań, które zwykle są ześrodkowywane, przeprowadzone na ograniczonym obszarze w celu zmniejszenia podatności na uderzenia.

Rozwinięcie przemieszczanie sił w obszarze operacji; ustawienie sił do walki; przemieszczenie sił na wymagany obszar operacji.

Ruch wojsk – rodzaj działalności związanej ze zmianą lokalizacji sprzętu, personelu lub zapasów, jako część operacji wojskowej. Ruch wojsk wymaga wspierających zdolności

mobilności, transportu, infrastruktury, kierowania ruchem wojsk i funkcji wsparcia.

Sektor ogniowy - wyznaczony obszar, który powinien być pokryty ogniem prowadzonym z broni obsługiwanej indywidualnie lub przez załogę, bądź strzelca.

Siły (**zgrupowanie, grupa) do wykonania określonych zadań**

1) tymczasowe zgrupowanie jednostek pod jednym dowództwem w celu przeprowadzenia określonego działania lub wykonania zadania bojowego;
2) półstała organizacja jednostek pod jednym dowództwem, formowana w celu ciągłego wykonywania określonych zadań;
3) część składowa floty organizowana przez jej dowódcę lub wyższe dowództwo w celu wykonania określonego zadania lub zadań.

Siły główne - zasadnicza część pododdziału/oddziału. Nie zalicza się do nich samodzielnych elementów takich jak: awangarda, ubezpieczenie boczne oraz sił osłony.

Siły i środki rozpoznania - to siły i środki przeznaczone do zdobywania (pozyskiwania), gromadzenia informacji, przetwarzania ich w dane rozpoznawcze oraz rozpowszechniania tych danych do zainteresowanych odbiorców. Tworzą je sztabowe komórki rozpoznawcze, oddziały i pododdziały rozpoznawcze oraz nieetatowe elementy rozpoznawcze.

Skład bojowy - nazwa, etat, struktura dowodzenia oraz przydział i rozmieszczenie stanów osobowych i wyposażenia dowolnych sił.

Sojusz - porozumienie o wspólnym działaniu mającym doprowadzić do osiągnięcia określonego celu. W zależności od liczby sojuszników możemy mówić o sojuszach dwustronnych lub trójstronnych. W przypadku większej niż trzech liczby sojuszników mówimy po prostu o sojuszu. Jako synonimy używane są pojęcia: pakt, alians.

Stanowisko dowodzenia - odpowiednio przygotowane i wyposażone miejsca (obiekty, rejony), w których rozmieszcza się organy dowodzenia oraz elementy zabezpieczenia. W czasie działań bojowych dowództwa podzielone na organy dowodzenia mogą być rozmieszczone w kilku miejscach - miejsce, z którego dowodzi dowódca nazywane jest stanowiskiem dowodzenia. Stanowiska dowodzenia są ze sobą powiązane funkcjonalnie i informacyjnie w określonym układzie poziomym i pionowym.

Stawianie zadań - proces związany z podstawowym uprawnieniem dowódcy w zakresie dowodzenia, sposobem formułowania rozkazów (zarządzeń, poleceń) oraz metodą przekazywania ich podwładnym do bezwzględnego wykonania.

Strategia:

1) sztuka i wiedza o użyciu sił zbrojnych państwa (sojuszu) w celu osiągnięcia celów politycznych poprzez zastosowanie przemocy lub groźby jej zastosowania. Określa cele działań, decyduje o wydzieleniu sił i środków oraz warunki ich użycia;
2) strategia to nauka o użyciu bitew do celów wojny;
3) strategia to sztuka rozdziału i użycia środków wojennych dla urzeczywistnienia celów polityki;
4) strategia to sztuka prowadzenia wojny na mapie;
5) strategia to sztuka współdziałania sił, której zadaniem jest osiągnięcie celów wyznaczonych przez politykę.

Strefa działań desantowych – to strefa niezbędna do wykonania zadania przez desantową grupę zadaniową i zapewnienia jej ochrony. Dotyczy morza, lądu i przestrzeni powietrznej i musi mieć wielkość odpowiednią do przeprowadzenia działań desantowych z morza.

Sygnał ostrzegania - umowny znak lub symbol za którego pomocą przekazuje się określoną informację (ostrzeżenie) dowódcom, sztabom lub wojskom (żołnierzom). Zależnie od sposobu przekazywania sygnałów ostrzegania rozróżnia się sygnały: wzrokowe (np. rakiety, dymy kolorowe, błyski latarek, chorągiewki, itp.), dźwiękowe (np. syreny, trąbki, gwizdki, itp.) i radiotechniczne (ustalone słowa lub cyfry przekazywane technicznymi środkami łączności).

Synchronizacja - koordynacja wysiłku wojsk w czasie i w przestrzeni. Istota – realizacja zadań cząstkowych w ramach jednego zgrupowania dla osiągnięcia celu działania szczebla nadrzędnego.

System

1) skoordynowany układ elementów, zbiór tworzący pewną całość uwarunkowaną stałym logicznym uporządkowaniem jego części składowych, koncepcja;
2) wyodrębniony z otoczenia zbiór elementów materialnych lub abstrakcyjnych wzajemnie powiązanych, które można rozpatrywać, jako całość, charakteryzującą się cechami, jakich nie posiada żaden z jego elementów.

System dowodzenia - uporządkowana, zgodnie z zasadami dowodzenia, całość złożona z organów dowodzenia i środków dowodzenia sprzężonych ze sobą informacyjnie i zapewniająca podejmowanie stosownych decyzji na wszystkich szczeblach organizacyjnych sił zbrojnych oraz ich sprawną, terminową i bezwzględną realizację. Obejmuje trzy komponenty: organizację dowodzenia, proces oraz środki dowodzenia.

System rozpoznania - to rozwinięte i ugrupowane w przestrzeni siły i środki rozpoznania wszystkich rodzajów sił zbrojnych i wojsk wraz z ich organami kierowania, powiązane więzami informacyjnymi, działające zgodnie z zamiarem prowadzenia walki (operacji), w celu zdobywania informacji niezbędnych do skutecznego jej planowania i prowadzenia. Przygotowuje się i rozwija z wyprzedzeniem w stosunku do zasadniczych przedsięwzięć przygotowania walki (operacji) aby zapewnić niezbędną ilość informacji do właściwego jej zaplanowania i przeprowadzenia.

System Wykrywania Skażeń – jest to zorganizowany układ elementów powiązanych wzajemnymi relacjami organizacyjno – technicznymi, przeznaczonych do zdobywania, gromadzenia, przetwarzania i analizy informacji o uderzeniach bronią masowego rażenia (BMR), a także o uwolnieniach środków promieniotwórczych, biologicznych i chemicznych spowodowanych zdarzeniami innymi niż atak BMR (zdarzenia typu ROTA), powstałych w ich wyniku skażeniami oraz potencjalnych źródłach tych zagrożeń.

Sztab - organ dowodzenia wchodzący w skład dowództwa, przeznaczony do zapewnienia dowódcy możliwości realizacji podstawowych funkcji dowodzenia.

Sztuka operacyjna - dział sztuki wojennej obejmujący teorię i praktykę przygotowania i prowadzenia operacji przez zgrupowania wojsk, ukierunkowanych na osiągnięcie celu strategicznego na obszarze działań wojennych

Sztuka wojenna - teoria i praktyka zbrojnych działań wojennych.
a)teoria- oznacza naukę ,dyscyplinę naukową ,której przedmiotem jest problematyka przygotowania i prowadzenia zbrojnych działań wojennych.
b)praktyka- praktyczne postępowanie dowództw i wojsk w zakresie przygotowania i prowadzenia tych działań.

Szyk bojowy - uporządkowane ustawienie sił w terenie w celu wykonania konkretnego zadania.

Środek ciężkości - właściwości, możliwości lub miejsca szczególne, z których kraj (naród), sojusz, siły zbrojne lub inne grupy czerpią swobodę działania, siłę fizyczną lub wolę walki.

Środki bezpieczeństwa - przedsięwzięcia niezbędne do zapewnienia ochrony przed szpiegostwem, sabotażem, dywersją i terroryzmem, jak również przed utratą lub ujawnieniem tajemnicy.

Środki dowodzenia - zasoby techniczne i materiałowe wydzielone do wykorzystania w systemie dowodzenia, obejmujące środki do przekazywania informacji

(środki łączności), środki do przetwarzania i opracowywania informacji (środki informatyczne oraz środki pomocnicze).

Taktyczny szczebel działań bojowych - szczebel działań bojowych, na którym planuje się i prowadzi bitwy i inne działania w celu osiągnięcia celów wojskowych przydzielonych formacjom i jednostkom taktycznym.

Taktyczny zasięg działania - zasięg, w którym osiągalne są rzeczywiste cele i dozwolona jest pewna dowolność manewrów.

Taktyka - taktyka jest sztuką zarządzania siłami, rozwinięcia ich do walki celem osiągnięcia rozstrzygnięcia, mającego wpływ na cel operacyjny z maksymalnym oszczędzeniem wysiłku.

Targeting - proces selekcji celów, nadania im priorytetów oraz wyboru odpowiedniego sposobu oddziaływania z uwzględnieniem wymagań operacyjnych (taktycznych) i posiadanych możliwości.

Teren o kluczowym znaczeniu - każde miejsce lub obszar, których przejęcie lub utrzymanie daje znaczną przewagę jednej z walczących stron.

Terroryzm – forma przemocy polegająca na przemyślanej akcji wymuszania bądź zastraszania rządów lub określonych grup społecznych w celach politycznych, ekonomicznych i innych /Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa państwa/

Toksyczne środki przemysłowe – to toksyczne lub promieniotwórcze substancje w postaci stałej, ciekłej lub gazowej. Substancje te mogą być produkowane lub wykorzystywane w zakładach przemysłowych, medycynie, wojsku oraz innych gałęziach gospodarki narodowej.

Transport – środki przewozu do przemieszczenia sił, sprzętu, personelu i zapasów oraz wymagany sprzęt załadunkowy.

Transport i ruch wojsk – wieloszczeblowy spójny układ sił i środków oraz całokształt przedsięwzięć organizacyjno – technicznych związanych z przewozem i ruchem wojsk, przygotowaniem i osłoną techniczną sieci transportowej, a także pracami przeładunkowymi w celu sprawnego i terminowego przemieszczenia wojsk i ładunków. W ujęciu strukturalnym stanowi on element systemu logistycznego Sił Zbrojnych RP, jak również część składową systemu transportu państwa.

Ubezpieczenie boczne - ubezpieczenie skrzydeł przemieszczających się lub stacjonujących jednostek w celu ich ochrony przed obserwacją, ogniem bezpośrednim lub niespodziewanym atakiem przeciwnika.

Ubezpieczenie taktyczne - w działaniach bojowych, środki niezbędne w celu niedopuszczenia do przecieku informacji do przeciwnika oraz zapewnienia wojskom swobody działania, ostrzegania i ochrony przed niespodziewanym natknięciem się na siły przeciwnika lub ich atakiem.

Ugrupowanie wojsk w natarciu jest to uszykowanie oraz rozmieszczenie sił i środków w terenie odpowiednio do celu (koncepcji) natarcia. Powinno ono odpowiadać charakterowi zadania i zamiarowi dowódcy oraz zapewnić: pełne wykorzystanie posiadanego potencjału bojowego; skupienie wysiłków na wybranym kierunku

i w określonym czasie; jak najmniejszą wrażliwość wojsk na uderzenia z lądu i powietrza oraz utrzymanie ciągłości współdziałania i operatywność dowodzenia wojskami.

Uprawnienia do koordynacji - władza przyznana dowódcy lub innej osobie oznaczająca przypisaną mu odpowiedzialność za koordynację określonych funkcji lub działań angażujących siły dwóch lub więcej państw lub dowództw lub dwóch lub więcej rodzajów sił zbrojnych albo dwóch lub więcej jednostek tego samego rodzaju sił zbrojnych. Posiada on prawo do żądania konsultacji zaangażowanych agencji lub ich przedstawicieli, ale posiada władzy do wymuszania ich zgody. W przypadku rozbieżności zdań występujących pomiędzy zaangażowanymi agencjami, powinien podjąć próby uzyskania ostatecznej zgody drogą negocjacji. W przypadku niemożliwości uzyskania takiej zgody powinien przedstawić sprawę właściwym władzom.

Urządzenia logistyczne to rozwinięte w terenie lub w miejscu stałej dyslokacji siły i środki oddziałów i pododdziałów logistycznych przeznaczone do realizacji dostaw zaopatrzenia i świadczenia usług socjalno – bytowych, realizowania przedsięwzięć związanych z eksploatacją uzbrojenia i sprzętu wojskowego, tj. jego użytkowania oraz zabezpieczenia technicznego w czasie działań wojennych, zabezpieczenia medycznego obejmującego aspekty z zakresu ewakuacji medycznej poszkodowanych rannych i chorych jak również zaopatrywanie medyczne.

Urządzenie i utrzymanie przepraw to utworzenie na przeszkodzie wodnej odpowiednich warunków technicznych umożliwiających zorganizowane przemieszczenie wojsk wraz z ich wyposażeniem na przeciwległy brzeg przeszkody.

Urządzenie i utrzymanie przepraw to utworzenie na przeszkodzie wodnej odpowiednich warunków technicznych umożliwiających zorganizowane przemieszczenie wojsk wraz z ich wyposażeniem na przeciwległy brzeg przeszkody.

Urzutowanie - organizacja ugrupowania na każdym szczeblu dowodzenia, która składa się z formacji niższego szczebla.

Ustalenie położenia - faza cyklu decyzyjnego dowodzenia, stanowi ona ciągły proces realizowany we wszystkich komórkach organizacyjno-funkcjonalnych dowództwa polegający na pozyskiwaniu, gromadzeniu, analizowaniu, wartościowaniu, porównywaniu i rozpowszechnianiu informacji. Jej celem jest stworzenie dowódcy oraz pozostałym komórkom organizacyjnym jasnego i przejrzystego obrazu sytuacji, na podstawie, której można ją ocenić podjąć decyzje, postawić zadanie, modyfikować plan działania lub określić potrzeby informacyjne.

Walka – każde starcie z przeciwnikiem w skali taktycznej.

Walka elektroniczna - Działania militarne polegające na rozpoznawaniu źródeł emisji elektromagnetycznej oraz dezorganizowaniu pracy środków i systemów elektronicznych przeciwnika wykorzystujących energię elektromagnetyczną, w tym energię wiązkową, przy jednoczesnym zapewnieniu warunków jej efektywnego użycia przez wojska własne.

Węzeł łączności - to złożony element wojskowej sieci teleinformatycznej, stanowiący część składową stanowiska dowodzenia. Przeznaczony jest do zapewnienia wymiany informacji ze stanowiskiem dowodzenia sił sojuszu, przełożonego, podwładnych i dowództw współdziałających oraz do zapewnienia łączności wewnątrz własnego stanowiska dowodzenia

Wiadomość rozpoznawcza - Wiadomość rozpoznawcza to produkt uzyskany przez przetwarzanie informacji rozpoznawczych o przeciwniku, warunkach terenowych i hydrometeorologicznych na bieżącym lub planowanym obszarze działań.

Wojna - zorganizowany konflikt zbrojny między państwami, narodami lub grupami etnicznymi. Wojna jest zjawiskiem społeczno-politycznym i jako takie jest obecna w historii człowieka od początków jego społecznej organizacji. Zasięg wojny jest zależny od stopnia rozwoju technologicznego.

Wojska Lądowe - są podstawową częścią sił zbrojnych we wszystkich armiach świata. Mają na celu obronę granic lądowych, bądź atak na terytorium nieprzyjaciela bezpośrednio tam wkraczając.

Wojska pozostające w stałych rejonach odpowiedzialności - to wojska przeznaczone do samodzielnego prowadzenia działań taktycznych na obszarze kraju, w dowiązaniu do stałych rejonów (obiektów) ochrony i obrony.

Wsparcie - działania sił lub ich części, które pomagają, zabezpieczają, uzupełniają lub wspierają działania każdego innego rodzaju sił.

Wsparcie bezpośrednie

1) **wsparcie udzielane** przez jednostkę nie przydzieloną i nie podporządkowaną jednostce lub formacji wspieranej, od której wymaga się pierwszeństwa udzielenia wsparcia właśnie tej jednostce lub formacji;
2) **w działaniach lądowych zadanie postawione pododdziałowi artylerii** do wykonania żądanego ognia na rzecz wspieranego pododdziału, innego niż pododdział artylerii, bez specyficznych relacji dowodzenia.

Wsparcie bojowe - wsparcie jednostek bojowych pod względem ogniowym i operacyjnym.

Wsparcie ogniem - zadanie taktyczne, podczas którego dany element przemieszcza się na pozycję, z której może angażować przeciwnika poprzez prowadzenie bezpośredniego ostrzału w celu wsparcia innej jednostki manewrującej.

Wsparcie ogólne (general suport)

wsparcie udzielane wojskom jako całości, nie zaś poszczególnym pododdziałom wchodzącym w ich skład;

w użyciu artylerii zadanie taktyczne, w którym pododdział artylerii wykonuje ogień na rzecz całości jednostki wojsk walczących.

Wsparcie Ogólne i Wzmocnienie (general support reinforcing) – relacja wsparcia, w której pododdział artylerii wykonuje zadania na korzyść sił (jednostki) jako całości, a w drugiej kolejności wzmacnia ogień innego pododdziału artylerii.

Wsparcie państwa-gospodarza - pomoc cywilna i wojskowa udzielana przez państwo gospodarza, w czasie pokoju, kryzysu lub wojny siłom NATO i/lub innym działającym na jego terytorium lub przez nieprzemieszczającym się.

Wsparcie walki radioelektronicznej - dział walki radioelektronicznej obejmujący działania podejmowane w celu poszukiwania, przechwycenia, identyfikacji i lokalizacji urządzeń promieniujących energię elektromagnetyczną, prowadzony w celu natychmiastowego rozpoznania zagrożenia; dostarcza informacji niezbędnej do natychmiastowego podejmowania decyzji co do zastosowania środków przeciwdziałania i kontr przeciwdziałania radioelektronicznego oraz innych działań taktycznych.

Współpraca cywilno - wojskowa - uzgodnienia służące relacjom pomiędzy dowódcami i władzami państwowymi, cywilnymi i wojskowymi oraz ludnością cywilną na obszarze zajmowanym przez wojska lub na którym planuje się ich rozmieszczenie.

Uzgodnienia powyższe obejmują również relacje z organizacjami pozarządowymi oraz agencjami, organizacjami i władzami międzynarodowymi.

Wycofanie - zadanie taktyczne, podczas którego siły będące w styczności z przeciwnikiem wychodzą z walki i przemieszczają się w kierunku odfrontowym w celu zerwania kontaktu bojowego z przeciwnikiem lub uchylenia się od starcia w niekorzystnej sytuacji, zgodnie z wolą dowódcy.

Wymagania dowodzenia - całokształt warunków, wskaźników, wielkości i oczekiwań, którym powinno odpowiadać i do których należy dostosowywać dowodzenie.

Wywiad wojskowy - wywiad dotyczący spraw obronnych i sił zbrojnych państw obcych, międzynarodowych lub innych organizacji, zapewniający informację dla wszystkich poziomów dowodzenia pozwalającą na dokonanie oceny zamiaru działania oraz ich możliwości. Informacje powinny umożliwić podjęcie decyzji w obszarze przygotowania własnych sił zbrojnych do działania.

Wzmocnienie - w terminologii artyleryjskiej, zadanie taktyczne, podczas którego jedna jednostka artyleryjska zwiększa siłę ogniową innej jednostki artylerii.

Zabezpieczenie bojowe – całokształt przedsięwzięć mających na celu zmniejszenie skuteczności uderzeń przeciwnika oraz zapewnienie wojskom własnym sprzyjających warunków do pomyślnego wykonania zadania w różnych sytuacjach. Obejmuje ono ubezpieczenie, maskowania, powszechną obronę przeciwlotniczą, zabezpieczenie inżynieryjne, obronę przeciwchemiczną, zabezpieczenie topograficzne i zabezpieczenie hydrometeorologiczne /Regulamin Działań Wojsk Lądowych/

Zabezpieczenie medyczne to siły, środki i urządzenia wojskowej służby zdrowia zapewniające udzielanie świadczeń medycznych poprzez profilaktykę, leczenie poszkodowanych, ich rehabilitację i powrót do służby. Obejmuje ono również osłonę sanitarną, weterynaryjną, medyczną ochronę przed skutkami broni masowego rażenia, ewakuację medyczną, logistykę medyczną, prowadzenie ewidencji i sprawozdawczości.

Zabezpieczenie techniczne to utrzymanie uzbrojenia, sprzętu wojskowego i technicznych środków bojowych w gotowości do użycia oraz odtwarzanie ich zdatności w razie uszkodzenia, a także zaopatrywanie wojsk w uzbrojenie, sprzęt wojskowy oraz części wymienne i materiały techniczne niezbędne w procesie obsługowo - remontowym.

Zadanie ogniowe - określenie sposobu wykonania ognia oraz manewru w celu realizacji określonego zadania taktycznego.

Zadanie pośrednie (następne) - obszar lub obiekt terenowy leżący pomiędzy linią wyjściową a obiektem, który należy zdobyć lub utrzymać.

Zadanie – nakazany przez przełożonego cel (rezultat, efekt) działalności podwładnego, zwykle w ściśle określonym czasie. Zadanie to przyszłe zdarzenie, które zostało opisane przez dowódcę (kierownika) w planie działania i przekazane do realizacji podwładnemu (innej osobie lub zespołowi). Z chwilą przyjęcia zadania przez podwładnego staje się ono dla niego celem.

Zagrożenia militarne. Całokształt zjawisk w stosunkach międzynarodowych, których konsekwencją może być ograniczenie lub utrata warunków do niezakłóconego bytu, suwerenności lub integralności terytorialnej jednego lub kilku państw NATO związana z potencjalnym lub faktycznym działaniem zbrojnym państwa (państw) agresora.

Na poziomie operacyjno- taktycznym (Ochrona Wojsk) rozumiane jako zagrożenie od wszelkich działań potencjalnego lub faktycznego przeciwnika takich jak oddziaływanie klasycznymi środkami rażenia, bronią masowego rażenia, działania wywiadowcze, akcje sabotażowo dywersyjne, akty terrorystyczne itp.

Zakłócanie elektroniczne - Polega na celowym (rozmyślnym) promieniowaniu energii elektromagnetycznej powodującej obniżenie efektywności użycia odbiorczych urządzeń (systemów) elektronicznych wykorzystywanych przez przeciwnika i jest aktywną formą przeciwdziałania elektronicznego.

Zamiar strategiczny - przebieg działań przyjęty w wyniku oceny sytuacji strategicznej. Jest to określenie tego, co należy zrobić w szerokim znaczeniu i sformułowane wystarczająco elastycznie aby pozwolić na wykorzystanie tego planu przy określeniu wynikających z niego zadań wojskowych, dyplomatycznych, ekonomicznych i innych.

Zamiar taktyczny - stwierdzenie określające w ogólnym zarysie wspólne podstawy przyszłego rozwoju taktyki.

Zarządzenie bojowe - skrócona forma rozkazu operacyjnego, wydawana w razie potrzeby, eliminująca konieczność powtarzania informacji zawartych w podstawowym rozkazie operacyjnym; może być wydawany częściami.

Zasadnicze potrzeby (wymagania) informacyjne dowódcy. - Wymagania dowódcy w zakresie określonych informacji rozpoznawczych dotyczących sił i działań przeciwnika

Zasady dowodzenia - grupa czynników (jak twierdzenia, reguły, prawidłowości, wytyczne, wskazówki) wywodzących się z tradycji dowodzenia, opracowanych teoretycznie i stosowanych w praktyce, które określają racjonalne sposoby działania dowództw podczas przygotowania i prowadzenia działań (walki, operacji).

Zdolność bojowa – postępowanie podczas przygotowania i prowadzenia walki oraz po walce, które zapewnia osiągnięcie celu przy najmniejszych stratach własnych i zachowanie gotowości wojsk do wykonania kolejnych zadań.

Zdolność do przerzutu - zdolność sił to przemieszczenia się lub bycia przemieszczonym do obszaru operacji w określonym czasie.

Ześrodkowanie:

1) proces, w którym jednostki biorące udział w operacjach morsko - lub powietrzno - desantowych są grupowane, kompletowane albo przemieszczane do tymczasowych rejonów dyslokacji w pobliżu punktów załadunkowych, gdzie kończą przygotowania do działań lub przygotowują się do załadunku;
2) proces gromadzenia, utrzymywania i organizowania zaopatrzenia i/lub wyposażenia, zwłaszcza pojazdów transportowych, celem dalszego ich rozdysponowania.

Zgrupowanie - elastyczna jednostka administracyjna i taktyczna składająca się z dwóch lub więcej batalionów lub eskadr; definicja odnosi się również do pododdziałów zabezpieczenia bojowego i logistycznego.

Zgrupowanie taktyczne – zbiór połączonych sił wojsk lądowych. W jego skład mogą wchodzić pododdziały rodzajów wojsk przeznaczone do prowadzenia działań bojowych.